

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**TEPE KENT YERLEŞMELERİNDE PSİKO-SOSYAL
ALAN OLGUSUNUN KONUT ÖRÜNTÜLERİ İLE
İLİŞKİSİ; UÇHİSAR ÖRNEĞİ**

**DOKTORA TEZİ
Y. Mim. Fitnat Cimşit**

**Anabilim Dalı : MİMARLIK
Programı : MİMARİ TASARIM**

ARALIK 2007

**TEPE KENT YERLEŞMELERİNDE PSİKO-SOSYAL
ALAN OLGUSUNUN KONUT ÖRÜNTÜLERİ İLE
İLİŞKİSİ; UÇHİSAR ÖRNEĞİ**

**DOKTORA TEZİ
Y. Mim. Fitnat Cımşit
502012014**

**Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 10 Temmuz 2007
Tezin Savunulduğu Tarih : 14 Aralık 2007**

**Tez Danışmanı : Prof.Dr.Alper ÜNLÜ (İ.T.Ü.)
Diğer Jüri Üyeleri Prof.Dr. Günkut AKIN (İ.T.Ü.)
Prof.Dr. Handan TÜRKOĞLU (İ.T.Ü.)
Prof.Dr. Güzin KONUK (M.S.G.S.Ü.)
Prof.Dr. Neslihan DOSTOĞLU (U.Ü.)**

ARALIK 2007

ÖNSÖZ

Bu çalışma kapsamında psiko-sosyal alan olgusunun Anadolu tepe kentlerindeki konut örüntüleri ile ilişkisini sorgularken aslında; tanımlı bir coğrafyanın etkileri altında, insan davranışının mekansal dizime yansımalarını sorgulamaktayız. Yerleşmenin bu anlamda kurucu dinamikleri, etkilerini konut örüntülerine taşımaktadır. Coğrafya ve insan davranışından kaynaklanan hiyerarşinin mekandaki izlerini ortaya koymak amaçlandığında, özellikle sınır davranışı, eşik hiyerarşisi ve ortak eylem noktalarının yapısına bağlı kurguyu anlamak gerekmektedir. Kapadokya Bölgesi Uçhisar yerleşmesi; güçlü bir tepe coğrafyasında yerleşmenin dinamiklerinin konut örüntülerini nasıl yönlendirdiği sorusuna cevap vermek için seçilmiş bir örnektir.

Öncelikle, doktora tez danışmanlığımı üstlenen sayın hocam Prof.Dr. Alper Ünlü'ye teşekkür etmek istiyorum. Desteğini, zamanını, değerli fikir ve düşüncelerini hiçbir zaman esirgemediği, bana ve çalışmamıza inandığı ve beni hiçbir zaman bu konuda yalnız bırakmadığı, her zaman en doğru olanı gösterdiği için sonsuz teşekkürler. Aynı zamanda tez izleme sürecinde bana destek olan ve değerli fikirlerini esirgemeyen hocalarım Prof.Dr.Güncüt Akın ve Prof.Dr.Handan Türkoğlu'na teşekkürlerimi sunuyorum.

Alan araştırmam boyunca, Uçhisar'da bana sadece evlerini değil yüreklerini de açan, o güne kadar tanımadığım ama asla unutmayacağım güzel insanlara teşekkür ederim. Ayrıca, bana çalışmamda destek veren Argos A.Ş.'ye, çalışmamın en önemli bölümünde bana evlerini ve yüreklerini açan Cevahir ve Saadettin Eraslan'a, bilgi ve deneyimlerini paylaşan Nevşehir Anıtlar Kurulu Başkanı Mevlüt Coşkun'a da teşekkür etmeyi borç bilirim. Ayrıca, bu çalışma boyunca bana inanan ve desteğini esirgemeyen sevgili aileme de teşekkür ederim.

Ocak, 2008

Fitnat CİMŞİT

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	v
TABLO LİSTESİ	vi
ŞEKİL LİSTESİ	viii
ÖZET	xi
SUMMARY	xiii
1. GİRİŞ	1
2. İNCELEME KONUSU İLE İLGİLİ KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE	4
2.1. Coğrafya Temelli Teoriler	4
2.1.1. Coğrafi mekanın psiko-sosyal görünümü	4
2.1.2. Yer ve Mekan ilişkisi	5
2.1.3. Yer ve Zaman ilişkisi	8
2.2. Mekansal Davranış ve Mekansal Dizim Temelli Teoriler	9
2.2.1. Mekansal Davranış Teorileri	9
2.2.1.1. Mahremiyet ve Mekansal Hiyerarşi	9
2.2.1.2. Sınır Kavramı ve Psiko-sosyal Alan	11
2.2.1.3. Savunulan Mekan Teorisi	16
2.2.1.4. Davranış Kalıbı ve Eylem Örüntüleri	18
2.2.2. Mekanın Morfolojisi ve Dizimsel(Sentaktik) Mantiğı	20
2.2.2.1. Mekansal Morfoloji	23
2.2.2.2. Mekanın Genotipi ve Dizimsel Mantiğı	23
2.2.2.3. Sosyal Yapı ve Mekansal Dizim ilişkisi	25
2.2.2.4. Yerleşme Morfolojisi ve Örüntü	26
2.3. Ekoloji-Kültür ve Yerleşme Morfolojisi	29
2.3.1. Kültürel Elemanlar ve Yöresel Çevre ilişkisi	29
2.3.2. Kaynak Kullanımı, Ekoloji ve Yöresel Çevre	31
2.4. Bölüm Sonucu	32
3. ANADOLU'DA TEPE KENT MORFOLOJİLERİNİ VE KAPADOKYA BÖLGESİ KONUT ÖRÜNTÜLERİNİ ETKİLEYEN OLGULAR	34
3.1. Anadolu Tepe Kentlerini Kurucu Etkilerinin Konut Örüntülerinde Görünümü	34
3.1.1. Coğrafi ve Topografik Etkenler	35
3.1.2. Politik Etkenler ve Yönetim Sistemleri	38
3.1.2.1. Sosyo-Ekonomik Etkenler ve Sosyal Tabakalaşma	43
3.1.2.2. Savunma Mekanizmaları-Askeri Etkenler	51
3.1.3. Ticaret, Ulaşım Aksları ve İşlevsel Ayrımlar	55
3.1.4. Kültürel Etkenler	56
3.2. Anadolu Tepe Kentlerinin Fiziksel ve Tarihsel Gelişimi	58
3.3. Kapadokya Bölgesi Tepe Kentleri Fiziksel ve Tarihsel Yapısı	67
3.3.1. Konum ve Sınırları	67
3.3.2. Topografik Yapısı	68
3.3.3. Tarihsel Yapısı	68

3.4. Kapadokya Bölgesi Tepe Kent Konut Morfolojilerini Etkileyen Olgular	71
3.5. Psiko-sosyal Alan Olgusunun Anadolu Tepe Kentleri Konut Morfolojisinde Ortaya Çıkan Belirleyicileri	75
3.6. Bölüm Sonucu	77
4. ALAN ÇALIŞMASI	79
4.1. Alan Çalışması İçin Seçilen Tepe Yerleşmesi; Uçhisar	80
4.2. Alan Çalışmasında Kullanılacak Belirleyicilerin Oluşturulması	82
4.3. Alan çalışmasına esas olacak Yöntemin tanımı	84
4.4. Yerleşme Analizi ve Alan çalışması için Seçilen Konut Bölgelerinin tanımı	87
4.4.1. Topografya ve Çizgi Analizi	87
4.4.2. Konut Analizi İçin seçilen Bölgelerin Tanımı	88
4.5. Uçhisar Konut Morfolojisinin Karşılaştırmalı Analizi	91
4.5.1. Konut Sınır Morfolojisi Davranışsal Analizi	91
4.5.1.1. Komşu Sınır Şekli ve Eylemleri	91
4.5.1.2. Sokağa Bakış Noktaları ve Eylemleri	93
4.5.2. Konut Sınır Morfolojisi Dizimsel Analizi	94
4.5.2.1. Sınır Eleman Kütle İlişkisi ve Girişin Yeri	94
4.5.2.2. Sınır Morfolojisi Mekansal Dizim Bağlantıları	97
4.5.3. Konut Mekansal Eşik Morfolojisi Davranışsal Analizi	98
4.5.3.1. Konut Girişi Eşik Mekan Varlığı	99
4.5.3.2. Avlu Kullanımı ve Tercihi	99
4.5.4. Konut Mekansal Eşik Morfolojisi Dizimsel Analizi	100
4.5.4.1. Konut-Sokak İlişkisinin Mahremiyet Özelliği	100
4.5.4.2. Mekanlar Arası Geçiş Tipleri ve Derinlik Grafikleri	101
4.5.4.3. Eşik Morfolojisi Mekansal Dizim Bağlantıları	107
4.5.5. Konut Ortak Eylem Düğüm Noktalarının Morfolojisi Davranışsal Analizi	108
4.5.5.1. Ev içi Ortak Eylem Şekilleri ve Davranışsal İlişki Ağı	109
4.5.6 Konut Ortak Eylem Düğüm Noktalarının Morfolojisi Dizimsel Analizi	110
4.5.6.1.Ortak Eylem Düğüm Nokta Yeri	110
4.5.6.2. Ortak Eylem Düğüm Noktası Morfolojisi Mekansal Dizim Bağlantıları	112
4.5.7. Eşgörü Alan Analizi	115
4.6. Analiz Sonuçları ve Bulgular	120
5. TEZİN SONUCU	141
KAYNAKLAR	145
EKLER	152
ÖZGEÇMİŞ	178

KISALTMALAR

DD	: Mekanın Derinlik Değeri
HS	: Mekanın Hücre Sayısı
BD	: Mekanın Bağlantısallık Değeri
GBD	: Mekanın Görelî Bütünleşme Değeri
EAD	: Mekanın Eşgörüş Alan Değeri
ECD	: Mekanın Eşgörüş Çevre Değeri
A/P	: Mekanın Eşgörüş Çevre Değerinin Alan Değerine Oranı

TABLO LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 2.1	Psiko-Sosyal Davranışın Görünümleri (Altman ve Stokols 1984)....	13
Tablo 4.1	Tepe Kent Yerleşmelerinde Psiko-Sosyal Alan Olgusunun..... Konut Örüntüleri İle İlişkisi; Uçhisar Örneğialan Çalışması Ve Analizi Planı.....	86 86
Tablo 4.2	Sınır Mekanları Dizimsel Analizi.....	97
Tablo 4.3	Mekanlar Arası Geçiş Belirleyicileri.....	102
Tablo 4.4	Mekansal Eşik Mekanları Dizimsel Analizi.....	107
Tablo 4.5	Ortak Eylem Düşüm Noktası Fiziksel Özellikleri.....	110
Tablo 4.6	Ortak Eylem Düşüm Noktaları Dizimsel Analizi.....	112
Tablo 4.7	Eşgörüş Alan Analizi.....	115
Tablo 4.8	Uçhisar Tepe Konutları Alan Çalışması Analiz Sonuçları.....	117
Tablo 4.9	Uçhisar Yamaç Konutları Alan Çalışması Analiz Sonuçları.....	118
Tablo 4.10	Analiz Sonuçlarının Konut Tipine Bağlı Dağılımı.....	119
Tablo 4.11	Sınır Eleman Tipi Karşılaştırma Tablosu.....	121
Tablo 4.12	Sınır Eleman Tipi-Konut Tipi ki-kare sonucu.....	121
Tablo 4.13	Avlu Duvarı Varlığı Karşılaştırma Tablosu.....	122
Tablo 4.14	Avlu Duvarı Varlığı-Konut Tipi ki-kare sonucu.....	122
Tablo 4.15	Avlu Kapısı Varlığı Karşılaştırma Tablosu.....	122
Tablo 4.16	Avlu Kapısı Varlığı-Konut Tipi ki-kare sonucu.....	122
Tablo 4.17	Sokağa Bakan Mekan Tipi Karşılaştırma Tablosu.....	123
Tablo 4.18	Sokağa Bakan Mekan-Konut Tipi ki-kare sonucu.....	123
Tablo 4.19	Komşu Ortak Eylem Mekanı Karşılaştırma Tablosu.....	124
Tablo 4.20	Komşu Ortak Eylem Mekanı-Konut Tipi ki-kare sonucu.....	124
Tablo 4.21	Konut Derinlik Değeri Karşılaştırma Tablosu.....	125
Tablo 4.22	Konut Derinlik Değeri-Konut Tipi ki-kare sonucu.....	125
Tablo 4.23	Konut Girişi Derinlik Değeri Karşılaştırma Tablosu.....	125
Tablo 4.24	Konut Girişi Derinlik Değeri-Konut Tipi ki-kare sonucu	125
Tablo 4.25	Giriş Eşgörüş Çevre Değeri Karşılaştırma Tablosu.....	126
Tablo 4.26	Giriş Eşgörüş Çevre Değeri-Konut Tipi ki-kare sonucu.....	126
Tablo 4.27	Giriş Mekanı Karşılaştırma Tablosu.....	127
Tablo 4.28	Giriş Mekanı-Konut Tipi ki-kare sonucu.....	127
Tablo 4.29	Avluya Açılan Mekan(Yaşam Dışında) Tipi Karşılaştırma Tablosu..	128
Tablo 4.30	Avluya Açılan Mekan(Yaşam Dışında) Tipi ki-kare sonucu.....	128
Tablo 4.31	Bağımsız Kütle Sayısı Karşılaştırma Tablosu.....	128
Tablo 4.32	Bağımsız Kütle Sayısı-Konut Tipi ki-kare sonucu.....	129
Tablo 4.33	Sirkülasyon Çekirdek Sayısı Karşılaştırma Tablosu.....	129
Tablo 4.34	Sirkülasyon Çekirdek Sayısı-Konut Tipi ki-kare sonucu.....	129
Tablo 4.35	Avlunun yeri Karşılaştırma Tablosu.....	130
Tablo 4.36	Avlunun yeri-Konut Tipi ki-kare sonucu.....	130
Tablo 4.37	Avluya Açılan Mekan Sayısı Karşılaştırma Tablosu.....	131
Tablo 4.38	Avluya Açılan Mekan Sayısı-Konut Tipi ki-kare sonucu.....	131
Tablo 4.39	Avlu Derinlik Değeri Karşılaştırma Tablosu.....	131
Tablo 4.40	Avlu Derinlik Değeri-Konut Tipi ki-kare sonucu.....	132
Tablo 4.41	Yaşam Mekanı Görelî Bütünleşme Değeri Karşılaştırma Tablosu.	132

Tablo 4.42	Yaşam Mekanı Görelî Bütünleşme Değeri-Konut Tipi ki-kare sonucu.....	133
Tablo 4.43	Yaşam Mekanı Derinlik Değeri Karşılaştırma Tablosu	133
Tablo 4.44	Yaşam Mekanı Derinlik Değeri-Konut Tipi ki-kare sonucu.....	133
Tablo 4.45	Yaşam Mekanı Bağlantısallık Değeri Karşılaştırma Tablosu.....	134
Tablo 4.46	Yaşam Mekanı Bağlantısallık Değeri-Konut Tipi ki-kare sonucu ...	134
Tablo 4.47	Kaya Oyma Mekan Sayısı Karşılaştırma Tablosu.....	135
Tablo 4.48	Kaya Oyma Mekan Sayısı-Konut Tipi ki-kare sonucu.....	135
Tablo 4.49	Yaşam Mekanı Giriş Uzaklığı Karşılaştırma Tablosu.....	136
Tablo 4.50	Yaşam Mekanı Giriş Uzaklığı-Konut Tipi ki-kare sonucu.....	136
Tablo 4.51	Bağımsız Konut Yaşam Sayısı Karşılaştırma Tablosu.....	137
Tablo 4.52	Bağımsız Konut Yaşam Sayısı-Konut Tipi ki-kare sonucu.....	137
Tablo 4.53	Giriş Kat Mekan Sayısı Karşılaştırma Tablosu.....	137
Tablo 4.54	Giriş Kat Mekan Sayısı-Konut Tipi ki-kare sonucu.....	138
Tablo 4.55	Konut Tipi ile Morfolojik Belirleyiciler Arasındaki Anlamlı İlişkiler Tablosu	139
Tablo A.1	Uçhisar Tepe Konutu 308 Parsel Konut İnceleme Föyü.....	152
Tablo A.2	Uçhisar Tepe Konutu 390 Parsel Konut İnceleme Föyü.....	153
Tablo A.3	Uçhisar Tepe Konutu 262 Parsel Konut İnceleme Föyü.....	154
Tablo A.4	Uçhisar Tepe Konutu 335 Parsel Konut İnceleme Föyü.....	155
Tablo A.5	Uçhisar Tepe Konutu 276 Parsel Konut İnceleme Föyü.....	156
Tablo A.6	Uçhisar Tepe Konutu 719 Parsel Konut İnceleme Föyü.....	157
Tablo A.7	Uçhisar Tepe Konutu 702 Parsel Konut İnceleme Föyü.....	158
Tablo A.8	Uçhisar Tepe Konutu 594 Parsel Konut İnceleme Föyü.....	159
Tablo A.9	Uçhisar Tepe Konutu 377 Parsel Konut İnceleme Föyü.....	160
Tablo A.10	Uçhisar Tepe Konutu 372 Parsel Konut İnceleme Föyü.....	161
Tablo A.11	Uçhisar Tepe Konutu 313 Parsel Konut İnceleme Föyü.....	162
Tablo A.12	Uçhisar Tepe Konutu 279 Parsel Konut İnceleme Föyü.....	163
Tablo A.13	Uçhisar Tepe Konutu 261 Parsel Konut İnceleme Föyü.....	164
Tablo B.1	Uçhisar Yamaç Konutu 569 Parsel Konut İnceleme Föyü.....	165
Tablo B.2	Uçhisar Yamaç Konutu 762 Parsel Konut İnceleme Föyü.....	166
Tablo B.3	Uçhisar Yamaç Konutu 644 Parsel Konut İnceleme Föyü.....	167
Tablo B.4	Uçhisar Yamaç Konutu 760 Parsel Konut İnceleme Föyü.....	168
Tablo B.5	Uçhisar Yamaç Konutu 758 Parsel Konut İnceleme Föyü.....	169
Tablo B.6	Uçhisar Yamaç Konutu 753 Parsel Konut İnceleme Föyü.....	170
Tablo B.7	Uçhisar Yamaç Konutu 750 Parsel Konut İnceleme Föyü.....	171
Tablo B.8	Uçhisar Yamaç Konutu 699 Parsel Konut İnceleme Föyü.....	172
Tablo B.9	Uçhisar Yamaç Konutu 698 Parsel Konut İnceleme Föyü.....	173
Tablo B.10	Uçhisar Yamaç Konutu 647 Parsel Konut İnceleme Föyü.....	174
Tablo B.11	Uçhisar Yamaç Konutu 623 Parsel Konut İnceleme Föyü.....	175
Tablo B.12	Uçhisar Yamaç Konutu 322 Parsel Konut İnceleme Föyü.....	176
Tablo B.13	Uçhisar Yamaç Konutu 526 Parsel Konut İnceleme Föyü.....	177

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 2.1	: Mekandan Yere, Bir Labirenti Öğrenmek (Tuan,1977).....	5
Şekil 2.2	: İç-Dış İlişkisi (Schulz,1971).....	7
Şekil 2.3	: Hareket, Zaman Ve Yer (Tuan,1977).....	8
Şekil 2.4	: Mahremiyet, Kişisel Alan, Psiko-Sosyal Alan ve Kalabalık İlişkisi (Altman ve Chemers,1980).....	10
Şekil 2.5	: Psiko-Sosyal Davranışın Modeli (Brower, 1984).....	12
Şekil 2.6	: Üç Psiko-Sosyal Alan (Stea, 1970).....	14
Şekil 2.7	: Psiko-Sosyal Alan Türleri (Ünlü, 1998).....	14
Şekil 2.8	: Kentlerde Var Olan Alanlar (Rapoport,1977).....	15
Şekil 2.9	: Alanların Birbirleri İle İlişkisi (Rapoport,1977).....	15
Şekil 2.10	: İstenmeyen Karşılıklı İlişkilerin Kontrolü (Rapoport,1977).....	17
Şekil 2.11	: Konut-Sokak İlişki Şemaları (Rapoport,1977).....	18
Şekil 2.12	: Eylem-Mekan İlişkilerinde İkilemler (Lawrence, 1989).....	18
Şekil 2.13	: Eylemin Parçalara Ayrılması (Rapoport, 2004)	19
Şekil 2.14	: Temel Formül ve Tekrarlar, Hillier ve Hanson(1984).....	22
Şekil 2.15	: Mekanın Geometrik Düzlemde Temsili (Steadman, 1983).....	23
Şekil 2.16	: Gama ve Alfa Analizi İle Mekansal Dizim, Hillier ve Hanson(1984).24	
Şekil 2.17	: Gassi şehrinin eksenel haritası (Hillier ve Hanson, 1984).....	27
Şekil 2.18	: Lynch'in Kentsel Elemanları Ve Mekansal Dizim Arasındaki İlişki Dalton ve Bafna(2003).....	28
Şekil 2.19	: Konut-Yerleşme Örüntüleri (Lynch, 1972).....	28
Şekil 2.20	: Kültür'ün İfadelerini İnşa Edilmiş Çevreye Bağlayan Diyagram (Rapoport, 2004).....	31
Şekil 3.1	: Troya Kale Höyüğü'nün Dizgisel Kesiti, Nauman (1975).....	36
Şekil 3.2	: Alishar, Hitit Yerleşmesi, Nauman (1975).....	36
Şekil 3.3	: Mardin'de Arazi Eğimi Ve Çok Katlılık (2003).....	37
Şekil 3.4	: Aşıklı Höyük. Genel Plan, Esin, Harmankaya1999 (Erarslan,2004)39	
Şekil 3.5	: Boğazköy-Hattuşa (Naumann, 1975).....	40
Şekil 3.6	: Priene(Owens, 2000).....	41
Şekil 3.7	: Bergama Akropolis.....	42
Şekil 3.8	: Sjoberg'in Endüstri Öncesi Kent Modelinde. Sosyal Tabakalaşma- Mekansal Yapı İlişkisi (Aktüre, 1994).....	44
Şekil 3.9	: Statü Ve Lokasyon Arasındaki Bağını (Rapoport,1977).....	45
Şekil 3.10	: Çayönü. Hücre Planlı Yapılar Evresi 3.Alt Evre, Özdoğan,A. 1999, (Erarslan,2004).....	46
Şekil 3.11	: Güvercinçayası, Gülçur 2003 (Erarslan,2004).....	47
Şekil 3.12	: Titriş Höyük Dış Şehir Ve Aşağı Şehir Konutları (Erarslan,2004)..	48
Şekil 3.13	: Jebel Aruda Algaze, 1993 (Erarslan,2004).....	48
Şekil 3.14	: Jebel Aruda Kamusal Alanın Güneyindeki Elit Konutları, Driel,Murray 1979. (Erarslan,2004).....	49
Şekil 3.15	: Jebel Aruda Elit Konutların Arkasında Bulunan Alt Tabaka Konutları, Driel,Murray 1979. (Erarslan,2004).....	49
Şekil 3.16	: Troia Iı Konut Dokusu Ve Tipolojileri (Aktüre, 1994).....	50

Şekil 3.17 : Beycesultan Planı Mellaart(1998).....	50
Şekil 3.18 : Beycesultan Saray Planı Mellaart(1998).....	51
Şekil 3.19 : Eski Anadolu Yerleşme Modelleri (Nauman, 1975).....	51
Şekil 3.20 : Çatal Höyük, Tabaka Vı A. Güneybatı Bölümü, Nauman (1975)...	52
Şekil 3.21 : Mersin, Tabaka Xvi, Nauman (1975)	53
Şekil 3.22 : Pulur, X.Yapı Katı Yakar,1985 (Erarslan, 2004).....	53
Şekil 3.23 : Thermi Yerleşmesi, Nauman (1975).....	54
Şekil 3.24 : Kaniş-Karum'da Sokak Dokusu Ve Konut Tipolojileri(Aktüre,1994)	55
Şekil 3.25 : Anadolu Neolitik Ve Kalkolitik Dönemi Evleri(Ünlü,1992).....	56
Şekil 3.26 : Sistemin Farklı Evrim Yönleri (Bölen, 1978).....	58
Şekil 3.27 : Çok Parçalı ve Kale Bizans Kent Modelleri (Tanyeli, 1987).....	60
Şekil 3.28 : Kapalı-Açık-Uç Kent Modeli (Tanyeli, 1987).....	61
Şekil 3.29 : 16.-17.yy Ankara –Tokat – Afyon(Aktüre, 1978).....	64
Şekil 3.30 : Ankara Suluk-Hacı Murat-Erzurum-Boşnak Mahalleleri Konut Dokusu (Aktüre, 1978).....	64
Şekil 3.31 : Tokat Yaş-Muslahattin-Camii Kebir- Devegörmez Mahalleleri (Aktüre, 1978).....	65
Şekil 3.32 : Afyon Burmalı-Çavuşbaş-Akmescit- Tac Ahmet Mahalleleri (Aktüre, 1978).....	65
Şekil 3.33 : 1990'lı yıllarda Harput, Unlu(2006).....	66
Şekil 3.34 : Büyük Kapadokya Bölgesi (Sözen, 1998).....	67
Şekil 3.35 : Kapadokya bölgesi yerleşim dokuları (Binan, 1994).....	72
Şekil 3.36 : Kapadokya Mekan Analiz (Stea ve Turan,1993 kitaptaki metinden uyarlama).....	73
Şekil 3.37 : Kapadokya Mekan Organizasyon Şemaları (Stea ve Turan,1993)	73
Şekil 3.38 : Kapadokya Konutlarından Örnekler-Çizim Ünlü, (1984) (Stea ve Turan,1993).....	74
Şekil 3.39 : Kapadokya Yarı Oyma – Yola Cepheli Yığma Konut Mekan Hiyerarşisi (Erençin, 1979, kitaptaki metinden uyarlama)...	74
Şekil 3.40 : Duvar Konstrüksiyon Şekilleri(Paley, Snyder,1996).....	75
Şekil 3.41 : Mimari Dizimsel Elemanlarının Farklı Tanımlanması (Ünlü, 1996)	76
Şekil 4.1 : Uçhisar'ın Yeri.....	80
Şekil 4.2 : 1960'lı yıllarda Uçhisar (Kaynak; Uçhisar Belediye Arşivi).....	81
Şekil 4.3 : 1960'lı yıllarda ve 2006 yılında Uçhisar (kaynak, 1960; Uçhisar Belediye Arşivi).....	81
Şekil 4.4 : Tepe Kent Konutları Psiko-sosyal Alan Analizinde Kullanılabilecek Belirleyiciler.....	83
Şekil 4.5 : Spatialist Yazılımı Örnek Analiz Şemaları (http://murmur.arch.gatech.edu/~spatial/).....	84
Şekil 4.6 : Uçhisar Uydu Görüntüsü	87
Şekil 4.7 : Uçhisar Yerleşmesi Çizgi Analizi.....	88
Şekil 4.8 : Konut Analizi İçin Seçilen Örneklerin Tanımı.....	89
Şekil 4.9 : Uçhisar Tepe ve Yamaç Konutları.....	90
Şekil 4.10 : Farklılaşan Konut Sınırları.....	91
Şekil 4.11 : Komşu Sınır Elemanı Dağılım Grafiği.....	92
Şekil 4.12 : Komşu Ortak Eylem Mekanı Dağılım Grafiği.....	93
Şekil 4.13 : Sokak-konut ilişkisindeki Farklılaşma.....	94
Şekil 4.14 : Sokağa Bakan Mekan Eylemi Dağılım Grafiği.....	94
Şekil 4.15 : Avlu Duvarı Varlığı Dağılım Grafiği.....	94
Şekil 4.16 : Avlu Kapısı Varlığı Dağılım Grafiği.....	95
Şekil 4.17 : Uçhisar Tepe ve Yamaç Konutları Giriş-Sınır Eleman-Kütle İlişkisi.	96
Şekil 4.18 : Konut Eşiklerindeki Farklılaşmalar.....	98
Şekil 4.19 : Konut Girişinin Açıldığı Mekan Dağılım Grafiği.....	99
Şekil 4.20 : Avlu Kullanımı Dağılım Grafiği.....	99
Şekil 4.21 : Avluda Yaşam Dışında Eve Bağlı Mekan Dağılım Grafiği.....	100

Şekil 4.22 : Konut-Sokak İlişkisinin Mahremiyet Özelliği.....	101
Şekil 4.23 : Avlunun Yeri Dağılım Grafiği.....	101
Şekil 4.24 : Uçhisar Tepe ve Yamaç Konutları Mekanlar Arası Geçiş Şemaları	103
Şekil 4.25 : Yamaç ve Tepe Konut RA Değerleri.....	105
Şekil 4.26 : Uçhisar Tepe ve Yamaç Konutları Derinlik-Geçiş Grafikleri.....	106
Şekil 4.27 : Yaşam Mekanı Tipolojisi.....	108
Şekil 4.28 : Davranışsal İlişkiler Ağı Şemaları.....	109
Şekil 4.29 : Uçhisar Tepe ve Yamaç Konutları Yaşam Mekanı Yeri.....	111
Şekil 4.30 : Uçhisar Tepe ve Yamaç Konutları Yüzey Bölme Analizleri.....	113
Şekil 4.31 : Uçhisar Tepe ve Yamaç Konutları Mekansal Organizasyon Şemaları.....	114
Şekil 4.32 : Uçhisar Tepe ve Yamaç Konutları Eşgörüş Çevre-Alan Analizleri	116
Şekil 4.33 : Analiz Sonuçlarının Mekansal Bulgularının Sonuç Şeması.....	140

TEPE KENT YERLEŞMELERİNDE PSİKO-SOSYAL ALAN OLGUSUNUN KONUT ÖRÜNTÜLERİ İLE İLİŞKİSİ; UÇHISAR ÖRNEĞİ

ÖZET

Psiko-sosyal alan olgusunun Anadolu tepe kentlerindeki konut örüntüleri ile ilişkisini sorgularken aslında; tanımlı bir coğrafyanın etkileri altında, insan davranışının mekansal dizime yansımalarını sorgulamaktayız. Yerleşmenin bu anlamda kurucu dinamikleri, etkilerini konut örüntülerine taşımaktadır. Coğrafya ve insan davranışından kaynaklanan hiyerarşinin mekandaki izlerini ortaya koymak amaçlandığında, özellikle kamusal alan ve özel alan arasındaki sınır ve eşik kurgularını ortaya koymak gerekmektedir. Bu yaklaşım doğrultusunda tezin ilk bölümünde tezin amaç ve kapsamı anlatılmıştır. Bu çalışmanın amacı Anadolu'daki "tepe kent" morfolojilerini kurucu etkilerin, psiko-sosyal alan olgusu bağlamında konut örüntülerini yönlendirdiğini ortaya koymaktır.

Çalışma kapsamında, ikinci bölümde tezin teorik altyapısı, coğrafya temelli teoriler, mekansal davranış ve mekansal dizim temelli teoriler ve ekoloji-kültür ve yerleşme morfolojisi üzerinden tartışılmıştır. Coğrafya temelli teoriler başlığı altında, yer kavramı coğrafya üzerinden tartışılarak, topografya ve fiziksel çevre ilişkisinin yapısal ve anlamsal görünümüleri irdelenmiştir. Mekansal davranış ve dizimsel(sentaktik) teoriler ile ise, insan davranışının mekanla kurduğu ilişki ve mekanın kendi alt parçaları ile kurduğu ilişki çerçevesinde tartışılmıştır. Son olarak ise, ekoloji ve kültürün, yerleşme ve konut morfolojisini nasıl yönlendirdiği ve nasıl ortak bir dil oluşturduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu teorik tartışma göstermiştir ki; yerleşmelerin morfolojik dinamiklerinin konut örüntülerini nasıl yönlendirdiğini ortaya koyabilmek için, yerleşmenin bağlamsal etkenlerinin ve o yerleşmede yaşayan toplumun davranışsal organizasyonlarının mekana yansıyan dizimsel görünümünün araştırılması gerekmektedir.

Üçüncü bölümde, Anadolu tepe kentlerini kurucu coğrafi, sosyo-kültürel- politik ve kültürel etkenler ve bu etkenlerin Anadolu kentlerin tarihsel gelişim sürecindeki görünümüleri araştırılmıştır. Anadolu'daki tepe kent yerleşmelerin morfolojilerini anlamak için, katmanlı ve dinamik bir yapı ile karşı karşıya olduğumuzu fark etmemiz gerekmektedir. Coğrafi ve topografik, politik, sosyo-ekonomik, askeri, kültürel, üretim biçimlerine ve ticarete dayalı etkiler, yerleşmeleri şekillendirdiği gibi, konut örüntülerini de yönlendirmiştir. Buna ek olarak, gerek tepe kentleri kurucu etkiler, gerekse değişim süreçleri tartışılırken ortaya çıkan kavramlar doğrultusunda, tepe kent konutlarının savunma davranışının bir parçası olduğuna işaret eden psiko-sosyal alan analizini kuran belirleyiciler ve birbirleriyle ilişkileri ortaya konulmuştur. Bu kavramsal örgü, çalışma için gerekli analizi oluşturan sınır-eşik ve ortak eylem noktası morfolojileri çerçevesinde detaylandırılmıştır.

Son bölüm olan alan çalışmasında ise, önceki bölümlerde ortaya konan belirleyicilerin tepe kentlerde konut örüntülerini yönlendirip yönlendirmediği Kapadokya Bölgesi Uçhisar yerleşmesi örneğinde araştırılmıştır. Alan çalışmasında, Kapadokya Bölgesi Uçhisar yerleşmesi örneğinde, psiko-sosyal alan olgusuna bağlı olarak, konutların mekansal konfigürasyonları arasındaki farklılaşmaları ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu araştırma için tezin kavramsal çerçevesi ışığında hipotezi kuran belirleyiciler ortaya konmuş ve bu belirleyicilerin alan çalışması kapsamında analizi yapılmıştır. Tepe kent konutlarının psiko-sosyal alan analizi için kullanılacak belirleyiciler, sınır-eşik ve ortak eylem düğüm noktaları çerçevesinde kaleye bağlı farklı konumlardaki konutlarda karşılaştırmalı olarak araştırılmıştır. Bu karşılaştırmalı çalışma, psiko-sosyal alanın yapısındaki hiyerarşi ve buna bağlı farklı eşiklerin analizi için ve bu çerçevede var olan farklı örüntü dinamiklerini ortaya koymada

önemli bir araçtır. Kale ve vadi arasındaki topografyadaki değişim ve buna bağlı parselasyon farklılıkları, tepeye yaklaştıkça parselasyonların büyümesi, eğimli yamaçlarda daralması ve topografyadaki bu farklılıkların yerleşmenin savunma olgusuna ve konutların psiko-sosyal alan görünümüne etkileri mekan konfigürasyonları üzerinden karşılaştırmalı olarak okunabilmektedir. Bu karşılaştırmalı çalışmanın en önemli kurgusu, davranışsal ve dizimsel verilerin ilişkilerinin sorgulanmasıdır. Araştırmanın dayanağı olan hipotezin geçerliliğini denemek üzere alan çalışması kapsamında iki farklı yöntem kullanılmıştır. İlk yöntem olarak, gözlemle elde edilen davranışsal verilerin semalar ve istatistiksel yöntemlerle belirlenmiş ve rölövelerle elde edilen semalar “Georgia Institute of Technology” lisanslı “Spatialist” programı yardımıyla mekansal dizim verilerine dönüştürülmüş ve istatistik bağıntılar yardımıyla yorumlanmıştır. Uçhisar analiz sonuçları da göstermiştir ki; yerleşmede Anadolu tepe kentlerindeki savunma davranışının izleri konut dokusu üzerinden okunmaktadır. Yerleşmenin bütününde, tepe konutları ve yamaç konutları arasında farklılıklar ortaya konulmuştur. Sokak üzerinde sürekli doku oluşturan yamaca yaslı dam konutları, sıralı ve dışadönük yapı sergileyerek kentin savunma davranışına ait ipuçları sergilemektedir. Avlu etrafında parçalı düzenleri ile tepe konutları, içe dönük yapıları itibarıyla çıkmaz sokaklar üzerinde yerleşmiş ve avlu duvarları ile çevrelenmişlerdir. Bu iki durum, sınır-eşik ve ortak eylem düğüm noktalarının davranışsal ve dizimsel analizleri sonucunda farklı psiko-sosyal alan görünümleri ortaya koyarak hipotezi desteklemiştir.

Sonuç olarak, Anadolu tepe kentlerinin kurucu etkilerin zaman içinde, farklı toplumsal dinamiklerle farklılaştığı görülmüştür. Tepe Kentlerdeki değişim süreci ile ilgili tek bir modelden söz etmek güçtür. Toplumsal yapıdaki farklılıklar, sosyal organizasyonlara yansımakta, kentin iç güçlerini ve dengelerini değiştirmektedir. Buna karşılık, tepe yerleşmelerin farklı değişim süreçleri göstermelerinin yanı sıra, kurucu etkilerinin izlerinin sürekliliğinin de tartışılması gerekmektedir. Bu anlamda, yerleşmenin konut örüntüsü üzerinden yerleşmenin dinamiklerini okumak mümkündür ve tepe yerleşmelerinin savunma davranışını oluşturan ve destekleyen etkenler konut örüntülerini yönlendirmiştir.

THE RELATIONSHIP BETWEEN CONCEPT OF TERRITORIAL SPACE AND HOUSING PATTERN IN CITADEL SETTLEMENTS;

THE CASE OF UCHISAR

SUMMARY

The effect of territoriality on housing pattern in citadel settlement is a reflection of human behavior to the syntactic morphology in a defined geography. In this sense, the establishing dynamics of the settlement sustain their effects to the housing pattern. If we aim to explore the territorial behavior and their effects on spatial morphology, then we should study the boundary and threshold regulations between public and private space. For that purpose, the first chapter of this thesis handles the aim and the scope of the study, which is to manifest the idea that the establishing effect of the citadel settlements such as defensible space has led the housing patterns in Anatolia.

The second chapter argues the theoretical framework based on geographical, spatial behavior and spatial syntax, ecological and cultural setting, and settlement morphology theories. Under the headline of geography based theories, space-place making idea has been argued beside the spatial and phenomenological aspect of the relationship between topography and physical environment. The spatial behavior and space syntax theories define the relations between human and space beside the relations between the pieces of that space. Finally in that chapter, we are searching for the answers to the questions like; how culture and ecology direct the settlement-housing pattern and by this way how a common language occurs? This theoretical argument shows that; in order to understand how the morphological dynamics guide the housing pattern, we should explore the syntactic aspects, which are the reflections of the contextual affects through the behavioral organizations of the group.

In the third chapter, the geographical, socio-cultural, political and economic establishing effects of the Anatolian citadel cities and the aspects of these effects in historical evolution have been studied. In order to understand the settlement morphology of Anatolian citadels we should recognize that we are facing with a dynamic and multi stratified structure. The geographical, topographical, political, socio-economic, military, cultural and, commercial effects not only give shape to the settlement but also guide the housing pattern. The establishing effects and their evolution process manifest the concepts which help making the analysis of the territorial behavior of the housing pattern. This pattern is a part of the defensible structure of the city itself. This conceptual framework has been detailed within the aspect of boundary-threshold and node morphological parameters.

In the last chapter, the hypothesis discussed in the previous chapters has been studied in the case of Uchisar, Cappadocia. In this case study, the differentiations among the spatial configurations of the housing pattern through the fact of territorial behavior have been explored. The case study is formed within the parameters which constitute the hypothesis. These boundary-threshold and node as morphological

characteristics comparatively examined between the different locations; the fortress and the valley of the settlement. This comparative study is an important tool to explore the territorial space with its boundary and thresholds regulation dynamics. The topographical changes from the fortress to the valley cause circumstantial subdivisions. This pattern shows that the parcels get larger in higher altitudes and get wider in acclivous falls. The effects of these differences to the defensible structure of the city and the territorial behavior of the houses can be read over spatial configurations comparatively. The most important point of this comparative study is to analyze the relation between the behavioral and syntactic characteristics. To be able to explore the hypothesis which is based on this research two methods have been used within the case study. First method is to transform the observational-behavioral data to schemata and the second method is to transform the plans to syntactic data with the help of the program named "Spatialist" licensed by "Georgia Institute of Technology". Consequently, all the data is questioned by statistical analyses.

The results of case study show that; the traces of the defensible structure in Anatolian citadels can be read over the housing pattern in Uchisar, Cappadocia. There are differentiations among the fortress and valley houses in the whole settlement. The continuous pattern of the valley houses faces the street and they have shallow configurations. On the contrary, the houses on the top of the hill are courtyard houses on cul-de-sacs and show dispersed and well protected structure with high courtyard walls. These types of houses have deep configurations. These two different configurations support the hypothesis via the analysis of boundary-threshold and node morphologies in different locations through the idea of the territoriality.

As a conclusion, although the founder effects of the Anatolian citadels have been exposed to several changes via different social dynamics, it is hard to talk about one constant model. The differences in social structure by time affect the social organizations and change the inner dynamics and balance of the city. But, the dynamics of the city sustain their establishing effects in citadels though some evolutions take place. Meanwhile, it is possible to read these dynamics from the housing morphology of the settlement. It is obvious after this study that the defensible parameters of citadel cities guide the housing pattern within the concept of territoriality

1. GİRİŞ

Sözlük anlamı ile sınır; “madde olan olmayan her şeyin limitlerini işaret eden, ya da limitin kendisi” olarak tanımlanabilir. Ancak sınır kavramının nasıl şekillendiği bağlamsal bir tartışmanın konusudur. Yerleşmenin bağlamsal özellikleri, sınır kavramının kendisini oluşturduğu gibi sınırın ardındaki mekansal eşikleri de yönlendirmektedir. Anadolu tepe yerleşmelerinin bağlamsal yapısı, tanımlı coğrafyaları ve buna bağlı savunma davranışı üzerinden okunabilir. Psiko-sosyal alan kavramı bu çerçevede yönlendirici bir olgudur. Psiko-sosyal alan kavramı literatürde “Territorial Space” olarak bilinen kavramın karşılığıdır. Şöyle ki; psiko-sosyal alan kendine özgü bir koruma alanı olan, bir kişi ya da grubun kullandığı, savunulan sınırların çizildiği alandır ve mekansal sınırların nasıl oluştuğunu anlamaya çalışırken önemli bir parametredir. Psiko-sosyal alan olgusunun hiyerarşik yapısı, konutların mekansal konfigürasyonlarını araştırırken, kamusal alandan, özel alana geçişteki farklılaşmaları ortaya koymaktadır ve mekansal eşiklerin kurgusunu açıklamaya yardımcı olur.

Anadolu tepe kentlerini kurucu etkiler şüphesiz kentin mekansal kurgusunu ortaya koymada önemli belirleyicilerdir. Kurucu etkiler ışığında kentin mekansal yapısının arkasındaki olgular netleşmektedir. Bu çerçevede Anadolu tepe kentleri kurucu etkileri sadece, coğrafi ve topografik etkenler altında değil, politik, ticari ve kültürel etkenleri de içine alan geniş bir çerçevede değerlendirilmelidir. Kentin belirli ve tanımlı tepe coğrafyasına bağlı özellikleri, kentin savunma davranışı, ticari yapısı ve kültürel etkileri ile birlikte, kentin mekansal kurgusunu yönlendirmektedir. Kenti, kurucu etkenlerinin yanı sıra, zaman içinde, bu etkenlerin gelişimi ile değişen yapısına ve bu yapının dinamiklerine bağlı olarak araştırmak, morfolojik çalışmaların önemli basamaklarından biri olmalıdır. Kentin kurucu etkilerine bağlı izlerinin sürekliliği veya değişimi kentin mekansal yapısını ve bu yapının arkasındaki dinamikleri anlamada önemli rol oynamaktadır.

Yerleşme ölçeğinden konut ölçeğine geçerken, kentin (bu çalışma kapsamında kale kentlerin) kurduğu karşılıklı ilişkiler sistemi, sosyo-kültürel, ekonomik ve politik yapıya dair ipuçları vermektedir. Tanımlı coğrafyaya ait bir kentin, sosyo-kültürel, ekonomik ve politik yapısı ile nasıl farklılaştığı ve bu farklılaşmanın kentin

morfolojisini nasıl etkilediği, konutların birbirleri ile kurdukları ilişkiler ve konutların mekansal yapılarındaki farklılıklar üzerinden araştırılması gerekmektedir. Bu bağlamda, kamusal alandan özel alana geçişlerin farklılaşması, konutların mekansal mahremiyet ilişkilerini de farklılaşmaktadır. Konutların sınır-eşik-düğüm noktalarının yapısının ve ilişkiler sisteminin analizi üzerinden, yerleşmenin konutları yönlendirip yönlendirmediği sorusunun cevabını bulmak için bir yöntem geliştirilebilir. Yerleşme-konut örüntüsü-konut iç mekansal organizasyonları gibi farklı ölçekte ama birbirini yönlendiren kavramları oluşturan belirleyicilerin ortaya konulması amaçlanırken, fiziksel görünümün arkasındaki sosyo-kültürel mantık ile kurduğu ilişkiyi anlamak da çalışmanın bir diğer önemli noktasıdır.

Sınır elemanları ve sınır davranışı ayırıcı olduğu kadar birleştirici özellik de taşır. Konutlar, bir araya geliş şekilleri ile, kentin sınır davranışı hakkında da ipucu verebilmektedir. Konut sınırlarının esnek veya katı yapısı, sürekli veya süreksiz konut dokusu ile açıklanabileceği gibi, konutun sokak ile kurduğu ilişki üzerinden de okunabilmektedir. Konutların mekansal eşik morfolojisi ise konut ve sokak arasındaki mahremiyet ilişkisi ve konutun kendi iç yapısındaki mahremiyet eşikleri üzerinden tartışılmalıdır. Konut ortak eylem düğüm noktalarının morfolojisi ise konut çekirdeğinin yapısını ortaya koymaya yardımcı olur. Tepe kent konut çekirdeğinin yapısı, kentin savunma davranışının yönlendirmesi ile farklılaşabilmektedir. Konut çekirdeği, yaşam mekanı olarak nitelendirildiğinde, kent yaşamı ve konut yaşamı arasında çizilen sınırın derinliği hakkında bilgi verir. Bu üç ana belirleyici, davranışsal ve dizimsel değişkenlere ayrıştırılırken, mekânda geçen eylemler ile mekânın dizimsel özellikleri olan derinlik, bağlantısallık ve bütünleşme değerleri arasındaki ilişkiler de sorgulanacaktır.

Araştırmanın dayanağı olan hipotezin geçerliliğini denemek üzere iki farklı yöntem kullanılması öngörülmektedir. Yöntemlerin ilki gözlemle elde edilen davranışsal verilerin şemalar ve istatistiksel yöntemlerle belirlenmesi, diğeri ise rölövelerle elde edilen şemaların “Georgia Institute of Technology” lisanslı “Spatialist” programı yardımıyla mekansal dizim verilerine dönüştürülmesi ve istatistik bağıntılar yardımıyla yorumlanmasıdır. Sınır-eşik-düğüm belirleyicileri doğrultusunda, bu yöntemlerle tepe ve yamaç konutlarının karşılaştırmalı konut analizleri yapılarak, hipotezin sınanması amaçlanmaktadır. Ayrıca her konut için, tüm davranışsal ve dizimsel verilerin, şemalar, diyagramlar ve sayısal analizler üzerinden okunabileceği konut inceleme föyleri hazırlanarak ekte sunulacaktır. Ayrıca, tüm bu dizimsel(sentaktik) değerler, yerleşmenin kaleye yakın tepe ve vadiye bakan yamaca yaslı dam konutları arasındaki psiko-sosyal alan olgusunun hiyerarşik

karakterine bağlı mekansal farklılıkları ortaya koymaya yardımcı olacaktır. Ayrıca, elde edilen davranışsal ve mekansal verilerin, konut tipleri arasındaki bağıntılarını istatistik analizler ile sorgulanacaktır

Tezin amacı, Anadolu'daki "tepe kent" morfolojilerini kurucu etkilerin, psiko-sosyal alan olgusu bağlamında konut örüntülerini yönlendirdiğini ortaya koymaktır. Kapadokya bölgesinde bir savunma kenti olan Uçhisar, kamusal ve özel alan arasındaki sınırların ve geçişlerin araştırılması ve konut morfolojilerinde topografyaya bağlı olarak, kale ile kurulan ilişkinin yönlendirdiğı mekansal kurgu farklılıklarının ortaya konulması için örnek olarak seçilmiştir. Bu bağlamda, konutların sınır-eşik ve ortak eylem noktalarındaki morfolojik özellikleri, dolayısıyla mekansal hiyerarşide ortaya çıkan farklılıkları karşılaştırmalı olarak incelenecektir. Bu karşılaştırmalı çalışmanın nedeni, tepe yerleşmesi olan Uçhisar'ın kurucu etkilerinin izlerini, yerleşmenin farklı noktalarındaki farklı organizasyonlarla şekillenmiş konut örüntülerinde aramak, bu amaçla savunma davranışının ve coğrafyanın etkisiyle yerleşmenin konut örüntülerini nasıl yönlendirdiğini ortaya koymaktır. Karşılaştırmalı çalışma, psiko-sosyal alanın yapısındaki hiyerarşi ve buna bağlı farklı eşiklerin analizi için ve bu çerçevede var olan farklı örüntü dinamiklerini ortaya koymada önemli bir araçtır. Kale ve vadi arasındaki topografyadaki değişim ve buna bağlı parselasyon farklılıkları, tepeye yaklaştıkça parselasyonların büyümesi, eğimli yamaçlarda daralması ve topografyadaki bu farklılıkların yerleşmenin savunma olgusuna ve konutların psiko-sosyal alan görünümüne etkileri mekan konfigürasyonları üzerinden karşılaştırmalı olarak araştırılması hedeflenmektedir.

2. İNCELEME KONUSU İLE İLGİLİ KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE

Araştırmanın teorik temelini oluşturan başlıklar; coğrafya temelli teoriler, mekansal davranış ve mekansal dizim temelli teoriler ve ekoloji-kültür ve yerleşme morfolojisi olarak özetlenebilir. Coğrafya temelli teoriler başlığı altında, yer kavramı coğrafya üzerinden tartışılarak, topografya ve fiziksel çevre ilişkisinin yapısal ve anlamsal görünümü irdelenecektir. Bir sonraki başlık olan mekansal davranış ve dizimsel teoriler ile ise, insan davranışının mekanla kurduğu ilişki ve mekanın kendi alt parçaları ile kurduğu ilişki bağıntılı olarak tartışılacaktır. Son olarak ise, ekoloji ve kültürün, yerleşme ve konut morfolojini nasıl yönlendirdiği ve nasıl ortak bir dil oluşturduğu ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bu teorik altyapı, çalışma için gerekli kavramları araştırma imkanı verecektir. Tepe kent morfolojilerini çözümlemede yol gösterecek olan bu kavramlar, konut dokuları ile ilişkili bulguları ortaya koymada yol gösterici olacaktır.

2.1. Coğrafya Temelli Teoriler

Tanımlı bir coğrafyada psiko-sosyal alan olgusu üzerinden konut örüntülerini araştırırken coğrafya ve insan davranışı arasındaki ilişki hem yapısal hem de anlamsal bulgular ortaya koymaya yardımcı olmaktadır. Bu çerçevede özellikle Relph(1976,1985), Tuan(1977,1990), Serfaty(1985), Heidegger(1962) ve Shulz(1971,1980)'un çalışmaları üzerinden insanın coğrafya ile kurduğu ilişki tartışılacaktır. Zaman, Yer ve mekan ilişkisi üzerinden tartışılan kuramlara geçmeden önce coğrafi mekan ve psiko-sosyal alan olgusu arasındaki ilişki üzerinde durmak gerekmektedir.

2.1.1. Coğrafi mekanın psiko-sosyal görünümü

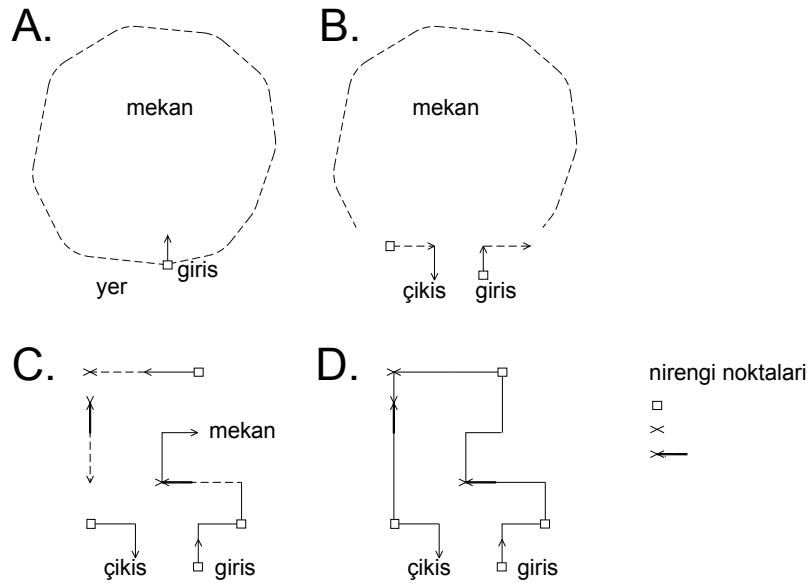
Coğrafyada, doğaya, insana veya kültüre ait aktiviteler, bir mekana ait oldukları ve şekil, yönelme ve lokasyon gibi özelliklere sahip oldukları için "mekansal" olarak adlandırılır. Coğrafya bilimi peyzajda gerçekleşen aktiviteler ile onların mekansal özellikleri arasındaki ilişkilerle ilgilenir. Coğrafya, mekanın çoklu kullanımlarını ve kavramlarını tartışır. Tarihi coğrafyaları bu coğrafyalara ait farklı insanlar ile birlikte

bireylerin veya grupların yerleştği, etkileştiği kendilerini ifade ettikleri bir iskelet olarak tanımlar(Sack, 1986).

Coğrafyada çalışılan bölgeler, kentler ve doğa parçaları sadece yer veya mevki ifade etmez, aynı zamanda sosyal kurallar ve düzenleri de içerir. İnsan eylemleri ve hareketlerinin hiyerarşisi coğrafyanın bir parçasıdır ve psiko-sosyal organizasyonlar sergilerler. Bu anlamda, coğrafi sınırlar ve eşiklerin insan hareketlerini nasıl yönlendirdiği önemlidir. Ulaşılabilir insan hareketi doğrusaldır, ancak kontrol ve bölümlenme ihtiyacı duyar. Coğrafi mekan eş zamanlı olarak paylaşılır veya bölünür (Chrisholm, Smith, 1990).

2.1.2. Yer ve Mekan İlişkisi

Mekansal değerleri anlamak için “yer” ile ilişkisini tartışmak gerekmektedir. Tuan(1977) yer ve mekan arasındaki ilişkiyi deneyim üzerinden açıklar; mekan yere göre daha soyut bir kavramdır ama kendi tanımlamaları için birbirlerine ihtiyaç duyarlar. Mekan harekete izin verirken yer duraktır ve her duraklama mekanı yere dönüştüren bir mevkidir.

Şekil 2.1: Mekandan Yere, Bir Labirenti Öğrenmek (Tuan,1977)

Tuan(1977) mekanın yere dönüşmesini bir labirent örneğiyle açıklar (Şekil 2.1). Önce sadece giriş algılanır. Zamanla daha çok nirenge noktası tanımlanabilir ve nesne hareket halinde güven kazanır. Son olarak, yer birden fazla tanıdık nirenge noktası ve rota barındırır; diğer bir deyişle yere dönüşür.

Bir örüntünün analizini yaparken örüntünün ait olduğu bağlamı anlamak gerekmektedir. Bağlamı meydana getiren dinamikler aynı zamanda örüntüyü de

yönlendirir. Örüntünün topografya ile kurduğu ilişki önemlidir, ancak tek değildir. Bu noktada Heidegger (1967) bağlamı varoluş üzerinden şu şekilde açıklar; varolmak, yapılan iş, etki ve sorumlulukla açıklanabilir, elimizde varolan ilgi ve hafızamızın toplamıdır. Bağlam “şey”leri bir araya getirmek, ilişkilendirmek ve işlemek üzerinden tartışır. Bu anlamda araçlar da bağlamın bir parçasıdır.

Relph(1985) ise coğrafya ve coğrafyaya bağlı deneyimi açıklarken dört kavram üzerinde durur; bölge, peyzaj, mekan ve yer. “**Bölge**”, bir coğrafi bilgiyi sınıflandırmanın bir yoludur. Coğrafi bilgiler bölgeleri birbirinden ayırır. Coğrafi bilgi genişledikçe bölge de genişler. Tuan’a göre, insan, tanımlı bir bölge ile belirgin bir ilişkiye girer.

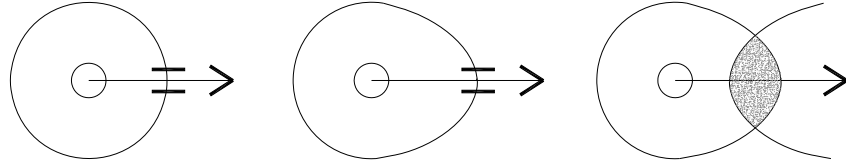
Relph’in tartıştığı ikinci kavram olan “**peyzaj**”, insanın bireysel gözlemlerinden doğan bir genellemedir. Peyzaj, çevrelerin görünür analizini anlatan bir kavramdır ve coğrafyanın insan üzerinde bıraktığı izlenim üzerinden tartışılabilir. Heidegger peyzaj kavramını insanın belirgin etki modları olarak açıklar. Hirsch ise (1995) ise peyzaj kavramını ikiye ayırır; ilki idealize edilmiş ortam olan “arka plan”, diğeri ise gündelik hayatın geçtiği gerçekliği olan “ön plan”dır. Ön planın gerçekliğine karşı arka planın potansiyeli, yer-mekan, iç-dış, imge-temsil gibi karşıtlıkları içlerinde barındırır. Low ve Zuniga (2003), peyzajı, fiziksel çevreyi sosyal anlamlarla dolduran üretken bir kavram olarak açıklar ve ön plan-iç ve arka plan-dış kavramsal ilişkileri üzerinden incelenebilir.

Relph’in tartıştığı üçüncü kavram olan “**mekan**”, geometrik uzaysal modellerdir. Heidegger’in gündelik deneyimler olarak açıkladığı mekanı, Relph coğrafi deneyimin geometrik görünümüleri çerçevesinden tartışır. Relph’in coğrafi deneyimi üzerinden tartıştığı dördüncü kavram “**yer**”dir. Yere ait deneyim zaman ve hafızaya bağlıdır. Yeri açıklamak için köken kavramı üzerinde durur. Yer, birinin diğerlerini tanıdığı ve diğerleri tarafından da tanındığı kökendir. Nereden geldiğini gösterir ve aidiyet barındırır. İnsan mevki değiştirebilir, hareket edebilir ama “yer” her zaman istikamet belirler. Yerle kurulan ilişki, güçlü ve pozitif olmak zorunda değildir, bazen belirli bir yer için güçlü bir etki (topophilia) vardır. Bazen ise başka bir yer için bu güçlü etkiye paralellik gösteren bir hoşnutsuzluk (topophobia) olabilir. Yer mevkiden daha fazlasını ifade eder. Birbirine geçmiş bir çok fenomeni içerir.

Yer üzerinden deneyim ve ev arasındaki ilişkiyi Serfaty (1985) mekansallık, içsellik, etkileşim, tarihsellik ve sosyallik kavramlarıyla tartışır. Mekanın fenomenolojik boyutlarını üç başlık altında toplar; iç ve dış ilişkisi, görünen ve görünmeyen ilişkisi ve kişiselleştirme. İç ve dış karşıtlığında, mekan ve yer arasındaki geçiş, sınır

kavramını ortaya koyar. Bu durumda ev bir dışa karşı içle tanımlanabilir. Mekan ve beden arasındaki benzerliğin özü de buradan gelir. Buradaki beden özdür ve evin içi ile öz arasında ilişki kurulabilir. Serfaty (1985) deneyim ve ev arasındaki ilişkideki ikinci fenomen olan görünen ve görünmeyen karşıtlığı her konutun açık ve kapalı olma halini ifade eder. Üçüncü bileşen olan kişiselleştirme ise, ev ile birey arasındaki ilişki üstüne kuruludur. Ev ancak birey kendine uygun anlamlandırdığında, düzenlenebilir, korunabilir veya değiştirilebilir.

İç ve dış ilişkisini, Schulz (1971), mekanların çevreleri ile kurdukları ilişkinin sonucunda ortaya çıkan problem olarak tanımlar ve bu topolojik ilişkinin var oluşsal mekanın en önemli görünümü olduğunu savunur. Yön, iç ve dışı daha güçlü veya daha zayıf birleştirir ve geometrik olarak düzgün doğrusal bir çizgi her zaman bir topolojik eğriden daha güçlüdür. Mekan, bu doğrudan etkilenir ve dışa doğru uzar ve dış sınıra nüfuz ederek geçiş alanı yaratır(Şekil 2.2).

Şekil 2.2: İç-Dış ilişkisi (Schulz, 1971)

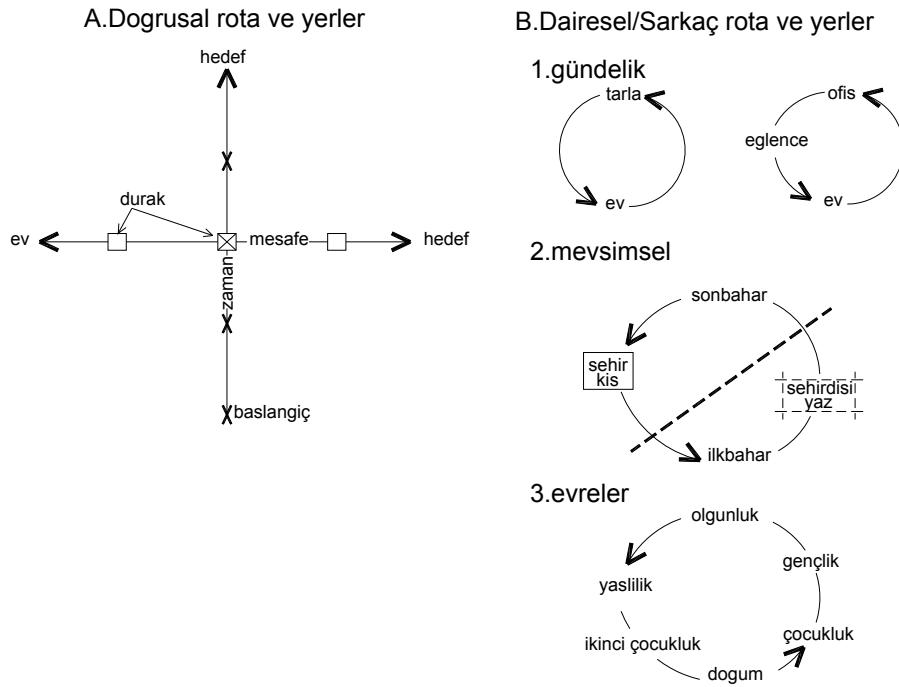
Ayrıca, iç dış ilişkisi yerleşme ölçeğinde düşünüldüğünde de yerleşmenin karakterini belirleyen en önemli olgulardan biridir. Yerleşmenin açıklık ya da kapalılık hali sınırlarının dolu veya geçirgen yapısıyla ortaya çıkar. Mekan, açık veya kapalı olarak tanımlandığında, izole veya bir bütünün parçası gibi davrandığından söz etmek mümkündür. Bu tanımlama konut için geçerli olduğu kadar yerleşme için de geçerlidir. İç ve dış arasındaki sınır ve geçiş bölgelerinin şekli, gerek konut gerekse yerleşmedeki açıklık derecesine ait bilgi verebilir.

Son olarak yerleşmelerin oluşumları üzerine tartışılması gereken kavram Schulz (1980)'un ortaya koyduğu "Genius Loci" kavramıdır. "Genius Loci" bir Roma kavramıdır. Eski Roma inanışına göre, her birey ve varlık Genius Loci, yani koruyucu ruha sahiptir. Bu ruh kişilere ve yerlere hayat verir, karakterlerinin özünü oluşturur. Schulz'a göre başlangıçtan itibaren insan yer yaratmanın var olmanın bir ifadesi olduğunu; yarattığı çevrenin sadece bir araç değil, strüktürü ve anlamı olan bir olgu olduğunu; kavramıştır. Schulz (1971) mekanı beş kavram üzerinden incelemiştir. Bunlar, fiziksel olayların yer aldığı pragmatik mekan, yönelmenin(oryantasyon) yer aldığı algılanan mekan, insanın çevresi hakkındaki sabit imajını oluşturan varoluşsal mekan, fiziksel dünyanın bilişsel (cognitive)

mekanı, salt mantıksal ilişkilerin soyut mekanıdır. Pragmatik mekan insanı doğal çevreyle birleştirir, algılanan mekan kişi olarak kimliğini tanımada önemlidir, varoluşsal mekan, insanı sosyal ve kültürel bütüne dahil eder.

2.1.2. Yer ve Zaman İlişkisi

Yere ait tartışmaların önemli bir parçası da zamanla kurduğu ilişkidir. Zaman ve yer arasındaki ilişki birey veya grupların yer ile kurdukları bağın bir parçasıdır. Tuan (1977) zaman duyusunun yere ait duyuyu etkilediğini söyler. Bir yeri bilmek zaman alır ve zamanla yer görünür olur veya zaman geçtikçe hatırlanır olur. Zamanın hareketle olan ilişkisi de yere ait bilgi verir. Hareketin şekli yere ait bilgiyi değiştirebilir. Hareket doğrusal, dairesel veya tekrarlanabilir olabilir. Buna bağlı olarak, doğrusal hareket için en sık kullanılan sembol “ok” iken, dairesel hareket için “yörünge”, tekrarlanabilir hareket için ise “sallanan sarkaç” olabilir. Mekanın içindeki hareket aynı zamanda bir hedefin varlığını gösterdiği için, hareketin şekli ile birey veya grupların hedefleri arasında da ilişki vardır (Şekil 2.3).

Şekil 2.3: Hareket, Zaman Ve Yer (Tuan,1977)

Özetle, Tuan (1977) zaman ve yer arasındaki ilişki için üç önemli noktadan bahseder. (1) Zaman bir akış ya da hareket olarak değerlendirildiğinde yer duraktır. Buna göre insan zamanı devrelerle belirttiği gibi, mekan içindeki insan hareketi de duraklarla belirtilebilir. (2) Yere aidiyet kurmak zaman aldığında, basit bir süreçten

çok deneyimin niceliği ve yoğunluğu önem kazanır. (3) Bir yere kökten bağlı olmak ile bir yere ait bir his beslemek farklı iki deneyimdir.

Zaman, hareket ve yer arasında deneyime dayalı bir ilişki üstünden gerek o topluma, alışkanlıklarına ve mekana yansımalarına ait ipuçları elde edilebilir. Bu ipuçları, özellikle bağlama it bir yöntem geliştirirken, o bağlamın sistematliğini okumak için önemli araçlardır.

2.2. Mekansal Davranış ve Mekansal Dizim Temelli Teoriler

Mekansal davranış ve mekansal dizim temelli teorilerden yola çıkarak, inceleme konusunu etkileyen belirleyiciler tartışılacaktır. Mekansal davranış teorileri çerçevesinde, psiko-sosyal alan, savunulan mekan, mahremiyet ve davranış kalıbı teorileri tartışılacak ve tepe kent konutlarında sınır-geçiş ve ortak eylem davranış morfolojisini araştırırken kullanılacak belirleyicileri oluşturmada yardımcı olacaktır. Mekanın dizimsel mantığını ortaya koyacak bölümde ise mekan morfolojisinin temel kavramları çerçevesinde, yerleşme ve konut ölçeğinde, mekanı oluşturan parçaların birbirleriyle ve bütünüle kurdukları ilişki ve üstünde kurulan sosyal yapıdaki görünümleri tartışılacaktır.

2.2.1. Mekansal Davranış Teorileri

Bu başlık altında; mahremiyet üzerinden mekansal hiyerarşi, sınır davranışı üzerinden psiko-sosyal alan kavramı, savunma davranışı üzerinden savunulan mekan kuramı, ve son olarak eylem örüntülerini anlamak için davranış kalıbı kuramı tartışılacaktır.

2.2.1.1. Mahremiyet ve Mekansal Hiyerarşi

Mahremiyet, etkileşimi düzenleyen ve kontrol eden mekanizmaların toplam görünümüdür (Ünlü, 1998). Mekansal hiyerarşi, davranışların ara-mekan'daki mekansal görünümelerini tartışabilmek için araştırılacak diğer bir kavramdır.

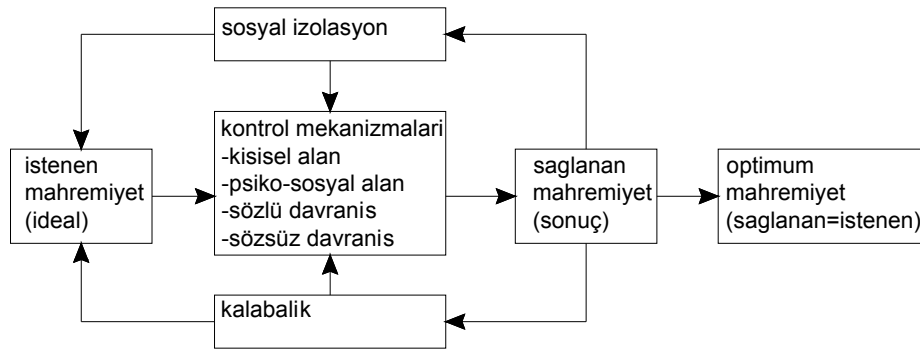
Mahremiyet için yapılan tanımlara bakacak olursak, ortak olan şudur; mahremiyet, bireylerin veya grupların diğerleriyle olan görsel, işitsel ve kokusal etkileşimlerini kontrol altında tutma kabiliyetleridir. Rapoport (1977)'un tanımına göre mahremiyet, seçim yaparak ideal etkileşime ulaşmak için oluşan ilişkileri kontrol yeteneğidir. Westin(1970)'e göre farklı amaçlara hizmet eden çeşitli mahremiyet şekilleri vardır. Bunlar, diğerlerinin gözlemlerinden tamamen bağımsız olma durumu, diğer insanlarla beraber ama dış dünyadan bağımsız olma durumu, kalabalık içinde

tanınmama durumu ve son olarak bireyin istenmeyen saldırılara karşı psikolojik bariyerler oluşturma durumudur.

İstenilen mahremiyetin tanımı ve derecesi o kültürdeki davranış kalıplarına ve bireyin kişilik ve isteklerine bağlıdır. Duvarların, sembolik veya gerçek ayırıcıların kullanımı ve mesafe, çevresel tasarımcının mahremiyete erişmek için, belli ölçülerde kullandığı mekanizmalardır (Lang, 1987).

Mahremiyetin bağlamsal ve fonksiyonel tanımlaması için dört mekanizma üzerinde tartışmak gerekmektedir; (1) sözlü davranış, (2) sözsüz davranış, jestler, (3) kişisel alan tanımlarını da içeren çevresel faktörler (4) kişisel tercihleri ve yapısal çevrenin tasarımını etkileyen sosyal ve kültürel kodlar (Lavin 1981). Gerek mahremiyet gerekse psiko-sosyal alan üç temel insan gereksinimi üzerine kurulu mekanizmalardır. Bu gereksinimler, kimlik ihtiyacı, uyarıcı ihtiyacı ve güvenlik ihtiyacıdır (Lang, 1987).

Davranış mekanizmalarının, çevre üzerinde kontrol sağlamada etkinliği üzerine Altman ve Chemers (1980)'ın geliştirdiği modelde mahremiyeti üst kavram olduğunu görmekteyiz. Özel ve kamusal alan arasındaki hiyerarşide, arzu edilen mahremiyete ulaşmak için kontrol mekanizmaları devreye girmektedir (Şekil 2.4). Psiko-sosyal alan sınır düzenleyen bir olgu olarak mahremiyeti sağlamaya yardım eden mekanizmanın bir parçası gibi okunmaktadır.

Şekil 2.4: Mahremiyet, Kişisel Alan, Psiko-Sosyal Alan ve Kalabalık ilişkisi (Altman ve Chemers, 1980)

Savunma gereksinimi doğrultusunda ortaya çıkan psiko-sosyal alan olgusu bir sonraki bölümde tartışılacağı gibi farklı ölçekleri bir araya getiren bir yapıya sahiptir ve mekandaki yansımaları da farklı eşikler içerir. Mahremiyet olgusu, bireyin toplumla, konutun yerleşme ile, özel alanın ise kamusal alanla kurduğu hiyerarşik ilişkilerde kuralları organize eder. Çizilen sınırların yapısını anlayabilmek, için psiko-sosyal alan kavramını ve onu oluşturan etkenleri tartışmak gerekmektedir.

2.2.1.2. Sınır Kavramı ve Psiko-sosyal Alan

Sözlük anlamı ile sınır; “madde olan olmayan her şeyin limitlerini işaret eden, ya da limitin kendisi” olarak tanımlanmıştır (Pellow, 1996). Sınır kavramını oluşturan özellikleri Pellow(1996), şu başlıklar altında tanımlamaktadır;

- Fiziksel, sosyal, geçici, kavramsal, ve/veya sembolik
- Geçirgen ve dokunulabilir
- Tasarlanmış, korunmuş, ayrıntılı
- Ayıran ve bir araya getiren; bölücü ve kapsayan; tanımlı, görünmez, dönüşen ve dönüştüren.

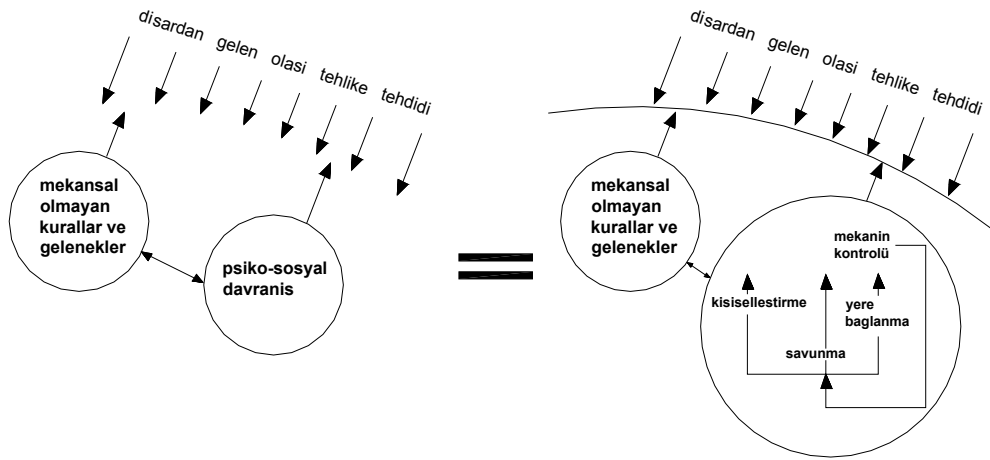
Ancak Pellow (1996) bu karakteristiklerin tek başına değil, hangilerinin ve hangi birleşimlerinin sosyokültürel bir bağlamda sınırı tanımlayacağını önemli olduğunu tartışmıştır. Lawrence (1990), sınır olgusunu dörde ayırır; (1) dışarıdakilerin eve ulaşımını düzenleyen, içerdekilerin kontrollerini yakın çevrelerine kadar yayabildikleri hukuki sınır, (2) ev ve dış dünya arasındaki insan ve bilgi akışını engelleyen fiziksel sınır, (3) özel ve kamusal alanların karakterlerine ve limitlerine işaret eden sembolik sınırlar ve (4) mekanı tasarımını ve kullanımını düzenleyen idari kurallar ve pratikler.

Neden psiko-sosyal alan sorusunun cevabını, öncelikle insan davranışında psiko-sosyal alan kavramını ilk tartışmaya açan Pastalan(1970)’ın tanımı ile açıklayabiliriz; “psiko-sosyal alan kavramı kendine özgü bir koruma alanı olan, bir kişi ya da grubun kullandığı, savunulan sınırların çizildiği bir mekandır”. Psiko-sosyal alan, mekansal sınırların nasıl oluştuğunu anlamaya çalışırken önemli bir parametredir. Altman (1975) de psiko-sosyal alanı sınır düzenleme mekanizması olarak tanımlar, öyle ki, bu bir grubun ya da bir bireyin mekanı kişiselleştirmesi olarak ortaya çıkabilir. Kendi ve diğerleri arasında kurulan sınırdaki, “kendi” bir birey olabileceği gibi bir grup da olabilir. Psiko-sosyal alan kişinin veya grubun özel korunma için kullandıkları ve savundukları sınırlandırılmış mekandır. Irwin Altman(1975)’in tanımına göre psiko-sosyal davranış, bir yerin veya nesnenin, bir kişiye veya gruba ait olduğunu diğerlerine iletmeyi ve göstermeyi amaçlayan bir kişiselleştirme içeren sınır düzenleyici bir mekanizmadır. Üç temel fonksiyonu yerine getirir ki bunlar; sosyal etkileşimi yönetmek, diğerleriyle etkileşim için plan ve strateji kurmak ve kendi kimliğini geliştirme ve devam ettirmektir (Low ve Chambers, 1989).

Sack (1986)’nın tanımladığı gibi, psiko-sosyal alan tanımlaması için üç temel bileşene ihtiyaç vardır ve bu üç bileşenle birlikte mekanı çevreleyen bir çizgi çizer; (1) mesafe veya alan, (2) tanımlı bilinen bir sınır, (3) kontrol. Sack (1986), psiko-sosyal alan teorisini iki şekilde sunar; ilki psiko-sosyal alanın toplumsal tarih

bağlamından soyutlanmış halidir. Psiko-sosyal alanın iç mantığını anlamaya yarar ve savunulan ve savunulmayan mekanlar arasındaki ilişkileri ve nedensellikleri araştırır. Teoriye ikinci yaklaşım ise, belirli tarihi bir çevrede bağlamla psiko-sosyal alan etkisi arasındaki ilişkiyi sorgular.

Brower (1984) psiko-sosyal alan modelini dışarıdan gelen tehlikelere karşı mekansal ve mekansal olmayan güçlerle birlikte kurmuştur. Bu modele göre eğer koruma zayıfsa, sistem içinde dengesizlik vardır. Modelinde daha gelişmiş halinde psiko-sosyal davranış bileşenlerine ayrılmıştır; (1) bir mekanı kontrol etme, (2) küçük ölçekten büyük ölçeğe kişiselleştirme, işaretleme, (3) yere bağlanma ve sahiplenme (4) dışardan gelen olası tehlikelere karşı savunma (Şekil 2.5). Bu modele göre son üç bileşen temelde bir mekanı kontrol etmeye yardım eder. Tehlike arttığında psiko-sosyal alan daha savunmacı davranır. Bu savunmacı tavır, bazen yasalar, toplumsal kurallarla oluşabileceği gibi, bariyerler, bahçe duvarları ve diğer sınır elemanları ile de oluşabilir. Browner (1984) ayrıca üç psiko-sosyal stratejiden söz eder. Bunlar; varolan psiko-sosyal talepleri arttırmak, daha korunaklı bir pozisyon için var olan psiko-sosyal sınırlarını değiştirerek küçülterek daraltmak veya birine ait psiko-sosyal talepleri terk etmek olarak açıklanabilir.

Şekil 2.5: Psiko-Sosyal Davranışın Modeli (Brower, 1984)

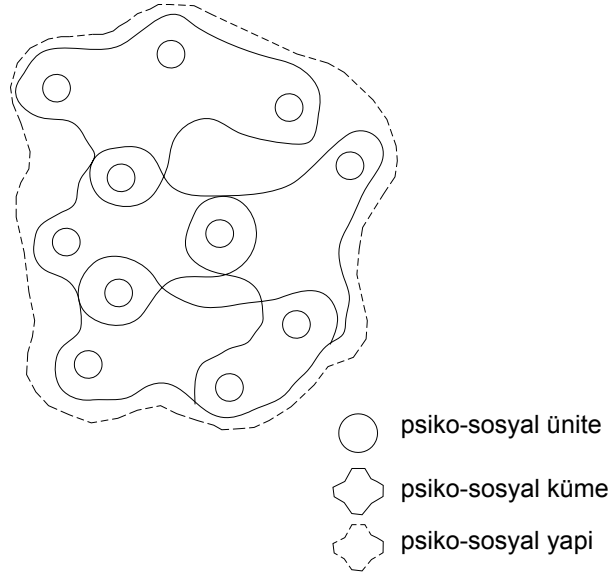
Altman ve Stokols (1980) psiko-sosyal alan olgusunun kültürlerarası farklılıklarını araştırmak için üzerinde durulması gereken üç noktaya değinir. İlki, birey, aile, topluluk gibi farklı ölçekte gruplar için, psiko-sosyal alan hiyerarşisindeki benzerlikler ve farklılıklar nelerdir. İkincisi, sınır işaretlerinin yapısı ve işleyişi kültürler arasında hangi benzerlikleri veya farklılıkları gösterdiğidir. Üçüncüsü ise sosyal yapının göstergesi olarak psiko-sosyal alan gruplar arasındaki sosyal etkileşimi nasıl yansıttığı sorusudur.

Altman ve Stokols (1984) ise psiko-sosyal alanı birincil, ikincil ve kamusal psiko-sosyal alan olarak üçe ayırır. Birincil psiko-sosyal alan, birey veya grupların diğerleri tarafından tanımlanabilir sınırlarının çizildiği alanlardır. Tanımlanması kolay alanlardır, bireyin yatak odası, bir ailenin evi, bir çiftçinin tarlası, bir ülkenin toprak sınırları örnek olabilir. İkincil psiko-sosyal alan, daha az özel, daha az psikolojik merkezli ve daha az sahibinin kontrolü altında mekanlardır. Sosyal rollerin sınırları çizdiği söylenebilir. Komşu ile aradaki çit, sosyal bir klüp, ya da komşuluk ilişkisini kuran cadde buna örnek olabilir. Kamusal psiko-sosyal alan, daha fazla kişinin kullanma hakkına sahip olduğu, belli minimum sosyal kurallar çerçevesinde herkese açık alanlardır. Buna örnek olarak, kumsallar, parklar verilebilir. Bu üç psiko-sosyal alan şekli, bir çeşit psikolojik sınır dizisidir ve açıklık dereceleri, merkezîyetleri ve önemleri onları yöneten gruba veya bireye göre farklılık gösterir (Tablo 2.1).

Tablo 2.1: Psiko-Sosyal Davranışın Görünümleri (Altman ve Stokols 1984)

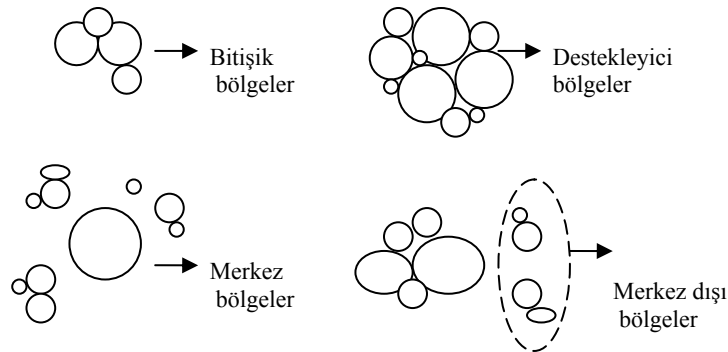
AKTÖR	ÖLÇEK	TİP	İŞLEV
Bireyler	Objeler	Birincil	Bireysel kimlik
Küçük gruplar	Odalar	İkincil	Sosyal Sistemin Düzenlenmesi
Geniş katılımcılar	Evler Cemiyet Uluslar	Kamusal	

Psiko-sosyal alan hiyerarşisi ile ilgili bir diğer yaklaşım Stea (1970) tarafında ortaya atılmıştır. Hareketi engelleyen, ya da görsel ve işitsel uyarımlara izin veren bariyerler ve onların çizdiği psiko-sosyal alan üç ölçekte açıklanmıştır ;psiko-sosyal ünite, psiko-sosyal küme ve psiko-sosyal yapı. Psiko-sosyal ünite, bireyin içinde yaşadığı alandır. Bu alan evi olabileceği gibi, arabası ya da ofisi de olabilir. Bu üniteler birbirinden fiziksel olarak ayrılrsa da kavramsal olarak birbirleriyle ilişkililerdir. Stea, insanın, kendi psiko-sosyal ünitesinden çıktığında, içinden geçtiği veya ulaştığı alanları psiko-sosyal küme olarak tanımlamıştır. Bu kümenin içindeki her birey aynı zamanda kendi kümesine sahiptir ve diğer kümelerle beraber psiko-sosyal yapıyı oluşturur (Şekil 2.6).

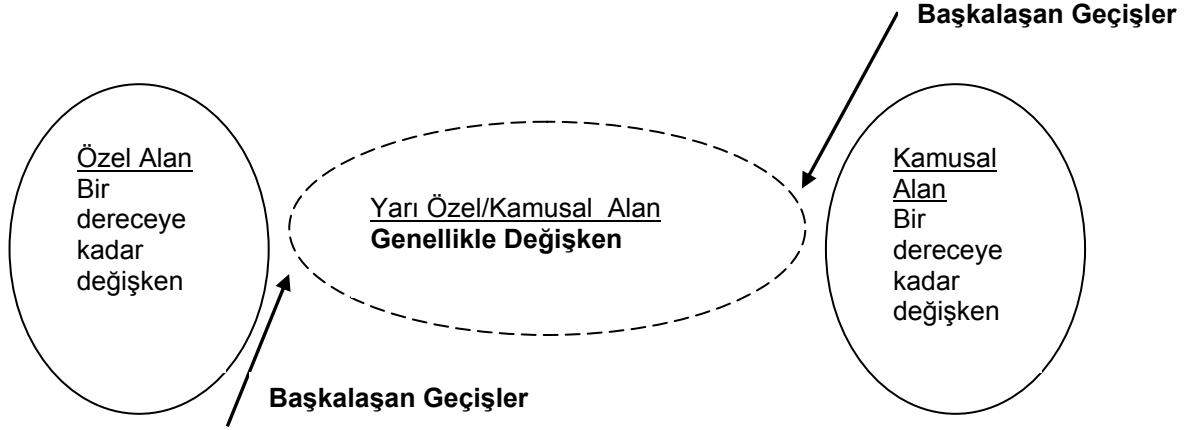
Şekil 2.6: Üç Psiko-Sosyal Alan (Stea, 1970)

Davranışların mekansal görünüşleri, sınır düzenleme davranışı olarak açıkladığımız psiko-sosyal alan olgusu çerçevesinde, özellikle özel-yarı özel/kamusal ve kamusal alan ilişkilerinde farklılıklar ortaya çıkmaktadır. El-Sharkawy(1979) psiko-sosyal alanı dört ana başlıkta açıklar: (1)bitişik, (2)merkez, (3)destekleyici, (4)merkez dışı. Bitişik psiko-sosyal alan kişiye ait mekan boşluğudur (Şekil 2.7). Merkezi psiko-sosyal alan ise, yüksek derecede kişiselleştirilmiş oda, çalışma mekanı gibi alanlardır ki karşılarında güçlü bir yönetici güç vardır ve yüksek derecede korunaklı alanlardır. Merkez alanlara özel alanlar dersek, destekleyici alanlar için yarı kamusal alanlar diyebiliriz, evlerin ön bahçeleri, lobiler v.s. Merkez dışı bölgeler ise grup veya bireylerin kişiselleştirmeden kullandıkları kamusal alanlardır.

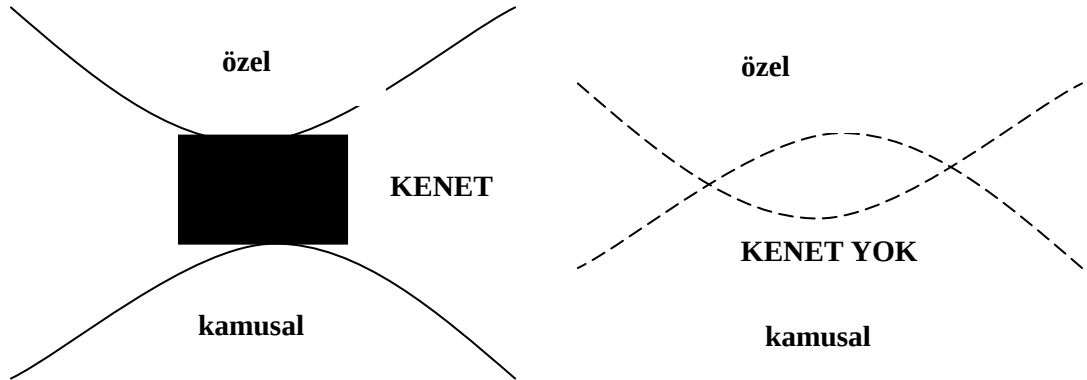
Şekil 2.7: Psiko-Sosyal Alan Türleri (Ünlü, 1998)

Bu çalışmada, tepe kentlerde konut örüntü analizi üzerinde çalışılacağı için, özellikle kamusal alan ile özel alan sınırlarının çizilmesinde, psiko-sosyal alan kavramının hiyerarşik yapısı önem kazanmaktadır. Çalışmanın amaçladığı, kamusal alan ve özel alan arasındaki geçiş bölgelerindeki farklılıkların, konut örüntülerini nasıl yönlendirdiği sorusunu cevaplayabilmek için bu hiyerarşik yapının parametrelerini ortaya koymak gerekmektedir (Şekil 2.8).

Şekil 2.8: Kentlerde Var Olan Alanlar (Rapoport,1977)

Özel-Yarı Özel-Kamusal alan arasındaki geçişler, bir tür kenet noktasının varlığını temsil etmektedir (Şekil 2.9). Bu alanlarda kullanılan malzeme veya teknikten daha önemli olan, her bir alanın bu kenet nokta ile kurduğu ilişki ve bu ilişkinin şeklidir. Bu ilişki, geçirimli sınır elemanı şeklinde ortaya çıkabileceği gibi kenet noktası hiç var olmayabilir (Rapoport, 1977).

Şekil 2.9: Alanların Birbirleri İle İlişkisi (Rapoport,1977)

Özetlemek gerekirse, psiko-sosyal alan, gerek gündelik ilişkilerde gerekse daha karmaşık organizasyonlarda, çok güçlü bir coğrafi stratejidir ve sosyal güç ile ilişkilidir. Psiko-sosyal alanda değişen fonksiyonlar toplum-mekan ve zaman arasındaki tarihi ilişkiyi anlamaya yardımcı olur ki; tezin amacına ulaşması için en önemli kavram oluşunun sebeplerinden biri de budur.

Tarih boyunca, farklı toplumlar güçlerini farklı şekillerde kullanmış ve ifade etmişlerdir. Buna bağlı olarak, toplumların sosyopolitik organizasyonlarının şekilleri, yerleşmenin sınır davranışının hiyerarşik yapısını da şekillendirdiği söylenebilir. Ayrıca kent mekanlarının bölünmesi yine o toplumun sosyopolitik organizasyon yapısı ile ilgilidir. Ünlü (1996), bu sosyopolitik tiplerin oluşumunu şu şekilde özetler;

- Bir yasal güç veya erkin varlığı veya yokluğu, toplumdaki sosyal kademelenme, politik hiyerarşinin varlığı veya yokluğu
- Sosyopolitik sınıflar, ekonomik sınıflar ve kastlar
- Yasal gücün çevresindeki erk'i oluşturan katmanların formel veya enformel destek bağlamında bulunması.

Bu bileşenler, mekan kullanımını, kent üzerindeki işlevsel dağılımları, kent sentaksını oluşturan imgesel parametrelerin kullanımını etkilerler. Erk, toplumdaki sosyopolitik tiplere göre kenti kendi istekleri doğrultusundaki bilişsel haritaya uydurmak ister ya da bunun stratejilerini yaratır. Bir bakıma kent üzerindeki binalar, kotlar, standartlar, yoğunluklar, sınırlar ve engeller her zaman sosyopolitik yapıya şekil değiştirecek parametrelerdir(Ünlü, 1996). Buna bağlı olarak, topluluklar değiştikçe, coğrafi peyzaj ve anlamı da değişir. Sınır düzenleme davranışı olarak psiko-sosyal alan kültürler arasında, gerek bireysel tercihlerde, gerekse gruplar arasında sosyal etkileşim şekillerinde farklılıklar gösterir. Psiko-sosyal kontrol nasıl ve ne için kullanıldığı bu kavramın öneminin temelinde yatar. Psiko-sosyal kontrol yaratmak aynı zamanda mekan yaratmak demektir. Bir bölgedeki psiko-sosyal kontrolden bahsetmek için sınırlarının kontrolü sağlamak için şekillendiğinden bahsetmek yanlış olmaz. Bu kontrol için özel bir alan yaratmak zorunda değildir, alanın kendisi zaten savunma nesnesidir (Sack, 1986).

2.2.1.3. Savunulan Mekan Teorisi

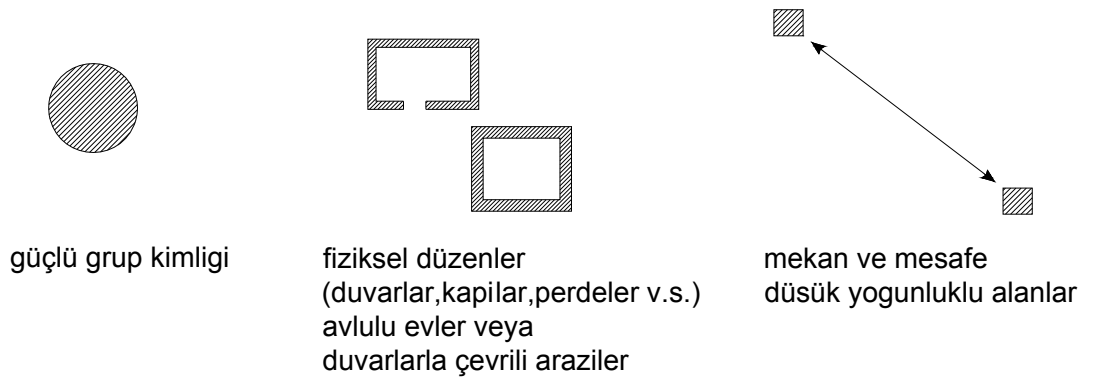
Savunulabilir mekan kavramını, eylem-mekan ilişkisi çerçevesinde savunma davranışının bir görünümüdür. Savunma davranışı ciddi fiziksel ve sosyal etkenlere karşı doğal bir tepkidir (Ünlü, 1998). Newman(1972) savunulan mekan teorisini; güçlü şekilde tanımlanmış etki alanı ve çevreyi sahibiyle onun kontrolünde birleştiren gerçek veya sembolik bariyerlerden oluşan bir mekanizma olarak tanımlar.

Newman(1972)'a göre savunulan mekanı oluşturan dört temel çevresel plan karakteristiği vardır;

1. Kamusal, yarı kamusal ve özel alana geçişte net tanımlanmış psiko-sosyal alanlar
2. Girişi ve açık alanları gözaltında tutmayı sağlayacak şekilde kapı ve pencerelerin konumlandırılması
3. Zarar verebilecek gruplara seçilmiş bina form ve malzemesi
4. İdari binaların, işlevsel olarak tehdit edilmeyecekleri yerlere konumlandırılmaları

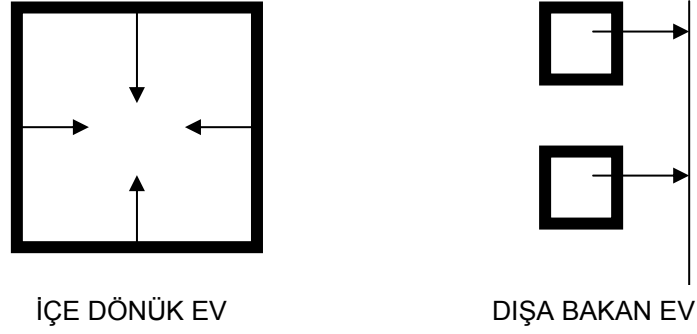
İlk maddede söz edilen sembolik bariyerler doku, basamak olabileceği gibi gerçek bariyer için duvarlar örnek verilebilir. İkinci durum insanlar kamusal ve yarı kamusal alanları kendi gündelik hayatlarının bir parçası olarak gördüğünde ortaya çıkar. Üçüncü durum ise toplu konut ve benzeri projelerde, malzemenin pozitif etki yaratabileceği koşullarda ortaya çıkar. Dördüncü durum ise, anti-sosyal davranış kaynaklarını azaltır (Lang, 1987).

Savunulan mekanı çözümleyebilmek için, coğrafi çevrenin yanı sıra, imge ve yer(milieu) ilişkisine, psiko-sosyal alan çözümlemelerine, kamusal alandan özel alana geçerken ortaya çıkan görünümlere bakmak gerekmektedir. Dış etkilere korunmak için geliştirilen savunma mekanizmalarının, konut örüntüleri ile ilişkisi, farklı mekansal konfigürasyonlar ortaya çıkarabilmektedir;(1) güçlü etnik veya diğer kümeler, (2) duvarlarla çevrili büyük avlular, (3) boşluk ve mesafe (Şekil 2.10). İstenmeyen etkileşimlerden korunmak için karşılaştırılabilir ve bu eşdeğer üç yol izlenebilir. (Rapoport, 1977).

Şekil 2.10: İstenmeyen Karşılıklı İlişkilerin Kontrolü (Rapoport, 1977)

Duvarlarla çevrili büyük avlulu evler ile sokakla yüz yüze ilişki içinde olan evlerin mekansal konfigürasyonları arasında temel farklar vardır. Sokakla kurulan ilişki, iç mekan ilişkilerini etkileyeceği gibi, cephenin doluluk/boşluk oranlarını, ön alan/arka alan ilişkilerini de etkileyecektir (Şekil 2.11).

Şekil 11: Konut-Sokak İlişki Şemaları (Rapoport, 1977)

Bu tartışmalar doğrultusunda, savunulan mekan kavramının davranışsal görünümünün ve konutlar üzerindeki yönlendirici etkisinin, savunma kenti olgusundan farklılaştığını ortaya koymak gerekmektedir. Bir eylem olarak savunma davranışının görünümü olan savunulan mekan, özellikle mekansal hiyerarşiyi düzenleyici bir etki sergilediği için bu çalışma kapsamında değer taşımaktadır.

2.2.1.4. Davranış Kalıbı ve Eylem Örüntüleri

Pragmatik ilişkiler, kullanıcıların amaç ve eğilimlerini belirttikleri için, kullanıcılarla ilgili fizyolojik ve sosyolojik faktörleri kapsar. İşaretle kullanıcı arasındaki ilişki türü olan “davranışlar ilişkisi”ni, mimarlık sistemi içinde yapı ve kullanıcısı arasındaki ilişki ile açıklıyoruz.

Bu çalışmada davranış kalıpları, çizdikleri mekansal sınırları anlamak için önemlidir. Davranışın gerek çizdiği sınır, gerekse diğer davranışlarla gösterdiği kesintiler ya da süreklilikler mekan morfolojisini ve psiko-sosyal sınır ya da eşiklerinin analizi için önemlidir.

Low(1989) eylem-mekan ilişkisini karşılaştırmalı kavramlarla sorgulamıştır. Gündüz-gece, bireysel-ortak eylemler ile mekan tipleri arasındaki ilişkiyi hücresel-açık plan farklılaşmasıyla ortaya koymuştur (Şekil 2.12). Eylemlerin mahremiyet derecelerinin mekânlardaki görünümleri bu çalışmanın belirleyicilerinden biridir.

<u>hücresel plan</u>	<u>gece kullanımı</u>	<u>bireysel eylemler</u>
açık plan	gündüz kullanımı	ortak eylemler

Şekil 2.12: Eylem-Mekan İlişkilerinde İkilemler (Lawrence, 1989)

Bu noktada Barker(1968) 'ın davranış kalıbı teorisinden söz etmek gerekmektedir. Davranış kalıbı hem yapısal, hem de dinamik nitelikler içerir. Yapısal açıdan, davranış kalıbı, bir ya da daha fazla davranış ve sosyal çevre (milieu) modeli içerir. Bu teoride dinamik açıdan ise, uyum(synomorphy), davranış ve sosyal çevre (milieu) arasındaki uygun ilişkiden, söz edebiliriz. Bu teoriye ait terimleri ve ilişkileri aşağıdaki gibi açıklayabiliriz;

1.Bir davranış kalıbı, bir veya daha fazla durağan davranış kalıbını içerir. Davranışın birçok birimi tanımlıdır.

2.Durağan bir davranış-sosyal çevre (milieu) modeli içerir. Yörenin hem insan eliyle yapılmış kısımları hem de doğal görünüşleri davranış kalıbının sosyal çevresini kapsayabilir. Genellikle ortam, zamanların, yerlerin ve şeylerin karmaşık yapısıdır. Davranış ortamının ait olduğu sosyal çevre, durağan davranış kalıbından ve herhangi birinin algısından bağımsız var olur.

3.Sosyal çevre (milieu), davranış çevreler.

4.Sosyal çevre (milieu) davranışla yapısal anlamda uyum içindedir. Uyum (synomorphy), bu davranış ve sosyal çevre(milieu) arasındaki ilişkinin görünümüdür. Bu durumda, fiziksel çevre ve eylem örüntüleri arasında dinamik ve karşılıklı bir ilişki vardır. Birbirlerini çevreler ve aynı zamanda şekillendirirler.

Buna bağlı bir diğer tartışılması gereken nokta eylem örüntülerinin nasıl çeşitlendiğidir. Eylem örüntülerinin kültürler ve ortamlar arasında farklılaştığını açıklayabilmek için Rapoport (2004) eylemi dört bileşene ayırmıştır;

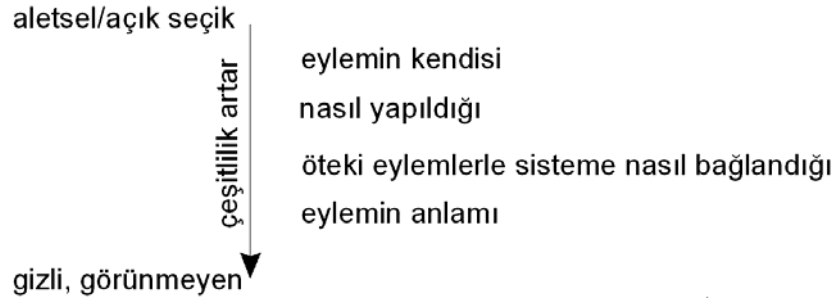
1. Eylemin kendisi,

2.Nasıl yapıldığı,

3.Öteki eylemlerle sisteme nasıl bağlandığı,

4.Eylemin anlamı.

Bu bileşenler görünür yani aletsel ölçülebilir bileşenlerden, soyut yani gizli bileşenlere doğru sıralanmıştır. Gizli bileşenlere doğru çeşitlilik artmaktadır (Şekil 2.13).

Şekil 2.13: Eylemin Parçalara Ayrılması (Rapoport, 2004)

Özetle, ekolojik bir ortamın sınırlandırılmış ünitesi dahilinde, bireylerin psikolojik vasıfları değişkenlik gösterir, buna göre aynı ortamda davranışları da değişkenlik gösterir. Söz edilen ünite fiziksel, sosyal, biyolojik ya da davranışsal ünitelerdir. Her ünite kendi içinde oluşur, belli bir zaman aralığına sahiptir ve iç yapısı dış yapıdan aralıksız bir sınırla ayrılmıştır. Bu çalışma kapsamında, tanımlı bir ekolojik ortamda, davranışların ortamla ilişkisini açıklamak ve farklı alt ünitelerle hiyerarşik yapılarını araştırmak kadar bu yapılar arasındaki mekansal ilişkileri de ortaya koymak gerekmektedir. Davranışları bir örüntü olarak incelediğimizde, bu örüntünün çevrelediği mekansal yapının morfolojisini ortaya koymak anlamlı hale gelebilmektedir. Özellikle mekanın kontrolü ve psiko-sosyal sınırları üzerine çalışırken, mekandaki eylemler, kimin mekanı kontrol ettiği, hangi araçların, nesnelerin kullanıldığı ve sınırları çizen eylemler tartışılmalıdır. Kimin neyi, ne zaman ya da hangi zaman aralıkları ile neden yaptığı, kimi kabul edip kimi dışladığı sorulması gereken öncelikli sorulardır.

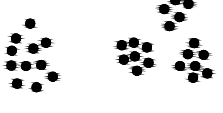
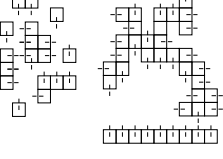
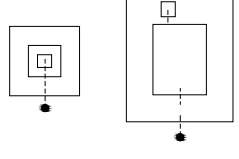
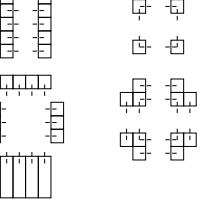
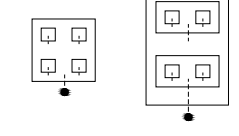
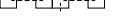
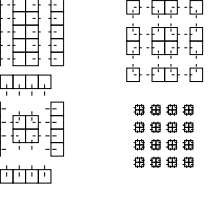
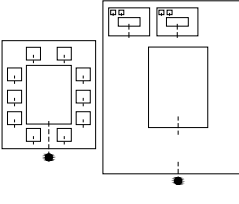
2.2.2. Mekanın Morfolojisi ve Dizimsel(Sentaktik) Mantiğı

Çalışmanın yöntemini açıklayacağı için mekansal dizim temelli teoriler önem kazanmaktadır. Morfoloji en basit anlamda, mekansal yapı ile ilgilenen bir kavramdır. Bu alanda ilk çalışmalardan biri Steadman(1983) yazdığı “Architectural Morphology” adlı kitabıdır. Mekanın matematiksel doğasını açıklamaya çalışan bu çalışmalara, mekansal dizim çalışmaları daha farklı boyutlar getirmişlerdir. Topluluklar, mekanı kendilerini organize etmek için bir kaynak olarak kullanır. Bafna (2003) temelde dizim mantığını şu şekilde açıklar; “Dizim” (syntax), mekanı, birbiri ile bağlı küçük birimlere dönüştürür. Parçalı konfigürasyonlar bu çerçevede faydalıdır, çünkü kişisel parçalar farklı anlamaları barındırabilir. Bu parçalar farklı gruplara, insanlara, aktivitelere gönderme yaparlar, farklı davranış kalıpları, mekanın farklı parçalarında ortaya çıkabilir. Mekanın parçalarının spesifik bir sembolü taşıdığı fark edilebilir. Buna göre konfigüre edilmiş mekan, onun üstünde haritalanan sosyal yapıyı analiz etmeye olanak sağlar.

Her bilim iddia ettikleri için bir gözlenebilir datalardan oluşan bir morfolojiye sahiptir ve bu morfoloji bir şekilde birbirleriyle ilişkili benzerlik ve farklılıkları temsil eder. Bir teori bu ilişkiler doğrultusunda, bir dönüşümler sistemini bir morfolojidir. Hillier ve Hanson(1984), mekansal dizim teorisinin temelde mekan ve mekan parçalarının birbirleriyle ilişkilerine ait şu bilgilere ulaşmayı amaçladığını söyler;

- Sisteme ait en temel strüktürleri bulmak, ve bu çerçevede insanın mekansal organizasyonlarının bütün varyasyonlarını ortaya çıkar,
- Bu temel strüktürleri, tekrarlanan sözlü ifadelerden kaçmak için bir çeşit işaret veya formüllerle temsil etmek,
- Bu temel strüktürlerin birbirleriyle nasıl uyumlu ilişkide olduğunu göstermek,
- Bu strüktürleri daha karmaşık yapıları oluşturmak için nasıl bir araya geldiklerini göstermek.

Temel strüktürleri, sözlü ifadeler yerine temsil eden işaret veya formüller, aslında nesnenin en temel ilişki şekillerinin ifade şeklidir. Hillier ve Hanson(1984), bu dile ait verdikleri örneklerle mekansal formüller ve mekansal kurgu arasındaki ilişkiyi karşılıklı olarak ortaya koymaktadır. Temel formüller, kapalı veya açık hücrelerin oluşturduğu sistemin sınırlamaları çerçevesinde, tekil veya çoğul nesnelerin veya objelerin farklı şekillerde düzenlenmesini açıklar. Bir gruba ait olası temel formüller öncelikle Z ile adlandırılıp, Z1.....8 gibi sıralanabilir ve sonrasında, dağınık ve bütünleşik yapılarına göre, çoğul veya tekil nesnelerin simetrik ve asimetric karakterlerine bağlı olarak tablolastırılabilir(Şekil 2.14). Formülün yapısındaki 'o' karakterinin varlığı sistemin simetrik veya asimetric yapısının bir göstergesidir. Bir formülün bir seri organizasyon prensibini açıkladığını düşünürsek, aynı objeyi benzer ilişkiyle tekrarlayan bir formülün aynı gruba ait olduğu söylenebilir. Bu noktada, formüllerin temsil ettikleri yapıları tanımlamak gerekirse, bir küme veya tesadüfi oluşum, düzensiz yapıdaki hücrelerin temel bir dinamoya eklenmesi olarak tanımlayabilir. Bir yığın ise komşuların bir dinamoya eklenmesi ve açık-kapalı komşu çiftler oluşmasıdır. Merkezi mekan ise hücrelerin merkezi bir mekana eklenmesidir. Zincir yapı ise hücrelerin en baştaki zince eklenmesi olarak tanımlanabilir (Hillier ve Hanson,1984).

	dağınık		bütünleşik	
	basit ifade	gelistirilmiş ifade	basit ifade	gelistirilmiş ifade
asimetrik	z1 y küme		z2 x kapalı hücre	
	z3 (xy) yığın		z4 (x o x) ortak merkezli	
	z5 (xx o y) merkezi mekan		z6 (x o xx) ortak merkezli	
simetrik-asimetrik	z7 (xx o xx o y) zincir		z8 (x o x o xx) kraal	

Formül listesi;

Z1: y

Z2: X

Z3: (Xy)

Z4: (X O X)

Z5: (XX O y)

Z6: (X O XX)

Z7: (XX O XX O y)

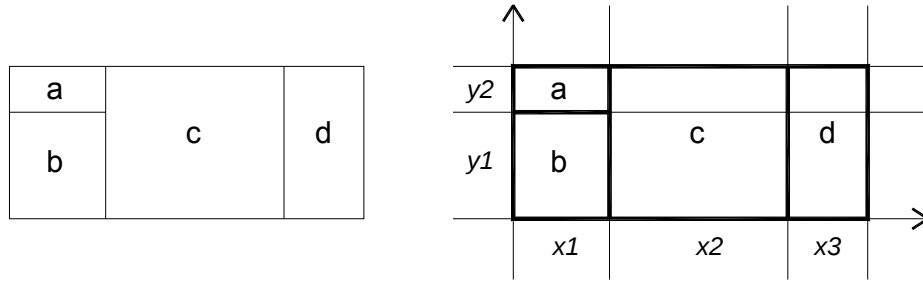
Z8: (X O X O XX)

Şekil 2.14: Temel Formül ve Tekrarlar, Hillier ve Hanson(1984)

2.2.2.1. Mekansal Morfoloji

Mekansal morfoloji, biçim ve mekansal yapı arasındaki ilişkiyi ortaya koyar. Steadman (1983) mekansal morfolojiyi ortaya koymak için geometriden yararlanır. Burada morfolojinin esası, binaları geometrik ve fonksiyonel açıdan sınıflandırmak, sistematik kayıtlar oluşturmak ve bu planlara ait geometrik ve topolojik özelliklerden oluşan modelleri fiziksel yapı ile ilişkilendirmektir.

Mekanın geometrik düzlemde temsili, mekanları duvar kalınlıklarından arındırdıktan sonra, x-y koordinatları üzerinde konfigürasyonuna olanak sağlar. Mekan, kompozisyon olarak algılanmak yerine, konfigürasyonel bir yapıya dönüştürülmüş olur (Şekil 2.15). Basit bir fiziksel formdan daha karmaşık bir sisteme sahip olan mekanın analizini yapabilmek için, parçalarının hem birbirleriyle hem de bütünlü kurdukları ilişkileri ortaya koymak gerekmektedir.

Şekil 2.15: Mekanın Geometrik Düzlemde Temsili (Steadman, 1983)

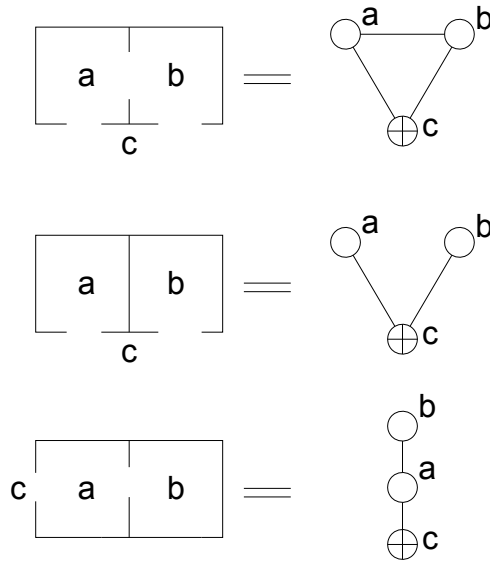
2.2.2.2. Mekanın Genotipi ve Dizimsel Mantiğı

Sentaktik ilişkilerden bahsettiğimizde, işaret anlamından soyutlanarak, biçimsel görünümü ve diğer işaretlerle ilişkileri açısından incelenmektedir. Bu dizimsel ilişki, tipolojik çalışmalara olanak vermektedir.

Burada, “dizimsel ilişki” tanımı uyarınca, mimarlık sisteminin oluşturduğu işaretlerin, anlamları gözetilmeden, birbirleriyle olan biçimsel ilişkilerinin açıklanması gerekiyor. Mimarlık sisteminin ürünü olan yapının anlamından soyutlanarak düşünülmesi ile, “biçim”, dizimsel ilişkiler açısından incelenebilecek bir durum kazanmaktadır (Aksoy, 1974).

Bir tasarım kavramı olarak “biçimi” oluşturan öğeler, mimarlık sistemi içinde, “kütle”, “mekan” ve “yüzey” olarak seçilebilir. Bu öğeler arasındaki ilişkiler ise, sarma, kapsama, içiçe girme, birleşme, bölünme, sıralanma, süreklilik gibi topolojik ilişkiler olabilecekleri gibi, aynılık esasına dayanan ve topolojik ilişkilerle geometrik ilişkiler arasında bir geçiş oluşturan, tekrar, karşıtlık, egemenlik gibi ilişkiler olabilir. Geometrik ilişkiler ise, öğelerin bir noktaya, bir doğruya ve bir koordinat sistemine göre organize olması anlamına gelir (Aksoy, 1974).

Hillier ve Hanson(1984), binaların iç-dış ilişkileri ve bina içindeki hareket üzerinden, binayı parçalarına ayırarak ve her bir parçayı bütünle ve birbirleriyle ilişkilendirerek oluşturdukları yöntem gama analizidir. Mekanı hücrelere ayırır ve hücrelerin iç yapılarını sorgulayarak mekansal konfigürasyonu anlatır. Bu analiz aynı zamanda iç-dış ilişkisini ortaya koyar. Bu yöntemle, sınır düzenleyen elemanlar ve bu elemanların bütün sistemle ilişkisi düzenlenebilir. Yabancınn binanın ilk hangi parçasına temas ettiği nereye kadar ulaşmadığı gibi soruları cevaplamada yardımcı olur. Bir sonraki aşamada mekanlar arasındaki sürekliliği de ortaya koymak için yöntem alfa analizi ile birleştirilmiştir. Gama analizinde açık olan geçişleri okunabilen mekanlar, alfa analizinde ise mekanlar kapalı ama birbirleriyle ilişkileri doğrusal tanımlanır. Alfa analizleri, bir diğer adıyla geçiş grafikleri, mekanlar arası geçiş konfigürasyonu, derinlik yapısı ve derinliğin mahremiyetle ilişkisi ile ilgili bilgi verir(Şekil 2.16). Geçiş grafiği üzerinde bir mekandan diğer mekana doğrudan bağlantı o mekanın derinliğinin 1 olduğu anlamına gelir. Bir mekana ulaşmak için ara mekanlardan geçmek gerekiyorsa geçilen ara mekan sayısı kadar derinlik artar. Bu doğrultuda oluşan grafikler zincir veya ağaç benzeri dallanmış yapı sergilerler. Geçiş grafiğinin başlangıç noktasına göre grafik farklılaşabilir. Bu grafiklerin rölatif asimetri RA değerleri ise söz edilen özelliklerin matematiksel görünümüdür. Sığ halkalı bir model en düşük ortalama entegrasyon değerine, derin-ağaç benzeri model ise en ayrılmış konfigürasyona ve yüksek entegrasyon değerine sahiptir. Özellikle 1'in altındaki değerler güçlü entegre olmuş, 1'e yaklaşan ve üzerindeki değerler ise daha ayrılmış mekanları ifade etmektedir.

Şekil 2.16: Gama ve Alfa Analizi İle Mekansal Dizim, Hillier ve Hanson(1984)

Özetle, yöntem olarak, mekansal dizim, mekan içinde hareket eden kişinin gözlemlediği, algılayabildiği yüzeyler, kenarlar, alanlar ve yolların birbirleriyle ve mekanın tümüyle olan ilişkilerini açıklamaya çalışır. Mekanların derinlik değerlerini, birbirleri ile ve belirlenmiş bir merkezle olan bütünleşmelerini, görsel algılama boyutlarını, sirkülasyon yapısını analiz eder.

2.2.2.3. Sosyal Yapı ve Mekansal Dizim İlişkisi

Mekanın yapısı, aynı zamanda bulunduğu sosyal ortamın yapısı hakkında bilgi verir. Sosyal yapıda içinde aynı zamanda bir mekansal mantık barındırır. Hillier ve Hanson(1984), mekansal dizimin, mekanı form, toplumu, sosyal yapıyı içerik olarak ayrıştıran düşünceyi reddettiğini söyler. Toplum ve mekan arasındaki ilişki bir alanı diğeri üzerine haritalayan bir ilişki değildir, Dinamik görünüşleri vardır. Biri diğeri yeniler, yeniden yapılandırır.

Toplumlar, mekansal fenomenlerdir: yeryüzü yüzeyinin belli bölgelerine yerleşirler ve bu bölgelerin içinde veya arasında madde kaynakları hareket ederler. İnsanlar bu hareketle karşı karşıya kalırlar ve bilgi transfer edilir. Toplumlar var olmaları dışında da birçok anlam ifade ederler. Sınırlı bir mekansal yapı oluştururlar. Bu mekansal yapının iki fikri vardır;(1) insanları mekan içinde birbirleri ile olan ilişkileri doğrultusunda düşük veya yüksek derecede ayrıştırarak veya birleştirerek düzenler ve gruplar arasındaki hareketten doğan sıkı veya seyrek dokular ortaya çıkar,(2) yapılar, sınırlar, yollar nirengi noktaları v.s. düzenleyerek mekanın kendisini oluşturur ve toplumun fiziksel çevresi tanımlı bir dokuyu kabul eder. (Hillier ve Hanson,1984).

Toplum ve mekan arasındaki ilişki, sosyal formasyonların gerektirdiği düzenlemelerin bir görünümüdür. Tanımlayıcı bağıntıların açıklayamayacağı kadar çok boyutlu olan bu yapıyı ortaya koyabilmek için analitik çalışmalar yapmak gerekmektedir. Toplumsal yapıyı parçalarına ayırmak yetmeyecektir ve mekanı da parçalarına ayırarak, parçalar arasındaki ilişkileri tanımlamaya çalışmak gerekecektir. Mekanda insanların nasıl organize olduğu, hem de mekanın kendisinin nasıl organize olduğu birlikte çalışılması gereken iki önemli durumdur. Mekansal dizimin amacı, yaşanan mekanların, altında yatan sosyal mantığın(socio-logic) açıkça ifade edilebildiği konfigürasyonları tanımlamak için stratejiler geliştirmektir(Bafna, 2003)

2.2.2.4. Yerleşme Morfolojisi ve örüntü

Yerleşmeler, farklı coğrafi bölgelerde, farklı zamanlarda, farklı toplumları barındırırken, farklı modeller ortaya koyarlar. Bu dinamik yapının belirleyicilerinin ortaya koyulması için kentin fiziksel formunun sosyo-kültürel yapısı ile kurduğu ilişkiye bakmak gerekmektedir. Hillier (1989) yerleşmelerin konfigürasyonlarını açıklayabilmek için üç kural öne sürer;

1. Kentsel ve mimari objelerin kendi kendilerinin üretim kuralı yani kentsel nesnenin kendisinin kuralları,
2. Toplumun belirli sosyal ilişkileri şekillendirmek için mekansal kuralları nasıl kullandıkları ve uyum sağladıkları kuralı, toplumun kenti etkilediği kurallar,
3. Kentsel dokunun toplum üstündeki etkilerini açıklayan kural yani kentin topluma yansımasıdır. Bu kurallarla ortaya çıkan düzen yerleşme modelini ortaya koyar.

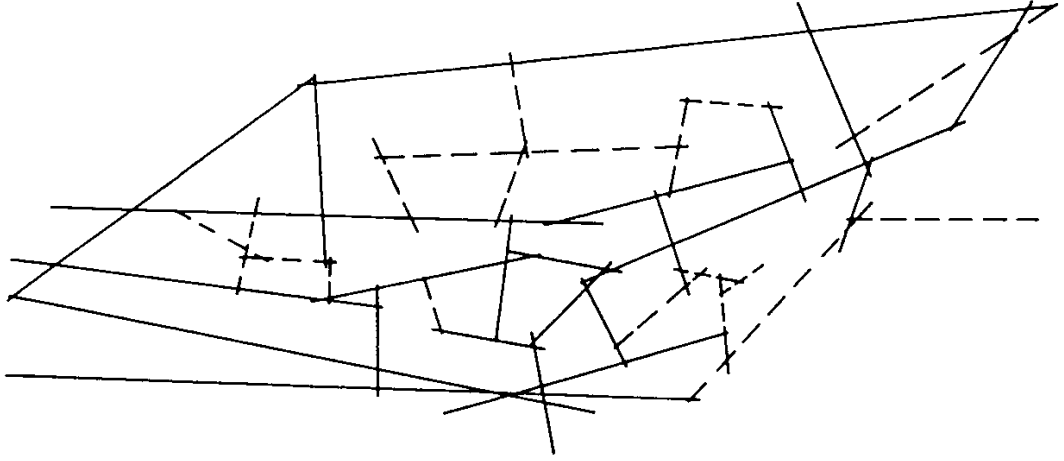
Hillier(2001) kentlerdeki farklılıkları eksenel haritalarla açıklar. Doğru uzunluklarının istatistiksel dağılımları kent yapısının en önemli belirleyicileridir. Eksenel haritalar incelendiğinde, değişmez özellikleri şu şekilde açıklar;

1.Bütün kentlerin eksenel haritaları çok sayıda uzun ve aynı zamanda kısa eksen doğrularından oluşur.

2.Kent ölçekleri değiştiğinde, eksen uzunluk ve kısalıklarındaki farklar belirginleşir.

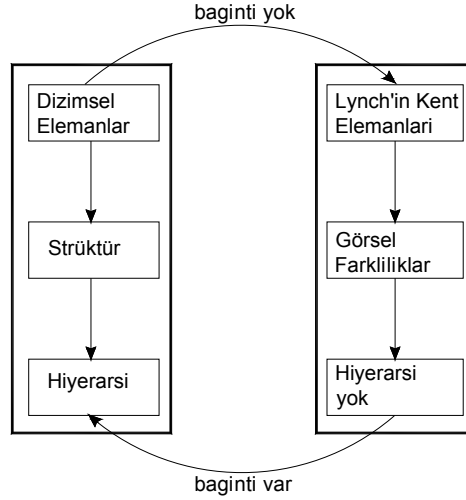
3.Doğru uzunluklarının dağılımı logaritmiktir. Yerleşme ölçeği büyüdüğünde, uzun doğruların oranı küçülür, ancak doğru boyları artar.

Buna göre, yerleşmelerin mekansal modelleri farklılaşsa da, tek bir tür ortak yapıdan söz etmek mümkündür (Hillier, 2001) Yerleşmelerin eksenel haritalarında, doğrular bütünleşik veya ayrışık özellik gösterirler ve bağlı oldukları geometrik sistemin bir parçasıdır (Şekil 2.17). Ayrışık olan doğrular, ulaşımı zor, sonlu doğrultuda olan çıkmaz sokaklar olarak tanımlanabilir. Bütünleşik doğrular ise, ana arterler ve yüksek yoğunluklu yollardır. Bu bütünleşik ve ayrışık yolların bağlı bulunduğu geometrik sistemi (Hillier ve Hanson, 1984) hareketin dinamiklerinin okunduğu bozulmuş bir eksen olarak tanımlar. Geleneksel yerleşmelerde kullandığı 'bozulmuş eksen' tanımını, kent ölçeği büyüyünce 'bozulmuş grid'e dönüştürür (Hillier,1996).

Şekil 2.17: Gassi şehrinin aksel haritası (dolu çizgiler yoğun hareketi yansıtan bütünlüklü yolları, kesik çizgiler ise düşük hareketi yansıtan ayrılmış yolları göstermektedir) (Hillier ve Hanson, 1984)

Kentin görsel imajı ve strüktürü arasındaki ilişki de yerleşmeleri anlamak için önemlidir. Kent imajını kuran elemanları Lynch(1960) beşe ayırmaktadır; bunlar, yollar, kenarlar, bölgeler, düğüm noktaları ve nirengi noktalarıdır. Dalton ve Bafna(2003), Boston örneğinde Lynch'in görsel elemanlarının dizimsel kurallarla ilişkisini araştırmıştır. . Lynch, yolları, potansiyel hareketi için oluşan kanallar olarak tanımlar. Caddeler, yürüyüş yolları, kanallar, tren yolları örnek olabilir. Yollar ve görsel imaj arasındaki ilişkinin temelinde hareket yatar. Dalton ve Bafna(2003)'a göre Lynch'in tanımladığı yol, dizimsel analizde eksensel çizgilere karşılık gelmektedir. Başlıca kesişim noktalarında bulunan veya tematik eylemlerin toplamından oluşan düğüm noktaları ise, eş görüş analizinden ortaya çıkan eşgörüş(isovist) uzunluğu, veya çevre değerleri ile açıklanabilir. Zihinsel olarak hatırlanabilir, ortak karakterdeki bölgeler ise dizimsel mantıkla ait olduğu bütünün içinde çizgi analizi ve bütünlüşme değerleri ile ortaya konulabilir. İki bölge arasındaki sınır ya da görsel olarak göze çarpan, sürekli yapıdaki karşı harekete izin vermeyen kenar tanımı ise mekansal dizindeki eş görüş sınırları ile açıklanabilir. Bu karşılaştırmalı çalışma sonucunda, Dalton ve Bafna(2003) tasvir edilebilir şehir dokularının aynı zamanda dizimsel yöntemle anlaşılabilirliğini ancak bunun tersinin geçerli olmadığını, ya da ihtiyacı olmadığını savunur(Şekil 2.18).

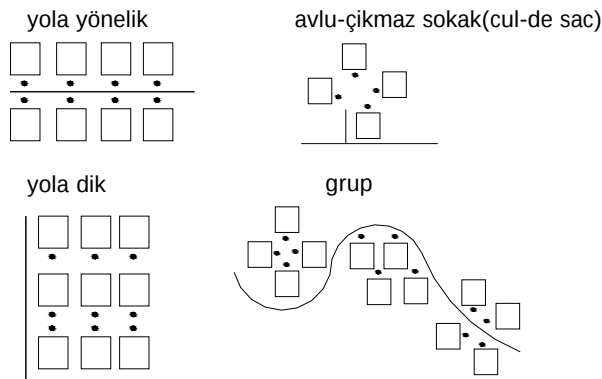

Şekil 2.18: Lynch'in Kentsel Elemanları Ve Mekansal Dizim Arasındaki İlişki
Dalton ve Bafna(2003)

Son olarak yerleşme morfolojisini kuran bir diğer ilişkiden, konut ve yerleşme örüntüsü ilişkisinden bahsetmek gerekmektedir. Bu kapsamda Rossi(1982) ve Lynch (1972) konut yerleşim tipolojileri ile ilgili çalışmaları tartışılabilir. Rossi, şehrin gerçek formunun çeşitli kesitler olduğunu, çeşitli heterojen bölümlerden, kalıntılardan meydana geldiğini, toplumu bütün olarak kültür ve tarihiyle oluşturan formların devamlılığıyla bağlantılı olduğunu söylemektedir (Rossi 1984). Rossi (1982), konut yerleşme örüntülerini dört tipte incelemiştir;

1. Çevreleri açık olan konutlar
2. Birbirlerine bitişik, caddeye bakan ve cadde boyunca bir duvar oluşturan konutlar
3. Yaklaşık tüm arsayı kaplayan derin konutlar
4. İç avlulu evler, küçük iç strüktürler.

Lynch, ise konut yerleşme örüntüleri analizini daha geniş ve değişime açık değerlendirmiştir.

Şekil 2.19: Konut-Yerleşme Örüntüleri (Lynch, 1972)

2.3. Ekoloji-Kültür ve Yerleşme Morfolojisi

Kültür ve Ekoloji temelli teoriler bu çalışmada yapısal çevre ve sosyo-kültürel çevre arasındaki ilişkiyi kurmaya aracı olacaktır. Çünkü, kültür içindeki davranış-anlam-mekan-zaman ilişkiler ağını anlamak için, o kültürün uyum stratejileri sonucu ortaya çıkan tercihlerini ortaya koymak gereklidir. Herhangi bir kültürdeki kurallar sistemi, hangi elemanların önemli olduğu hakkında sistematik seçeneklere aracılık eder(Rapoport,1983). Mekan, içinde karmaşık düşünce sistemlerini barındıran soyut bir kavramdır. Gerek konut, gerekse yerleşme ölçeğinde, mekansal organizasyonları anlamak için ortak tercihlere bağlı dinamik ilişkilerin analizini yapmak gereklidir.

Kültür, bir grubun yaşadığı ekolojik ortama adaptasyon stratejilerinin, kaynak kullanım seçeneklerinin görünümüdür. Seçenekler arasından tercih yapmak kısmen ekolojik ortam(milieu)da, kısmen kültürel açılamda neyin mümkün olduğuna bağlı bir fonksiyondur. Buna göre, kültüre bakmanın bir yolu ortak tercihlerin ilişkilerinden geçer; bu tercihler bir yeri ve o yerin giyimi, davranışları, ne yendiği, mekanın yapılanması, zamanı, anlamı, iletişimi ile diğerinden farklı tanımaya olanak sağlar. Bu kararlı tercihler, yaşamın ve yapılanmış çevrenin tarzında ortaya çıkar (Rapoport, 1980). Bu çalışmada, tepe kent örüntülerini, gerek kent, gerek konut ölçeğinde araştırırken, kaynak kullanımına bağlı ekolojik parametreleri, ve bu tercihlerin şekillendiği kültürel yapıya ait parametreleri ortaya koymak gerekmektedir.

2.3.1. Kültürel Elemanlar ve Yöresel Çevre İlişkisi

Herhangi bir kültürdeki kurallar sistemi, hangi elemanların önemli olduğu hakkında sistematik seçeneklere aracılık eder. Bu yaşam şekillerine de yansır. Böylece insanlar mevcut alternatifleri doğrultusunda tercih yaparlar ve sınırlı kaynaklarını, geçici veya sembolik malzemelerini bölüşürler. Tüm aktivitelerinde ortak bir nokta vardır ki; bu eylemler tüm muhtemel alternatifler arasından seçimleri temsil ederler. Bu tercihler sistemi, yaşam şekline yansır; dünyevi sembolik kaynakların paylaşımları, nasıl giyinip nasıl davrandıkları, ne yedikleri ve nasıl yedikleri gibi. Bu, birbirleriyle etkileşimlerini, mekan ve zamanı yapılandırmalarını ve diğer karakteristikleri etkiler (Rapoport,1983). İnsan topluluğunun psiko-sosyal alan görünümleri aynı zamanda kültürel ve sosyal tercihler sisteminin de dışavurumudur.

Önemli olan şudur; seçenekler arasından tercih yapmak kısmen ekolojik ortam(sosyal çevre)da, kısmen kültürel açılamda neyin mümkün olduğuna bağlı bir fonksiyondur. Buna göre, kültüre bakmanın bir yolu ortak tercihlerin ilişkilerinden

geçer; bu tercihler bir yeri ve o yerin giyimi, davranışları, ne yendiği, mekanın yapılanması, zamanı, anlamı, iletişimi ile diğerinden farklı tanımaya olanak sağlar. Bu kararlı tercihler, yaşamın ve yapılanmış çevrenin tarzında ortaya çıkar (Rapoport, 1980).

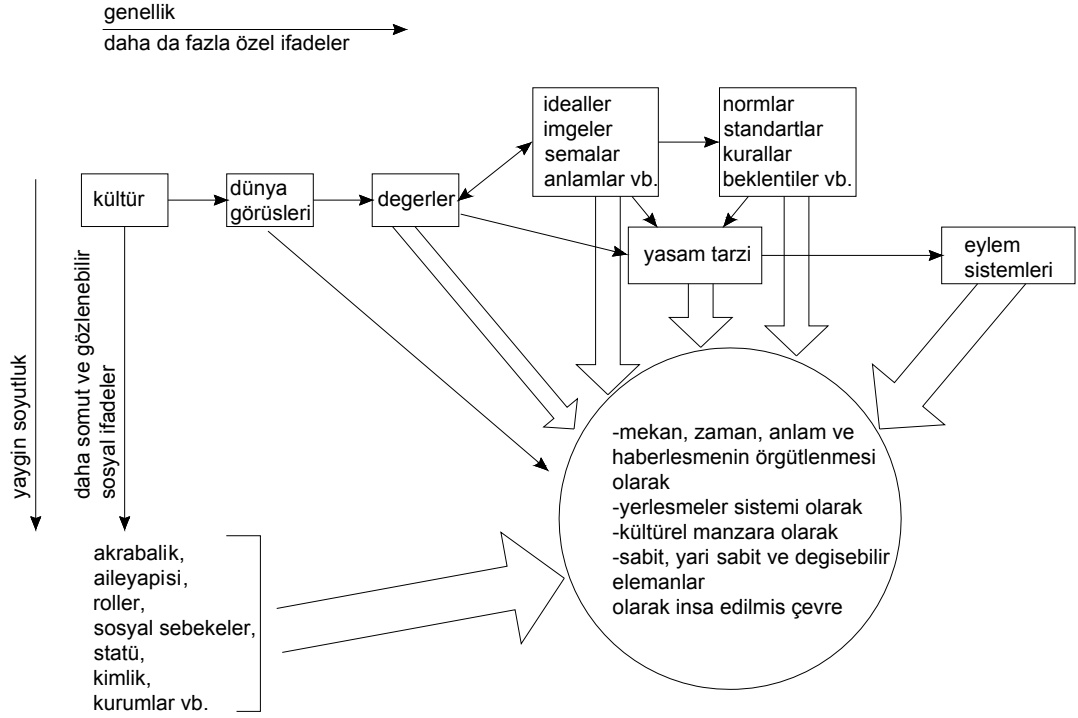
Tercih yapmada kesin değerler, normlar, kriterler ve kabuller kullanılır, ideal bir şemada şekillenir ve yapılanmış çevre ile yaşam bu şemayı yansıtır. Gruplar farklı şeylerde strese girer veya farklı ilişkiler kurar, bunun için grubu tanımlayan ve önemli, vazgeçilmez öz (çekirdek) elemanlar vardır. Aynı zamanda vazgeçilebilir veya isteğe bağlı değiştirilebilir dış kenara ait (peripheral) elemanlar vardır. Bu elemanlar Rapoport(1980) tarafından tespit edilmiştir. Rapoport(1980)'un öne sürdüğü oniki kültürel öz (çekirdek) eleman vardır;

1. Etnik, Dinsel, Dilsel Karakteristikler
2. Aile, Akrabalık Yapısı ve İlişkileri
3. Toprak Paylaşımı, Malsahipliği
4. Besin Alışkanlıkları
5. Dinsel, Sembolik Sistemler, Örf ve Adetler
6. Statü Görünümleri ve Sosyal Kimlik(social identity)
7. Davranışsal, Sözsüz İletişim Sistemleri
8. Bilişsel Şema
9. Mahremiyet, Psiko-Sosyal Alan
10. Eviçi Aktiviteler ve Davranışsal İlişkiler Ağı
11. Çalışma, İmece v.s.

Çevreler, sadece insanlarla insanlar, insanlarla nesneler, nesnelerle nesneler arasındaki ilişkiler ağı değildir. Çevreler, aynı zamanda, mekan, zaman, anlam ve iletişim organizasyonu da tanımlanmalıdırlar. Kültürel öz elemanları, gruplar için bu organizasyonları destekleyici değişkenlerdir (Rapoport, 1983). Bir kültürü oluşturan öz ve bitişik elemanlar bize çevresel göstergelerin özünü keşfetmenin gerekliliğini hatırlatıyor. Bu anlamda, konutlar arası ilişkilerin, konut iç-dış ilişkisinin, davranış, mekan, zaman, anlam organizasyonlarındaki rolünün, konutun kendinden daha önemli olduğunu görüyoruz.

Kültürün öz ve bitişik bileşenleri dışında, somut ve soyut parçaları ve bu parçaların fiziksel çevre ile ilişkileri de tartışma konusudur. Kültürün çok genel ve çok soyut yapısı onu parçalarına ayırmayı gerekli kılar. Geniş ve soyut kavramları parçalayarak anlaşılır hale getirmek ve bu parçaların birbirleriyle nasıl ilişki kurduklarının bileşenlerini, ifadeleri ve yollarını, daha da önemlisi öteki değişkenlerle

ilişkilerini, bizim durumumuzda ise inşa edilmiş çevre ile olan ilişkilerini açığa kavuşturmak gerekmektedir(Rapoport, 2004). En önemlisi, kültür ile çevrenin bileşenleri arasındaki bağların incelenmesindeki amaç, kullanıcı ve ortam arasındaki uyumu ortaya çıkarmaktır (Şekil 2.20).

Şekil 2.20: Kültür'ün İfadelerini İnşa Edilmiş Çevreye Bağlayan Diyagram (Rapoport, 2004)

2.3.2. Kaynak Kullanımı, Ekoloji ve Yöresel Çevre

“Kültürün, insanoğlunun hayatını sürdürebilmesi için, ekoloji ve kaynaklar üzerine kurduğu tüm adaptasyon stratejileri olduğu” tanımından yola çıkarak davranışın, mümkün alternatifler arasından bir seçimi temsil ettiğini söylenebilir. Bu tercihler gruplar üzerinde ortak görünüm sergilediğinde biz o topluluğunun kültüründen söz etmeye başlarız.

İnsanların kullandıkları kaynaklar, bu kaynakların kullanım biçimleri, beklentileri ve inançları tercihlerini şekillendirir. Bu tercihlere yüklenen anlam, çoğu zaman tercihlerin fiziksel halinden daha önemlidir; kültürün özünü oluşturur. Bu noktada, o kültürü oluşturan öz ve bitişik elemanları tanımak gerekir. Konutlar arası ilişkilerin, konut-dış ilişkisinin veya yerleşme için diğer elemanlarla ilişkisinin, davranış, mekan, zaman, anlam organizasyonundaki rolünün, konutun kendinden daha önemli olduğu vurgulanmak istenmiştir. Temelde, bu organizasyonların hepsinin ekolojik ve kültürel

adaptasyon stratejileriyle örüldüğü ve bunları tanımadan o kültürü ve o kültüre ait yerleşmeyi tanımanın mümkün olmadığı düşünülmelidir.

İnsanları adapte oldukları çevrenin, dinamik ve yapısal özellikleri, çevresel psikolojinin cevap aradığı sorular olsa da, ekolojik çevre ve insan üzerindeki etkilerine de bağlıdır. Belli sınırlar içindeki bireylerin, psikolojik nitelikleri farklılık gösterebilir, bu yüzdendir ki; aynı çevredeki davranışlar arasında farklılıklar görülebilir. Ortak niteliklere sahip gruplardan bahsettiğimizde, tanımlı bir ekolojik çevrede, ortak davranış kalıplarından söz edebiliriz. Ortak davranışlar ve ortama adaptasyon stilleri aynı zamanda çevresel kontrole dair de ipuçları verebilmektedir. Kaynak kullanımı, o toplumun çevreyle girdiği ilişkinin şeklidir ve kapalı veya açık toplum özelliklerinin en önemli nedenlerinden biridir.

2.4. Bölüm Sonucu

Tanımlı bir coğrafya üzerinde kurulu olan tepe kentlerde, bulundukları coğrafyanın etkilerini yer ve mekan arasındaki ilişki üzerinden okuyabiliriz. Mekansal değerleri anlamak için “yer” ile ilişkisini tartışmak gerekmektedir. Coğrafya ise mekanın çoklu kullanımlarını ve kavramlarını tartışır. Tarihi coğrafyaları bu coğrafyalara ait farklı insanlar ile birlikte bireylerin veya grupların yerleştiği, etkileştiği kendilerini ifade ettikleri bir iskelet olarak tanımladığımızda, insan eylemleri ve hareketlerinin hiyerarşisini de coğrafyanın bir parçası olarak tartışabiliriz. Bu anlamda, coğrafi sınırlar ve eşiklerin insan hareketlerini nasıl yönlendirdiği önemlidir.

Savunma davranışının en önemli kurucu etki olduğu düşünüldüğünde mekansal davranış şekilleri, tepe kentlerdeki konut örüntüleri için bir diğer önemli kavramsal yapıyı ortaya koymaktadır. Davranış mekanizmalarının, çevre üzerinde kontrol sağlamada etkinliği üzerine tartışıldığında, mekansal hiyerarşi kavramını mahremiyet, sınır kavramını psiko-sosyal alan davranışı üzerinden okuyabilmek mümkündür. Eylem örüntüleri ise pragmatik bir bakışla mekan üzerinde insan davranışının şekil ve yoğunluklarını ortaya koyar. Bu bölümde tartışılan bir diğer önemli kavram olan mekansal dizim, mekan içinde hareket eden kişinin gözlemlediği, algılayabildiği yüzeyler, kenarlar, alanlar ve yolların birbirleriyle ve mekanın tümüyle olan ilişkilerini açıklamaya çalışır ki; konut örüntülerinin analizinde elde edilen davranışsal verilerin mekansal şemalara dönüştürülmesi ve morfolojilerinin somut değerlerle tartışılması için önem taşımaktadır.

Bu bölümde tartışılan ekolojik ve kültürel elemanların etkisi ise mekansal yapının kodlarını çözerken düşünülmesi gereken önemli olgulardır. Kültür içindeki davranış-

anlam-mekan-zaman ilişkiler ağını anlamak için, o kültürün uyum stratejileri sonucu ortaya çıkan tercihlerini ortaya koymak gereklidir. Mekan, içinde karmaşık düşünce sistemlerini barındıran soyut bir kavramdır. Gerek konut, gerekse yerleşme ölçeğinde, mekansal organizasyonları anlamak için ortak tercihlere bağlı dinamik ilişkilerin analizini yapmak gereklidir.

Özetle, yerleşmelerin morfolojik dinamiklerinin konut örüntülerini nasıl yönlendirdiğini ortaya koyabilmek için, yerleşmenin bağlamsal etkenlerinin ve o yerleşmede yaşayan toplumun davranışsal organizasyonlarının mekandaki dizimsel görünümünün araştırılması gerekmektedir. Bir örüntünün analizini yaparken örüntünün ait olduğu bağlamı anlamak gerekmektedir. Bağlamı meydana getiren dinamikler aynı zamanda örüntüyü de yönlendirir. Örüntünün topografya ile kurduğu ilişki önemlidir, ancak tek değildir. Bu çerçevede kavramsal olarak bu bölümde tartışılan coğrafyaya bağlı, mekansal davranışa bağlı ve eko-kültürel yapıya bağlı belirleyiciler, çalışmanın bütününde tepe yerleşmelerdeki konut örüntülerinin analizi için önem kazanmaktadır.

Davranışların mekansal görünümünü sınır düzenleme davranışı olarak açıkladığımız psiko-sosyal alan olgusu çerçevesinde, bu bölümde tartışılan teoriler ışığında özellikle konutların mekansal kurgularının merkez-sınır ilişkisinde tartışılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu ilişkinin analizinde, ne sadece sınır kurgusunun ne de sadece merkez kurgusunun yeterli olmayacağı görülmektedir. Bu bağlamda, sınır ve merkez ilişkisindeki eşiklerin, geçiş mekanlarının da araştırılması kaçınılmazdır. Son olarak, sınır-eşik ve merkez düğüm noktalarına ait, dizimsel belirleyicilerin yanı sıra, davranışsal belirleyicileri ile ilişkisinin de ortaya konması gerekliliği bu bölüm sonucunda ortaya çıkan en önemli sonuçlardan biridir.

3. ANADOLU'DA TEPE KENT MORFOLOJİLERİNİ VE KAPADOKYA BÖLGESİ KONUT ÖRÜNTÜLERİNİ ETKİLEYEN OLGULAR

Tarih boyunca Anadolu'daki tepe kent yerleşmelerine baktığımızda, katmanlı ve dinamik bir yapı ile karşılaşmaktayız. Coğrafi ve topografik, politik, sosyo-ekonomik, askeri, kültürel, üretim biçimlerine ve ticarete dayalı etkilerin, yerleşmeleri nasıl şekillendirdiği, kavramların nasıl yeniden kurulduğu, ilişkilerin nasıl farklı yapılandığı, çalışmanın bu bölümünde sorulmak istenen sorulardır. Anadolu Tepe Kentlerinin kuruluşunda etkin belirleyicilerin yanı sıra tarihsel süreç içindeki gelişimleri ve değişimlerinin dinamikleri de çalışma için önemlidir.

Konut örüntülerinin, tepe kent coğrafyalarındaki yönlendirici rolünü araştırabilmek için, kenti kuran dinamiklerin konut örüntülerindeki görünümünü ortaya koymak gerekmektedir. Bu bağlamda, bu bölüm altında öncelikle Anadolu Tepe Kentlerinin dinamikleri ve konut örüntülerine yansımaları ve alan çalışmasının yapılacağı Kapadokya özelinde konut ve kentin tarihsel ve fiziksel coğrafyası arasındaki ilişki sorgulanacaktır.

3.1. Anadolu Tepe Kentlerini Kurucu Etkilerinin Konut Örüntülerinde Görünümü

Anadolu'daki katmanlı ve dinamik yapı içinde morfolojileri çözümlemek için, yerleşmelerin kurucu etkileri ve zaman içindeki farklılaşmalarını araştırmak gerekmektedir. Boleslaw Malisz yerleşme sistemlerinin analizlerindeki sonsuz farklılaşmayı ve dinamik yapıyı şu etmenlere bağlı olarak özetler (Bölen,1978);

- a) üretim biçimindeki gelişmeler ve işgücünün sosyal dağılımı
- b) yerleşmelerin karmaşıklık derecesi
- c) coğrafi ortamın tabii koşullarındaki farklılaşmalar, (yükseklikler, morfoloji, jeolojik biçimler, hidrografi, yerel iklim v.b.)
- d) sosyal koşullar, yani toplumun müesseseleri (politik yapısı, tercihleri ve alışkanlıkları)

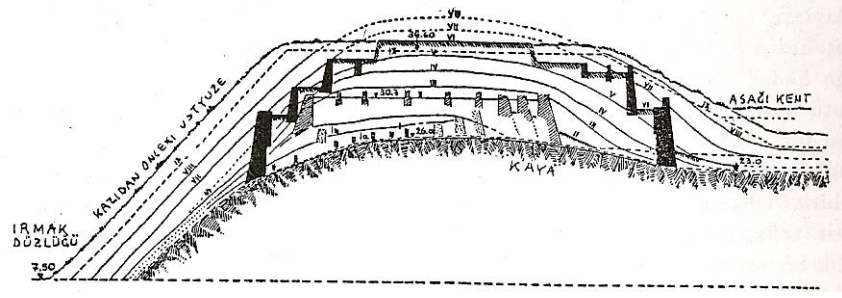
Kent gruplarının kuruluşu ve kuruluşunu etkileyen faktörler üzerine çalışmaları, Erarslan (2004) altı başlıkta incelemiştir. Erarslan'ın araştırdığı ilk teorisyen 1817 tarihli La Cite Antique adlı çalışmasıyla Fustel de Coulanges'dir ve kent oluşumunu etkileyen en önemli faktörün dini faktörler olduğunu söylemektedir. Bu teoriye göre,

kent insanların ortak bir tapınak etrafında toplanmasıyla meydana gelmiştir ve dinsel faktörler kenti kuran en önemli etkidir. Bu görüşü savunan bir diğer araştırmacı olan Mieroop(1997) da ilk kentlerin tümünde mutlaka birer tapınak kompleksi olduğunu ve kent dokusunun buna göre şekillendiğini savunur. İkinci teori ise H.S. Maine'nin 1984 tarihli 'Antik Hukuk' adlı çalışmasıdır ki; kenti hukuki bir yapı olarak görmüş ve kent teorisini hukukun gelişmesine bağlamıştır. Kent toprak ve sözleşme bağlarına dayanan hukuki bir yapının görünümüdür. Üçüncü teori ise askeri faktörlerin önemini vurgulamaktadır. F.W.Maitland kenti kale ve surlarla çevrilmiş bir yerleşme yeri olarak tanımlar ve ilk kentlerin düşman tehlikesi karşısında sığınılacak bir barınak olarak kurulduğunu iddia eder. Dördüncü teori, ekonomik faktörler üzerine geliştirilmiştir. Ekonomik faktörü araştıran teorisyenlere göre, yerleşmenin ekonomisi o yerleşmenin türünü belirler. Bu araştırmacılardan S.Rietschel kentin gelişmesinin pazar müessesine bağlı olduğunu savunur ve topluluklar arası mekansal iletişimin en belirgin yerinin alıcıların ve satıcıların bir araya geldikleri noktalar olduğunu ve kent yapısını etkilediğini ekler. Beşinci teori, kent oluşumunda zanaat fonksiyonunun toplumu topraktan koparan ve köy çevresinde farklı bir çevre yaratan etkisi olduğunu savunur. Son olarak, kent oluşum ve gelişimlerinde ticaret fonksiyonunun etkisidir. Bu sava göre, ticaretin gelişmesi yeni bir sınıf olan tüccar sınıfını ortaya çıkarmış ve kent morfolojisini şekillendirmiştir.

Kentleri kurucu etkileri ışığında incelediğimizde, morfolojilerinde farklılıklar görmek kaçınılmazdır. Bu etkenlerin de birbirleriyle etkileşim halinde olduğunu göz önüne aldığımızda, kentin dinamik yapısını okumak mümkün olabilir. İncelediğimiz kenti bir bütün olarak ele alsak da, gerek morfolojik gerek sosyal açıdan farklı parçalarla ve bu parçaların birbirleriyle etkileşimleriyle karşılaşmak olasıdır.

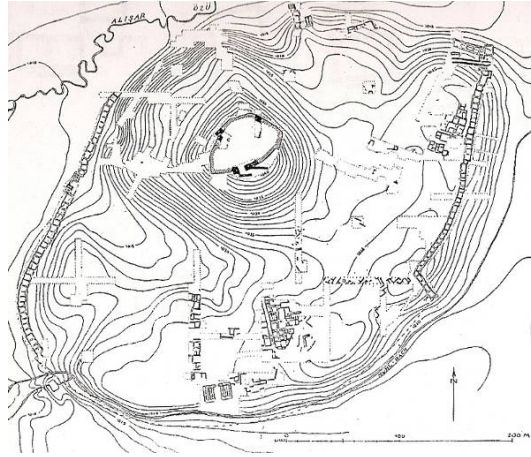
3.1.1. Coğrafi ve Topografik Etkenler

Tepe kent coğrafyasından söz ederken, bu tanımlı coğrafyanın, morfolojiye etkileri incelenmelidir. Zaman içinde, tepe kent kuruluşlarının, Anadolu coğrafyasındaki yeri, ve coğrafya-morfoloji ilişkisi araştırmanın önemli bir ayağını oluşturmaktadır. Dağlık sistem(dağlık peyzaj dizileri ve kentleri höyük ve tepelerin üstüne inşa etme eğilimi) ve nicel etkenler (kentleştirilmiş tepeciklerin sınırlı boyutları ve kenti inşa etmek için daha az araç olanağı) Anadolu'da başlangıç koşullarını belirlemiş olabilir. Hitit, Frig ve Lidya kentleri böyle bir gereksinmeye dayanarak, çevre duvarları, tapınaklar ve bina kütleleri arasında kalan alanlarda karşıtlıkların sunduğu olanaklar doğrultusunda gelişmişlerdir (Cerasi, 2001).

Şekil 3.1: Troya Kale Höyüğü'nün Dizgisel Kesiti, Naumann (1975)

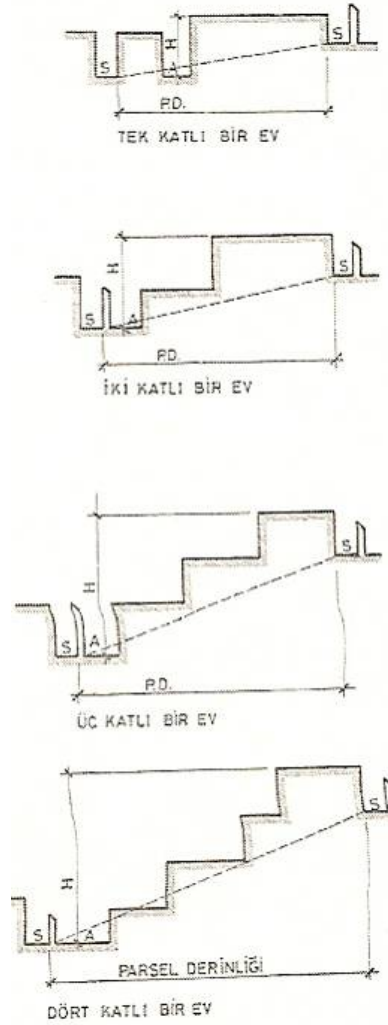
Anadolu'da yerleşmelerin ulaşım yolları ve akarsulara yakınında konumlandıkları düşünülse de, savunma ve korunma olanakları elde etmek için, yüksekliği 35m. ye kadar ulaşan çapları ise birkaç yüz metreye kadar erişen, zaman içinde mevcut topografyaya katmanlı olarak eklenen tabakalardan oluşan moloz tepeleri görülmektedir. Bu, 'Höyük' ya da 'Tell' oluşumlarının coğrafi, iklimsel niteliklere bağlı olduğu ve aynı zamanda farklı tabakalarla farklı medeniyetlerden izler taşıdıkları anlaşılmaktadır (Şekil 3.1).

Şekil 3.2: Alişar, Hitit Yerleşmesi, Naumann (1975)

Coğrafyanın yerleşmeler üzerindeki yönlendirici etkisi yerleşmenin şeklini, konut örüntülerinin yapısını ve kamusal alanların yerini etkilediği ve yönlendirdiği söylenebilir. Hitit yerleşmesi olan Alişar'da ev kalabalığı içinde, kaleye doğru yönelmiş yelpaze biçimli bir yol dizgesinin varlığı okunabilmektedir. Ayrıca, kent duvarlarına koşut giden çember biçimli yollar da vardır ve en dışta olanı kent duvarlarının yanından gider (Şekil 3.2). Kent duvarları, yerleşmenin gelişmesi sonucu ortaya çıkmış olan dış çizgiyi izler ve savunma için coğrafyanın elverdiği her türlü engebelikten yararlanır. Özellikle Hititler, sadece düz bir coğrafyada dümdüz bir çizgi izleyen duvarın her noktada savunma şansı olduğunu düşünmüş ve engebeli araziler için topografyanın olanak verdiği kırılmaların savunma şansını arttıran kolaylıklarından yararlanmışlardır (Naumann, 1975).

Topografyanın yerleşme morfolojisindeki etkileri aynı zamanda konutlar üzerinden de görülebilmektedir. Tezin ikinci bölümünde tartışılan coğrafya ve mekan ilişkisi üzerine notlardan da hatırlanacağı üzere coğrafya insan gruplarının yerleştiği bir iskelettir. Bu iskelet insan hareketini ve yaşantısını yönlendirir. Konut örüntüleri, bu hareketin coğrafya üzerinden okunabileceği yapılardır. Tepe coğrafyalarda, topografyanın etkisi sadece savunma davranışında değil, psiko-sosyal alan sınırlarının oluşmasında da önemlidir. Bu anlamda, yapı derinliklerindeki farklılıklar, yüzey alanlarındaki farklılıklar ve iç-dış ilişkisindeki farklılıklar yorumlanabilir. Bu farklılaşmaya örnek olarak Mardin kenti konut dokusundan örnek verilebilir. Alioğlu(2003) topografyanın Mardin konut dokusunda yarattığı farklılıkları konut derinlikleri ve ortaya çıkan teras yüzeylerle açıklamıştır. Ortaya çıkan şema, tepe yerleşmesi olan Mardin’de topografyaya bağlı kat farklılıklarını ve derinliklerini aynı zamanda sosyal farklılıklarla da ilişkilendirmiştir (Şekil 3.3).

Şekil 3.3: Mardin’de Arazi Eğimi Ve Çok Katlılık (Alioğlu, 2003)

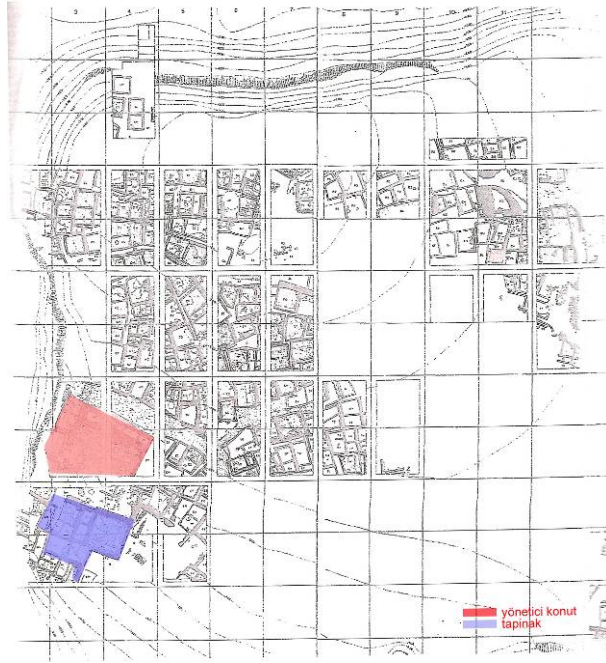
3.1.2. Politik Etkenler ve Yönetim Sistemleri

Toplumsal politik dinamikleri, yerleşme stratejilerini etkiler. Yerleşme kararları, kentin içinde barındırdığı gerek kamusal ve gerek özel alan örüntülerinden okunabilmektedir. Yönetim sistemleri, tepe kent morfolojilerinde, kentin çekirdeğinin ve sınırlarını konumlarını, büyüklüklerini şekillendirdiği gibi, kentin merkez-çeper ilişkisini de yönlendirir.

Toplamlar, politik etkiler altında, Anadolu tepe kent yerleşmelerinde, sosyal organizasyonlarını düzenlemişlerdir. Kentlerin fiziksel dokularının, sosyo-politik etkilerle farklılaştığını söylemek mümkündür. Ünlü(1996), yerleşmelerin politik ve sosyo-ekonomik güçlerini yani 'erk' kavramını yerleşmelerin imgesel parametreleri üzerinden tartışır. Nirengi noktaları, kesişim noktaları, bölgeler, yollar ve sınırları gibi imgesel parametreler, yerleşmelerin sosyo-politik güçleri altında farklı uygarlıklarda farklı şekillerde ortaya çıkmaktadırlar. Nirengi noktaları, tepe kent yerleşmelerinde özellikle gücün simgesi olarak gösterilebilir. Dinsel ve yönetsel mekanların yeri, büyüklüğü ve kentle kurduğu ilişki bu anlamda önemlidir. Yerleşmenin sınırları, bu sınırların esnekliği, sürekliliği veya süreksizliği de aynı zamanda otoriter, demokratik veya diğer politik etkilerin altında farklılaşabilmektedir. Ünlü(1996), yerleşmeleri sosyo-politik yapılarına göre, beş ana başlık altında değerlendirir. İlk durumda, yasal bir erk eksikliği söz konusudur. Toplumda sosyal kademelenme ve politik hiyerarşi yoktur. Bu dönemde oluşan gerek arkaik dönem yerleşmelerinde mekansal bölünme, alt bölünmeler gözlenmez, buna karşın yerleşmenin sınırları, topluluğu da savunacak sınırlardır. Ünlü(1996) bu yerleşmelere örnek olarak Hacılar ve Çatalhöyük yerleşmelerini göstermiştir. İkinci durumda ise, yasal bir erk veya şef vardır. Erk'in sosyo-politik statüsü savaş liderliği ve sınırlı bir etki ile elde edilmiştir. Toplumda hiyerarşi ve doğuştan bireylere yansıyan sosyal kademelenme eksikliği vardır. Mekansal bölünme gözlenemese de dinsel ve politik erk bağlamında mekansal ayrışımın ilk ipuçları gözlenebilmektedir. Bu tipe örnek olarak Ünlü(1996), Hitit şehir devletlerini, Kalkolitik dönem Mersin ve erken bronz çağındaki Truva şehir devletlerini vermiştir. Üçüncü grup ise, sosyo-politik organizasyon içerisinde, yasal erk'in bir kişide olduğu yerleşmelerdir. Sosyo-politik farklılıklara dayan kent alt bölgelerinde ilk bölünmelere rastlanmaktadır. Örnek olarak Efes'te peristil tarzda inşa edilen 'Yamaçevler' bölgesi, Milet ve Priene yerleşmeleri ve bu yerleşmelerdeki ilk büyük konut örnekleri verilmiştir. Dördüncü grup ise, yasak erkin beraberinde yasla bir güç ve sosyal baskıyı getirdiği yerleşmelerdir. Ünlü(1996) bu gruba örnek olarak Roma, Bizans ve Osmanlı

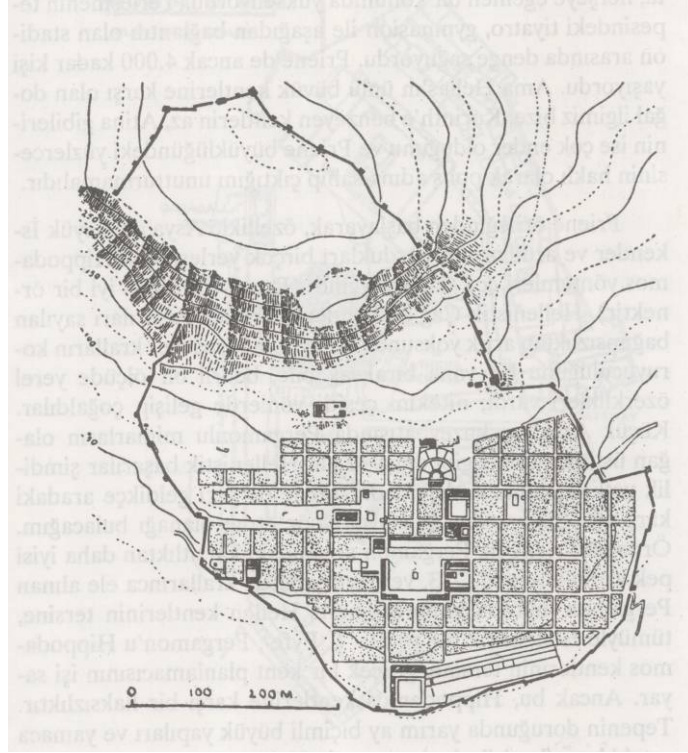
kentlerini vermiştir. Son grup ise, erkin güçlendiği gelişmiş ve gelişmekte olan kent yapılarıdır.

Anadolu tepe kentleri üzerinde sosyo-politik güçlerin konut morfolojilerindeki izlerine bakmak için örnekleri arttıracak olursak, ilk örnek olarak Aşıklı Höyük'ü incelenebilir. Çanak Çömleksiz Neolitik Döneme ait Orta Anadolu Aksaray'daki yerleşme olan Aşıklı Höyük'te yönetimin kent morfolojisine etkisi ile kamusal ve özel alan arasındaki ayrımın okunabildiği yerleşmelerden biridir. Erarslan(2004) Orta Anadolu yerleşmesi olan Aşıklı Höyük'ün taş temelli bir sur ile kuzeydoğundan güneydoğuya sınırlandığını belirtir. Ayrıca, 400'den fazla konuta sahip bu yerleşme ana arter niteliğindeki 4m genişliğinde bir yol ile ikiye ayrılır. Bunlardan ana yolun kuzeyinde bulunan bölüm oturma bölümü olup burada Aşıklı Höyük sakinlerinin konutları bulunmasına rağmen, yolun güneybatısındaki iki yapı kompleksinin ise yerleşmenin yöneticisinin konutu ve tapınak olduğu düşünülmektedir. Yerleşmenin güneybatısında bulunan bu bölüm yerleşmenin akropolü görünümündedir (Şekil 3.4). Yönetici sınıfın kentin akropollünde farklı bir örüntü oluşturması aynı zamanda sosyal farklılaşmanın da bir göstergesi olduğu söylenebilir.

Şekil 3.4: Aşıklı Höyük. Genel Plan, (Erarslan,2004, Esin, Harmankaya 1999'dan uyarlamıştır)

sahip planların uygulandığını vurgular(Şekil 3.6). Bu anlamda ayrıca, konutun yerleşme ölçeği ile kurduğu ilişkide, eşit haklar sağlama amacı ile ortaya çıkmış ana akslar ve eş parsellerin, kentin savunma mekanizmasındaki yerinin, bu eşitliğin surlarla kurduğu ilişkinin de analiz edilmesi gerekmektedir. Hippodamos planı çerçevesinde tasarlanmış kentin ulaşılması en zor ve en dik noktasında bulunan akropol ile kentin ilişkisi yerleşmenin morfolojisinin önemli belirleyicilerinden biridir.

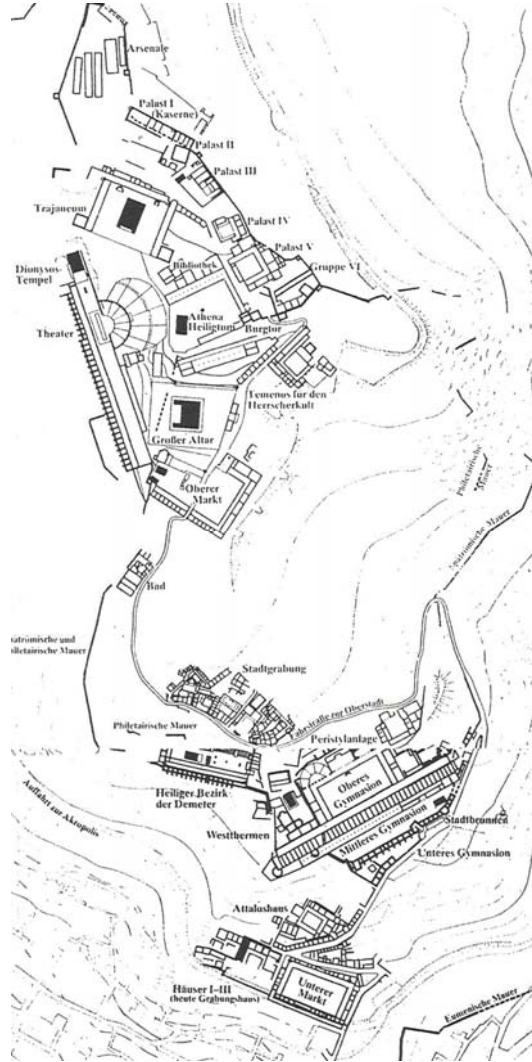

Şekil 3.6: Priene(Owens, 2000)

Anadolu tarihindeki toplumsal ve siyasi koşulların değişimlerinin kent morfolojilerine etkilerine baktığımızda, Mitchell (1996) Geç Roma Anadolu'sunda Klasik Dönem Kent ve Yerleşmelerinin Gelişimi adlı çalışmasında, Helenistik Dönem'de kentlerin, köylerden yapısal olarak ayırt edildiğini belirtir. Köylerde çoğunlukla açık mekanlarda bulunan tapınaklar, daha gösterişli ve ayrıcalıklı bir yapıya kavuşmuş, bunun yanı sıra kentlerde meclis binası gibi özel binalar ortaya çıkmıştır. Kentli toprağın işlenmesi ile ilişkisi kestiğinden, kentlerde pazar yerlerine ve çarşılarla ihtiyaç duymaya başlamıştır.

Helenistik Dönem'de Batı Anadolu kentlerinin büyük çoğunluğu Hippodamus plan sisteminde (en eski örneği Miletos) inşa edilmiş; buna karşılık Bergama Akropolisi geleneksel organik doku türünde biçimlenmiştir (Şekil 3.7). Bergama Akropolisi'nin mimari düzeni Hattuşaş'daki Büyükkale ve Troya VI ile benzerlik gösterir. Her üç merkezde de yapılar, tek tek birimlerden, kentler de iç içe düzenlenmiş, birbiri

üstünde yer alan yarım daire biçimli teraslardan oluşmaktadır. Yapılar 150 yıllık bir zaman içinde çeşitli dönemlerde inşa edildikleri halde kent, düzenli bir plan sergiler (Akurgal, 1996).

Şekil 3.7: Bergama Akropolis

Roma Dönemi'nde Batı Anadolu, yaklaşık MÖ 200'den başlayarak gittikçe artan bir biçimde Akdeniz'in en büyük güç odağı haline gelen Roma İmparatorluğu'nun etkisi altına girmiş; Anadolu, MS 100'de Fırat'a kadar eyaletlere ayrılmıştır. İmparatorluğun toplumsal ve siyasal koşulları, kentlerin Anadolu içlerine kadar yayılmasını desteklemiştir. Söz konusu toplumsal gelişme, kentlerin yapısal görünümünde etkili olacak yeni bir pazar oluşturmuştur; çünkü varlıklılardan, kaynaklarının önemli bir bölümünü, tüm halkın yararlanacağı kamu binaları için kullanması beklenmekteydi. Geç Roma Dönemi köklü siyasi ve dini değişimlere tanık olmuştur. Kentleşme hareketleri durmuş, küçük kentler köy koşullarına geri dönmüşlerdir. Ancak bu arada, hala çok varlıklı olan seçkinler kaynaklarını kendilerine aktardıkları için, bu konutlar daha gösterişli hal almış, 300-500 arasında

Anadolu'nun Batı ve güney kıyılarında bu yapı yerleşmelerin yaygın bir ögesi olmuştur (Mitchell, 1996). Sosyo-politik dinamikler aynı zamanda sosyo-ekonomik güçleri de şekillendirir ve bunların yerleşme morfolojisinde izlerini görmek mümkündür.

3.1.2.1. Sosyo-Ekonomik Etkenler ve Sosyal Tabakalaşma

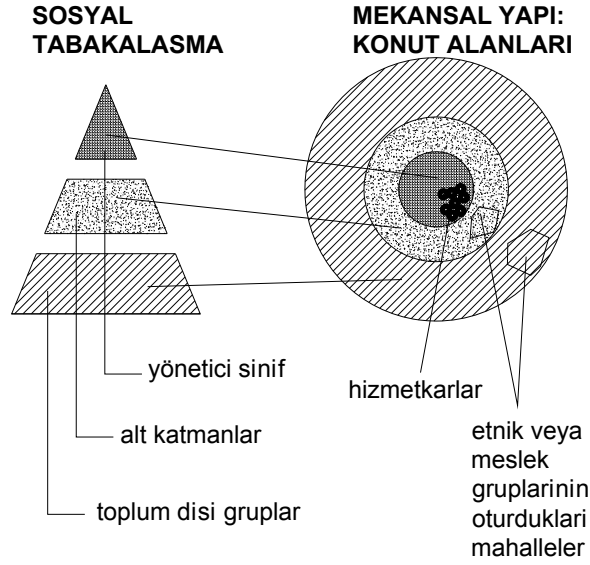
Konut morfolojilerinin sosyo-ekonomik yapı ile beraber geliştiğini ve şekillendiğini düşündüğümüzde, Anadolu Tepe Kentlerinin kentleşme süreçleri bize ipuçları sunmaktadır. Kentte ekolojiyi kullanmaya, üretmeye, pazarlamaya ve yönetmeye bağlı farklı ekonomik grupların oluşması ve bu farklı sosyal tabakaların konut dokusunu farklılaştırmasını araştırırken, kentleşme olgusu üstünde düşünmek gerekmektedir. Aktüre(1994) Anadolu'da Bronz Çağı Kentleri kitabında, Anadolu'daki kentleşme sürecini Gordon Child'in Tarım ve Kent Devrimi ve Gideon Sjöberg'in Endüstri öncesi Kent Kuramı üstünden tartışmaktadır. Child'e(1936) göre kentleşme ve toplum arasındaki ilişki şu şekilde açıklanabilir;

Kentleşme= f (Teknoloji ve Toplum)

Gideon Sjöberg'in(1960) Endüstri öncesi Kent Kuramı ise kent olabilmeyi üç koşula bağlar;

- Uygun Ekolojik Çevre
- Tarım ve Tarım Dışı Üretimde kent-öncesi döneme göre daha gelişmiş teknoloji
- Karmaşık Toplumsal Örgütlenme, en önemlisi de gelişmiş güç yapısıdır.

Endüstri öncesi toplumda, ekonomik eylemlerin etkinliğinin sağlanması, vergilerin ve artık ürünlerin toplanması, uzmanlaşmış bilginin aktarılması, toplum içinde küçük bir grup tarafından yerine getirilen, çok önemli işlerdi. Sosyal tabakalaşmada ortaya çıkan kral ve yönetici sınıf, bu işleri yerine getirmekteydi. Hem kenti, hem de tüm toplumu denetimi altında tutan bu küçük grup, toplam nüfusun ancak %5-10u kadardı ve kentin merkezinde oturuyorlardı. Sosyal tabakalaşmada alt katmanlarda yer alan gruplarsa, onların konut ve işyerlerinin bulunduğu bu alanın çevresinde yerleşmişlerdi. En dışta ise, toplumdan dışlanmış grupların, kölelerin, yabancıların oturdukları, düzensiz mahalleler yer almaktaydı(Şekil 3.8). Böylece, Sjöberg tarafından tanımlanan endüstri öncesi kent, belirli bir etnik ve mesleki ayrışmanın ve sosyal tabakalaşmanın mekana yansıdığı bir model oluşturmaktadır (Aktüre, 1994).

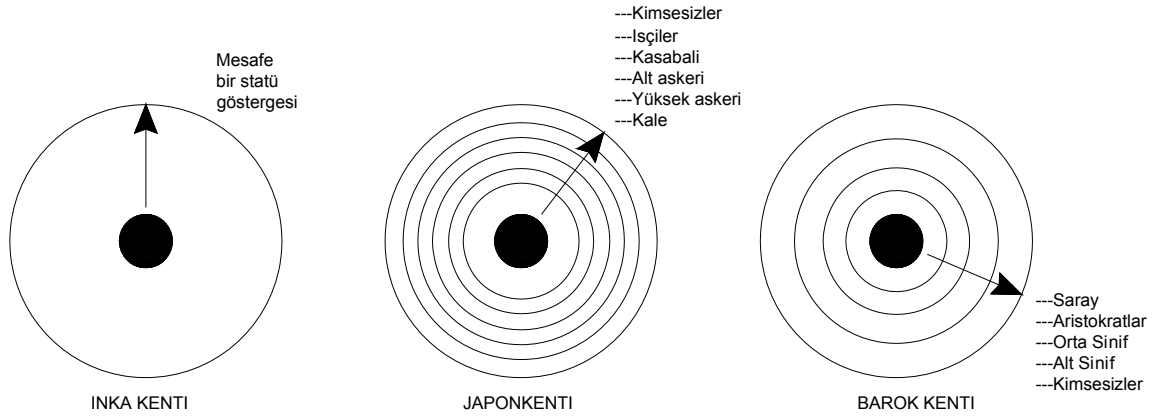
Şekil 3.8: Sjoberg'in Endüstri Öncesi Kent Modelinde, Sosyal Tabakalaşma-Mekansal Yapı İlişkisi (Aktüre, 1994)

Sjoberg "endüstri öncesi kent" modelinde kent olgusunu bir bütün olarak ele almış, bu bütünü oluşturan öğeleri ve bu öğeler arasındaki ilişkileri, ilişkilerin mekansal boyutunu da vurgulayarak, açıklamıştır. Modelde ortaya konan deneye dayalı önermeler Aktüre (1978) 19.yy sonunda Anadolu Kenti Mekansal Yapı Çözümlemesi adlı çalışmasında şu şekilde sıralamış ve Anadolu için irdelenmesi gereken varsayımlar olarak ortaya konmuştur;

- Endüstri öncesi (feodal) toplumlarda kentlerde yaşayan nüfus toplam nüfusun yüzde 5i ile yüzde 10u arasında değişmekte, bazen de yüzde 5 in altına düşmektedir. Kentsel nüfus ise 5000-10.000 arasında değişmekte, 25000-100.000 nüfuslu kentlere seyrek rastlanmaktadır. Ancak nüfus tek başına kentin tarihsel rolünün bir göstergesi değildir.
- Kentlerde yaşayan farklı grupların oluşturduğu sosyal tabakalaşma, düşey ve yatay farklılaşmaların en aza indirgendiği, durağan nitelik taşımaktadır.
- Sosyal tabakalaşma kentlerin mekansal yapılarına da yansımakta, en üst kademelerde yer alan sosyal gruplar kent merkezinde otururken, en alt kademelerde yer alan sosyal gruplar kentin en dış mahallerinde oturmaktadırlar. Etnik farklılaşma kent mekanında her etnik grubun ayrı bir mahalle oluşturması şeklinde yansımaktadır.
- Kentsel arazi kullanımdaki farklılaşmayı yaratan ikinci etmen ise ekonomik eylemlerdeki farklılaşmadır. Kent mekanında aynı tür eylemler aynı sokak üzerinde veya aynı mahalle içinde yer seçmektedir. Diğer yandan zanaatkarların ve tüccarların işyeri ve konut gereksinimlerinin aynı yapıda (zemin kat işyeri ve mutfak, birinci kat yaşama yeri olmak üzere)

karşılanması, mekanda aynı işle uğraşanların aynı mahalle içinde oturmalarını da beraberinde getirmektedir. Böylece kentlerin mekansal yapısı, farklılaşmış sosyo-ekonomik eylemlerin ve etnik farklılıkların bir yansıması olarak, farklılaşma göstermektedirler.

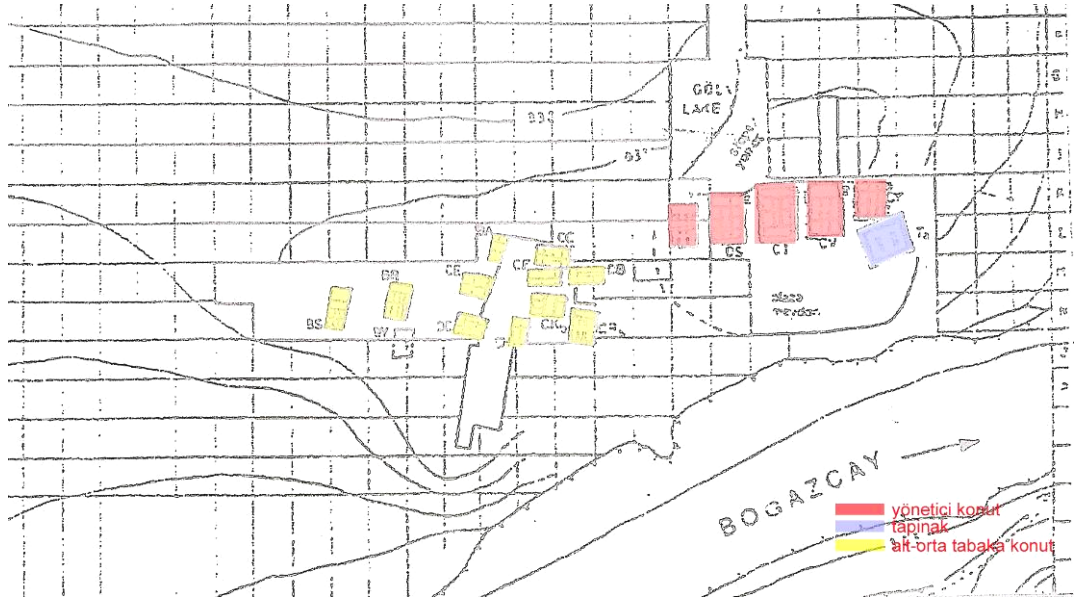
Yerleşmelerdeki sosyal tabakalaşma ve yerleşme morfolojisi üzerine yapılmış çalışmalardan biri de Rapoport(1977)'un 'Human Aspects of Urban Form' adlı kitabında örneklenmiştir. Rapoport'a göre, çoğu endüstri öncesi yerleşmelerde, yüksek statü sahibi bireyler, değerli şehir merkezine yakın yaşarken, statü azaldıkça merkezden uzaklaşıldığı görülmektedir(Şekil 3.9). Bu ayrım, tepe kentlerde, konutların kamusal alanla çizdikleri sınırların ve geçiş bölgelerinin yapılarının farklılaşması için önemli olgulardan biridir ve mekansal analizler üzerinden araştırılabilir. Anadolu tepe kentlerinde sözü geçen lokasyon-statü ilişkisinin kurucu bir etki olup olmadığı sonraki paragraflarda örneklerle tartışılabilir.

Şekil 3.9: Statü Ve Lokasyon Arasındaki Bağını (Rapoport, 1977)

Anadolu kentlerinde sosyal tabakalaşmanın izleri birçok şekilde ortaya konulabilir. Kullanılan malzeme, ekipmanlar, gömülerde elde edilen veriler veya duvar resimleri yerleşme içinde farklı sosyal gruplara ait izler taşıyabilir. Tezin hipotezi kapsamında Anadolu Tepe Kentlerinde sosyal farklılaşmayı ortaya koyabilmek için özellikle konut örüntülerindeki izlerini araştırmak gerekmektedir. Özellikle tepe coğrafyalarda gerek toprakla kurulan ilişkiye, gerek savunma davranışına gerekse coğrafyanın lokasyon-statü ilişkisine bağlı bir farklılaşmanın varlığını ortaya koymak gerekmektedir.

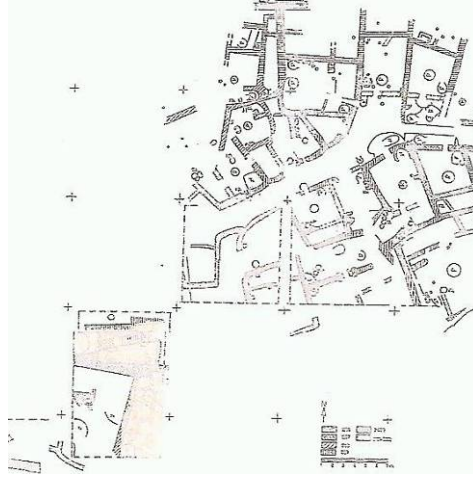
Bu çerçevede, Erarslan (2004) Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin Kentleşme Sürecini araştırdığı çalışmasında, sosyal tabakalaşmayı kentleşme olgularından biri olarak inceler ve Anadolu Kentlerinden örnekler verir. Bunlardan biri, 'Çanak Çömleksiz' Neolitik Döneme ait Diyarbakır Ergani yakınlarındaki Çayönü yerleşmesidir. Yerleşmenin Izgara Planlı Yapılar Evresi olarak adlandırılan evresindeki ev içi gömülerde bulunan ve kişiye göre farklılaşan gömü armağanlarıdır. Yerleşmedeki toplumsal tabakalaşmanın bir diğer göstergesi ise Hücre Planlı Yapılar Evresi olarak adlandırılan evredeki düzenlemedir. Bu evrede yerleşme doğu ve batı olmak üzere ikiye ayrılmış ve yerleşmenin doğusunda özel bir düzenleme yapılmıştır. Burada yaklaşık 1000 metre karelik bir alanın tabanı düzeltilerek temizlenmiş ve bir tören meydanı oluşturulmuştur. Bu meydanın etrafında ise yerleşmenin batısındaki yapılardan ebat, duvar kalınlığı, yapı malzemesi, duvar işçiliği ve çok miktarda statü nesnesi gibi iç buluntu malzemeleri açısından diğer konut yapılarından farklı 4 tane ev bulunur (Şekil 3.10). Yönetici zümreyi oluşturan bu elit tabaka aynı zamanda yönetici zümreyi de oluşturur. Yerleşmenin batısındaki diğer konutlar ise daha küçük olup yapım tekniği olarak da daha zayıftır. (Erarslan, 2004).

Şekil 3.10: Çayönü. Hücre Planlı Yapılar Evresi 3. Alt Evre, (Erarslan, 2004, Özdoğan, M. 1999'dan uyarlamıştır)

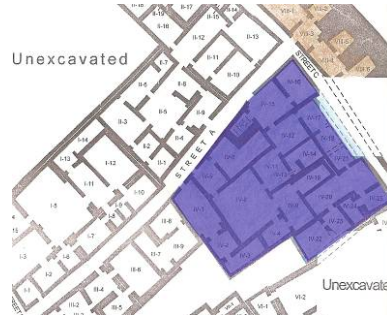
Son Kalkolitik Çağ yerleşmesi olan Güvercin kayası ise kayalık bir araziye kurulmuştur. Erarslan (2004) Güvercin kayası'ndaki sosyal farklılaşmayı şöyle açıklar. Yerleşmede bir ana oda ve bu odadan ince bir duvarla ayrılan bir kiler hücrelerinden oluşan konut yapılarının yanında, kayalığın en yüksek noktasında özel bir yapı bulunur. Genel hatlarıyla yerleşmedeki konut yapılarına benzeyen bu yapı

konumu, oranları ve iç donanımı ile bu yapılardan ayrılmıştır(Şekil 3.11). Erarslan(2004)'e göre zirve düzlüğünün en korunaklı bölümünde bulunan bu kalın duvarlı yapının yerleşmenin yöneticisine(bey konağı) ait olduğu düşünülmektedir.

Şekil 3.11: Güvercinkayası, (Erarslan,2004, Gülçur 2003'dan uyarlamıştır)

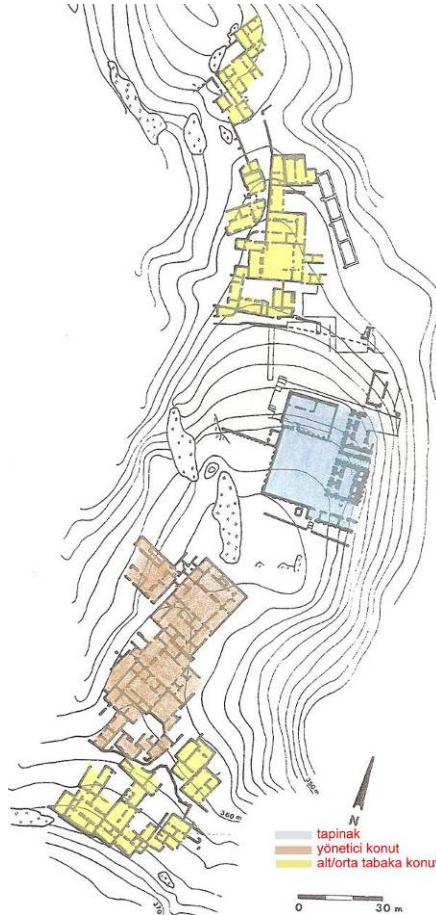
Konut morfolojisinin sosyo-ekonomik etkenlerle farklılaştığı başat bir yerleşme ise, Karababa Bölgesi olarak adlandırılan, Toros Dağları ile Kuzey Mezopotamya Ovası arasındaki geçiş bölgesine ait bir yerleşme olan Titriş Höyüktür. 22 metre yüksekliğinde bir çekirdek tepe (akropol), bu tepeyi çevreleyen 2 hektarlık Aşağı Şehir ve kuzeyde bulunan ve Dış Şehir olarak adlandırılan alanlardan oluşmuştur. Erarslan(2004) bu sosyal farklılaşmayı karşılaştırmalı olarak özetler(Şekil 3.12). Yerleşmenin Dış Şehir olarak adlandırılan bölümünde kalın duvarlara sahip kamu yapısı olduğu düşünülen bir yapı bulunur. Dış Şehir surla çevrili olması itibariyle yüksek statülü ailelere ait olduğu düşünülmektedir. Evler Mezopotamya tipi merkezi iç avlulu, çok odalı iki katlı evler olup kalabalık ailelere ait oldukları düşünülmektedir. Bu büyük evler her birinin sokağa açılan ayrı kapılarının ve taş kaplı avlularının olduğu biri dikdörtgen, diğeri kare iki parçadan oluşur.

Dış Şehir Konutları

Şekil 3.12: Titriş Höyük Dış Şehir ve Aşağı Şehir Konutları (Erarslan,2004, Algaze 2001'den uyarlamıştır)

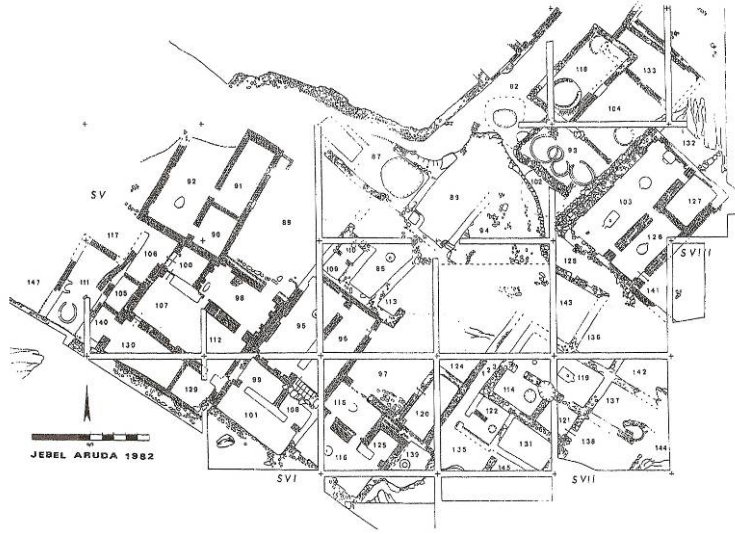
Bir diğ er örnek ise, Kuzeydoğ u Suriye’de Orta Fırat Bölgesi’nde, Fırat Nehri’nin sağ yakasında kurulmuş yerleşmelerden biri olan Jebel Aruda’dır ( ekil 3.13). Yerleşmenin güneyinde 3 tane büyük ve kalın duvarlı ev bulunur ( ekil 3.14). Karmaşık avlulu planlı bu evlerin önemi sadece planı ve büyüklüğü ile ilgili olmayıp yapıda bulunan yönetimsel malzemenin  eşitliliğ i ve  okluğ u ile de ilgilidir. Haç şeklinde üç bölümlü plan tipine sahip bu konutların ortasındaki dikdörtgen biçimli avlunun uzun kenarı boyunca uzanan odalar bulunur. Avlu etrafındaki bir diğ er bölüm duvarı daha kalın yapılmış kabul yeri bölümüdür. Bu bölüm de üç tarafından odalarla çevrilmiştir. Evin ikisi ana oturma bölümüne, biri avluya, bir diğ eri konuk odasına açılan toplam dört giriş bulunur. Yerleşmedeki kamusal alanın güneyinde bulunan bu üç elit konutundan başka bu evlerin arkasında ve kamusal alanın kuzeyinde ince duvarlı ve daha küçük ölçülerde yapılmış konutlar bulunur ( ekil 3.15). Plan olarak ‘basit    bölümlü plan’ ve ‘tek bölümlü plan’ tipinde yapılmış bu evlerin de ana odalarında(merkezi oda) mutlaka bir veya iki tane ocak bulunur. Ev kullanımına yönelik buluntuların çokça bulunduğ u yapılar yerleşmenin sıradan evlerine aittir (Erarslan, 2004).

Şekil 3.13: Jebel Aruda (Erarslan,2004, Algaze, 1993’den uyarlamıştır)

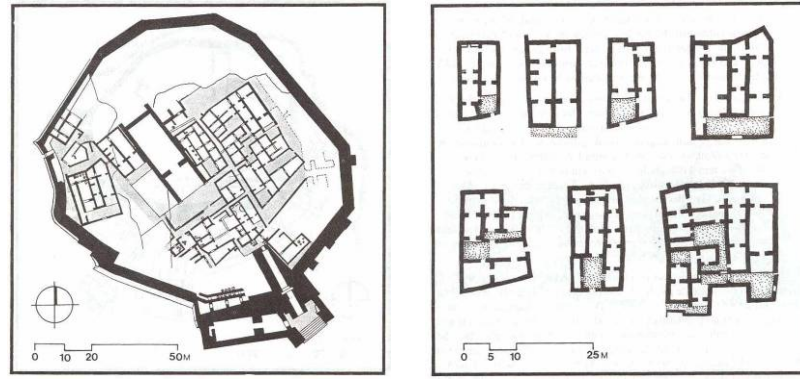

Şekil 3.14: Jebel Aruda Kamusal Alanın Güneyindeki Elit Konutları (Erarslan,2004, Driel,Murray 1979'dan uyarlamıştır)

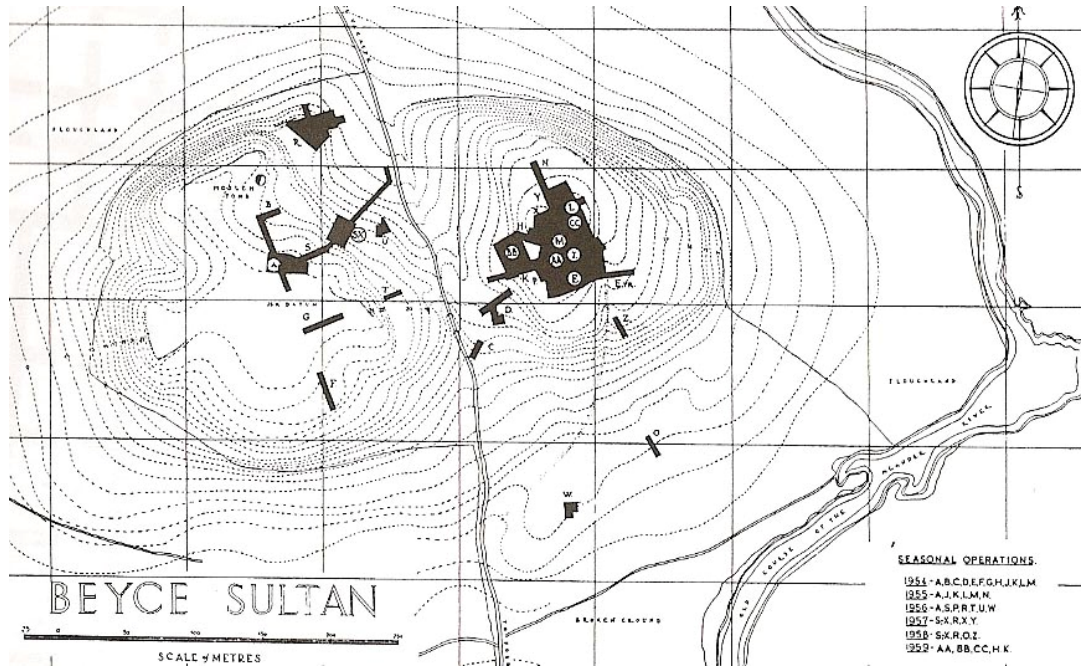
Şekil 3.15: Jebel Aruda Elit Konutların Arkasında Bulunan Alt Tabaka Konutları, (Erarslan,2004)

Anadolu Tepe Kentlerinde diğer sosyal tabakalaşma örneklerine baktığımızda, Troya, Kaniş Karumu'ndan örnekler verebiliriz. Karum ve Kaniş alan çalışması için seçilen Kapadokya Bölgesi sınırları içinde olduğundan ayrıca önem taşımaktadır. Troi Ilg yapı evresindeki konutların planlarının megaron plan tipinin türevi olduğu dikkati çekmektedir. Megaron, uzun duvarları kapı duvarını aşarak dışarıya doğru ilerleyip açık avlu oluşturan, derin dikdörtgen odalı ev anlamına gelir. Konutların büyüklükleri arasındaki farklılıklar ise, Troya Ilg yerleşmesinde yaşayan toplumda, belli bir sosyal tabakalaşmanın ortaya çıkmış olduğunu gösteren bir kanıttır(Şekil 3.16). Troya I yerleşmesi etrafı surlarla çevrili bir köy iken, Troya II Child'ın kent olma ölçütlerine uyan bir yerleşmedir (Aktüre, 1994).

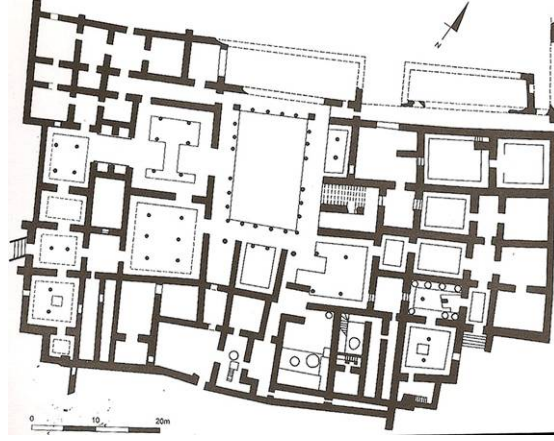
Şekil 3.16: Troya II Konut Dokusu Ve Tipolojileri (Aktüre, 1994)

Mellaart(1998) Troya kentine benzer özellikler gösteren bir başka Anadolu yerleşmesi olan Beycesultan'da megaron tipi evlere rastlandığından söz eder. Çivril'in 5km güneyinde yer alan en büyük Batı Anadolu yerleşmelerinden olan Beycesultan 11m yüksekliğinde bir tepe yerleşmesidir(Şekil 3,17).

Şekil 3.17: Beycesultan Planı (Mellaart, 1998)

Beycesultan yerleşmesi konutlarında farklı büyüklüklere, malzeme kullanımlarına ve konum farklılıklarına rastlanmıştır. Megaron tipi evlerin yanı sıra yerleşmenin yüksek çekirdek noktasında iki katlı, uzun dikdörtgen planlı bir saray bulunmuştur. Konut örüntüsü doğu-batı yönündeki cadde boyunca yerleşmiş görünmekle birlikte, güney yamaçta da aşağı kent dokusu gözlenmektedir.

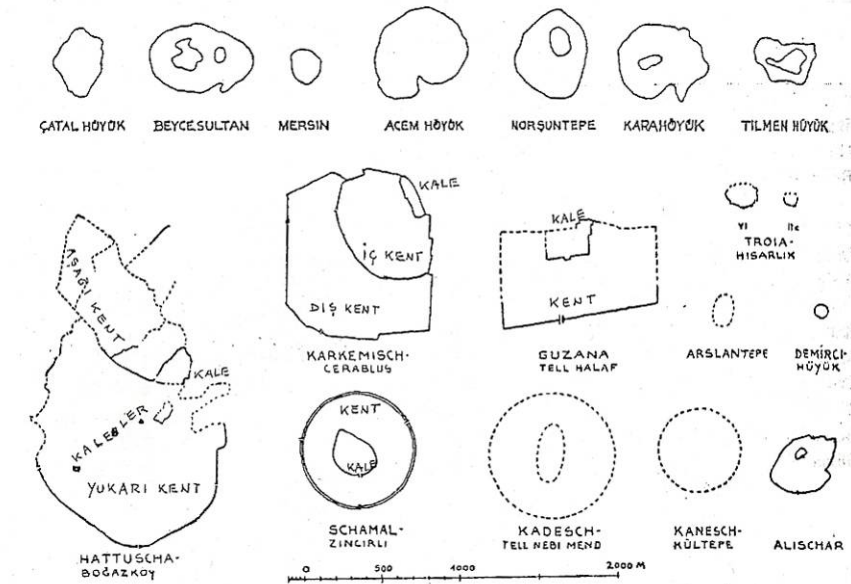

Şekil 3.18: Beycesultan Saray Planı (Mellaart, 1998)

Politik etkiler sadece sosyo-ekonomik yapılaşmada değil askeri etkenlerle de birlikte değerlendirilmelidir. Bu anlamda kentin savunma mekanizmaları ve konut örüntüleri ile ilişkisi diğer bir alt başlık olarak incelenecektir.

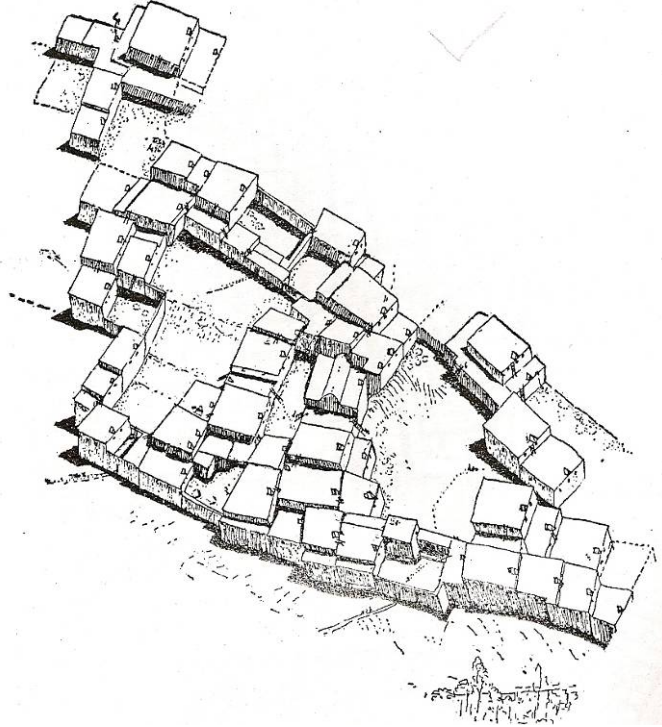
3.1.2.2. Savunma Mekanizmaları-Askeri Etkenler

Anadolu Tepe Kent morfolojisini kuran en önemli etkenlerden biri de kentin savunma sistemleridir. Kentin sınırlarını oluşturmakla kalmaz aynı zamanda da sosyal ilişkileri düzenleyen savunma davranışı kent içindeki hiyerarşinin en önemli belirleyicisidir. Bu hiyerarşi kentin en kamusal çekirdek mekanlarının sur içine alınmasında, bu sur dizgesinin büyüklüğünde ve aşağı kent parçaları ile kurduğu ilişkilerde tartışılabilir(Şekil 3.19).

Şekil 3.19: Eski Anadolu Yerleşme Modelleri (Naumann, 1975)

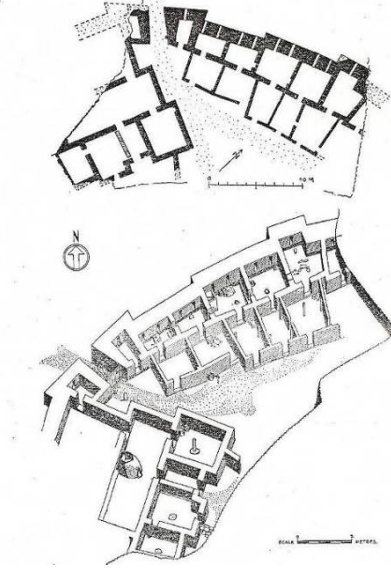
Savunma davranışı sadece sur dizgeleriyle oluşturulmamıştır. Konut dizgeleri de kentin savunma davranışı hakkında ipuçları verebilmektedir. Bu anlamda, gerek sur dizgelerinin gerekse konut dizgelerinin kenti çevreleyen bir çerçeve değil kenti saran bir örüntü olarak değerlendirilmelidir. Bu çerçevede Anadolu Tepe Kentlerinden örneklerle savunma davranışına bağlı örüntüleri değerlendirmek gerektiğinde il örnek olarak, Geç Çanak Çömlekli Neolitik Çağ yerleşmesi olan Çatalhöyük tartışılabilir. Çatalhöyük, Konya'nın Çumra ilçesi yakınlarındadır ve 13,5 hektarlık alan ve yaklaşık 5-10 bin nüfus ile Neolitik Dönemin en büyük Anadolu yerleşmesidir. Bilinen en eski kapalı yerleşme olan Çatal Höyük'e baktığımızda, evlerin birbirlerine bitişik olarak yapıldığını fakat her evin kendi duvarı olduğunu görmekteyiz(Şekil 3.20). Savunma duvarlarına rastlanmadığından, burada savunma yönteminin değişik olduğu anlaşıyor, şöyle ki büyük ve bölümlenmemiş, yalnız arada sırada avlularla kesilmiş olan ev yığınları, kesintisiz bir sıra ev ile dışarıya dönük kılınmış, bu ev sırasının üstünde oluşan dam düzseti, savunmada kullanılmıştır. Böyle bir düzset oldukça az sayıda insanla savunulabiliyordu (Naumann, 1975).

Şekil 3.20: Çatal Höyük, Tabaka VI A. Güneybatı Bölümü, (Naumann, 1975)

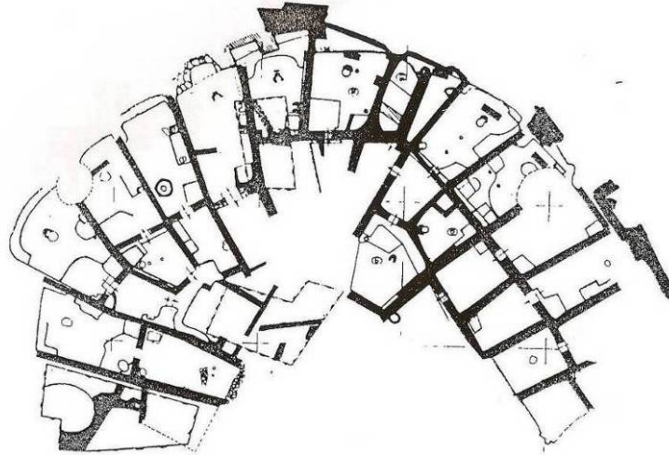
Çatal höyük'te Erken Neolitik döneme ait savunma dizgesinde savunma duvarı yoktur. Buna karşılık konut dizgesi vardır. Zamanla ev duvarları kalınlaşarak veya bu evlerin yaslandığı ayrı bir kalın duvar eklenerek savunma dizgesi kuvvetlendirilmiştir. Benzer bir savunma dizgesi Mersin Soğuksu yerleşmesinde görülebilir. Ana duvar,

taş döşeli dik bir yamacın eteğindeki bir taş temelin üzerine yerleştirilmiş olan 1.5m kalınlığındaki bir kerpiç duvardan oluşur. Kazılar sırasında bu kerpiç yapının 2m yükseklikte inşa edildiği tespit edilmiştir ve üstünde pencere görevi gören dar açıklıklar bulunmuştur. Duvarların içyüzünde, çatı yerine baştanbaşa uzanan bir siper yolu diyebileceğimiz düz set evler sıralanmıştır. Savunma değeri olan bu set ev sırasının doğal bir sur etkisi yarattığı söylenebilir. Damlar siper yolu olarak kullanılmıştır (Şekil 3.21).

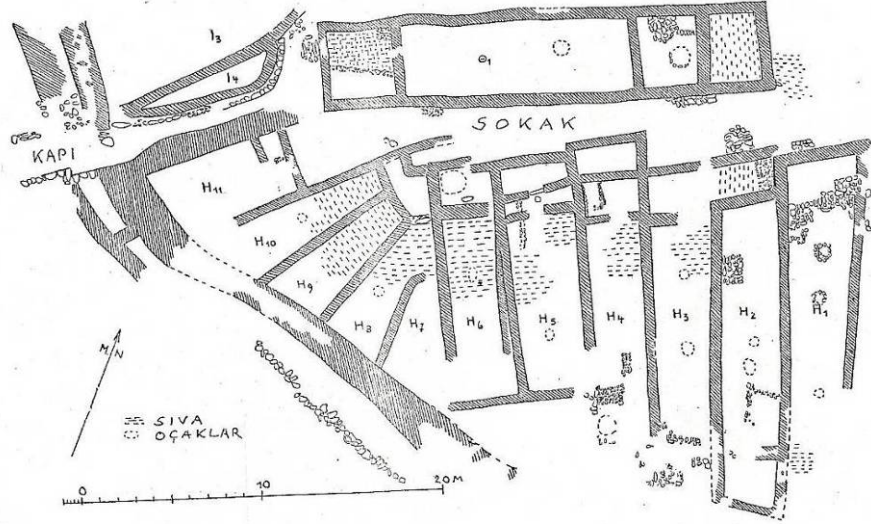
Şekil 3.21: Mersin, Tabaka XVI (Naumann, 1975)

Konut örüntüsü ile, doğal savunma duvarı oluşturan Anadolu yerleşmelerinden biri de Elazığ yakınlarındaki eski adı Pulur olan Sakyol Köyü'nde bulunan yerleşmedir. Yerleşmede yapılan kazılarda, birbirine bitişik olarak inşa edilmiş araka arkaya iki kare veya dikdörtgen şeklindeki odadan oluşan taş temel üzerine kerpiç duvarlı evler bir avlu etrafında daire şeklinde ışınsal olarak yerleşmiştir (Şekil 3.22). Orta avlu ışık ve ahır görevi görmektedir (Erarslan 2004).

Şekil 3.22: Pulur, X.Yapı Katı Yakar (Erarslan, 2004)

Kentin savunma davranışının konut örüntüleri ile ilişkisi açıktır. Sur duvarının olmadığı ilk dönem yerleşmelerinde konut dizgesinin savunmanın bir parçası olduğu görülmektedir. Sur duvarı ile birlikte hareket eden konutlarda da savunma amaçlı bir araya gelme, sıkı bir doku oluşturma ihtiyacı okunabilmektedir. Avlu etrafında birleşen odalardan oluşan birden fazla bölümlü evlerin yerine kentin savunulan noktalarında daha basit planlı evlerin varlığı tartışılabilir. Buna örnek olarak Thermi yerleşmesindeki konutlar verilebilir. Thermi konutları önlerinde ilerleyen dar sokak boyunca yan yana dizilmiş basit planlı evlerdir (Şekil 3.23). Dar sokaklar yer yer bir alan biçiminde genişlese de bu alanlar hiçbir zaman bir orta avlu yerine geçmezler. Yalnız, ahır olarak yorumlanabilecek ek yapılara rastlanabilir (Naumann, 1975).

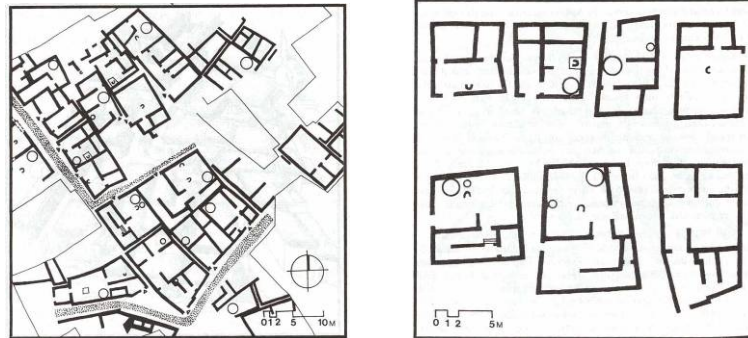
Şekil 3.23: Thermi Yerleşmesi, (Naumann, 1975)

Klasik Çağ kentlerine baktığımızda, savunma mekanizmasına bağlı kent örüntüsünde, farklı görünümlemler ile karşılaşabiliriz. Bunun bir örneği Priene'dir. Bütün kent savunma amaçlı bir sur ile çevrilmiştir; bu sur sokaklardan bağımsız olarak arazinin doğal özelliklerinden savunmada yararlanacak biçimde inşa edilmiştir. Bu surdan bağımsız dört paralel cadde alanı doğu-batı yönünde kat eder. Doğu kapısından başlayan yol kentin ana arteridir ve diğer sokaklardan daha geniştir. Kent diğer yönde yer yer merdivenli dar sokaklarla dikdörtgen konut alanlarına bölünmüştür (Owens, 2000).

3.1.3. Ticaret, Ulaşım Aksları ve İşlevsel Ayrımlar

Ekonomik etkilere bağlı, işlevsel ayrımlar, gerek kentin savunma mekanizmasının kurumunda, gerekse kamusalardan özele geçişte en önemli faktörlerden biridir.

Anadolu'daki ticari ve askeri işlevli önemli ulaşım akslarının da yerleşmeler üzerinde kurucu etkileri olmuştur. Orta Anadolu Platosunda, özellikle Kızılırmak'ın güneyinde, İÖ 3.binyılın son yüzyıllarında ve Yeni Bronz Çağı başlarında, yukarı Mezopotamya'nın kültür çevreleriyle yoğun bir ticaret ilişkisi kurulmuş bulunuyordu. Bu ilişki, Anadolu'da çok sayıda Asur ticaret kolonisinin kurulmasıyla doruk noktasına erişti. Kaniş Karumu, Asur ile Anadolu arasındaki ticareti denetleyen bir çeşit "ticaret odası" olarak nitelendirilebilir. Kentin temel ekonomik faaliyetlerinden olan dış ticaretin nitelikleri, Karum'daki konutların ve konut dokusunun oluşmasında belirleyici temel etmen olmuştur. Konutların planları incelendiğinde, güneydeki yapı adasında bulunan konutların, kuzeydeki yapı adasında bulunanlardan daha büyük oldukları dikkati çekmektedir(Şekil 3.24). Güneydeki yapı adasında, daha çok zengin Asurlu tüccarlar, kuzeydekinde ise, yerliler oturmaktaydılar (Aktüre,1994).

Şekil 3.24. Kaniş-Karum'da Sokak Dokusu Ve Konut Tipolojileri (Aktüre, 1994)

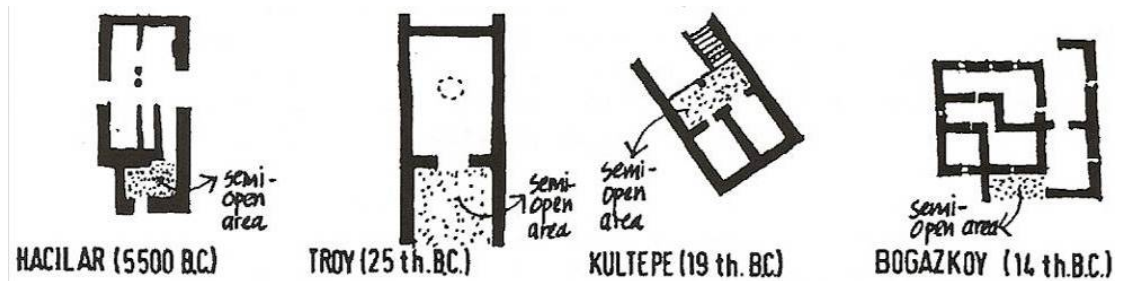
İşlevsel ayırım, konut örüntülerinin kentin ticari örüntüsü ile kurduğu ilişkilerin şeklidir. Osmanlı kenti ve Gotik-Rönesans kenti arasında karşılaştırmalı bir örnek verecek olursak; konutun ekonomik etkinliklerden net ve belirgin bir biçimde ayrılması bütün önemli yerleşmelerde, sadece bazı mahallelerde ve küçük merkezlerde rastlanan küçük istisna dışında belirgindir. Ev ve çevresi, mahalle, çarşıda yoğunlaşan zanaata ve ticari işlere kapalı ayrı bir dünyadır. Bu ayrılık, kente çok farklılaşmış mimari tiplerin ve doku tiplerinin doğuşuna neden olur. Bu da Osmanlı kentine ait konut tipolojisinin, parsel düzeninin ve bölgesel dağılımın, Avrupa'nın Gotik-Rönesans kenti ile olan net karşıtlığını açıklar. Gotik-Rönesans kentinde ev-dükkan yapı tipi zorunlu olarak mal ve insan akışının olduğu yol üzerine yerleştirilmiş, dolayısıyla bütün kent dokusu yol düzeninden ve morfolojide oluşturduğu gerginliklerden etkilenmiştir. Morfoloji ve tip, Avrupa kentinde bu nedenle karşılıklı

etkide bulunurken, Osmanlı kentinde işlevlerin kesin ayrımı, morfoloji ve tipin karşılıklı koşullanmasını gereksiz kılar ve yollar ile parsel düzeni arası organik bağımlılığı da ortadan kaldırır (Cerasi, 2001).

3.1.4. Kültürel Etkenler

Paleolitik Çağdan başlayarak toplumlar bir yaşam stratejilerine bağlı yerleşme kültürleri ortaya koymuşlardır. Mağaralarla başlayan yapı, mezolitik çağda avcı-balıkçı yerleşmelerinde yuvarlak konutlar, neolitik çağ yerleşik tarım topluluklarında dörtgenleşen konutlar, neolitik çağ gelişkin tarım yerleşmelerinde hücresel doku ve düz damlar, geç neolitik ve kalkolitik çağlarda tarım yerleşmelerinin merkezileşmesi ile hücresel dokunun çözülmesi ile tekilleşen konutlar halinde ortaya çıkmaktadır. Farklı yaşam stratejilerine bağlı, farklı kültürel yönelimlerden bahsetmek mümkündür.

Kültürün yerleşmedeki en önemli dışavurumlarından biri, kentin konut örüntülerinden okunabilmektedir. İkinci bölümde de tartışıldığı üzere, özellikle konutların birbirleriyle kurdukları ilişkinin yanı sıra konutun iç-dış ilişkisi o yerleşmenin yaşam biçimine ve tercihlerine dair ipuçları vermektedir. Kamusal alan ve özel alan arasındaki geçişler Anadolu Kentlerinde farklı yapılar sergilemektedirler. Buna örnek olarak Neolitik ve Kalkolitik Dönem Konutlarına bakıldığında, yarı kamusal mekanların gerek büyüklüklerin, gerek konumlarının, gerekse evin diğer parçaları ile ilişkilerindeki benzerlik ve farklılıklar tartışılabilir. Ünlü(1992) bu dönem konutlarının mekan şemalarında karşılaşılan 'megaron' ve 'hilani' konut tiplerini Anadolu mekan geleneği üzerinden tartışmıştır. Kalkolitik Dönem Troya evlerinden karşılaşılan, dar kenarda yer alan avlulu 'Megaron' konut tipine karşılık, Hitit yerleşmesi olan Kültepe ve Boğazköy'de karşılaşılan iki yan oda arasındaki avlulu 'Hilani' evleri, ortak bir avlu düşüncesinin, nasıl farklılaşabileceğine örnektir(Şekil 3.25).

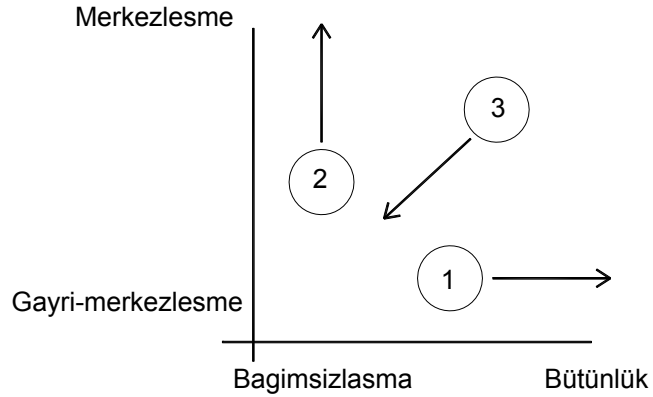
Şekil 3.25: Anadolu Neolitik ve Kalkolitik Dönemi Evleri (Ünlü, 1992)

Mekanlar üzerindeki kültürel etkileri anlamsal organizasyonlar üzerinden de tartışmak gerekmektedir. Toplumların mekansal değerlere yükledikleri anlam çoğu zaman o toplum ve yerleşme hakkında bir çok ipuçları verir. Akın (1985) Doğu ve Güneydoğu Anadolu ev tiplerinde anlam üzerine yaptığı çalışmada bölgede karşılaşılan dört tip ev olan bindirme kubbeli, hilani, tüteklikli ve eyvanlı evlerin anlamsal verilerini tartışmıştır. Bindirme kubbeli evler, kubbesi bindirme(taşırtma) tekniğiyle kurulmuş olan ev tipidir. ‘Sahte’ veya ‘yalancı’ kubbe denilen bu kubbe tipinde, kerpiç, taş veya tuğla dizilerinden oluşan her dairesel tabaka, kasnaktan itibaren bir alttakine göre biraz içeri taşırılarak yapılır. Parabolik bir kesite sahiptir. Simetrik yapısından kaynaklanan anıtsal doğası ile hilani evi, ön yüzü dışa açık bir orta mekanla, iki yanında oluşan yan odadan oluşur. Bütünleşik yapısı dikdörtgen şemasından kaynaklanmaktadır. Tüteklikli ev ise, kare şemaya sahip, asıl mekanı örten bir tür bindirme tekniği ile kurulmuş olan ahşap kubbeden oluşur. Ekolojik ortamın belirlediği bu ev tipi, üç ana etken olan soğuk iklim yakacak kıtlığı ve sınırlı ahşap boyutun bir arada bulunması ile ortaya çıkmıştır. Eyvanlı evlerin en temel özelliği ise, eyvanın doğrudan doğruya içinde yer aldığı yapı kitlesinin dışına açılmasıdır. Yapı kitlesinin dışı bir iç veya dış avlu olabilir. Akın(1985)’e göre eyvanlı ev tümel ve yükseltilmiş biçimiyle hilaniyi çağrıştırırken, bindirmeli evin bitişken ve yere gömülme olgusu tüteklikli evle ortaklık göstermektedir. Aynı coğrafyaya ait bu farklı dört tip eve ait farklılık ve benzerliklerin temelinde insan doğası vardır.

Bir ortama ait kurallar sistemi, toplumsal tercihler mekanın anlamsal organizasyonlarında ortaya çıkar. Davranış-anlam-mekan ve zaman ilişki ağı anlayabilmek o toplumun ortama nasıl uyum gösterdiği ile de ilişkilidir. Ortaya çıkan benzerlikler veya farklılıkların fiziksel görünümünün arkasında kültürel dinamiklerin temelinde de bu yatar.

3.2. Anadolu Tepe Kentlerinin Fiziksel ve Tarihsel Gelişimi

Anadolu tepe kentlerini kurucu etkilerin ardından, evrim süreçlerindeki dinamiklerinin ortaya konması gerekmektedir. Anadolu tepe kentleri, farklı coğrafi koşullarda, farklı politik, sosyo-ekonomik ve politik etkiler altında farklı evrim şekilleri ortaya koymuşlardır. Anadolu kent morfolojilerinin evrimsel farklılıkları üzerine, Bölen(1978) temel dört kavramdan bahseder. Bunlar; bütünlük-bağımsızlık, sürekli bölünme, sürekli sistemleşme ve merkezleşme-gayri merkezleşme olarak tanımlanmıştır. Bölen(1978)'e göre bütünlük sistemin parçalarından birinde meydana gelen bir değişimin bütün diğerlerini etkileyecek kadar yakın ilişkili olması halini belirler. Buna karşı bağımsızlık halinde ise birbirleriyle hiç ilişkisi olmayan parçalar söz konusudur. Sürekli bölünme sistemin zaman içinde bütünlükten bağımsızlığa doğru değişmesi halidir. Sürekli sistemleşme ise sürekli bölünmenin tam tersidir ve değişme bütünlüğe doğru olur. Parçalar arasındaki mevcut ilişki kuvvetlenir. Merkezleşme ise bir alt sistemin işleyişinde hakim rol oynaması, tersi ise gayri merkezleşme olarak açıklanmıştır. Bölen(1978) bu eğilimlerin bir arada gelişmeleri halinde sistemin farklı evrim yönleri ortaya çıkaran bir model geliştirmiştir (Şekil 3.26).

Şekil 3.26: Sistemin Farklı Evrim Yönleri (Bölen, 1978)

Bu modele göre bu evreler;

1. merkezleşme sabit iken sürekli sistemleşme
2. bütünlük sabit iken sürekli merkezleşme
3. gayri merkezleşme ve sürekli bölünmenin eş zamanlı davranışdır.

Bölen(1978)'e göre bir sistemin davranışı yukarıda belirtilen üç halden birine uygun olarak gelişebilir. Ya sistem sabit bir merkezleşme veya gayri merkezleşme içinde bağımsızlık halinden bütünleşmeye doğru evrime yönelebilir veya sabit bir bütünleşme oranı içinde gittikçe merkezleşen bir oluşum gösterebilir. Veya sürekli bölünmeye uğrarken aynı zamanda merkezleşmekten uzaklaşabilir.

Bu evrelerin meydana geliş nedenleri ise çeşitli politik, ekonomik ve yönetsel güçlerin eylemleri ile ilgili olduğu anlaşılmıştır. Örneğin, yönetici ve politik güçlerin mekanda dağınık olarak bulundukları dönemlerde yerleşmede sistemleşme yerine bağımsızlık veya sürekli bölünme eğilimleri gelişmiş (ilk şehir devletleri, çeşitli krallıklar ve Anadolu Beylikleri dönemlerinde görüldüğü gibi), diğer taraftan, ülke yönetiminin bir merkezde toplanması ve kararların bu merkezden alınması halinde bütünleşme ve merkezleşme eğilimleri güçlenmiştir (Bizans, Osmanlı, Türkiye Cumhuriyeti dönemlerinde görüldüğü gibi)(Bölen,1978).

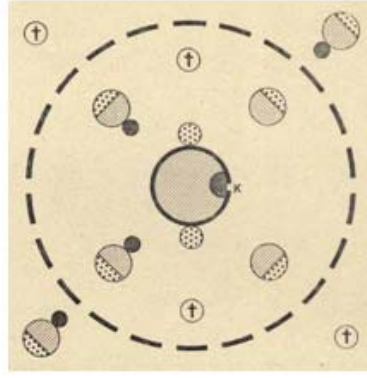
Önemli düğüm noktaları arasındaki ilişkilerin fiziksel görünümü olan ulaşım aksları ayrı dönemlerde, ayrı güçlerin etkisiyle gelişmiş, düğüm noktaları da bu akslara bağlı olarak önem kazanmışlar veya önemlerini kaybetmişlerdir.

Askeri, ticari ve yönetsel işlevlerle yüklü bu akslardan, etkili yönetici gücün önem verdikleri üzerinde düğüm noktaları gelişmiş, önemini yitirenler ise güçlerini kaybetmişlerdir(Bölen,1978).

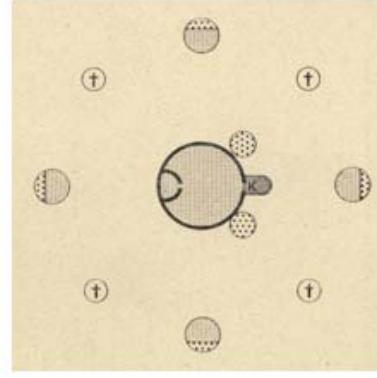
Anadolu kentlerinin evrim sürecinde ayrıca, sosyo-ekonomik, politik ve toplumsal etkilerin etkili olduğu dönemlerde yüksek tepelere, korunmaya elverişli yerlere çekilen düğüm noktaları bu etkilerin zamanla zayıfladığı dönemlerde, verimli tarım alanlarına yakın ovalara doğru inmişlerdir(Bölen,1978).

Uğur Tanyelinin(1987) 11.-15. yy arasında Anadolu-Türk Kentinde Fiziksel Yapının Evrim Süreci başlıklı çalışmasında Anadolu-Türk kentini incelerken kronolojik ve coğrafi bir sınır belirlemenin gerekliliğinden bahsetmektedir. Tanyeli, Anadolu-Türk kent yapısını incelerken, Türklerin iki kent modeli devraldığını savunur(Şekil 3.27);

- Çok parçalı model (İstanbul, Bergama, Efes, Priene, köyler aglomerasyonları)
- Kale-kent modeli (Ankara, Konya, Amasya, İzmir, Kayseri)

Çok Parçalı Kent

Kale Kent

Şekil 3.27: Çok Parçalı ve Kale Bizans Kent Modelleri (Tanyeli, 1987)

Çok parçalı kentin aksine, yerleşmenin büyük bölümünün kale içinde olduğu kale kentte ticaret alanının daha örgütlü bir nitelikte olduğu söylenebilir ki, zaten bir alanın içine sıkışmış bulunan bir yerleşmede böylesi bir düzen kaçınılmazdır. Yayılma alanı yoktur. Türk Döneminin ilk yüzyıllarında ve Bizans'ın geç dönemlerinde kentin ticaret alanının hemen hemen aynı yerde bulunacağı varsayımı onaylanırsa, söz konusu alanın her iki dönemde de Meydan Kapısı denilen yerde olması gerektiği söylenebilir. Zaten topografik durum nedeniyle, surla çevrili kent ancak buradan dışa açılabilir (Tanyeli, 1987).

Türklerin Anadolu'ya yerleşmesiyle, kentlerde ortaya çıkan değişim ve gelişmeler hakkında ilk çalışmada, tek tek örnekleme yapmamasına karşın, Yinanç Türker üçlü bir sınıflama yaparak açıklamıştır (Tanyeli, 1987);

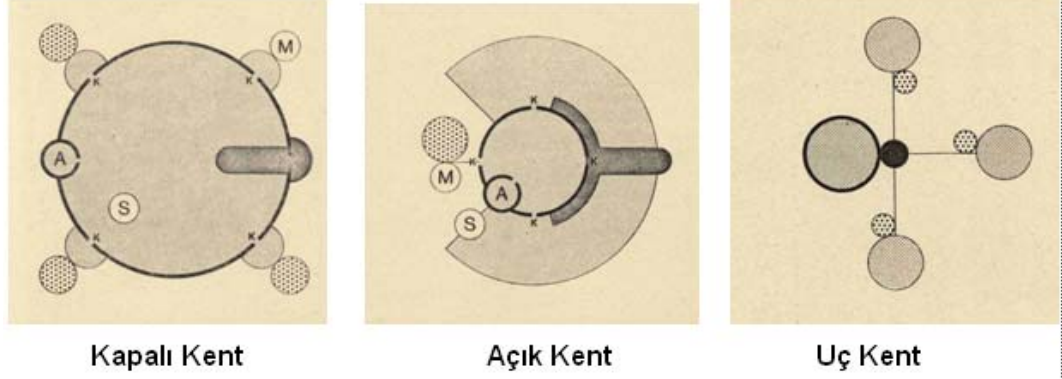
- Türklerin eski kente yerleşerek büyük değişimlere yol açmadıkları kentler (Anadolu kentlerinin çoğunun bu türden olduğunu belirtmektedir).
- Tahrip olan kentin yakınına yerleşerek (Ankara, Sivas, Kayseri, Konya)
- Yeniden kurulan kentler (Erzurum, Amasya, Erzincan, Malatya)

Türk Çağının ilk dönemlerinde kentsel fiziksel yapı için ise Tanyeli üç model geliştirmiştir (Şekil, 3.28);

- Kapalı Kent Modeli (Konya, Sivas, Akşehir, Kastamonu, Mardin, Diyarbakır)
- Açık Kent Modeli (Kayseri, Afyon, Amasya)
- Uç Kent Modeli (Ankara, Kütahya, Eskişehir)

Kapalı kent modelinin kapsamına giren kentlerin temel ayrıcalığı, yerleşme alanının çok büyük bir kesiminin surla çevrelenmiş oluşudur. Sur dışında da bazı yerleşme alanları bulunur; ne var ki, bunlar kentsel bütüne oranla çok küçük boyuttadırlar. Bir yerleşmenin kapalı kent modeli kapsamına girmesine sağlayan surun yapım tarihi, kentlere göre değişmektedir. Kapalı kentlerin bir diğer özelliği ise, bir iç kaleye sahip olmalarıdır. Bazen, iki iç kalenin bulunması da olanaklıydı. Fakat, bunların her ikisini de aynı "iç kale" sözcüğüyle adlandırmak yanlış olacaktır. Çünkü

farklı özellikler göstermektedirler. Bazı iç kaleler yeni sur yapıldığı için içerde kalan eski tahkimat olduğu söylenebilir. Anıtsal-kamusal yapı dağılımı homojendir. Kapılardan birine yakın ticaret alanı mevcuttur (Tanyeli, 1987).

Şekil 3.28: Kapalı-Açık-Uç Kent Modeli (Tanyeli, 1987)

Açık kent modelinde, surla çevrilmemiş kesim savunulabilir kesimle yarışacak genişlikte bir alanı kaplar hale gelmişti. Kentsel işlevler açısından da en ağırlıklı kesim sur içi değildi. Ticaret sur dışındaydı. Tanımlı bir merkezden söz etmek zordur. Göçebelerin kent içine girmeleri uygunsuzdu; dolayısıyla, göçebe-kentli ticaretine konu olan ürünlerin alım ve satımı sur dışında yapıldı. Satıcılar, deri tabakçıları v.s. sur dışında yaşırdı. 13.yy uluslararası uzun mesafe ticaretinin atılımı sur dışında yerleşme eğilimini güçlendirdi.

Bir açık kent, fethedilen bir Bizans yerleşme nüvesinden hareketle iki biçimde gelişerek oluşmaktadır:

- Türk-öncesi döneme ait bir kale kentin gelişmesiyle (Şebinkarahisar,Kayseri,Divriği)
- İçinde önemli bir yerleşmeyi barındırmayan bir kalenin hemen yanında başlayan yeni Türk yapılaşmasıyla (Tokat, Afyon, Çorum, Sivrihisar) (Tanyeli, 1987).

Uç yerleşmede ise iki yapı mevcuttur. Bir yanda, Bizans kale-kentinin nüvesini oluşturduğu eski kent, öte yanda ondan fiziksel olarak kopuk durumda yeni Türk Yerleşme alanı. Uçun ayrırcı özelliği henüz tek bir toplum halinde bütünleşmemiş iki toplumu bir arada barındırması olmuştur (Tanyeli, 1987)..

Osmanlı Kentinin biçimsel tanımını yaparken, berrak ve basit bir modele indirgenemez olduğunu vurgulayan ideolojik, kültürel ve teknolojik birçok faktör arasında, duvarlarla çevrilmemiş bir kent oluşu ayrıca göze çarpar. Açık bir kentin, tamamen veya kısmen kale burçları ve savunma duvarları ile çevrilmiş kentten oldukça uzak bir model içinde gelişeceği kesindir. Kırsal alan ile iskan edilmiş bölge

arasında kesin sınırları olmayan açık bir kenttir. Merkez tek bir simgesel nokta-yerden oluşmamıştır; merkezilik çok sayıdaki simge ve yerler arasında parçalanmıştır. Ticaret merkezi ve anıtsal kompleksler ile temsil edilen dini merkez ayrılabilir ve çoğunlukla da ayrıdır. Arazi ile olan ilişkiler, kenti aşağı yukarı her zaman ırmak vadisi olan kendi iç bölgesine bağlayan çok az sayıdaki, bazen de sadece iki doğrultuya yoğunlaştırarak basitleştirir. Ne nüfuz eden eksenlerin ışınsallığı söz konusudur, ne de bu yollar üzerine inşa edilmiş kamu binaları onlara özellik veya kent biçimleri verme gücüne sahiptir(Cerasi, 2001).

Anadolu Kale Kentlerinin morfolojik yapısı ile ilgili Kubat ve Dökmeci(1994) iki farklı kale kent modelinden bahseder. Ankara, Antalya, Bursa, Niğde ve Trabzon iç-orta kale içinde savunma amacıyla yerleşilmiş kale yerleşmeleri iken, Diyarbakır, İznik, Erzurum ve Urfa şehirleri dış kale içinde gelişmiş yerleşmeler olarak tanımlanmıştır. İlk grupta yer alan Trabzon kale içinin yerleşme dokusunda görülen en önemli özellik, kale içini boydan boya kateden ve diğerlerinden daha etkili olan doğrusal bir aksın varlığıdır. Ankara kale içinde ise etkin doğrusal bir aks vardır ancak, kırılarak ilerlediği tespit edilmiştir. Ankara kaleiçinin çok engebeli oluşunun yanı sıra arazinin sınırlı oluşu da arsa boyutlarını, konutların yönelmelerini ve konumlarını da büyük ölçüde kısıtlamıştır. Sokaklar genellikle doğu-batı yönünde uzanmakta ve dış sofalı evlerin aynı yönelmeyi yeğleyerek yerleştikleri görülmektedir. Dış hisar bölümünde parsellerin daha küçük olduğu ana sokaklara cephe veren evlerin birbirine çok yakın ve bitişik nizam konumlandıkları görülmektedirler. Dış kaledaki evlerin iç kaledaki konutlardan daha küçük olmalarının nedenleri arasında, Dış Kalenin ticaret merkezine daha yakın olması, geçen asırda daha erken yerleşmeye başlaması ve doğu kısmının daha az engebeli olması gösterilmiştir. Ancak daha önceki bölümlerde tartışılan Anadolu tepe kentleri kurucu etkilerinde tartışılan sosyo-politik etkilerin de değerlendirilmesi gerekmektedir. Konutların sokak ile ilişkileri arazinin eğimine göre değişkenlik göstermektedir. Sokağa açılan avlu kapısından avluya ve eve girilmekte ya da sokaktan doğrudan eve girilmektedir. Çıkmaz sokakların Osmanlı geleneğinin bireysel bir özelliği olarak kendini gösterdiği Bursa kale içinde odak noktasını Kale sokağı ve yakın çevresinde yer alan eski saray, Orhan ve Osman Gazi türbeleri, medrese ve hamamın yer aldığı bölge oluşturmaktadır. Buna rağmen bütün yerleşmenin dizimsel analizi, yolların tümünün bir diğerine göre ayrıcalık göstermeden eşite yakın kalınlıkta organik bir düzende yapılmış olduğu saptanmıştır. Bursa'nın şehrsel dokusu özetle spontane yol ağı, geometri dışı nitelikte yapılanma ve çıkmaz sokakla açıklanmıştır. İç-orta kale yerleşme grubunun diğer örneği olan Niğde ise deformasyona uğramış tekerleğe benzeyen bir biçimsel

yapı ile açıklanmıştır. Tekerleğin merkezinde kentin önemli yapıları mevcuttur ve yerleşmenin diğer bölgelerini bağlayan yol dokusu ise topografyaya uyan kıvrımlarla, ışınsal formda merkez bölgeye bağlandığı gözlemlenmektedir.

Kubat ve Dökmeci(1994)'nin incelediği diğer bir kale yerleşme grubu olan dış kale içinde gelişmiş yerleşmelerden ilki Diyarbakır'dır. Dış kale ve iç kale olarak iki ana kısımdan meydana gelen Diyarbakır kalesinde, dört yana açılan dört ana kapı vardır. Kale içinde, Roma döneminin etkisi ile oluşmuş haçvari ana yol aksı dışında, çıkmaz sokakları, geometri ve simetrinin söz konusu olmadığı organik yapısı ile daha çok Osmanlı ve İslam kenti karakteristiklerini yansıtan yerleşme dokusu izlenmektedir. Dış kalede yerleşme grubunun diğer bir şehir olan Erzurum ise, bugün ancak çizgisi belirlenen surlarının Bizans yapısı olduğu ve 19.yy'a dek ayakta kaldığı bilinmektedir. Tarihin çeşitli dönemlerinde mahallelerin, sarayın ve hepsinden önemlisi ticaretin sur dışında konumlandığı ve bir dönem surların 37hektarlık alanı çevrelediği bilinmektedir. Surlar yıkıldıktan sonra, şehre yeni bir savunma sistemi kazandırmak endişesi ile şehrin çeşitli kapılarını birbirine bağlayan yapılanmalar halen mevcuttur. Diğer bir şehir olan Urfa ise, kuruluşunda önemli iki temel faktör olan ticaret ve dinin sosyal yaşama yön vermesiyle biçimlenmiştir. Elverişsiz iklim koşulları, kökeni çok eskilere dayanan toprak mülkiyetinin de şehrin fiziksel görüntüsünün yaratıcı olduğu bilinmektedir. İznik ise, Helenistik çağın ve daha sonra Roma döneminin karelere bölünmüş düzenli yapısını bünyesinde aynen korumaktadır ve bu gruptaki diğer şehirlerden farklılık gösterir. İznik surları içinde kalmış olan şehir dokusu içinde, kuzey-güney ve doğu-batı doğrultularında birbirlerini dik olarak kesmekte olan iki ana aks, şehrin surlar üzerinde 4 kapısına bağlanmaktadır. Ayrıca, Helenistik çağda şehrin tam ortasında yer almakta olan jimnasyum'daki bir anıttan şehrin bu dört yöne açılan kapıları ile görsel bağ kurulmaktadır.

Gerek iç-orta kale gerekse kale dışı yerleşmeleri incelediklerinde, Kubat ve Dökmeci(1994) yerleşme dokuları ve açık alan düzenleri ile ilgili genellemeleri Roma dönemi etkilerinin yanı sıra İslam etkileri ile ortaya koymuşlardır. Öyle ki, Bu kentlerin İslam etkilerine bağlı olarak, mahalle olgusunu, çıkmaz sokak oluşumlarını, ulaşım şebekesi açısından ana arterlerden ve işlevsel kademelenmelerden yoksun oluşumları, yol ağında genişlik açısından bir kademelenme olmasa da merkez kesimlerde daha yoğun ulaşım ağı varlığını bünyelerinde korudukları tespit edilmiştir. Ayrıca, yaya ulaşım ağında genişlemeler olarak nitelenebilen küçük meydancıklar dışında Batılı anlamda meydanlarla benzerlik göstermeyişiyle beraber, insana hizmet etmek ve yaşayanların hareketlerine göre biçimlenmiş açık alanları ve

mahremiyet olgusunun biçimlendirdiği şehrsel doku, kentlerin ortak özelliklerindendir.

Anadolu Kentlerinin Fiziksel ve Tarihsele gelişimi üzerine yapılan bir diğere çalışma, Sevinç Aktüre'nin 19.yy sonunda Anadolu Kenti Mekansal Yapı Çözümlemesi adlı doktora çalışmasıdır. Bu çalışma 17yy. başlarından 19.yy sonlarına kadar uzanan bir dönemde Ankara, Tokat ve Afyon kentlerinin mekansal yapı çözümlemesini yapmaktadır(Şekil 3.29). Tepe Kent olan bu üç yerleşmede, özellikle sosyal tabakalaşmaya ve coğrafi konuma bağılı farklı morfolojide mahallerinin ve buna bağılı konut dokularının varlığı, örnek teşkil etmektedir.

Şekil 3.29: 16.-17.yy Ankara –Tokat – Afyon(Aktüre, 1978).

Aktüre'nin, Ankara ile ilgili saptamaları şu şekildedir; “Kale içindeki mahallerin, genellikle zenginlerin oturduğu mahalleler olduğunun en iyi kanıtı akşamları kale kapılarının güvenlik nedeniyle kilitleniyor olmasıdır. Suluk mahallesi buna örnektir. Hacı Murat Mahallesi ise orta gelir grubu diyebileceğimiz esnaf ve zanaatkarların oturduğu bir mahalledir. Konut yoğunluğu olarak Hacı Murat Mahallesi Suluk Mahallesi ile benzer dağılım verdiği halde inşaat alanının Suluk mahallesinde daha yüksek olması Suluk mahallesindeki konutların daha büyük olmasından olsa gerektir(Şekil 3.30) (Aktüre, 1978).

Şekil 3.30: Ankara Suluk-Hacı Murat-Erzurum-Boşnak Mahalleleri Konut Dokusu (Aktüre, 1978)

Erzurum mahallesi ise Hacı Murat mahallesine göre daha az gelirli esnaf ve zanaatkarların(semerci,kağnıcı v.b.) oturduğu en yoğun mahallelerden biridir.

19.yüzyılın ikinci yarısında kullanıma açılan Boşnak mahallesi ise diğer mahallelerden farklıdır. Dolaşım alanı geleneksel mahallerden üç veya dört kat daha fazladır. Göçmenlerin yerleştirildiği bu mahalle, dama tahtası biçimindeki plan düzeni ile planlama prensipleri yönünden de geleneksel dokudan bütünüyle farklı bir doku oluşturmaktadır. Kentin iç dinamikleri sonucu olmayıp dış etmenlerle ortaya çıkan dama tahtası düzenindeki bu yeni doku, 19. yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı İmparatorluğunda sosyo-ekonomik yapıdaki genel değişim sürecinin koşutu olarak kentlerin mekansal yapılarında ortaya çıkan yeni öğelerden biridir (Aktüre, 1978).

Aktüre (1978), Tokat ve Afyon kentlerini de benzer bir yaklaşımla incelemiştir. Örneğin, Tokat Kenti Yaş Meydan Mahallesi sosyal tabakalaşmada üst kademeyi oluşturan Ermeni tüccarların ve zengin Türklerin oturduğu bir mahalledir. Konutların büyüklüğü, bahçelerin düzenlenişi, yapıların mimari nitelikleri gibi göstergeler mahallenin zengin mahallesi olduğunu kanıtlamaktadır(Şekil 3.31).

Şekil 3.31: Tokat Yaş-Muslahattin-Camii Kebir-Devegörmez Mahalleleri (Aktüre, 1978)

Afyon Kentinde ise Burmalı ve Çavuşbaş mahallelerinde çoğunlukla orta sınıfın oturmasına karşın, Akmescit mahallesi daha zengin kesimin oturduğu bir mahalle görünümündedir. Konut büyüklüğü süslemeler de bu fikri desteklemektedir. 19.yy sonlarında kurulan Tac Ahmet mahallesi ise kent dışında kurulan ve kent dışından gelen tüccar, banka temsilcisi, asker ve sivil bürokratların oluşturduğu bir mahalle örneğidir ve konut dokusu geleneksel dokudan farklıdır(Şekil 3.32).

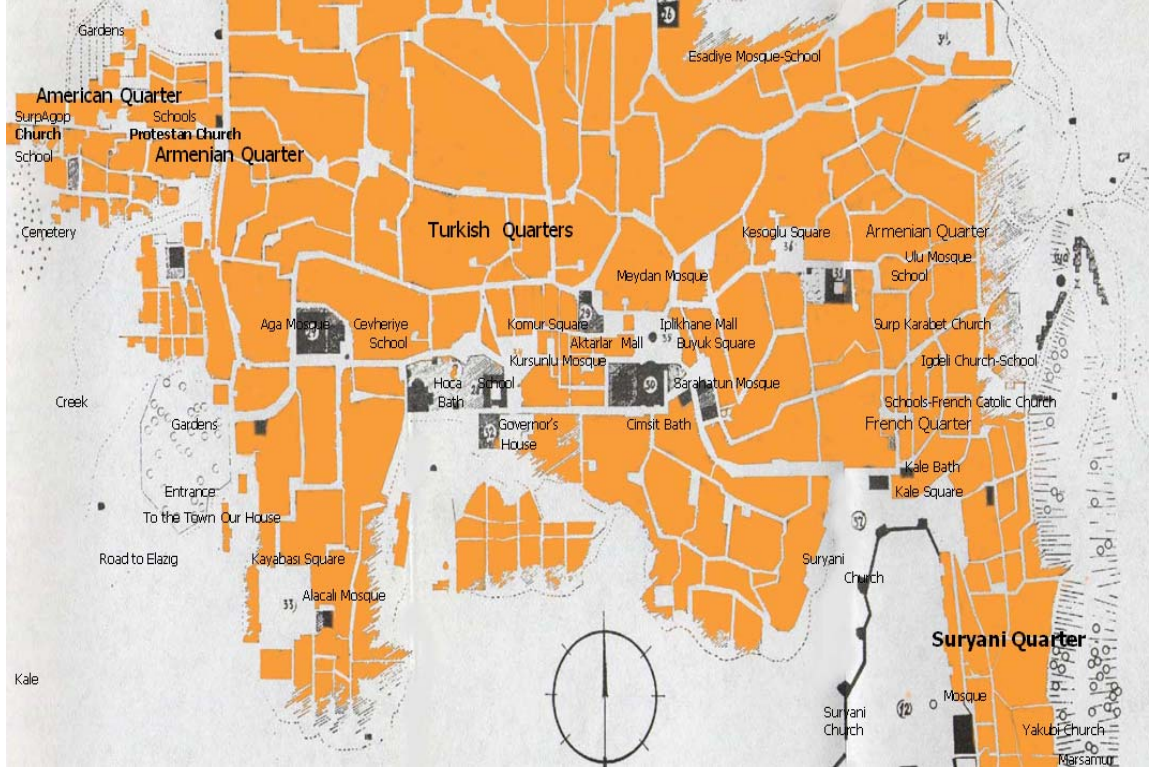

Şekil 3.32: Afyon Burmalı-Çavuşbaş-Akmescit- Tac Ahmet Mahalleleri (Aktüre, 1978)

Son olarak Anadolu tepe kentlerinin bugünkü yapılarına ve sürekliliklerine ait genek bir yargıya varmak güçtür. Farklı etkilerle ilk kurulduğu konum ve yapıya göre tamamen terk edilen (Harput), kısmen terk edilen veya yerleşme içinde başka bir konuma yer değiştiren-yayılan kentler (Amasya,Tokat,Afyon) olduğu gibi kurulduğu coğrafi konumu ve yapıyı koruyan(Mardin,Uçhisar,Ortahisar) yerleşmeler de gözlemlenmektedir. Yerleşmelerin sürekliliklerini korumaları veya terketmeleri konum ve coğrafi güçlerine bağlı olarak yorumlanabileceği gibi, tarihsel süreklilik de yaşanan göç veya mübadele gibi sosyal kopmalar üzerinden de tartışılabilir.

Terkedilmiş bir kent olan Harput, bu noktada tartışılacak örneklerden biridir. Harput, Elazığ'ın 3km uzağında ovadın 210m yükseklikte bir tepedir. Ünlü(2006) Harput üzerine yaptığı çalışmada, kentin tarihsel sürecini şu şekilde özetlemiştir. Milattan önce 2000 yıllarına kadar uzanan tarihi geçmiş olan kent, Sümerlerin, Urartuların, Medlerin ve Perslerin egemenliğinden sonra, sırasıyla Sasanilerin, Ermenilerin, Roma, Bizans, Selçuk ve Moğolların egemenliğine geçmiştir. 14.yy ve 19.yy arasında Osmanlıların vilayetidir. 1850 ve 1910 yılları arasında stratejik öneme sahip bir yönetim merkezi olmuştur. 1850 yıllarında Amerikan, Fransız ve Alman misyonerlerin yerleştiği kent 1.Dünya Savaşı'nda mübadele ile terkedilmiştir. Ünlü(2006) çalışmasında, 1880 nüfus verilerine göre, kentte Müslüman, Ermeni, Protestan, Süryani ve Latin grupların yaşadığını vurgular. Bu sosyo-kültürel farklılaşmanın, kentin morfolojisindeki izlerini ise şu şekilde özetlenmiştir;

- Türklerin merkez meydanlara yakın ve yönetim merkezi ile ilişkili noktalarda
- Ermenilerin kentin doğu ve batı yamaçlarında
- Süryanilerin Harput kalesinin çevresinde
- Amerikan misyonerlerin kentin kuzeybatı yamacında
- Fransız misyonerlerin kaleye yakın
- Alman misyonerlerin ise düzlükte yerleştikleri ortaya çıkmıştır (Şekil, 3.33).

Şekil 3.33: 1910-12'lı yıllarında Harput, (Unlu, 2005)

Özetle, Anadolu tepe kentlerinin kurucu etkilerin zaman içinde, farklı toplumsal dinamiklerle farklılaşabildiği gibi, izlerini de korudukları tespit edilebilmektedir. Ortak bir genellemeden söz etmek güçtür. Toplumsal yapıdaki farklılıklar, sosyal organizasyonlara yansımakta, kentin iç güçlerini ve dengelerini değiştirmektedir. Buna karşılık, tepe yerleşmelerin farklı değişim süreçleri göstermeleri, kurucu etkilerinin izlerinin sürekliliğinin de tartışılmasını kaçınılmaz kılmaktadır.

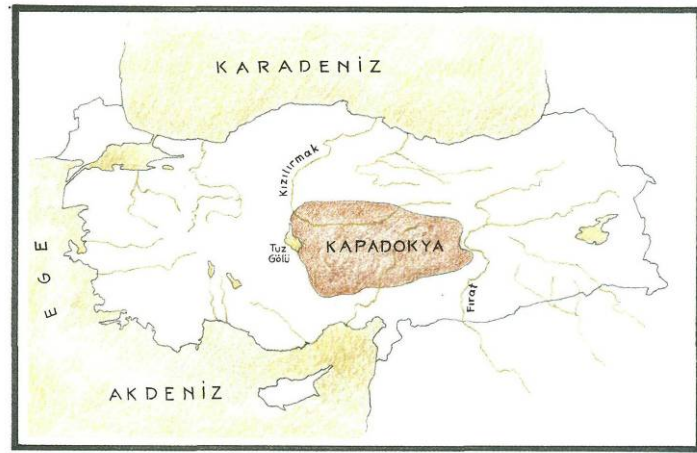
Konut morfolojisinin, bu dinamik yapı içinde, kurucu öğelerle eşzamanlı olarak nasıl şekillendiğini araştırmak önemlidir. Kamusal alan ve özel alan arasındaki dizimsel geçişlerin, kentin davranışsal yapısının bir yansıması olup olmadığı ancak bu araştırma sonucunda ortaya konulabilecektir. Konut mekansal hiyerarşilerindeki görünümleri ve farklılıkları, kentin kuruluş ve gelişim süreci boyunca ortaya koyduğu dinamiklerin yönlendirip yönlendirmediği cevaplanması gereken sorulardan biridir.

3.3. Kapadokya Bölgesi Tepe Kentleri Fiziksel ve Tarihse1 Yapısı

Bu bölüm başlığı altında, Kapadokya Bölgesi tepe kentlerinin fiziksel ve tarihsel yapısını oluşturan olgular üzerinde tartışılacaktır. Konut morfolojilerini incelerken, öncelikle bölgenin tarihsel, topografik ve jeolojik yapısını oluşturan dinamikleri bu bölümde tartışılacaktır.

3.3.1. Konum ve Sınırları

Bölgenin ilk sınırları, bölgeye adını (Katpatuka) veren Perslerin egemenlik sınırlarıdır. Bu sınırlar, Batıda Kızılırmak, Doğuda Fırat, Güneyde Toroslar ve Kuzeyde Karadeniz'e kadar uzanan Orta Anadolu'nun büyük bir bölümünü kaplar..

Şekil 3.34: Büyük Kapadokya Bölgesi (Sözen, 1998)

Bölgenin siyasi sınırları yüzyıllar boyunca değişken kalmış fakat canlı çekirdeğini, merkezi güney bölgesinde devam ettirmiştir. Bu alan; güney ve doğudan volkanik Erciyes ve Hasan Dağları, kuzeyde Kızılırmak nehrinin orta bölümlerine açılan ve derin yarılarla ayrılmış vadiler, batıda Tuz Gölü çöküntüsüyle sınırlıdır(Binan, 1994).

Bu geniş coğrafi alan içerisinde, özellikle Kayalık Kapadokya olarak bilinen, tarihsel ve fiziksel coğrafyanın tepe yerleşmeleri şekillendirdiği Avanos, Göreme ve Ürgüp üçgenindeki bölge, üç tepe yerleşme olan Uçhisar, Ortahisar ve Başhisar(Ürgüp)'ü içine alır.

3.3.2. Topografik Yapısı

Binan(1994) bölgenin topografik yapısını dört ana başlıkta inceler. İlk bölge, bölgenin kuzeybatı tarafında yer alan volkanik karakterli olmayan ve erozyon sonucu yuvarlak formlar almış ortalama rakımları 1500-1700m arasında değişen Volkanik Olmayan Yükselti Bölgesidir. İkinci bölge ise, güneybatı sınırı Melendiz Dağları ile sınırlanan 900m rakımlı Tuz Gölü Çöküntüsü arazisi ve Aksaray'ın batı kesimindeki alüvyon ovasından oluşan Göller ve Ovalar Bölgesidir. Üçüncü bölge ise Erciyes, Dereli, Melendiz, Keçiboydoran ve Hasan Dağları ile çevrili 250 km boyunca uzanan birincil derecede volkanik yükselti bölgesidir. Son bölge ise Tuz Gölü havzasının doğusunda Kızılırmak nehrinin vadilerine kadar uzanan 1000-1500m rakımlı tuf tabakalarıyla örtülü olan ve Acıgöl yöresinde yükselen antik plato bölgesidir.

Doğal görünümünün toplu olarak çok iyi izlendiği yüksek noktalar, halkın 'kale' adını yakıştırdığı, aslında aşınım sonucu ortaya çıkan 'ignimbrit'lerden oluşmuş, bulunduğu zeminden yaklaşık 50m kadar yükselen Ürgüp-Göreme arasındaki Ortahisar ve Nevşehir-Göreme arasındaki Uçhisar tanık tepeleridir. Bu ikisine göre daha doğuda bulunan ve eski adı 'Başhisar' olan Ürgüp Kalesi'ni de katarsak, yöre halkının, doğudan batıya doğru Başhisar, Ortahisar, Uçhisar adlandırmasıyla ne kadar isabetli bir tanımlama yaptığını ortaya koymuş oluruz (Tuncel, 1998).

3.3.3. Tarihsel Yapısı

Kapadokya Bölgesi M.Ö.5000 VE M.Ö. 4000 de otonom küçük topluluklar şeklinde organize olmuş, önemli merkezler tarafından yönlendirilen Anadolu halklarının yerleşme bölgesidir. M.Ö. 3000 de doğudan gelen ve M.Ö. 2500-2000 arasında bu bölgede etkili olan Hattiler en yüksek rahip sıfatı da taşıyan kralların yönettiği küçük beylikler halinde din, töre, mitoloji ve sanat bakımından önemli varlık göstermişlerdir. Hattilerin medeniyetini M.Ö. 2000 de Kuzey Avrupa'dan Kafkasya yoluyla Anadolu'ya gelen Hititler devralmış ve ilk yazılı eserler oluşmaya başlamıştır. Bu Anadolu'nun en zengin dönemidir ve Asurlular Anadolu'da birçok ticaret kolonisi(Karum) kurarlar.

M.Ö. 1800 yıllarında Hitit Krallığının coğrafi merkezi Kapadokya'dır. M.Ö. 2000 yılında Ege Göçü ve Balkan istilası sonunda Kapadokya Hitit Krallığı ortadan kalkar. Bundan sonra M.Ö.XII yüzyıldan VI yüzyıla kadar sırasıyla Kapadokya, Frigyalılar, Lidyalılar, ve Karvalıların yönetiminde kalmış, M.Ö.VI yüzyılda Pers egemenliğine geçerek Kapadokya Krallığı kurulmuştur.

M.Ö. 190'da Roma İmparatorluğu himayesine girer ve M.S.17 de Roma'ya bağlanana kadar devam eder. Roma vilayeti olan Kapadokya, Roma tarafından

görevlendirilen valilerce yönetilir. M.S.74'te Galatia ile Kapadokya birleşir ancak arazinin büyüklüğünden çıkan yönetim sorunları nedeniyle Kapadokya Galtia'dan ayrılır.

M.S.284 yılında Kapadokya Pontus, Pontus Polemarniakos, Kapadokya ve Armenia olarak dörde ayrılır. Kapadokya Roma'ya bağlı vilayetken, bölgeyi Ege'ye bağlayan, Aksaray ve Kayseri'den geçip Fırat vadisine ulaşan çok önemli bir yol yapılmıştır.

M.S.III yüzyıl sonlarında, ve VI. Yüzyıl başlarında Mısır, Filistin, ve Suriye'de başlayan manastır hayatı 373 yılında dini koloniler şeklinde Kapadokya'ya ulaşır ve gelişme imkanı bulur. 397'de Bizans egemenliğinde olan Kapadokya'da Erken Hıristiyan dekor ve sembolleri ile süslenen kaya oyma kiliseler yapılmaya başlar. 628'de Bizans İran savaşları Bizans'ın galibiyeti ile sonuçlanır. VII. Yüzyılda Kapadokya, Araplar tarafından işgal edilir. Araplar VIII. Yüzyıl başında Kapadokya'ya girer ve Bizans'ın iç karışıklıklarla zayıfladığı bu dönemde Anadolu'da ilerleyip Kilikya'dan geçip birçok kaleyi ele geçirir.

Bu dönemden itibaren Hasan Dağı yöresinde savunma amaçlı gözetleme ve haberleşme amacıyla Arap akınlarının sürekli olarak yapıldığı güzergahta zorunlu geçitlere, dağ boyunlarına ve su kaynaklarına hakim kaleler şebekesi oluşturulmuştur. Kapadokya eskiden eyalet teşkilatı, Thema sisteminin Anadolu'ya uygulanmaya başlamasıyla etkisini kaybetmiş ve Kapadokya'nın büyük bölümü 'Anatolik' adı verilen 'thema'ya bağlanmıştır. Arap akınlarına sürekli hedef olması ve genişliği nedeniyle savunması oldukça zor olan Anatolik Bölgesi parçalara ayrılmış saldırılara en çok hedef olan Tyana ve Hasandağı çevresi 'Küçük Kapadokya Kalesi' adı verilen bir idare altına alınmıştır. IX. Yüzyılda bu bölge genişletilerek bir askeri ve idari birlik yönetimi altına girer.

1067'de Selçuklu Türkleri tarafından Kayseri'nin alınmasıyla Türkler bu bölgede hakimiyeti ele geçirir. 1082'de Kayseri 1080'de kurulan Selçuklu Devleti'ne bağlanır. XIII. Yüzyılın sonunda Moğol akınları etkili olur ve 1318'de Anadolu Selçuklularının yıkılmasıyla Kapadokya Bölgesinde görülen karışıklık XV. Yüzyılda Osmanlıların bölgede birlik çalışmasına kadar devam eder.

Bölgede hüküm süren medeniyetler şu şekilde sıralanabilir;

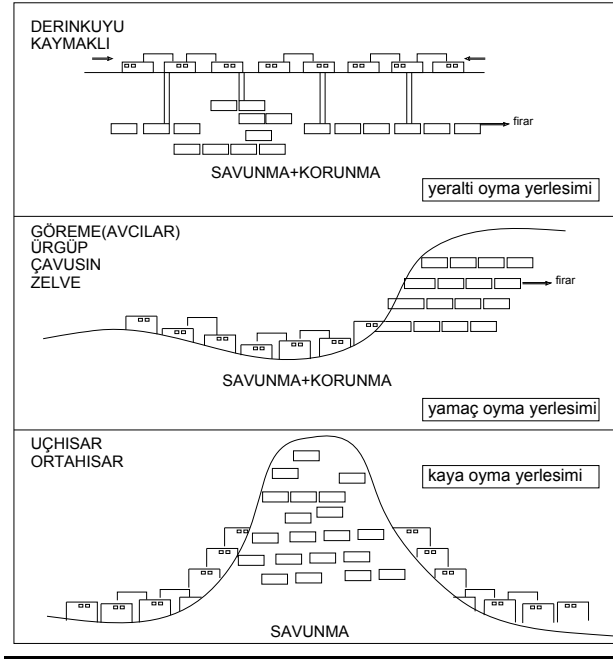
- Tarih öncesi dönem (M.Ö. 6500-2000)
- Tarihi Dönem(M.Ö. 2000'den günümüze)
- Asur Ticaret Kolonileri (M.Ö. 2000-1750)
- Hititler (M.Ö. 1750-1200)

- Geç Hititler (M.Ö. 1200-700)
- Persler (M.Ö. 585-322)
- Helenistik (M.Ö. 322-M.S. 17)
- Roma İmparatorluğu (17-397)
- Bizans İmparatorluğu (397- 1071)
- Anadolu Selçuklu Dönemi (1075-1308)
- Karamanoğulları (1308-1466)
- Osmanlı İmparatorluğu (1466-1923)
- Cumhuriyet Dönemi (1923-.....)

Bu medeniyetler sürecinde, askeri ve politik işlevli birçok ulaşım aksı ve üzerindeki yerleşmeler, gerek akınlara (özellikle Persler döneminde, Arap akınlarına) karşı savunma davranışlarıyla, gerekse ticaret hareketin bir parçası olarak önemlerini korumuşlardır. Bu ulaşım sistemlerinden en önemlisi Pers Kral yoludur ki; Batı Anadolu'dan gelip Konya, Aksaray, Kayseri, Şar ve Malatya'ya vardıldıktan sonra Toroslar'ı aşarak Mezopotamya'ya kadar inmekteydi. Ayrıca, Savunma ve haberleşme amacıyla Arap akınlarının sürekli olarak yapıldığı güzergahta, zorunlu geçitlere, dağ boyunlarına ve su kaynaklarına hakim kaleler şebekesi de yerleşmenin morfolojisini etkileyen en önemli tarihi dinamiklerdendir.

3.4. Kapadokya Bölgesi Tepe Kent Konut Morfolojilerini Etkileyen Olgular

Kapadokya Bölgesindeki yerleşmeler incelendiğinde, bir önceki bölümde tartışılan saldırılar ve topografyaya bağlı nedenler sebebiyle savunma ve korunma amaçlı farklı yerleşim dokuları oluştuğu gözlemlenebilir. Bu bakış açısı ile Binan (1994) Kapadokya yerleşmelerini, yeraltı oyma yerleşim, yamaç oyma yerleşim ve kaya oyma yerleşim tanımlamaları altında üç ana başlıkta incelemiştir. Derinkuyu ve Kaymaklı yeraltı yerleşimleri, Göreme, Ürgüp, Çavuşin, Zelve Yamaç oyma yerleşimleri, Uçhisar ve Ortahisar Kapadokya savunma amaçlı tepe yerleşme örnekleridir (Şekil 3.35). Kaynaklarda, Uçhisar ve Ortahisar'a ek olarak Ürgüp de diğer adıyla Başhisar olarak adlandırılmakta ve Kapadokya Bölgesindekinin en önemli savunma noktaları olarak tanımlanmaktadır.

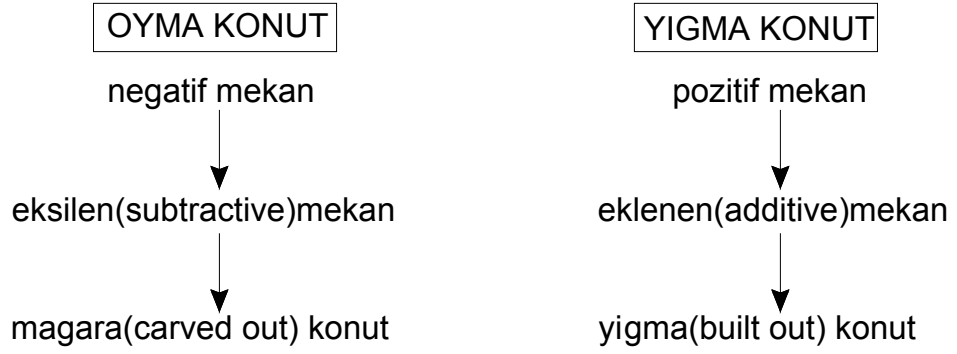
Şekil 3.35: Kapadokya bölgesi yerleşim dokuları (Binan, 1994)

Çalışma çerçevesinde, psiko-sosyal alan olgusunun konut örüntülerini yönlendirme analizi için önceki bölümlerde teorik çerçevede açıklanmaya çalışan kavramlar çerçevesinde, Kapadokya Bölgesi tepe yerleşmelerindeki konut örüntülerinin, davranışsal, dizimsel ve anlamsal parametrelerinin ortaya koyulması gerekmektedir. Bu çerçevede, davranışsal analiz parametrelerini gereksinimlerden ve buna bağlı bireysel ya da ortak tercihlerden yola çıkarak tartışabiliriz. Lang(1987) de savunma ihtiyacı, ve duyumsama ihtiyacı olarak açıkladığı psiko-sosyal alan eylemine, Sharkawy ortak alan kurma eylemini eklemiştir. Ekolojik ortama uyum gösterme stratejileri analiz için önemli parametrelerden biridir. Savunulan bir kentte, savunma ihtiyacının yanı sıra, kaynak kullanım şekilleri de kent morfolojisini belirleyebilir. Kaynakları işleyen ve yöneten grupların farklılaşması ve buna bağlı farklı mekan organizasyonları farklı konut örüntüleri sergileyebilmektedir.

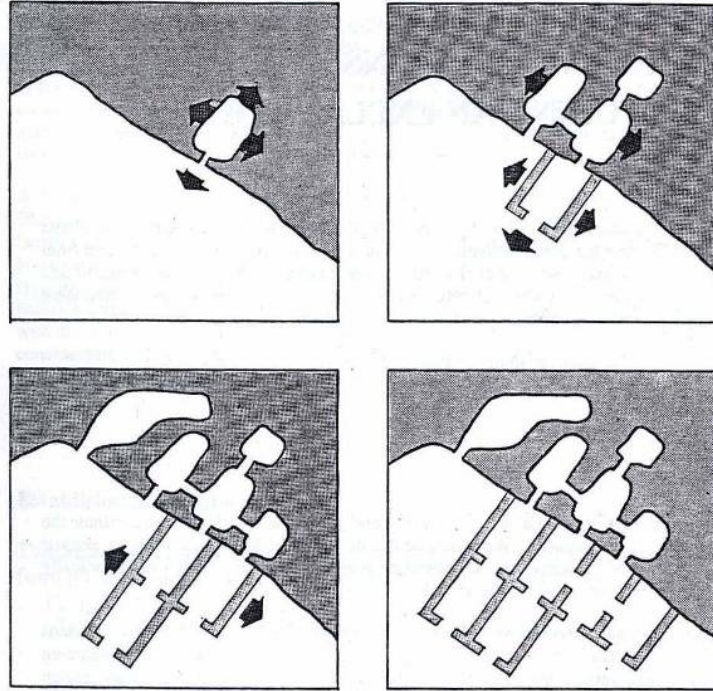
Savunma davranışının, Kapadokya yerleşmeleri üzerindeki etkilerine bağlı olarak, mekan organizasyonları üzerine yapılan çalışmalardan biri olan, David Stea ve Mete Turan'ın 1993 yılında hazırladıkları Place Making kitabında, Kapadokya Bölgesi Konut örüntülerini iki başlık altında inceler;

- Yüzeye uzak mekanlaşma (lithospace)
- Yüzeye yakın mekanlaşma (terrasspace)

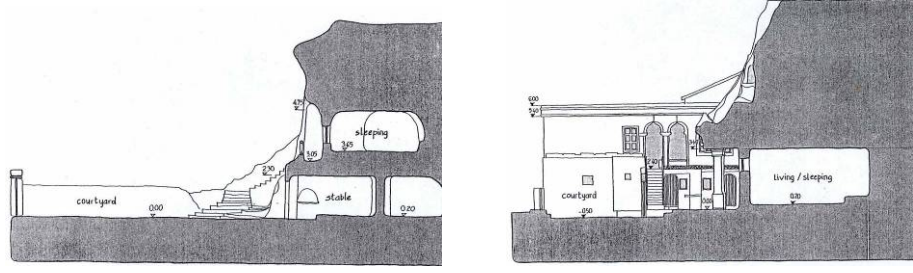
Stea ve Turan (1993), Lithospace örüntülerin, özellikle girişlerinin iyi kamufle edildiği, savunma mekanizması yüksek mekanlar olduğunu söylemektedir. Ayrıca, Kapadokya bölgesi konutları için oluşturdukları model şu şekilde özetlenebilir;

Şekil 3.36: Kapadokya Mekan Analizi (Stea ve Turan,1993 kitaptaki metinden uyarlama)
Yukarıdaki modele göre, mağara yerleşmeleri, derinliği fazla, yüzeyde kapladığı alan az, savunma mekanizması güçlü, iyi kamufle olmuş konutlarken, iki ve ya daha fazla katlı konutlar, yüzeyde kapladığı alan fazla, sosyal statü göstergesi konutlardır. Sosyal saygınlığın bir göstergesidir. Gerek büyüklük gerek dekoratif elemanlar bakımından, konut sahibinin o topluluk içindeki statüsünün bir göstergesidir(Şekil 3.37).

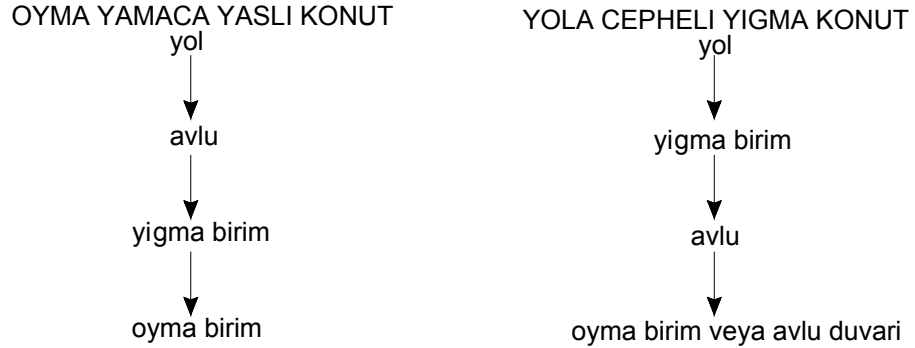
Şekil 3.37: Kapadokya Mekan Organizasyon Şemaları (Stea ve Turan,1993)

Şekil 3.38: Kapadokya Konutlarından Örnekler-Çizim Ünlü, (1984) (Stea ve Turan,1993)
Kapadokya bölgesi, Avcılar yerleşmesinde, Abdullah Erençin (1979)'in yaptığı çalışma da, konutların kamusal alandan özel alana geçiş şekillerinde farklılıklar tespit edilmiştir. Bu çalışmada, konut dokusunu üç başlık altında incelemektedir;

- Kaya Oyma konutlar, tek katlı, iki katlı
- Yarı oyma, yığma yamaca yazlı konutlar
- Yola cepheleli yığma konutlar

Erençin (1979), Kaya Oyma konutlar, yarı oyma - yığma yamaca yazlı konutlar, ve yola cepheleli yığma konutların mekansal hiyerarşilerinde de farklılıklar olduğunu söylemektedir. Bu farklılıklar yoldan avluya ulaşmak veya doğrudan eve ulaşmak olarak özetlenebilir(Şekil 3.39). Bu noktada avlunun konumunun mekansal hiyerarşide en önemli parametre olduğunu söylemek mümkündür.

Şekil 3.39: Kapadokya Yarı Oyma – Yola Cepheleli Yığma Konut Mekan Hiyerarşisi
(Erençin, 1979, kitaptaki metinden uyarlama)

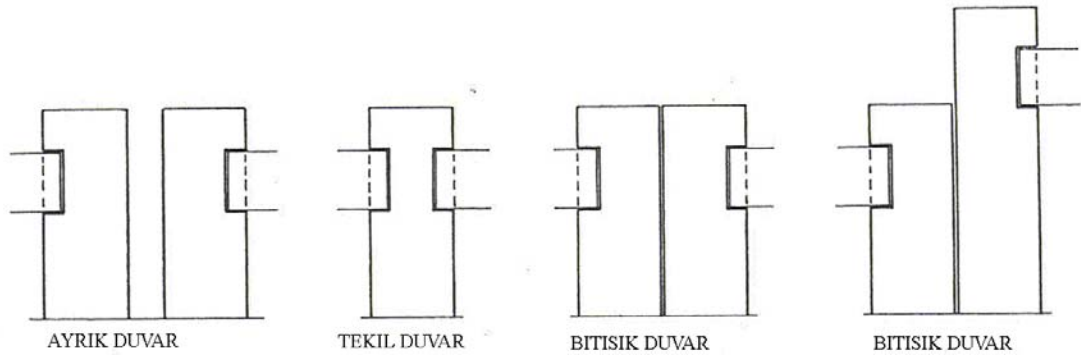
Topografyaya ve savunma davranışına bağlı farklı psiko-sosyal alan organizasyonlarının özellikle konutlarda ortaya çıktığını Giovannini(1971) Ortahisar ve Uçhisar üzerinden yorumlar. Kaya yerleşmeleri bu anlamda mağara yerleşmelerden ayırır. Konutlar arası ilişkilerin, geçişlerin yerleşmenin en önemli morfolojik özelliklerinden biri olmasının yanı sıra sınır analizlerinin de en önemli belirleyicisi olduğu kesindir.

3.5. Psiko-sosyal Alan Olgusunun Anadolu Tepe Kentleri Konut Morfolojisinde Ortaya Çıkan Belirleyicileri

Çalışmanın bu bölümünde, psiko-sosyal alan olgusunun konut örüntülerini yönlendirme analizi için teorik çerçevede ve Anadolu-Kapadokya tepe kentlerinin kurucu etkilerinin araştırıldığı önceki bölümler çerçevesinde, Kapadokya Bölgesi tepe yerleşmelerindeki konut örüntülerinin, davranışsal ve dizimsel belirleyicileri ortaya konulmaktadır. Kentin savunma mekanizmasının, konutun kamusal-özel alan geçişlerindeki ve psiko-sosyal alan sınırlarındaki görünümünü ortaya koymak için kullanılacak belirleyicilerin oluşturulması ve alan çalışmasında sınanması planlanmaktadır.

Davranışların mekansal görünümü, sınır düzenleme davranışı olarak açıkladığımız psiko-sosyal alan olgusu çerçevesinde, özellikle merkez-sınır ilişkilerinde ortaya çıkmaktadır.

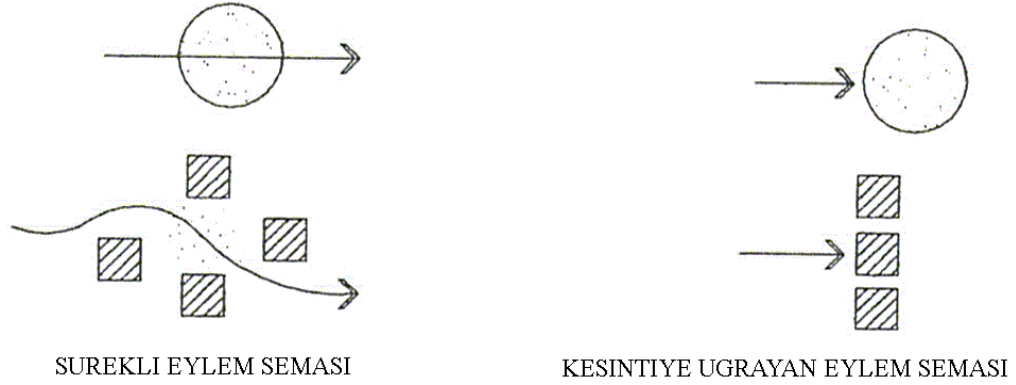
Mekansal bir parametre olarak, her sınır ögesi, aslında bir ön ve bir arka tanımlamaya başlar. Gerek davranış, gerek mekan farklılaşmaları, psiko-sosyal alan sınırlarını çizer. İlişkilerdeki farklılaşmalar, toplumun sosyo-kültürel parametreleri hakkında da bilgi verir(Şekil, 3.40). Buna ek olarak, duvarlar mekansal bir fark yaratmasa da, inşa tekniklerindeki fark bile yerleşmenin sosyal dinamikleri hakkında bilgi verir (Paley, Snyder,1996). Bu çerçevede Kapadokya tepe yerleşmelerinde, konutların birbirleri ile kurdukları ilişkilerin örneklenmesi ve farklılıkların sınır elemanları üzerinden açıklanması önemlidir.

Şekil 3.40: Duvar Konstrüksiyon Şekilleri(Paley, Snyder,1996)

Sınır elemanlarının yanı sıra, psiko-sosyal alan analizi için önemli bir diğer nokta eşiklerin ve geçişlerin farklılaşmasıdır. Bu noktada Ünlü(1996), dizimsel konut örüntülerini iki şekilde tanımlamaktadır. İlki, tüm aktivitelere olanak sağlayan, herhangi bir engele takılmayan, kesintiye uğramayan mekân şemalarıdır. Diğeri ise, buna karşı olarak, geçirimsiz, bir şekilde aktiviteleri engelleyen şemalardır. Anadolu

yerleşmelerinde konutların kurgusu incelerken en önemli belirleyici kamusal ile özel arasındaki ayırmadır. Anadolu konut örüntüleri temelde, kamusal aktivitelere olanak sağlayan sürekli kamusal alanlar ile dolu ve sonlu yapıdaki özel alanın yani evin bulunması üzerine kuruludur (Ünlü, 1996).

Şekil 3.41: Mimari Dizimsel Elemanlarının Farklı Tanımlanması (Ünlü, 1996)

Sınır ve eşiklerin tanımlanmasının yanı sıra, evin merkezi ve çeperle ilişkisi de önemlidir. Konutun ortak eylem düğüm noktası, yeri ve derinliğinin yanı sıra komşu mekânlarla ilişkisi de konutun psiko-sosyal alan davranışı hakkında ipucu verir.

Dizimsel belirleyicilerin yanı sıra, sınır-eşik ve düğüm noktalarının davranışsal belirleyicileri ile ilişkisinin de ortaya konması gerekmektedir. Sınırların sadece mekanları değil, eylemleri de ayrıştırmaları, konut morfolojilerinin en önemli belirleyicilerinden biridir. Kent örüntüsünün, konut örüntüsündeki sürekliliği araştırılırken, ortak eylemlerden bireysel eylemlere doğru farklılaşan değişkenler, konutun kendi davranış sınırlarında da kendini gösterebilmektedir. Low(1989) eylem-mekan ilişkisini karşılaştırmalı kavramlarla sorgulamıştır. Gündüz-gece, bireysel-ortak eylemler ile mekan tipleri arasındaki ilişkiyi hücresel-açık plan farklılaşmasıyla ortaya koymuştur. Eylemlerin mahremiyet derecelerinin mekânlardaki görünümü alan çalışmasının belirleyicilerinden biridir.

Özetle, Tezin ikinci ve üçüncü bölümünde tartışılan kavramlar doğrultusunda, tepe kent konutlarının psiko-sosyal alan analizi için kullanılacak belirleyicilerin, sınır-eşik ve ortak eylem düğüm noktaları üzerinden tartışılması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

3.6. Bölüm Sonucu

Anadolu'daki tepe kent yerleşmelerin morfolojilerini anlamak için, katmanlı ve dinamik bir yapı ile karşı karşıya olduğumuzu fark etmemiz gerekmektedir. Bu bölümde, tartışılan tepe kentleri kurucu etkiler göstermiştir ki, yerleşmeleri kuran tek bir modelden söz etmek mümkün değildir. Coğrafi ve topografik, politik, sosyo-ekonomik, askeri, kültürel, üretim biçimlerine ve ticarete dayalı etkiler, yerleşmeleri şekillendirdiği gibi, konut örüntülerini de yapılandırmıştır.

Konut örüntüleri, tepe kent yerleşmelerinin kurucu etkilerinin yönlendirdiği en önemli sosyolojik ve fiziksel yapılanma olduğu görülmüştür. İnsan davranışı, özellikle savunma davranışı etkisi altında organize olmuştur ve konut örüntülerini farklılaştırmıştır. Ayrıca, sosyo-politik güçlerin etkisi altında, kamusal ve özel alan arasındaki sınırlar ve geçişler şekillendiği gibi, sosyal tabakalaşma izlerine rastlanmıştır. Konutların büyüklükleri ve konumları kadar, bir araya gelişleri de farklı morfolojiler ortaya koymuştur. Anadolu tepe kentleri, tanımlı bir coğrafyanın gücünden etkilendiği gibi, sosyal organizasyonları şekillendiren sosyo-politik, ekonomik ve kültürel etkilerin altında da yapılanmıştır. Konut, yerleşmeyi kuran etkilerin yönlendirdiği bir oluşumdur ve bu etkilerden bağımsız düşünülemez.

Ayrıca, Anadolu tepe kentlerinin kurucu etkilerinin zaman içinde, farklı toplumsal dinamiklerle farklılaştığı görülmüştür. Tepe Kentlerdeki değişim süreci ile ilgili tek bir modelden söz etmek güçtür. Toplumsal yapıdaki farklılıklar, sosyal organizasyonlara yansımakta, kentin iç güçlerini ve dengelerini değiştirmektedir. Buna karşılık, tepe yerleşmelerin farklı değişim süreçleri göstermelerinin yanı sıra, kurucu etkilerinin izlerinin sürekliliğinin de tartışılmasını gerekmektedir.

Kapadokya bölgesi tepe yerleşmeleri incelediğimizde, tarihsel coğrafyasının etkilerinin konut örüntülerini yönlendirdiğini söyleyebiliriz. Jeolojik yapısının çok etken olduğu gerçeğinin yanı sıra, savunma davranışının zaman içinde yerleşmeleri etkilediği açıktır. Coğrafyanın Kapadokya Bölgesi için yerleşmeleri farklılaştırdığı bir gerçektir. Ancak vadi ve yer altı yerleşmelerinin yanı sıra tepe yerleşmelerin önemli savunma noktaları olmaları önemli bir belirleyicidir. Bu yerleşmelerdeki konut örüntülerinin yerleşmenin savunma davranışının bir parçası olduğu kaçınılmazdır.

Son olarak, gerek tepe kentleri kurucu etkiler, gerekse değişim süreçleri tartışılırken ortaya çıkan kavramlar doğrultusunda, tepe kent konutlarının savunma davranışının bir parçası olduğunu ortaya koyacak olan psiko-sosyal alan analizini kuran belirleyiciler oluşturulmuştur. Savunma davranışını kuran en önemli etken olan sınır kavramı, kamusal ve özel alan eşikleri ve ortak eylem düğüm noktaları, analizi kuran temel kavramlardır. Alan çalışmasında, bu temel kavramlar davranışsal ve dizimsel olarak araştırılarak, savunma davranışının mekansal görünümü ortaya koyulmaya çalışılacaktır.

4. ALAN ÇALIŞMASI

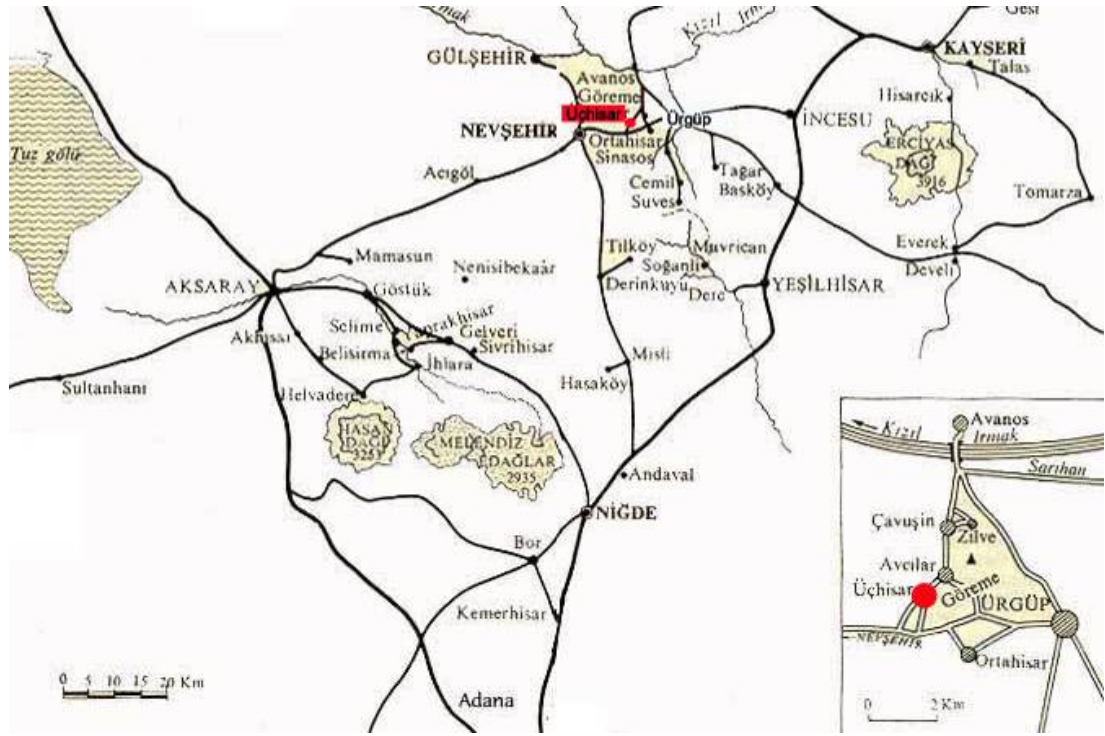
Bu çalışmanın amacı, Anadolu'daki "tepe kent" morfolojilerinde konut örüntülerini etkileyen olguları araştırarak, psiko-sosyal alan olgusu çerçevesinde konutların mekânsal konfigürasyonları arasındaki farklılaşmaları ve kentin savunma davranışının konutlardaki izlerini ortaya koymaktır. , Psiko-sosyal alan olgusunun hiyerarşik yapısı, kamusal alandan, özel alana geçişteki farklılıklarını ortaya koyacaktır. Bu nedenle, tezin üçüncü bölümünde belirlenen mekansal "sınır-eşik-düğüm" belirleyicileri doğrultusunda Uçhisar yerleşmesindeki konut dokusunda, kaleye yakın tepe konutlar ve vadiye bakan yamaca yaslı dam konutların karşılaştırmalı analizinin yapılması uygun görülmüştür. Bu karşılaştırmalı çalışmanın nedeni, tepe yerleşmesi olan Uçhisar'ın kurucu etkilerinin izlerini, yerleşmenin farklı noktalarındaki farklı organizasyonlarla şekillenmiş konut örüntülerinde aramak, bu amaçla savunma davranışının ve coğrafyanın etkisiyle yerleşmenin konut örüntülerini nasıl yönlendirdiğini ortaya koymaktır. Karşılaştırmalı çalışma, psiko-sosyal alanın yapısındaki hiyerarşi ve buna bağlı farklı eşiklerin analizi için ve bu çerçevede var olan farklı örüntü dinamiklerini ortaya koymada önemli bir araçtır. Kale ve vadi arasındaki topografyadaki değişim ve buna bağlı parselasyon farklılıkları, tepeye yaklaştıkça parselasyonların büyümesi, eğimli yamaçlarda daralması ve topografyadaki bu farklılıkların yerleşmenin savunma olgusuna ve konutların psiko-sosyal alan görünümüne etkileri mekan konfigürasyonları üzerinden karşılaştırmalı olarak okunabilmektedir.

Uçhisar konut bölgesindeki alan çalışmasında, konutların davranışsal ve dizimsel karakterleri tartışılacaktır. Araştırmanın dayanağı olan hipotezin geçerliliğini denemek üzere iki farklı yöntem kullanılmıştır. Yöntemlerin ilki gözlemle elde edilen davranışsal verilerin şemalar ve istatistiksel yöntemlerle belirlenmesi, diğeri ise rölemlerle elde edilen şemaların "Georgia Institute of Technology" lisanslı "Spatialist" programı yardımıyla mekansal dizim verilerine dönüştürülmesi ve istatistik bağıntılar yardımıyla yorumlanmasıdır. Konut örüntülerinin dinamikleri, tezin kavramsal çerçevesinde ortaya konan bulgular ışığında, psiko-sosyal alanın hiyerarşik yapısına bağlı olarak sınır-eşik ve ortak eylem düğüm noktaları çerçevesinde değerlendirilecektir.

4.1. Alan Çalışması için seçilen Tepe Yerleşmesi; Uçhisar

Uçhisar, Kapadokya bölgesinde savunma kenti olarak tanımlanan iki yerleşmeden biridir. Önceki bölümlerde Kapadokya yerleşmelerinin, yeraltı, yamaç, tepe yerleşmeleri olarak üç başlıkta tanımlanmıştı. Uçhisar, Ortahisar ve Ürgüp Kapadokya savunma amaçlı tepe yerleşme örnekleridir. Bu üç savunma noktasından biri olan Uçhisar, tezin alan çalışması için örnek seçilmiştir.

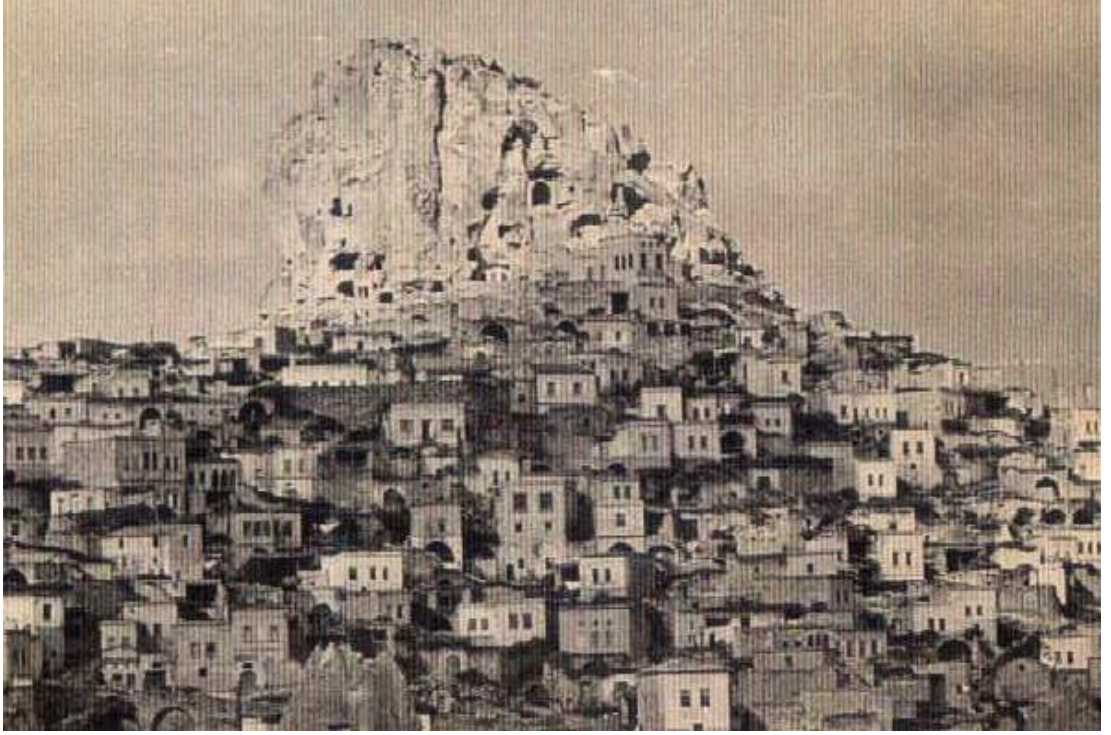
Uçhisar Nevşehirin 7 km doğusunda, Ürgüp'ün 12 km batısında ve Avanos'un 10 km güneyindedir. Uçhisar karayoluyla batıdaki Aksaray'a, doğudaki Kayseri'ye ve güneydeki Niğde'ye 80 km mesafede olup büyük Kapadokya üçgeninin tam merkezindedir (Şekil 4.1).

Şekil 4.1: Uçhisar'ın Yeri

Uçhisar Kalesi güneyden 40 m yi kuzeyden 100 m yi aşan bir yapıya sahiptir. Uçhisar Kalesi Roma döneminden beri oyularak içine çok sayıda oda, ev, sığınak, depo, sarnıç, mezar, mahzen yapılmış, üzerinde saldırılara karşı yuvarlamak üzere büyük taş güller bulundurulmuştur; 1960 lara kadar içinde ve etrafında yaşanmıştır. Uçhisar Kasabası kalenin etrafına, Güvercinlik Vadisinin kuzey doğu, doğu ve güneydoğu yamaçlarına kurulmuştur. Hem bir gözetleme kalesi hem de savunma kalesi olarak kullanılan Uçhisar Kale'si Selçuklu ve Beylikler döneminde de önemini korumuştur. Karmanoğulları Beyliği ve Kadı Burhanettin Beyliği arasında kalan ve çeşitli çatışmalara sahne olan Uçhisar, bölgeye hakim olma bakımından

stratejik öneme sahip bir uç beyliği olmuştur. Uçhisar ilk kez Yıldırım Bayezit zamanında Osmanlılara geçmiştir. Fatih Sultan Mehmet'in Karamanoğulları Beyliği'ni Osmanlı'ya katmasıyla bölgedeki çatışmalar sona ermiş, Uçhisar da kaleden vadiye doğru genişleyen bir yerleşim halini almıştır. Osmanlı ve Cumhuriyet döneminde Uçhisar Kalesi savunma işlevini kaybetmiştir.

Şekil 4.2: 1960'lı yıllarda Uçhisar (Kaynak; Uçhisar Belediye Arşivi)

930 yılına kadar muhtarlık olarak idare olunan Uçhisar, 1969'da yapılan seçimlerde Belediye teşkilatını kurmuş ve 500 hanelik bir kasaba olarak gelişmiştir. 1960 ılı yıllarda Uçhisar Kalesinin çevresi "afet bölgesi" ilan edilince, yeni Uçhisar Kalenin Güney ve güneybatısındaki düzlüklere kurulmuştur. Halen kalenin çevresinde ve vadiye bakan yamaçlarda yaşayan konutlar olmakla beraber, terk edilen konutların üzerinden mekânsal ve davranışsal izleri okumak mümkündür(Şekil 4.3).

Şekil 4.3: 1960'lı yıllarda ve 2006 yılında Uçhisar (kaynak, 1960; Uçhisar Belediye Arşivi)

4.2 Alan Çalışmasında Kullanılacak Belirleyicilerin Oluşturulması

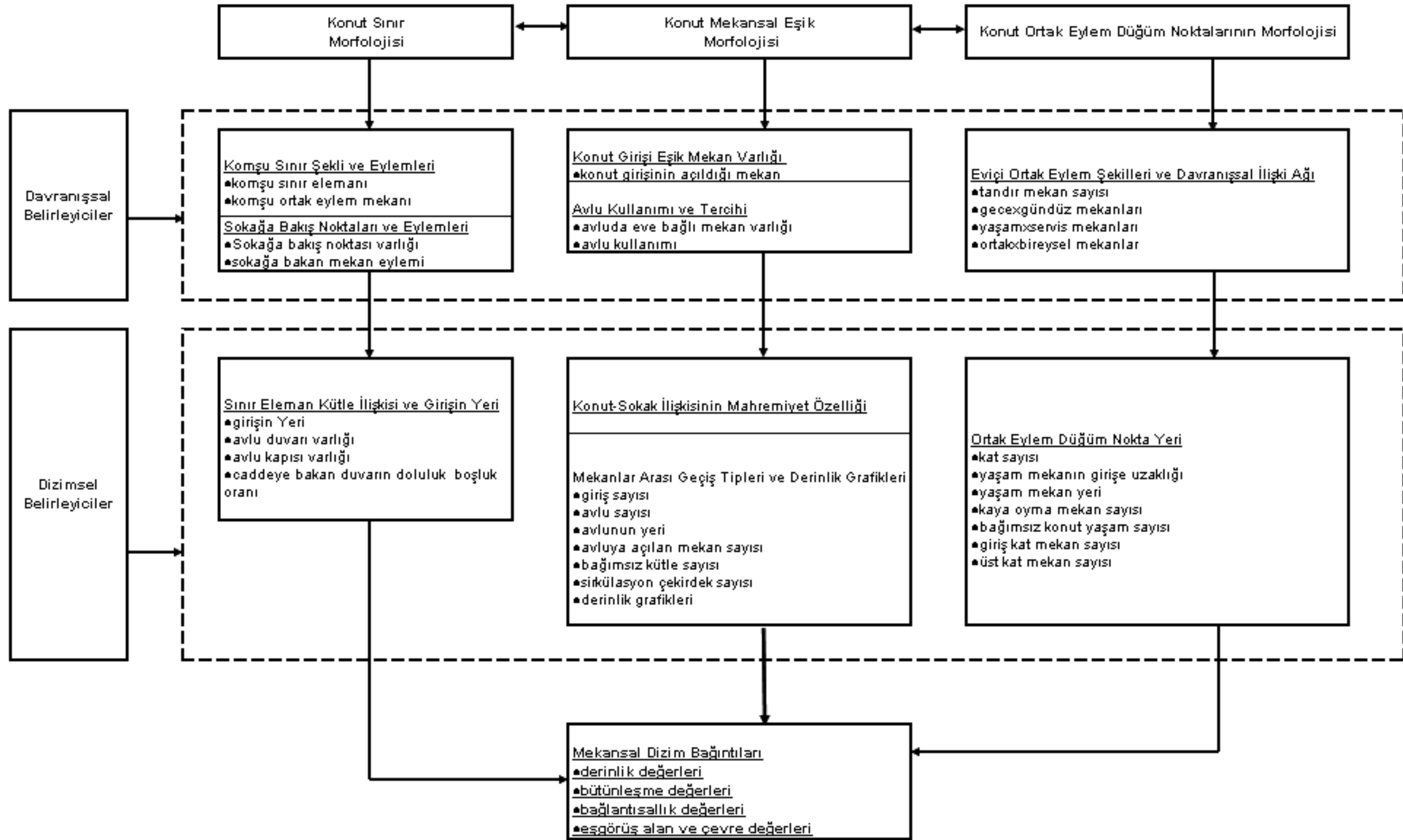
Tezin ikinci ve üçüncü bölümünde tartışılan kavramlar doğrultusunda, tepe kent konutlarının psiko-sosyal alan analizi için kullanılacak belirleyiciler, sınır-eşik ve ortak eylem düğüm noktaları çerçevesinde oluşturulacaktır.

Konutların yerleşmenin savunma davranışının bir parçası olup olmadığının analizi için, konutların sınır morfolojisini ortaya koymak gerekmektedir. Sınır elemanları ve sınır davranışı ayırıcı olduğu kadar birleştirici özellik de taşır. Konutlar, bir araya geliş şekilleri ile, kentin sınır davranışı hakkında da ipucu verebilmektedir. Konut sınırlarının esnek veya katı yapısı, sürekli veya süreksiz konut dokusu ile açıklanabileceği gibi, konutun sokak ile kurduğu ilişki üzerinden de okunabilmektedir. Davranışsal olarak konut sınır şekli ve eylemleri, sokağa bakış noktaları ve eylemleri, dizimsel olarak ise sınır eleman kütle ilişkisi ve girişin yeri üzerinden değerlendirilecektir.

Konutların mekansal eşik morfolojisi ise konut ve sokak arasındaki mahremiyet ilişkisi ve konutun kendi iç yapısındaki mahremiyet eşikleri üzerinden tartışılmalıdır. Tepe kent morfolojisinin sahip olduğu derinlik farklılaşmasının konut üzerindeki yönlendirmesinin araştırılması için konut eşik morfolojisi, davranışsal olarak konut girişi eşik mekan varlığı, avlu kullanımı ve tercihi, dizimsel olarak ise konut-sokak ilişkisinin mahremiyet özelliği üzerinden değerlendirilecektir.

Konut ortak eylem düğüm noktalarının morfolojisi ise konut çekirdeğinin yapısını ortaya koymaya yardımcı olur. Tepe kent konut çekirdeğinin yapısı, kentin savunma davranışının yönlendirmesi ile farklılaşabilmektedir. Konut çekirdeği, yaşam mekanı olarak nitelendirildiğinde, kent yaşamı ve konut yaşamı arasında çizilen sınırın derinliği hakkında bilgi verir. Bu anlamda, konut çekirdeği, davranışsal olarak, eviçi ortak eylem şekilleri ve davranışsal ilişkiler ağı, dizimsel olarak ise ortak eylem düğüm noktalarının mevki ve derinliği üzerinden tartışılacaktır.

Üç ana belirleyici, davranışsal ve dizimsel değişkenlere ayrıştırılırken, mekânda geçen eylemler ile mekânın dizimsel özellikleri olan derinlik, bağlantısallık ve bütünleşme değerleri arasındaki ilişkiler de sorgulanacaktır (Şekil 4.2).

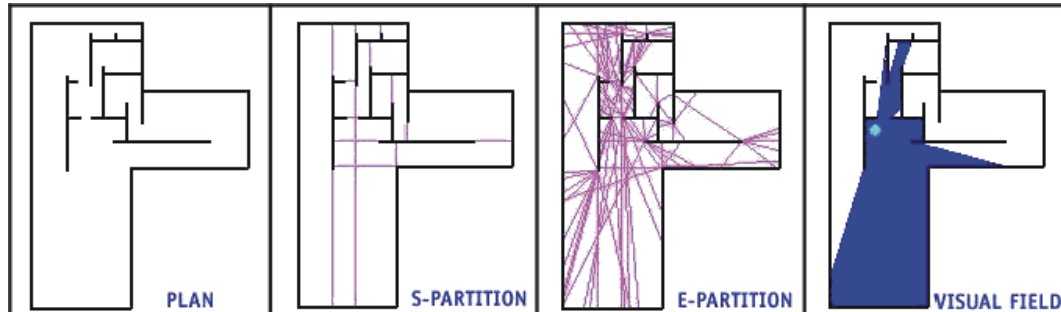
Şekil 4.4: Tepe Kent Konutları Psiko-sosyal Alan Analizinde Kullanılabilecek Belirleyicileri

4. ALAN ÇALIŞMASI

4.3. Alan çalışmasına esas olacak yöntemin tanımı

Uçhisar konut bölgesindeki alan çalışmasında, araştırmanın dayanağı olan hipotezin geçerliliğini denemek üzere iki farklı yöntem kullanılmıştır. Yöntemlerin ilki gözlemle elde edilen davranışsal verilerin şemalar ve istatistiksel yöntemlerle belirlenmesi, diğeri ise rölövelerle elde edilen şemaların “Georgia Institute of Technology” lisanslı “Spatialist” programı yardımıyla mekansal dizim verilerine dönüştürülmesi ve istatistik bağıntılar yardımıyla yorumlanmasıdır. Rölövelerin bir kısmı saha çalışması sırasında elde edilmiş, bir kısmı Argos A.Ş. ve Anıtlar Yüksek Kurulu’ndan alınmıştır. Sınır-eşik-düğüm belirleyicileri doğrultusunda, bu yöntemlerle tepe ve yamaç konutlarının karşılaştırmalı konut analizleri yapılarak, hipotez sınanacaktır. Ayrıca her konut için, tüm davranışsal ve dizimsel verilerin, semalar, diyagramlar ve sayısal analizler üzerinden okunabileceği konut inceleme föyleri hazırlanarak ekte sunulacaktır.

Mekansal dizim yönteminde kullanılan “Spatialist” yazılımı mekan içinde hareket eden kişinin gözlemlediği, algılayabildiği yüzeyler, kenarlar, alanlar ve yolların birbirleriyle ve mekanın tümüyle olan ilişkilerini açıklamaya çalışır. Spatialist programı, kenar bölme (e-partition), yüzey bölme (s-partition), eşgörüş (visual field) ve çizgi (line) analizleri olarak adlandırılan yöntemlerle, iç veya dış mekanların derinlik değerlerini, birbirleri ile ve belirlenmiş bir merkezle olan bütünleşmelerini, görsel algılama boyutlarını, sirkülasyon yapısını analiz eder(Şekil 4.3).

Şekil 4.5: Spatialist Yazılımı Örnek Analiz Şemaları
(<http://murmur.arch.gatech.edu/~spatial/>)

Bu çalışmada, çizgi (line), yüzey bölme (s-partition) ve eşgörüş çevre ve alan(izovist) analizleri kullanılacaktır. Çizgi analizinin yardımıyla yerleşmenin yollarının hiyerarşisi üzerinden topografya ile ilişkisi yorumlanacaktır. Ayrıca, yüzey bölme(s-partition) analizi ile Uçhisar konutlarının psiko-sosyal alana bağılı mekansal analizlerini yaparken, sınır-eşik-düğüm noktalarının derinlik değerleri, bütünleşme değerleri, bağlantısallık değerleri ve eşgörüş alan-çevre değerleri karşılaştırmalı olarak değerlendirilecektir. Bu değerlerinin anlamlarını açıklamak gerekirse;

- Ortalama Derinlik Değerleri değeri, mekanın derinliğini dolayısıyla, o mekana ulaşımın zorluk derecesini gösterir.
- Göreli bütünleşme (relative integration), sistemin içindeki bir bölüme komşu bölümlerden ulaşılabilirliği hesaplar. Bölümün bağılı bütünleşme değerinin yüksek olması, o noktadan çevre noktalara erişimin daha kolay ve dolaysız olması anlamına gelir.
- Gerçek bütünleşme (real integration) ise, sistemin içindeki bir bölüme sisteme ait tüm bölümlerden ulaşılabilirliği hesaplar. Bölümün gerçek bütünleşme değerinin yüksek olması, o bölüme sistem içinde herhangi bir noktadan daha kolay ve dolaysız erişilebileceğı anlamına gelir.
- Bağlantısallık (connectivity), sistemin içindeki bir elemana, doğrudan bağlantı noktalarının sayısıdır.
- Eşgörüş(izovist) analizi ile elde edilen eşgörüş alan ve çevre değerleri ise, sistem içinde belirlenmiş herhangi bir noktadan 360°'lik açıyla görülebilecek alanın belirlenmesi ile elde edilir. Bu açıyla algılan yüzeyin hem alan hem çevre değerleri yardımıyla mekan derinliği hakkında bilgi edinilecektir.

Tüm bu dizimsel(sentaktik) değerler, yerleşmenin kaleye yakın tepe ve vadiye bakan yamaca yaslı dam konutları arasındaki psiko-sosyal alan olgusunun hiyerarşik karakterine bağılı mekansal farklılıkları ortaya koymaya yardımcı olacaktır. Ayrıca, elde edilen davranışsal ve mekansal verilerin, konut tipleri arasındaki bağıntıları istatistik analizler ile sorgulanacaktır.

Tablo 4.1: Tepe Kent Yerleşmelerinde Psiko-Sosyal Alan Olgusunun Konut Örüntüleri İle İlişkisi; Uçhisar Örneği Alan Çalışması Ve Analizi Planı

MORFOLOJİ	ANALİZ ŞEKLİ	BELİRLEYİCİLER		ARAŞTIRMA YÖNTEMİ	ANALİZ YÖNTEMİ
Konut Sınır Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Komşu Sınır Şekli ve Eylemleri	Komşu Sınır Elemanı	Gözlem	Şema
			Komşu Ortak Eylem Mekanı	Gözlem	Şema-Sayısal
			Sokağa Bakış Noktası Varlığı	Rölöve	Sayısal
		Sokağa Bakış Noktaları ve	Sokağa Bakan Mekan Eylemi	Rölöve	Sayısal
	Dizimsel Analiz	Sınır Eleman Kütle İlişkisi ve Girişin Yeri	Girişin Yeri	Gözlem	Şema
			Avlu Duvarı Varlığı	Rölöve	Sayısal
			Avlu Kapısı Varlığı	Rölöve	Sayısal
			Caddeye Bakan Duvarın Doluluk Boşluk Oranı	Sıralı	Sıralı
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[giriş]	Sentaks	S-Partition -Sayısal
			DD[konut]	Sentaks	S-Partition-Sayısal
Konut Mekansal Eşik Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Konut Girişi Eşik Mekan Varlığı	Konut Girişinin Açıldığı Mekan	Rölöve	Sayısal
		Avlu Kullanımı ve Tercihi	Avluda Yaşam Dışında Eve Bağlı Mekanlar	Rölöve	Sayısal
			Avlu Kullanımı	Gözlem	Sayısal
	Dizimsel Analiz	Konut-Sokak İlişkisinin Mahremiyet Özelliği	Kamusal-Yarı Kamusal-Özel Alan Geçişleri	Rölöve	Şema
			Giriş Sayısı	Rölöve	Sayısal
		Mekanlar Arası Geçiş Tipleri ve Derinlik Grafikleri	Avlu Sayısı	Rölöve	Sayısal
			Avlu Yeri	Rölöve	Şema-Sayısal
			Avluya Açılan Mekan Sayısı	Rölöve	Sayısal
			Bağımsız Kütle Sayısı	Rölöve	Şema-Sayısal
			Sirkülasyon Çekirdek Sayısı	Rölöve	Şema-Sayısal
			Derinlik Grafikleri/En Düşük-En Yüksek Değerler	Sentaks	Derinlik Grafikleri
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[avlu]	Sentaks	S-Partition-Sayısal
			BD[avlu]	Sentaks	S-Partition-Sayısal
			GBD[avlu]	Sentaks	S-Partition-Sayısal
Konut Ortak Eylem Düzüm Noktalarının Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Eviçi Ortak Eylem Şekilleri ve Davranışsal İlişki Ağı	Tandır Mekan Sayısı	Sıralı	Sayısal
			konukxGündüz Mekanları	Rölöve	Şema
			YaşamxServis Mekanlar	Rölöve	Şema
			OrtakxBireysel Mekanlar	Rölöve	Şema
	Dizimsel Analiz	Ortak Eylem Düzüm Nokta Yeri	Kat Sayısı	Rölöve	Sayısal
			Yaşam Mekan Girişe Uzaklığı(m)	Rölöve	Sayısal
			Yaşam Mekan Yeri	Rölöve	Şema
			Kaya Oyma Mekan Sayısı	Rölöve	Sayısal
			Bağımsız Konut YaşamSayısı	Rölöve	Sayısal
			Giriş Kat Mekan Sayısı	Rölöve	Sayısal
			Üst Kat Mekan Sayısı	Rölöve	Sayısal
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[yaşam]	Sentaks	S-partition-Sayısal
			BD[yaşam]	Sentaks	S-partition-Sayısal
			GBD[yaşam]	Sentaks	S-partition-Sayısal
Eşgörüş Alan Analizi	Giriş Eşgörüş Alan Analizi		A/P[giriş]	Sentaks	Eşgörüş-Sayısal
			EAD[giriş]	Sentaks	Eşgörüş-Sayısal
			ECD[giriş]	Sentaks	Eşgörüş-Sayısal
	Avlu Eşgörüş Alan Analizi		A/P[avlu]	Sentaks	Eşgörüş-Sayısal
			EAD[avlu]	Sentaks	Eşgörüş-Sayısal
			ECD[avlu]	Sentaks	Eşgörüş-Sayısal
	Yaşam Eşgörüş Alan Analizi		A/P[yaşam]	Sentaks	Eşgörüş-Sayısal
			EAD[yaşam]	Sentaks	Eşgörüş-Sayısal
			ECD[yaşam]	Sentaks	Eşgörüş-Sayısal

KISALTMALAR;

DD=Derinlik Değeri

HS=Hücre Sayısı

BD=Bağılantısallık Değeri

GBD=Görel Bütünleşme Değeri

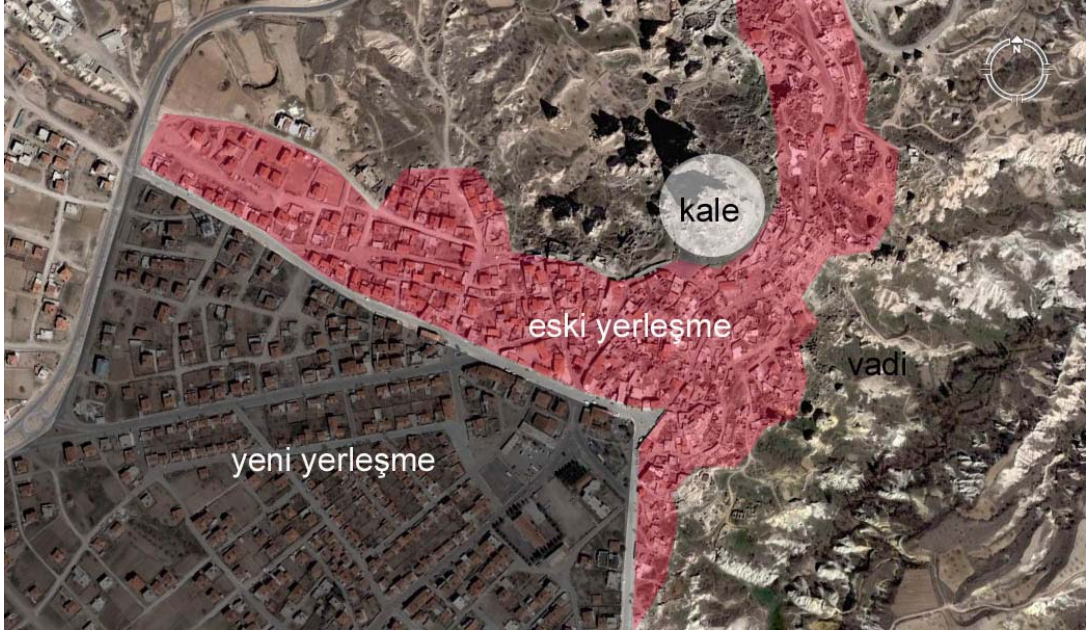
EAD=Eşgörüş Alan Değeri

ECD=Eşgörüş Çevre Değeri

A/P=Çevre Değerinin Alan Değerine Oranı

4.4.Yerleşme Analizi ve Alan çalışması için Seçilen Konut Bölgelerinin Tanımı

Alan çalışması için seçilen bölge, Uçhisar yerleşmesinin eski dokusunu kısmen koruduğu, kalenin çevresi, etekleri ve vadi ile çevrelenmiş konut dokusunu kapsamaktadır. Bu bölüm altında, eski yerleşmeye ait bilgiler ve seçilen konut bölgeleri açıklanacaktır.

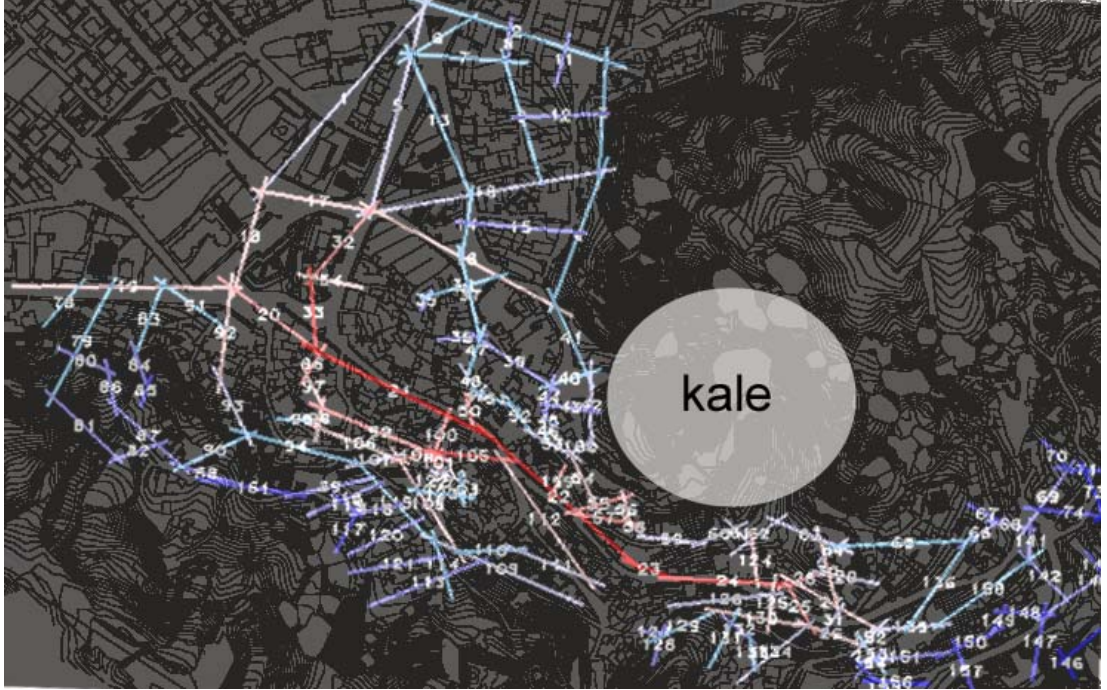
Şekil 4.6: Uçhisar Uydu Görüntüsü

4.4.1.Topografya ve Çizgi Analizi

Kale ve vadi arasındaki topografyadaki değişim ve buna bağlı parselasyon farklılıkları ortaya koyulacaktır. Tepeye yaklaştıkça parselasyonların büyümesi, eğimli yamaçlarda daralması ve topografyadaki bu farklılıkların yerleşmenin savunma olgusuna ve konutların psiko-sosyal alan görünümüne etkileri mekan konfigürasyonları üzerinden okunabilmektedir.

Yerleşmenin ulaşım aksları, kale ile yolların kurdukları ilişki ve çizgi analizi ile yolların bütünleşme değerlerinin analizi, sokak dokusunun yapısı ortaya koyulmaktadır (Şekil 4.5). Çizgi analizinde bütünleşme değerleri kırmızından koyu maviye doğru azalan değerler göstermektedir. Yerleşmenin çizgi analizi, topografyaya paralel caddelerin (analizde kırmızı renkle temsil edilen) bütünleşme değerlerin yükseldiğini ortaya koymaktadır. Buna karşılık, topografyayı dik kesen (analizde koyu mavi ile temsil edilen) bir başka deyişle, kaleye çıkan sokakların bütünleşme değerlerinin düşük olduğu ortaya çıkmaktadır.

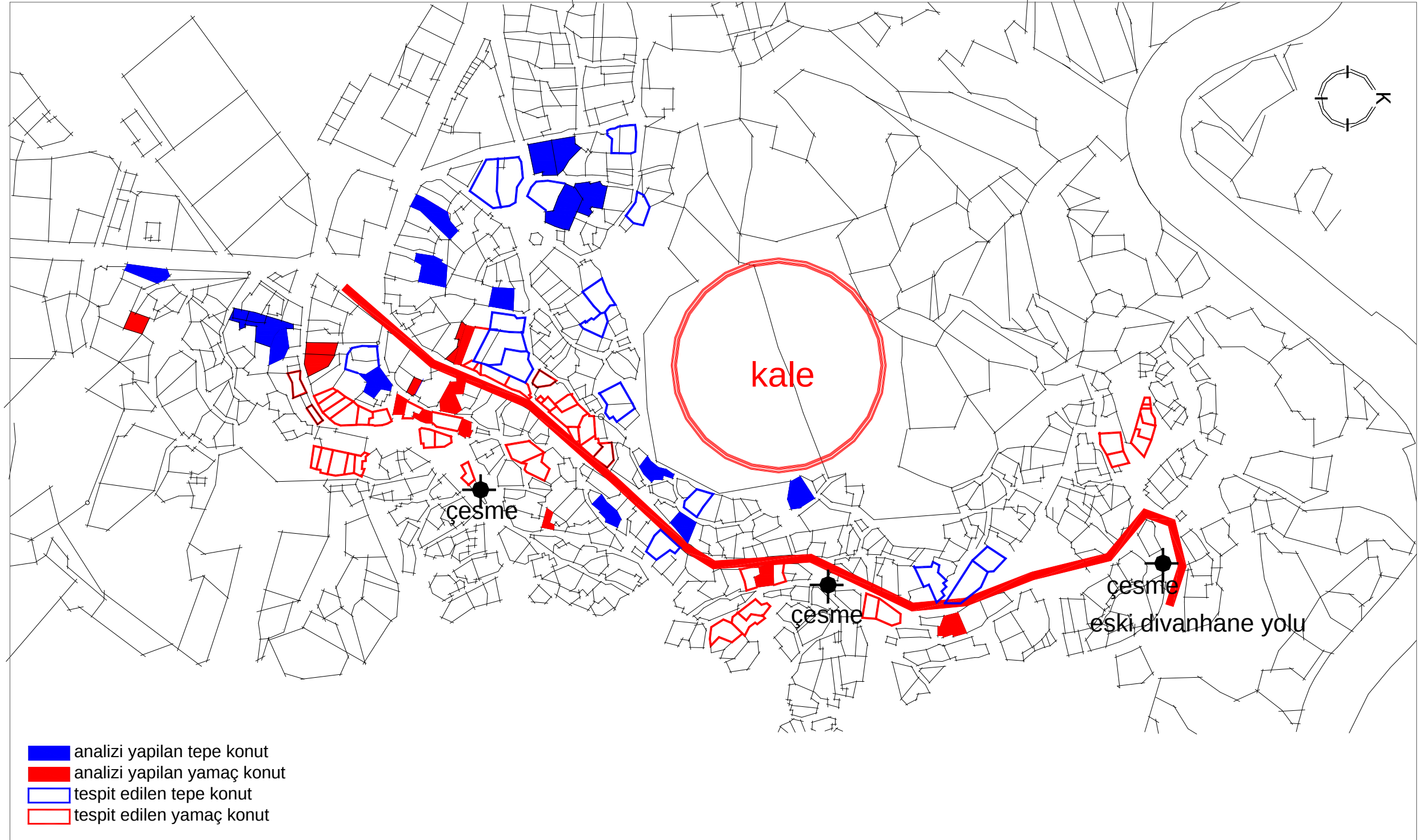
Topografya ve caddelerin bütünleşme değerleri arasındaki ilişki açık şekilde okunabilmektedir. Bu değerler, kaleye dik yaklaştıkça, düşük bütünleşme değerine sahip caddelerin, ancak kaleye paralel hareket halinde yüksek entegrasyon değerine sahip caddelerin varlığını gösterdiği gibi, üzerindeki konutların mekansal konfigürasyonlarını etkileyip etkilemediği ilerleyen bölümlerde tartışılacaktır.

Şekil 4.7: Uçhisar Yerleşmesi Çizgi Analizi

4.4.2. Konut Analizi İçin seçilen Bölgelerin Tanımı

Yerleşmenin en önemli ulaşım aksı, eski adıyla Divanhane yeni adıyla Göreme caddesi olan akstır ve üstünde 3 çeşme mevcuttur. Şu an kullanılmayan bu 3 çeşme, kullanılır olduğu tarihler için mahalle ortak yaşantısı için önemli düğüm noktalarıdır. Kale etrafında ise küçük bir meydan ve bu meydanı Göreme caddesine bağlayan dikey yollar mevcuttur. Kalenin etrafı ise çoğunlukla çıkmaz sokaklar ile çevrili konutlardan oluşmaktadır. Yerleşmede dört mahalle bulunmaktadır. Kale çevresine Yukarı Mahalle, vadi çevresine Aşağı Mahalle, Göreme Caddesi başlangıcından itibaren Han Mahallesi ve Kuzey yamaca Tekelli Mahallesi denilmektedir. Konut analizi için, yerleşmenin eski dokusunda, kaleye yakın tepe konutlar ve vadi yamaçlarındaki konutlar tespit edilmiştir. Tespit edilen konutlar arasından, 13 tepe, 13 yamaç konutun analizi yapılmıştır. Konut örüntünün yapısı ve seçilen konutların oluşturduğu harita yerleşmenin çizgi analizi ile örtüşmektedir. Yerleşmenin çizgi analizinde kırmızı ile ifade edile en bütünleşik sokağın üstünde ve altında yer alan seçilen konutlar ve birbirleriyle ilişkileri topografyaya ve dolayısıyla çizgi analizine bağlı olarak anlamlıdır (Şekil 4.8).

Şekil 4.8: Konut Analizi için Seçilen Örneklerin Tanımı

UÇHİSAR TEPE KONUTLARI	UÇHİSAR YAMAÇ KONUTLARI
	
	
	

Şekil 4.9: Uçhisar Tepe ve Yamaç Konutları

4.5. Uçhisar Konut Morfolojisinin Karşılaştırmalı Analizi

Tepe kent konutlarının psiko-sosyal alan analizi için kullanılacak belirleyiciler, sınır-eşik ve ortak eylem düğüm noktaları çerçevesinde davranışsal ve dizimsel analizlerle karşılaştırmalı olarak tartışılacaktır. Bu belirleyiciler, topografyaya bağlı olarak, kaleye yakın tepe konutları ve vadiye bakan yamaç konutları arasında karşılaştırmalı olarak tartışılacaktır. Bu bölüm altında, savunma özelliği gösteren bir Anadolu tepe yerleşmesi olan Uçhisar'ın seçilen tanımlı konut dokusu içinde, tepe ve yamaç konutlarının mekansal konfigürasyonlarında farklar ortaya konulacaktır.

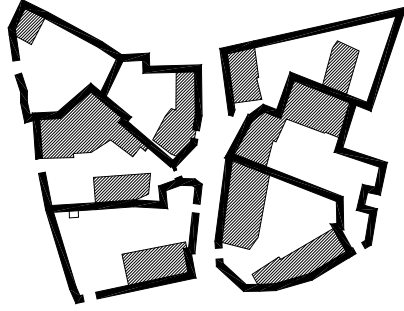
4.5.1.Konut Sınır Morfolojisi Davranışsal Analiz

Savunma davranışının konut psiko-sosyal alanı üstündeki izlerini ararken, sınır eylem ve elemanlarının analizi yapılacaktır. Konutların sınır morfolojisi sadece ayırıcı değil aynı zaman da birleştirici bir kavram olarak değerlendirilebilir. Bu anlamda sadece, konutların birbirinden nasıl ayrıldığını değil, nasıl bir araya geldiklerini ve komşuluk ilişkilerini de tanımlar. Bu bağlamda, davranışsal analizde, komşu ile çizilen sınırın şekli, ortak eylem mekanları ve sokağa-komşuya bakış noktaları ve eylemleri araştırılacaktır..

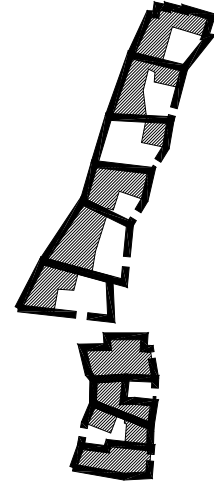
Komşu sınır davranışı, komşu sınır şekli ve eylemleri ile sokağa bakış noktaları ve eylemleri üzerinden değerlendirilecektir. Davranışsal veriler, günün belli saatlerinde sahada gözlem notları ile elde edilmiştir. Terk edilmiş konutlarda ise mekansal izlerden eylemler okunmaya çalışılmıştır. Ayrıca, sınırı oluşturan ve sokağa bakan mekanların işlevleri de gözlem notlarını desteklemiştir. Elde edilen veriler hem şemalara aktarılmış hem de sayısal veriye dönüştürülmüştür.

4.5.1.1.Komşu Sınır Şekli ve Eylemleri

Tepe konutlar ve yamaç konutların sınır eylemleri arasındaki en önemli fark, tepe konutlarının sokakla-komşuyla kurdukları ilişkinin avlu ile sınırlı olmasına karşı, yamaç konutlarının sokağa taşan komşuluk sınırlarıdır. Yamaç konutlarının bitişik konut duvarları sınır oluştururken, kaleye yakın tepe konutları avlu duvarları ile birbirine eklenmektedir(Şekil 4.10). Buna paralel olarak, konutların yerleşmenin tepe noktalarında, çıkmaz sokaklar etrafında yüksek avlu duvar ve avlu kapılarıyla ilişkilendiğini gözlemlenirken, yamaçlarda ise sokağa paralel ve sürekli bir yapı oluşturduğu gözlemlenmiştir.

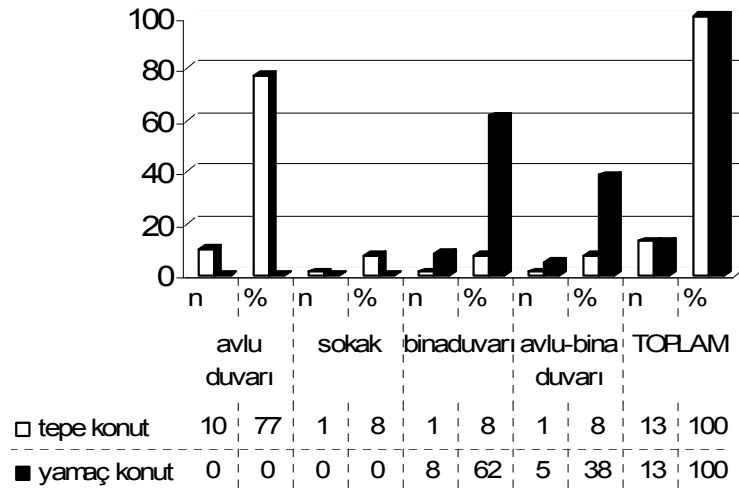
KOMŞU SINIR ELEMANI AVLU DUVARI OLAN
TEPE KONUTLARI

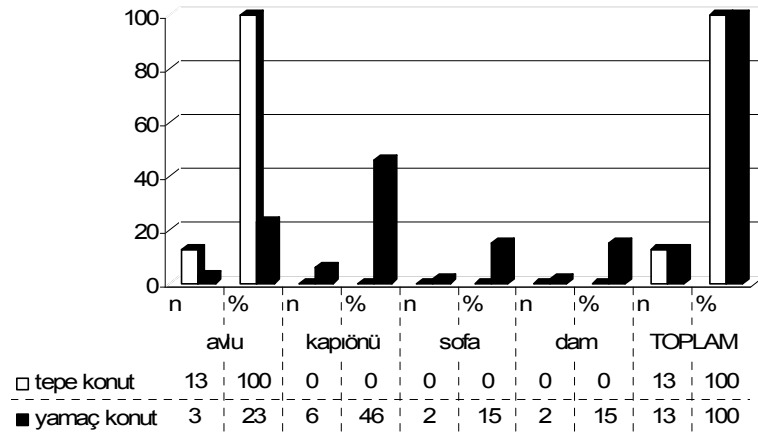
KOMŞU SINIR ELEMANI BINA DUVARI OLAN
YAMAÇ KONUTLARI

Şekil 4.10: Farklılaşan Konut Sınırları

Komşu sınır elemanlarının konutlar arasındaki dağılımına baktığımızda benzer sonuçlarla karşılaşmaktayız. Tepe konutlarının %77'sinde sınır elemanı avlu duvarı iken, yamaç konutlarının %62'sinde sınır elemanı bina duvarı olarak ortaya çıkmaktadır(Şekil 4.11). Bu dağılım komşuluk ilişkileri ile ilgili de bilgi vermektedir. Avlu duvarı ile sınır oluşturan konutlarda komşuluk ilişkilerinin çoğunlukla avluda yaşandığını, bina duvarı ile bütünleşik ve sokağa cepheli sıralı yapıda konutlarda komşuluk ilişkilerinin sokağa taşıdığı söylenebilir (Şekil 4.12).

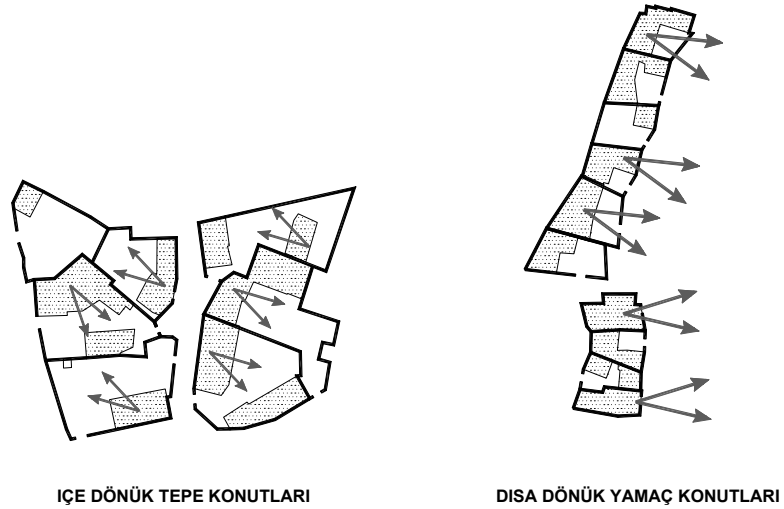
Şekil 4.11: Komşu Sınır Elemanı Dağılım Grafiği

Şekil 4.12 : Komşu Ortak Eylem Mekanı Dağılım Grafiği

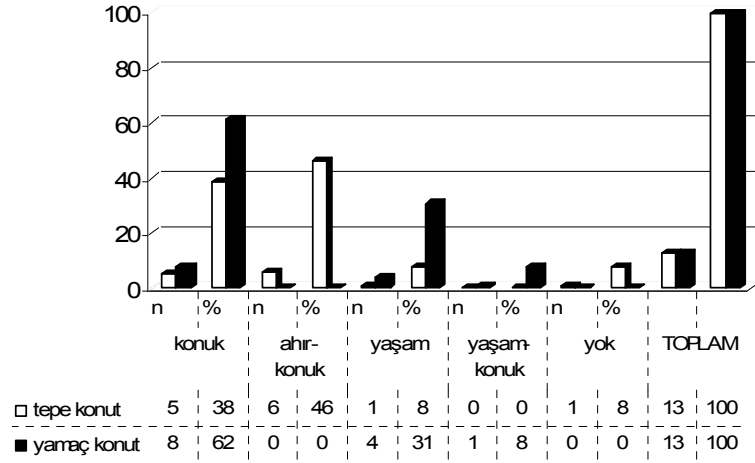
4.5.1.2.Sokağa Bakış Noktaları ve Eylemleri

Sokağa bakan mekanların eylem analizi yapıldığında, kaleye yakın konutların sokağa bakan mekanları servis mekanları iken, yamaç konutlarında yaşam mekanlarının sokağa baktığı görülmektedir. Bu, yamaç konutlarında, sokakla kurulan yakın ilişkinin göstergelerinden biridir. Buna bağlı olarak, tepe konutlarında yaşam mekanları avluya bakarken, yamaç konutlarında sokağa bakmaktadır. İçe dönük yapıdaki tepe konutları ile, dışa dönük yamaç konutları arasındaki farklılığın en önemli belirleyicilerinden biridir (Şekil 4.13).

Şekil 4.13: Sokak-konut ilişkisindeki Farklılaşma

Sokağa bakan mekan eyleminin konutlar arasındaki dağılımına baktığımızda benzer sonuçlarla karşılaşmaktayız. Tepe konutlarının %8'sinde yaşam mekanı caddeye bakarken, yamaç konutlarının %31'inde yaşam mekanı caddeye bakmaktadır(Şekil 4.14).

Şekil 4.14: Sokağa Bakan Mekan Eylemi Dağılım Grafiği

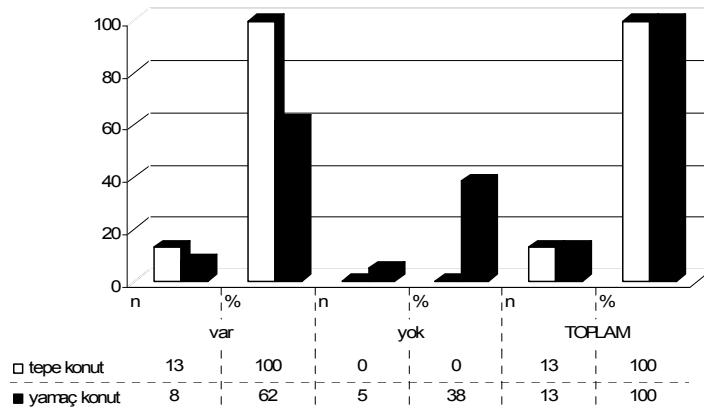
4.5.2. Konut Sınır Morfolojisi Dizimsel Analiz

Davranışsal analizde ortaya konan verilerin yanı sıra, konutların sınır değerlerinin dizimsel analizi, sınır eleman kütle ilişkisi ve girişin yeri üzerinden tartışılacak, mekansal dizim bağıntıları ile ispatlanmaya çalışılacaktır. Önce, şemalarla ortaya konacak olan konut sınırlarının yapısı, mekansal dizim yöntemi kullanılarak, girişin ve konutun derinliği ve girişin göreceli bütünleşme değeri ile ilişkilendirilecektir.

4.5.2.1. Sınır Eleman Kütle İlişkisi ve Girişin Yeri

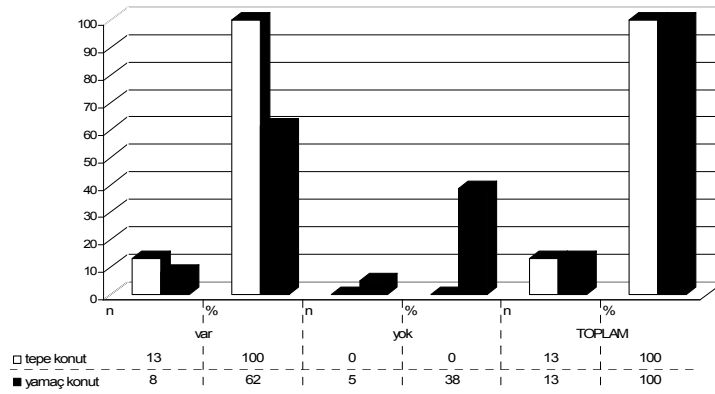
Konut sınırlarının dizimsel yapısı, konut girişinin ve kütle ile kurduğu ilişkinin fiziksel yapısı ile açıklanabilmektedir. Konut girişinin avlu duvarının üzerinde veya bina duvarının üzerinde olma hali, konut sınırlarının esnekliği ile ilgili önemli verilerden biridir. Bu noktada, girişlerin saklı veya açık olma hali mekansal morfolojinin farklılaşmasında önemli bir etkidir.

Avlu duvarı varlığının incelenen konutlar arasındaki dağılımına baktığımızda, tepe konutlarının tamamında avlu duvarı varlığı gözlenirken, yamaç konutlarında bu oran %62'ye düşmektedir.(Şekil 4.15).

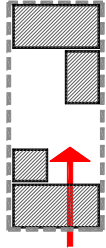
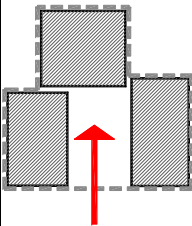
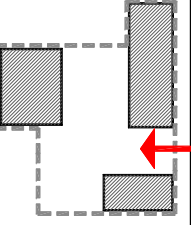
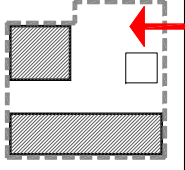
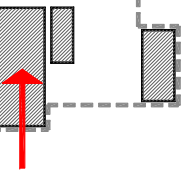
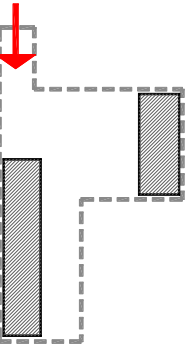
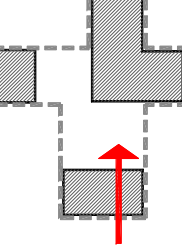
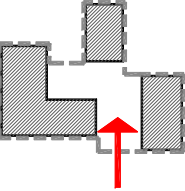
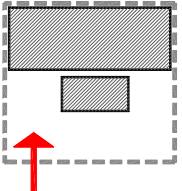
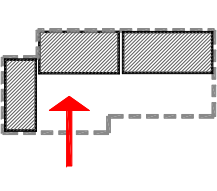
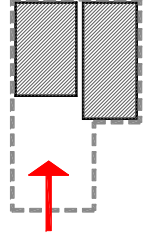
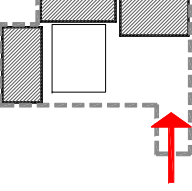
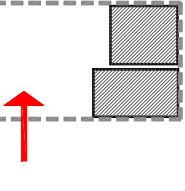
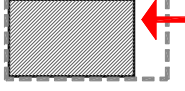
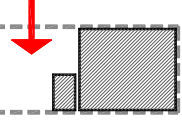
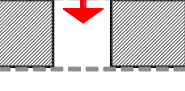
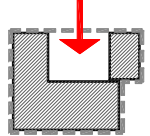
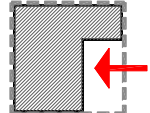
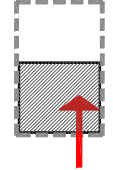
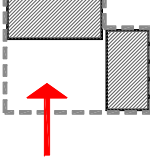
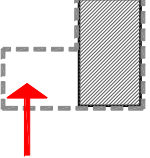
Şekil 4.15: Avlu Duvarı Varlığı Dağılım Grafiği

Benzer bir yaklaşımla avlu kapısı varlığının incelenen konutlar arasındaki dağılımına baktığımızda, tepe konutlarının tamamında avlu kapısı varlığı gözlenirken, yamaç konutlarında bu oran %62'ye düşmektedir.(Şekil 4.16). Bu sonuca göre, tepe konutlarında, girişin avlu kapısı üzerinde, yamaç konutlarında ise konut duvarı üzerinde olduğunu söylemek mümkündür. Daha önce belirtildiği gibi, avlu duvarı üzerindeki saklı girişler, konut sınırlarının katı yapısının göstergelerinden biridir. Konut duvarı üzerindeki girişler ise, yamaç konutlarında sınırların esnek ve geçirgen yapısının bir parçasıdır.

Şekil 4.16: Avlu Kapısı Varlığı Dağılım Grafiği

Özetle, konutların giriş-sınır eleman-kütle ilişki şemaları oluşturulduğunda, kaleye yakın konutların saklı girişlerine karşı, açık girişli yamaç konutları gözlemlenebilmektedir. Tepe konutları, onları çevreleyen avlu duvarlarına sahipken, yamaç konutlarında avlu duvarı ve kapısının varlığının sayısal olarak düşük olduğu, var olan avlu duvarlarının ise kütle ile ilişkisinin zayıf olduğu, girişi saklamadığı görülmektedir (Şekil 4.15). Tepe konutlarında, avlu duvarlarının içinde kalan dağınık kütle parçalarına karşı, yamaç konutlarında sokağa cephe veren münferit kütle yapısı yan yana gelerek, Anadolu tepe kentinin savunma davranışının izlerini gösteren bir görünüm sergilemektedir.

TIP	UÇHISAR TEPE VE YAMAÇ KONUTLARI GIRIS-SINIR ELEMAN-KÜTLE ILISKI SEMALARI												
ÖRNEKLEM 1 TEPE KONUT	ORNEK1/1-308 PARSEL	ORNEK1/2-390 PARSEL	ORNEK1/3-262 PARSEL	ORNEK1/4-335 PARSEL	ORNEK1/5-276 PARSEL	ORNEK1/6-719 PARSEL	ORNEK1/7-702 PARSEL	ORNEK1/8-594 PARSEL	ORNEK1/9-377 PARSEL	ORNEK1/10-372 PARSEL	ORNEK1/11-313 PARSEL	ORNEK1/12-279 PARSEL	ORNEK1/13-261 PARSEL
													
ÖRNEKLEM 2 YAMAÇ KONUT	ORNEK2/1-569 PARSEL	ORNEK2/2-762 PARSEL	ORNEK2/3-644 PARSEL	ORNEK2/4-760 PARSEL	ORNEK2/5-758 PARSEL	ORNEK2/6-753 PARSEL	ORNEK2/7-750 PARSEL	ORNEK2/8-699 PARSEL	ORNEK2/9-698 PARSEL	ORNEK2/10-647 PARSEL	ORNEK2/11-623 PARSEL	ORNEK2/12-322 PARSEL	ORNEK2/13-526 PARSEL
													

Şekil 4.17: U.hisar Tepe ve Yamaç Konutları Giriş-Sınır Eleman-Kütle İlişkisi

4.5.2.2.Sınır Morfolojisi Mekansal Dizim Bağınıtları

Yukarıda ortaya konan belirleyicileri mekansal dizim (space syntax) yöntemiyle sınıadığımızda, konutun ve girişin derinlik ve bütünleşme değeri bakılarak, karşılaştırmalı bir analiz ortaya konulabilir. Girişin derinlik değeri, girişin tüm konut içinde, ulaşılabilirliği ve saklılığı hakkında bilgi verebilmektedir. Konutun derinlik değeri ise konutu oluşturan tüm hücrelerin derinlik değeri ortalamasıdır. Bu değeri ne kadar yüksekse konut çok hücreli karmaşık bir yapı sergiler. Bu yapı hücrelerin birbirleriyle ilişkilerinin dolaylı, çok hücreli yani parçalı ve buna bağlı olarak derin bir kurgunun göstergesidir. Konutun derinlik değeri azaldıkça, konutun kurgusunun yalınlaştığı, konutu oluşturan hücrelerin birbirleriyle ilişkilerinin yakınlaştığı ve buna bağlı olarak konutun sığ bir kurgu sergilediği söylenebilir. Girişin görelî bütünleşme değeri ise girişin konuta ait komşu mekansal birimler ile kurduğu ilişkiyi tanımlar. Girişe komşu bölümlerden erişimin uzaklığını ortaya koyan bu değere bağlı olarak, bütünleşme değeri yüksek olması, o noktadan çevre noktalara erişimin daha kolay ve dolaysız olması anlamına gelir.

Bu analiz sonucunda ortaya çıkan sonuçlara göre; tepe konut girişlerinin ortalama derinlik değeri 3.81 iken yamaç konutlarının girişlerinin ortalama derinlik değeri 2.00'dır. Girişin görelî bütünleşme değeri tepe konutlarında 2.67 iken yamaç konutlarında 2.60'dır. En önemli belirleyicilerden biri olan konutun derinlik değeri tepe konutlarında 3.79 iken, yamaç konutlarının ortalama derinlik değeri 2.19'dur. Bu değerlere göre, kaleye yakın tepe konutlarının ve konut girişlerinin derinlik değeri yamaç konutlarına göre yüksek olduğu, girişin kaleye yakın konutlarda daha saklı olduğu ve bütünleşme değeri görülen farkla, konut içi komşu birimlerle ilişkisinin daha kuvvetli olduğu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca konut derinlik değeri kaleye yakın tepe konutlarında daha yüksek olması, bu konutların derin ve karmaşık morfolojilerinin bir göstergesidir. Yamaç konutlarının basit morfolojisi derinlik değeri az olması ile yorumlanabilir.(Tablo 4.2).

Tablo 4.2: Sınır Mekanları Dizimsel Analizi

PARAMETRELER	DİZİMSEL BAĞINTILAR	ÖRNEKLEM 1 TEPE KONUTLARI ORT	ÖRNEKLEM 2 YAMAÇKONUTLARI ORT
SINIRLAR	DD[giriş]	3,81	2,00
	DD[konut]	3,79	2,19
	GBD[giriş]	2,67	2,60

KISALTMALAR;

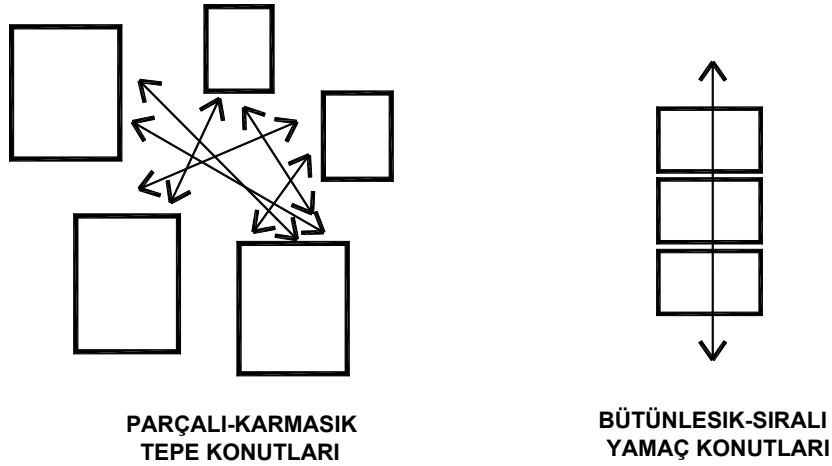
HS=Hücre Sayısı

DD=Derinlik Değeri

GBD=Görelî Bütünleşme Değeri

4.5.3.Konut Mekansal Eşik Morfolojisi Davranışsal Analizi

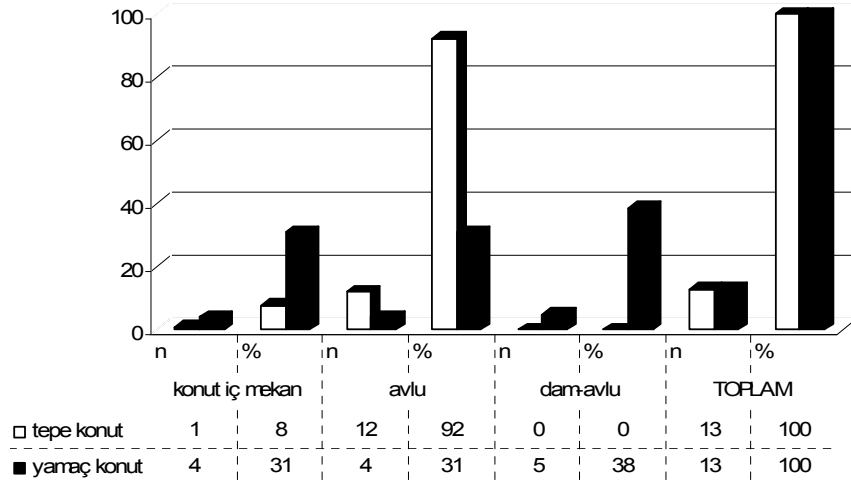
Savunma davranışının konut psiko-sosyal alanı üstündeki izlerini ararken, mekansal eşik eylem ve elemanlarının analizi yapılmıştır. Davranışsal analizde konut girişinin açıldığı mekanın eylemi, mekanlar arası geçişin en önemli eşiği olan avlu kullanım ve tercihi sorgulanmıştır (Şekil 4.18). Eşik davranışı, eşik girişinin varlığı ve avlu kullanım tercihleri üzerinden değerlendirilecektir. Davranışsal veriler, günün belli saatlerinde sahada gözlem notları ile elde edilmiştir. Terk edilmiş konutlarda ise mekansal izlerden eylemler okunmaya çalışılmıştır. Ayrıca, konut eşiğinin en önemli mekansal parçası olan avluların ve yarı açık mekanların işlevleri de gözlem notlarını desteklemiştir. Elde edilen veriler hem şemalara aktarılmış hem de sayısal veriye dönüştürülmüştür.

Şekil 4.18: Konut Eşiklerindeki Farklılaşmalar

4.5.3.1.Konut Girişi Eşik Mekan Varlığı

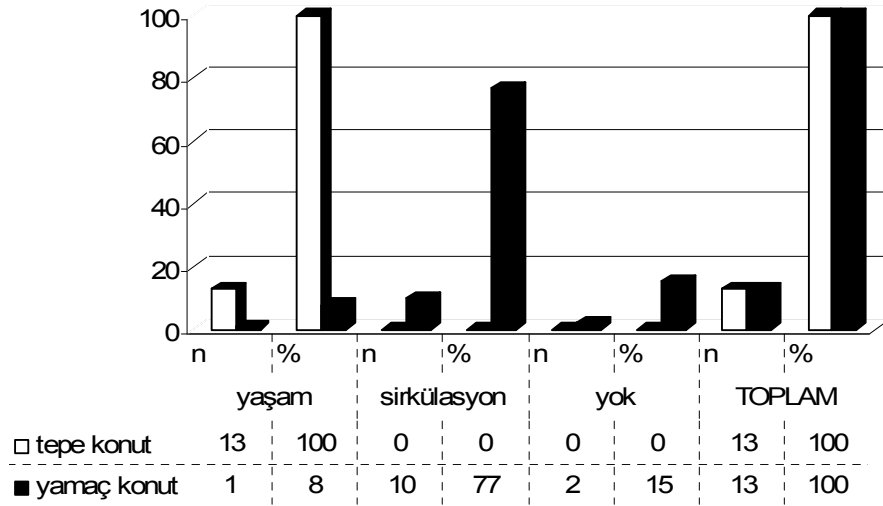
Konut girişinin açıldığı mekanı incelediğimizde, kaleye yakın konutların avluya açıldığını, yamaç konutlarında ise yarı kapalı bir mekana açılan örneklerin de olduğunu görmekteyiz. Tepe konutlarında konut girişlerinin %92'si doğrudan avluya açılırken, yamaç konutlarında %31'i konut iç mekana açılmaktadır (Şekil 4.19).

Şekil 4.19: Konut Girişinin Açıldığı Mekan Dağılım Grafiği

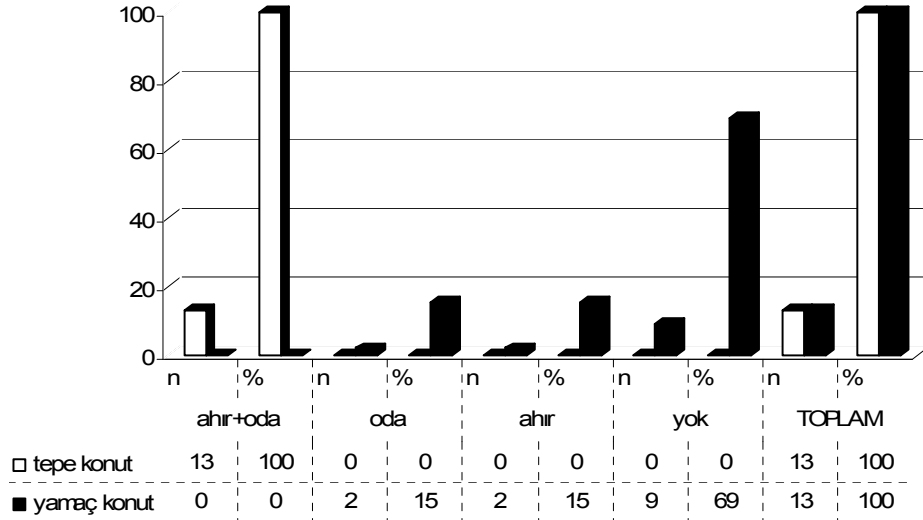
4.5.3.2. Avlu Kullanımı ve Tercihi

Yapılan gözlemlerde, avlu kullanımı araştırıldığında, avluda eve bağlı mekanların yamaç konutlarında büyük oranda olmadığını, kaleye yakın konutlarda çoğunlukla yaşam mekanı olan avlunun, yamaç konutlarında eşik görevi gördüğünü söylemek mümkündür. Seçilen tepe konutlarında tamamının da avlu yaşamın geçtiği ortak mekan olarak görülürken, yamaç konutlarında %77 oranında sirkülasyon amacıyla kullanıldığı görülmektedir (Şekil 4.20).

Şekil 4.20: Avlu Kullanımı Dağılım Grafiği

Avlu kullanımının yanı sıra, avluya açılan yaşam mekanı dışındaki mekanlar, avlunun bütünleştirici yapısı hakkında da ipuçları vermektedir. Servis mekanlarının avluya açılması, avlunun birleştirici ve içe dönük yapısının bir yansımasıdır. Buna karşılık yamaç konutlarında servis mekanlarının (ahır v.b) çoğunlukla sokağa açıldığı gözlemlenmiştir. Tepe konutlarının tamamında servis mekanları avluya bakarken, yamaç konutlarında bu oran toplamda %30'a kadar düşmektedir (Şekil 4.21).

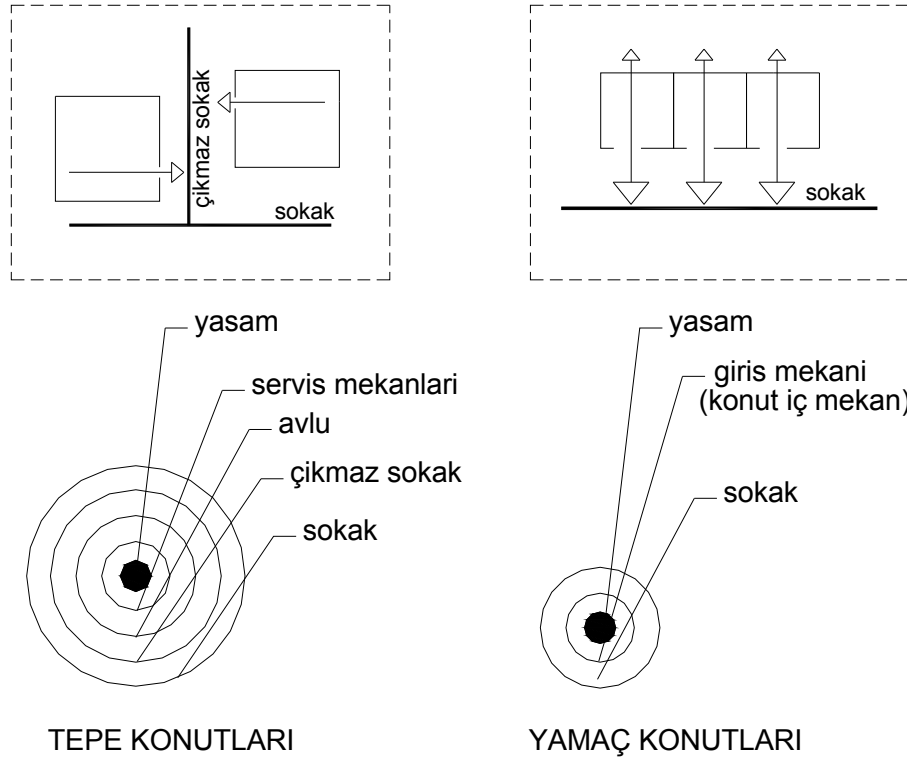
Şekil 4.21: Avluda Yaşam Dışında Eve Bağlı Mekan Dağılım Grafiği

4.5.4. Konut Mekansal Eşik Morfolojisi Dizimsel Analiz

Davranışsal verilerin yanı sıra konutların eşik morfolojisi dizimsel veriler üzerinden ilişkilendirildiğinde, özellikle konutların mahremiyet hiyerarşileri ve buna bağlı mekansal kurguları farklılaşmaktadır. Dizimsel analizde, mekansal mahremiyet şemalarında, derinlik grafiklerindeki farklılıklarla, konutu oluşturan bağımsız yığma kütleler, bunları birleştiren sirkülasyon çekirdekleri ve avlunun yeri karşılaştırmalı olarak araştırılmıştır. Dizimsel bağıntılarla, avlunun derinlik ve bütünleşme değerleri sorgulanarak, kaleye yakınlığın konutun morfolojisine etkisi tartışılmıştır. Tepe konutlarının avlu etrafında gelişen parçalı yapısı, kendi içinde birbirleriyle kesişen eşiklere olanak verirken, yamaç konutlarının dışa dönük yapısı eşik aralıklarını kısaltmış, konutu sokağa yakınlaştırmıştır.

4.5.4.1.Konut-Sokak İlişkisinin Mahremiyet Özelliği

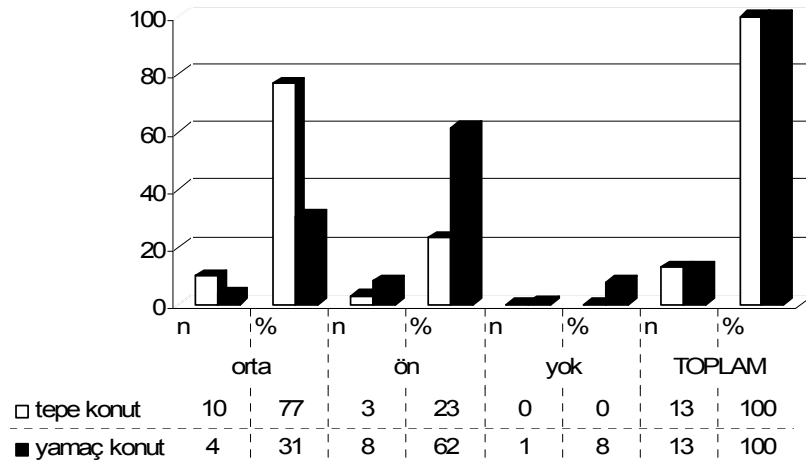
Çıkamaz sokaklar üstünde sıralanan avluya açılan tepe konutlarla, sokak ilişkisi açık, sürekli dokudaki yamaça yaslı konutların mekansal mahremiyet hiyerarşi şemaları farklılık göstermektedir. Sokakla doğrudan ilişkili yamaç konutlarında konut girişi evin içine veya ön avluya açılmaktadır. Ön avlu konutun kütsel yapısının önünde mekanları birleştirici değil, sadece girişi karşılayan küçük bir taşlık görünümündedir. Tepe yerleşmelerinde ise, konut girişi servis mekanları ile çevrilen büyük bir orta avluya açılmaktadır ve konutun yaşam mekanına ulaşmak için çok sayıda eşik aşmak gerekmektedir. Yaşam mekanının derin ve sığ yapısı bir sonraki morfolojik analizde detaylarıyla tartışılacaktır.

Şekil 4.22: Konut-Sokak İlişkisinin Mahremiyet Özelliği

4.5.4.2.Mekanlar Arası Geçiş Tipleri ve Derinlik Grafikleri

Konut mekanlarının birbirleriyle ilişkileri ve onları bağlayıcı mekanların karakteristikleri, bu bölüm altında tartışılacaktır. Avlu, konut iç mekanlarını bağlayan önemli bir eşik ve aynı zamanda ortak kullanım mekanıdır ve gerek konumu gerek fiziksel özellikleri tepe ve yamaç konutlarında farklılık göstermektedir. Mekansal şemalar üzerinden, avlunun yeri araştırıldığında, Seçilen tepe konutlarının %77'sinde avlunun ortada, yamaç konutlarında ise %31'inin ortada, %62'sinin ise önde olduğu görülmektedir (Şekil 4.23-4.24).

Şekil 4.23: Avlunun Yeri Dağılım Grafiği

Avlu yerinin yanı sıra, avluya açılan mekan sayısının ve bağımsız kütle sayısının oransal olarak yüksek olduğu tepe konutlara karşı, çoğunlukla ön avlulu veya avlusuz, giriş kat mekan sayısının oransal olarak düşük olduğu daha yoğun yamaç konutları ile karşılaşmaktayız. Tepe konutlarında, avluya açılan mekan sayısının fazla olması, avlunun yaşam mekanı olarak kullanıldığı savını güçlendirmektedir. Bağımsız kütle sayısının fazla olması, tepe konutlarının parçalı ve avlu etrafında kurulan şemasını ortaya koymaktadır. Sürekli doku oluşturan yamaç konutları, boşluksuz, bitişik ve geçirimsiz yapıları ile kentin savunma davranışının konut örüntüsündeki izlerinin bir parçasıdır. Sirkülasyon çekirdek sayısı ise, parçalı tepe konutları ve basit kurguya sahip yamaç konutlarının önemli dizimsel farklılıklarından biridir.

Tablo 4.3: Mekanlar Arası Geçiş Belirleyicileri

PARAMETRELER	ÖRNEKLEM 1 TEPE KONUTLARI	ÖRNEKLEM 2 YAMAC KONUTLAR
	ORT	ORT
Giriş Sayısı	1,31	1,29
Avlu Sayısı	1,00	0,93
Avluya Açılan Mekan Sayısı	4,15	2,07
Bağımsız Kütle Sayısı	2,54	1,50
Sirkülasyon Çekirdek Sayısı	2,00	1,29

TIP		ALAN ÇALIŞMASI; UÇHISAR TEPE VE YAMAÇ KONUTLARI MEKANLAR ARASI GEÇİŞ SEKİLLERİ											
ÖRNEKLEM 1 TEPE KONUTLAR	AVLU YERİ												
	SİRKÜLASYON ÇEKİRDEKLERİ												
	BAGIMSIZ KÜTLE SAYISI												
	AVLU YERİ												
ÖRNEKLEM 2 YAMAÇ KONUTLAR	AVLU YERİ												
	SİRKÜLASYON ÇEKİRDEKLERİ												
	BAGIMSIZ KÜTLE SAYISI												
	AVLU YERİ												

Şekil 4.24: Uçhisar Tepe ve Yamaç Konutları Mekanlar Arası Geçiş Şemaları

Geçiş grafikleri, psiko sosyal alan sınırının çizilmesinde önemli bir araçtır ve konut mekanlar arası geçiş konfigürasyonu, derinlik yapısı ve derinliğin mahremiyetle ilişkisi ile ilgili bilgi verir. Geçiş grafiği üzerinde bir mekandan diğer mekana doğrudan bağlantı o mekanın derinliğinin 1 olduğu anlamına gelir. Bir mekana ulaşmak için ara mekanlardan geçmek gerekiyorsa geçilen ara mekan sayısı kadar derinlik artar. Bu doğrultuda oluşan grafikler zincir veya ağaç benzeri dallanmış yapı sergilerler. Geçiş grafiğinin başlangıç noktasına göre grafik farklılaşabilir. Alan çalışması kapsamında konutlar girişlerinden başlayarak grafikler modellenmiştir.

Buna bağlı olarak, yamaç konutlarında çoğunlukla kurgu başlangıç noktası yani girişin etrafında yoğunlaşmıştır. Bu konutların derinliği azdır ve diğer mekanlar arasında doğrudan bağlantı söz konusudur. Tepe konutlarında ise kurgu girişten uzaklaşarak derin mekanlara doğru ilerlemiştir ve derinliği fazladır. Bu mekanlara diğer mekanlardan ulaşım zordur (Şekil 4.26). Bu grafiklerin rölatif asimetri RA değerleri ise söz edilen özelliklerin matematiksel görünümüdür. Sığ halkalı bir model en düşük ortalama entegrasyon değerine, derin-ağaç benzeri model ise en ayrılmış konfigürasyona ve yüksek entegrasyon değerine sahiptir. Özellikle 1'in altındaki değerler güçlü entegre olmuş, 1'e yaklaşan ve üzerindeki değerler ise daha ayrılmış mekanları ifade etmektedir. Bu doğrultuda, konutların giriş kotundaki plan şemalarında, giriş başlangıç noktası alınarak oluşturulmuş geçiş grafiklerine bağlı olarak RA değerlerine bakıldığında, tepe konutlarında 1.0 buna karşılık yamaç konutlarında 0,74 ortalama değerini görmekteyiz (Şekil 4.25).

Bu sonuçlar, tepe konutlarının derin, çok sayıda eşiğe sahip, yüksek mahremiyet ilişkisine sahip konfigürasyonuna karşılık, yamaç konutlarının sığ, az eşiğe sahip, düşük mahremiyet ilişkisine sahip konfigürasyonlarının bir göstergesidir. Tepe konutlarındaki mekanlar arası bağlantı sayısındaki farklılık yaşam mekanını girişten uzaklaştırırken, daha derin ve ulaşılması zor kılmaktadır. Bu karşılık, yamaç konutlarındaki yalın dağılım, girişin diğer mekanlarla ulaşılabilirliğini kolaylaştırırken, yaşam mekanını kamusal alana yakınlaştırmaktadır.

TEPE KONUTLAR													YAMAÇ KONUTLAR												
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
308	390	262	335	276	719-720	702	594	377	372	313	279	261	569	762	644	760	758	753	750	699	698	647	623	322	526
0.962	0,825	0,79	0.560	0.548	0,352	0.694	0.423	0,531	1.387	0.841	1.031	X	0,85	0,34	0.575	0.422	2.547	0,985	0,704	0.627	0,5	0,349	0,333	0.579	0,349
0.713	0,521	0,60	0.428	0.800	0,476	0.496	0.568	0,474	1.255	0.636	0.933	0.604	0,64	0,509	0.575	0.528	1.019	0,985	0,704	0.985	0,5	0,582	1	1.000	0,582
0.713	0,747	0,94	0.759	0.694	0,41	1.156	0.758	0,829	1.054	1.239	1.031	1.099	1,70	0,728	1.149	2.112	1.019	0,53	X	1.379	X	0,873	1	0.579	0,873
0.566	0,65	0,69	0.759	0.434	0,352	0.520	0.674	0,632	0.976	0.841	0.933	0.820	1,27	0,849	1.724	1.056	0.509	0,53	0,704	0.766	0,5	0,582	0,333	1.222	0,873
0.535	0,621	0,98	0.574	0.578	0,557	0.520	1.137	0,829	1.146	0.785	0.904	0.948	0,57	0,34	1.149	0.528	0.509	0,766	0,704	0.985	0,5	0,873	0,67	0.647	0,582
0.601	0,552	0,48	0.981	1.156	0,643	0.743	0.535	0,885	0.799	0.574	0.828	0.733	0,57	0,509	1.149	0,91	0.849	0,363	0,704	1.379		0,349		1.222	0,349
1.203	0,502	0,94	1.385	1.041	0,43	0.867	0.791	0,474	0.909	0.785	0.539	0.733	0,46	0,728	0.575		0.849	0,627		0.766		0,60		1.000	0,60
1.283	0,457	0,65	0.841	0.612	0,725	0.612	0.535	0,698	0.561	1.385	0.692	0.597	0,86	0,57	0.575			1,03	0,406		0.627				0.846
1.203	0,442	0,45	0.759	0.867	0,81	0.946	1.399	0,379	0.561	0.785	0.692	0.930			0,92			0,649		0,93					0.407
1.283	0,531	0,44	0.619	0.743	0,43	0.694	1.137	0,51	0.799	0.905	0.449	1.382													0.579
0.962	0,801	0,57	0.981	1.156	0,866	0.946	0.674	0,359	0.643	0.604	0.400	0.879												0,80	
1.013	0,837	0,74	X	1.041	0,43	0.612	0.791	0,60	0.799	0.604	0.211	1.273													
0.837	0,812	0,44	0.673	0.452	0,725	1.156	0.758		0.561	0.812	X	0.780													
0.875	0,825	0,44	1.070	0.612	0,854	0.496	1.224		0.561	1.471	0.549	1.075													
0.802	0,464	0,57	0.619	1.099	0,624	1.156			0.676	0.574	0.692	0.848													
0.837	0,464	0,65	0.523		0,618				0.497	1.365	1.031	1.151													
0.687	0,576		1.228		0,751				1.211		1.031	0.834													
0.437	0,347				0,743						0.904	0.733													
0.713	0,406				0,618						0.502	0.612													
0.550	0,682				0,52						0.632	0.612													
1.197	0,48				0,455						0.619	0.612													
	0,521				0,511						0.211	0.612													
	0,65										0.582	0.768													
	0,512				0,709						0.478	0.620													
	0,428				0,367						0.478	1.196													
	0,59				0,43						0.708														
					0,511						0.560														
					0,495						0.852														
					0,57						0.692														
										1.031															
1,0													0,74												

Şekil 4.25: Yamaç ve Tepe Konut RA Değerleri

TIP

ÖRNEKLEM 1 TEPE KONUTLAR

ÖRNEKLEM 1 TEPE KONUTLAR

GEÇİŞ GRAFİKLERİ

DEĞERLER

ÖRNEK1/1-308 PARSEL

ÖRNEK1/2-390 PARSEL

ÖRNEK1/3-262 PARSEL

ÖRNEK1/4-335 PARSEL

ÖRNEK1/5-276 PARSEL

ÖRNEK1/6-719 PARSEL

ÖRNEK1/7-702 PARSEL

ÖRNEK1/8-594 PARSEL

ÖRNEK1/9-377 PARSEL

ÖRNEK1/10-372 PARSEL

ÖRNEK1/11-313 PARSEL

ÖRNEK1/12-279 PARSEL

ÖRNEK1/13-261 PARSEL

ÖRNEKLEM 2 YAMAÇ KONUTLAR

GEÇİŞ GRAFİKLERİ

DEĞERLER

ÖRNEK2/1-569 PARSEL

ÖRNEK2/2-762 PARSEL

ÖRNEK2/3-644 PARSEL

ÖRNEK2/4-760 PARSEL

ÖRNEK2/5-758 PARSEL

ÖRNEK2/6-753 PARSEL

ÖRNEK2/7-750 PARSEL

ÖRNEK2/8-699 PARSEL

ÖRNEK2/9-698 PARSEL

ÖRNEK2/10-647 PARSEL

ÖRNEK2/11-623 PARSEL

ÖRNEK2/12-322 PARSEL

ÖRNEK2/13-526 PARSEL

Şekil 4.26: Uçhisar Tepe ve Yamaç Konutları Derinlik-Geçiş Grafikleri

4.5.4.3. Eşik Morfolojisi Mekansal Dizim Bağlantıları

Yukarıda ortaya konan belirleyicileri mekansal dizim(syntax) yöntemiyle sınıadığımızda, avlunun derinlik, bağlantısallık ve bütünleşme değerlerine bakılarak, karşılaştırmalı bir analiz ortaya konulabilir. Avlunun derinlik değeri, avlunun tüm konut içinde, ulaşılabilirliği ve saklılığı hakkında bilgi verebilmektedir. Avlunun görelî bütünleşme değeri ise avlunun konutun komşu mekansal birimler ile kurduğu ilişkiyi tanımlar. Avlunun bağlantısallık değeri ise avluya kaç birimin bağlı olduğu hakkında bilgi verir.

Bu analiz sonucunda ortaya çıkan sonuçlara göre; tepe konut avlularının ortalama derinlik değeri 3.29 iken yamaç konutlarının avlularının ortalama derinlik değeri 1.73tür. Avlunun görelî bütünleşme değeri tepe konutlarında 3.61 iken yamaç konutlarında 3.09dur. En önemli belirleyicilerden biri olan avlunun bağlantısallık değeri tepe konutlarında 2.70 iken, yamaç konut avlularının bağlantısallık değeri 2.21dir. Bu analiz sonucunda ortaya çıkan sonuçlara göre; kaleye yakın tepe konutlarında avlularının derinlik değerlerinin yamaç konutlarına göre yüksek olduğu, avlunun kaleye yakın konutlarda daha entegre olduğu ve bütünleşme değerlerinde görülen farkla, konut içi komşu birimlerle ilişkisinin daha kuvvetli olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu da göstermektedir ki, kaleye yakın konutlarda avlu konut birimlerini birleştirici bir mekandır ve yamaç konutlarından daha derin bir yapı sergilemektedir. Yamaç konutlarında ise avlu sığ, caddeye yakın ön avlu olarak tanımlanan, konutla daha az bütünleşik bir yapı sergilemektedir(Tablo 4.4).

Tablo 4.4: Mekansal Eşik Mekanları Dizimsel Analizi

PARAMETRELER	DİZİMSEL BAĞINTILAR	ÖRNEKLEM 1 TEPE KONUTLARI ORT	ÖRNEKLEM 2 YAMAÇ KONUTLARI ORT
MEKANSAL EŞİK	DD[avlu]	3,29	1,73
	BD[avlu]	2,70	2,21
	GBD[avlu]	3,61	3,09

KISALTMALAR;

DD=Derinlik Değeri

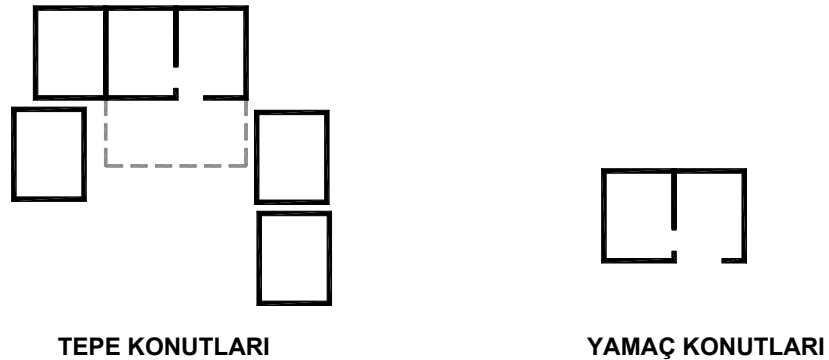
HS=Hücre Sayısı

BD=Bağlantısallık Değeri

GBD=Görelî Bütünleşme Değeri

4.5.5.Konut Ortak Eylem Düzüm Noktalarının Morfolojisi Davranışsal Analizi

Savunma davranışının konut psiko-sosyal alanı üstündeki izlerini ararken, ortak eylem mekanlarının analizi yapılacaktır. Yaşam mekanı, tandırın bulunduğu mekandır ve tepe konutlarda birden fazla görülmektedir. Çoğu zaman yan yana ahır ve ahıroda olarak kullanılan iki kaya dam mekanı bulunur. Bu kayadam mekanların içinde ayrıca üzümün çığnendiği ve akan suyun toplandığı, bolu ve şıra oyukları bulunur. Bu kayadam mekanların önünde diğer bir tandırın bulunduğu açık yaz evi bulunmaktadır. Tepe konutlarında bu yapı çoğunlukla bir avlu etrafında diğer kemer odalarla çevrilidir. En sık kullanılan yaşam mekanı bu kemer odalardan biri de olabilmektedir. Buna bağlı olarak, tepe konutlarda avluda ve yarı açık bu mekanlarda görülen birden fazla tandıra karşı, yamaç konutlarında kış evi ve tek tandırlı tipolojilere rastlamak mümkündür (Şekil 4.27). Yer yer tepe konutlarında görülen avluya bakan açık yaz evinin yamaç konutlarında yarı-açık veya kapalı mekanlara dönüştüğü görülebilir. Ayrıca, yamaç konutlarda yaşam mekanı tandırlı mekanlar olabildiği gibi daha kütsel orta mekanlı konutlarda sofalara da rastlanmaktadır. Davranışsal analizde, ev içi ilişkiler ağı ve ortak eylem şekilleri sorgulanacaktır.

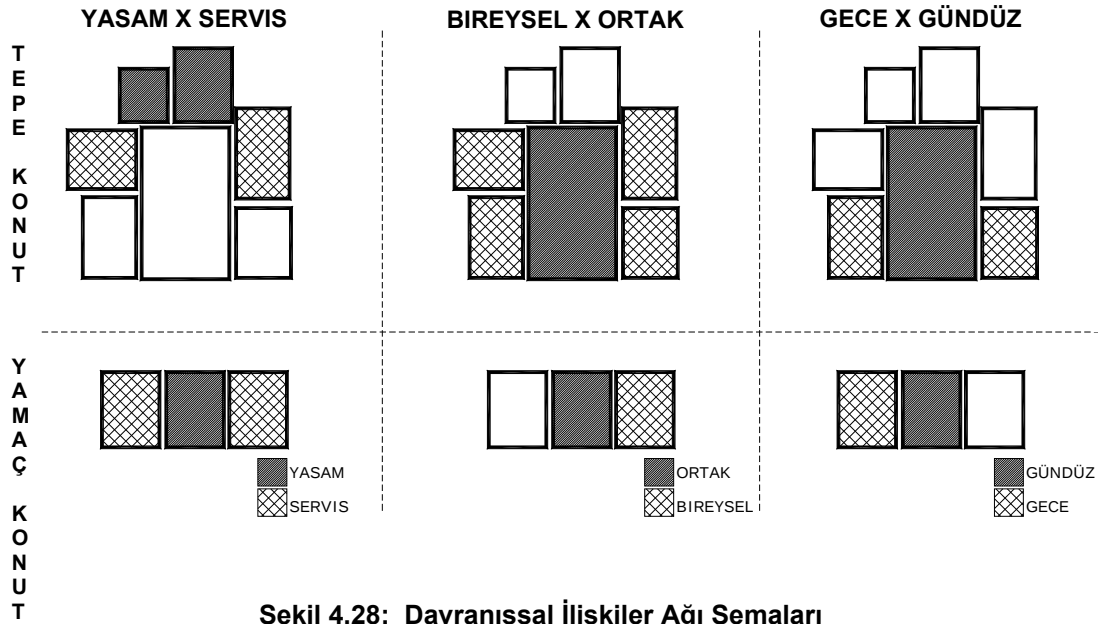

Şekil 4.27: Yaşam Mekanı Tipolojisi

Ortak eylem düğüm noktası davranışı, ortak eylem şekillerinin ve bu eylem şekillerinin birbirleriyle kurduğu ilişkiler ağının bir görünümüdür. Davranışsal veriler, günün belli saatlerinde sahada gözlem notları ile elde edilmiştir. Terk edilmiş konutlarda ise mekansal izlerden eylemler okunmaya çalışılmıştır. Ayrıca, konut yaşam mekanlarının işlevleri de gözlem notlarını desteklemiştir.

4.5.5.1.Ev içi Ortak Eylem Şekilleri ve Davranışsal İlişki Ağı

Konut içi yaşam-servis, gece-gündüz, bireysel-ortak, eylem şekilleri tepe ve yamaç konutları arasında farklılıklar ortaya koymaktadır. Konut grupları için ortak mekansal şemalar oluşturulduğunda, davranışların mekansal konfigürasyona yansımaları gözlemlenebilmektedir (Şekil 4.29). Yaşam ve servis mekanları tepe konutlarında bir avlu etrafında yaşam mekanını sararken, yamaç konutlarında sıralı bir ilişki içindedir. Bireysel ve ortak alanlarda da benzer bir şema görülmektedir. Tepe konutlarında avlu ortak eylemlerin en önemli merkezi iken yamaç konutlarında iç mekanların çekirdek özelliği ile karşılaşılmaktadır. Gece ve gündüz mekanlarında ortak yapı gece mekanlarının sokağa yakın, gündüz mekanlarının içerde olmasıdır. Mahremiyetin bir göstergesi olan bu şema da gece mekanları çoğunlukla konuk odaları olarak gözlenmektedir. Tek bir aralıktan ulaşılan ve yer yer birbirleri arasında bağlantı gözlenen bu oda grupları tepe konutlarında avludan beslenen birbirinden bağımsız birden fazla sayıda gözlenmektedir (Şekil 4.31). Gündüz mekanlarının tepe konutlarda daha derin, yamaç konutlarında daha sığ olması ise ortak yapının ayrıştığı noktadır (Şekil 4.28).

Şekil 4.28: Davranışsal İlişkiler Ağı Şemaları

4.5.6. Konut Ortak Eylem Düzüm Noktalarının Morfolojisi Dizimsel Analiz

Davranışsal verilerin yanı sıra konutların ortak eylem düğüm noktası morfolojisi dizimsel veriler üzerinden ilişkilendirildiğinde, özellikle yaşam mekanının konumu, girişe uzaklığı, bağımsız konut yaşam sayısı, giriş kat ve üst kat mekan sayısı gibi özellikleri incelemek gerekmektedir. Sonuçta da, ortaya konan veriler, yaşam mekanının derinlik, bağlantısallık ve göreceli bütünleşme değerleri ile bağlantılı olarak değerlendirilmiştir.

4.5.6.1.Ortak Eylem Düzüm Nokta Yeri

Yaşam mekanının yerine bakıldığında, daha önce ortaya konan bulgular kendini tekrar göstermektedir. Öyle ki; kaleye yakın konutlarda yaşam mekanlarının girişe uzak, derin mekanlar iken, yamaç konutlarında ise girişe yakın sığ mekanlar olduğu görülmektedir (Şekil 4.29). Bu kanıya yaşam mekanının girişe uzaklığı üzerinden de okumak mümkündür. Tepe konutlarında yaşam mekanı girişten ortalama 15.86m uzaklıkta iken yamaç konutlarında bu 7.65m'ye düşmüştür. Kaya oyma mekan sayısının tepe konutlarında fazla olması konutun derin yapısının bir göstergesidir. Ayrıca bağımsız konut yaşam sayısının tepe konutlarda fazla oluşu çok çekirdekli karmaşık yapısını ispatlamaktadır. Buna paralel olarak, giriş ve üst kat mekan sayılarının sayıca fazla olması tepe konutlarının çoklu yapısına işaret etmektedir. (Tablo 4.5).

Tablo 4.5: Ortak Eylem Düzüm Noktası Fiziksel Özellikleri

PARAMETRELER	ÖRNEKLEM 1 TEPE KONUTLARI	ÖRNEKLEM 2 YAMAC KONUTLAR
	ORT	ORT
Yaşam Mekan Girişe Uzaklığı(m)	15,86	7,65
Kaya Oyma Mekan Sayısı	3,85	2,36
Bağımsız Konut Yaşam Sayısı	5,69	4,14
Giriş Kat Mekan Sayısı	5,46	3,71
Üst Kat Mekan Sayısı	3,15	2,71

TIP	UÇHISAR TEPE VE YAMAÇ KONUTLARI YASAM MEKANI YERİ SEMALARI												
ÖRNEKLEM 1 TEPE KONUT	ORNEK1/1-308 PARSEL	ORNEK1/2-390 PARSEL	ORNEK1/3-262 PARSEL	ORNEK1/4-335 PARSEL	ORNEK1/5-276 PARSEL	ORNEK1/6-719 PARSEL	ORNEK1/7-702 PARSEL	ORNEK1/8-594 PARSEL	ORNEK1/9-377 PARSEL	ORNEK1/10-372 PARSEL	ORNEK1/11-313 PARSEL	ORNEK1/12-279 PARSEL	ORNEK1/13-261 PARSEL
	ORNEK2/1-569 PARSEL	ORNEK2/2-762 PARSEL	ORNEK2/3-644 PARSEL	ORNEK2/4-760 PARSEL	ORNEK2/5-758 PARSEL	ORNEK2/6-753 PARSEL	ORNEK2/7-750 PARSEL	ORNEK2/8-699 PARSEL	ORNEK2/9-698 PARSEL	ORNEK2/10-647 PARSEL	ORNEK2/11-623 PARSEL	ORNEK2/12-322 PARSEL	ORNEK2/13-526 PARSEL

Şekil 4.29: Uçhisar Tepe ve Yamaç Konutları Yaşam Mekanı Yeri Analizi

4.5.6.2. Ortak Eylem Düğüm Noktası Morfolojisi Mekansal Dizim Bağintıları

Yukarıda ortaya konan belirleyicileri mekansal dizim(syntax) yöntemiyle sınıadığımızda, yaşam mekanının derinlik, bağlantısallık ve bütünleşme değerlerine bakılarak, karşılaştırmalı bir analiz ortaya konulabilir. Yaşam mekanının derinlik değeri, mekanın tüm konut içinde, ulaşılabirliği ve saklılığı hakkında bilgi verebilmektedir. Yaşam mekanının görelili bütünleşme değeri ise mekanın konutun komşu mekansal birimler ile kurduğu ilişkiyi tanımlar. Yaşam mekanının bağlantısallık değeri ise avluya kaç birimin bağlı olduğu hakkında bilgi verir.

Bu analiz sonucunda ortaya çıkan sonuçlara göre; tepe konut yaşam mekanının ortalama derinlik değeri 4.17 iken yamaç konutlarının yaşam mekanlarının ortalama derinlik değeri 1.76'dır. Yaşam mekanının görelili bütünleşme değeri tepe konutlarında 2.52 iken yamaç konutlarında 3.38'dir. En önemli belirleyicilerden biri olan yaşam mekanının bağlantısallık değeri tepe konutlarında 1.45 iken, yamaç konut yaşam mekanlarının bağlantısallık değeri 2.99'dur. Bu analiz sonucunda ortaya çıkan sonuçlara göre; kaleye yakın tepe konutlarında yaşam mekan derinlik değerlerinin yamaç konutlarına göre yüksek olduğu, yaşam mekanının yamaç konutlarında daha entegre olduğu ve bütünleşme değerlerinde görülen farkla, konut içi komşu birimlerle ilişkisinin daha kuvvetli olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu noktada yaşam mekanlarının tepe konutlarında daha derin ve az bütünleşik, yamaç konutlarında ise daha sığ, caddeyle ve konut birimleriyle daha bütünleşik olduğunu söylemek mümkündür. (Tablo 4.6).

Tablo 4.6: Ortak Eylem Düğüm Noktaları Dizimsel Analizi

PARAMETRELER	DİZİNSEL BAĞINTILAR	ÖRNEKLEM 1 TEPE KONUTLARI ORT	ÖRNEKLEM 2 YAMAÇ KONUTLARI ORT
ORTAK EYLEM DÜĞÜM NOKTALARI	DD[yaşam]	4,17	1,76
	BD[yaşam]	1,45	2,99
	GBD[yaşam]	2,52	3,38

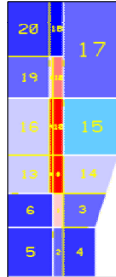
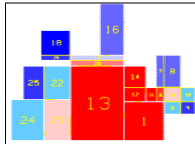
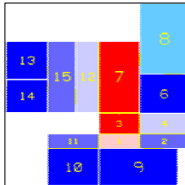
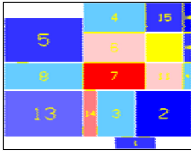
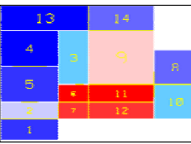
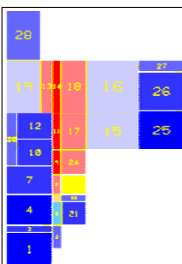
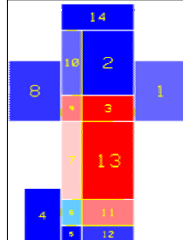
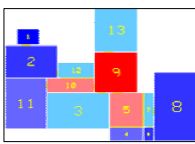
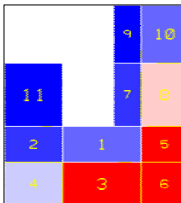
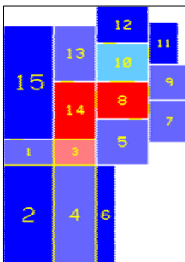
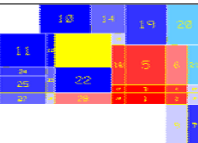
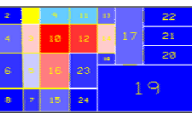
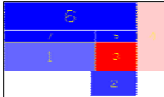
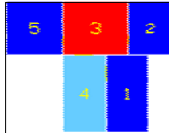
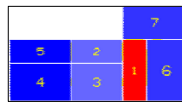
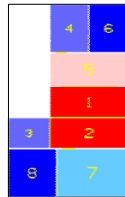
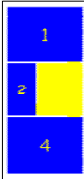
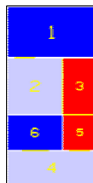
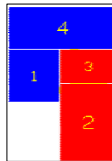
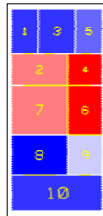
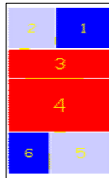
KISALTMALAR;

DD=Derinlik Değeri

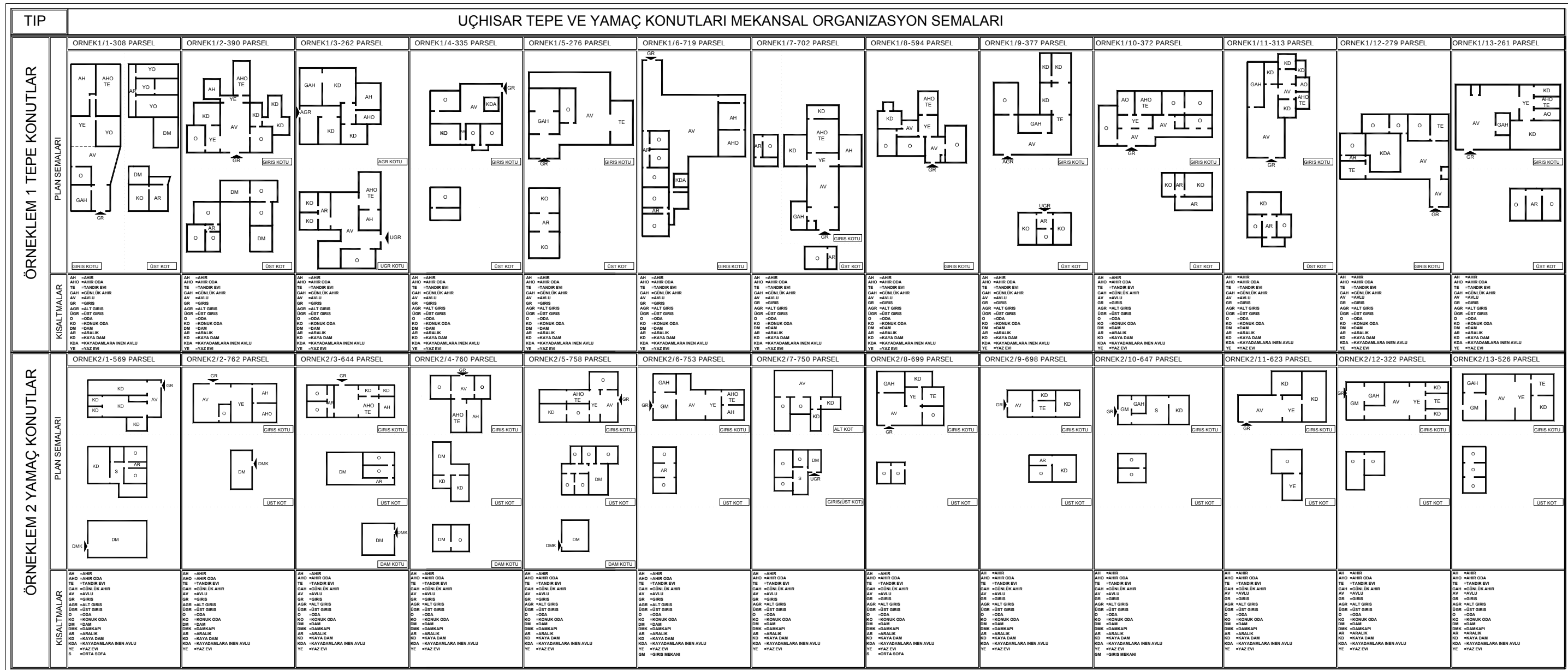
HS=H cre Sayısı

BD=Bağlantısallık Değeri

GBD= G relili Bütünleşme Değeri

TIP		UÇHISAR TEPE VE YAMAÇ KONUTLARI YÜZEY BÖLME ANALİZLERİ												
ÖRNEKLEM 1 TEPE KONUTLAR	YÜZEY BÖLME ANALİZ SEMASI	ORNEK1/1-308 PARSEL	ORNEK1/2-390 PARSEL	ORNEK1/3-262 PARSEL	ORNEK1/4-335 PARSEL	ORNEK1/5-276 PARSEL	ORNEK1/6-719 PARSEL	ORNEK1/7-702 PARSEL	ORNEK1/8-594 PARSEL	ORNEK1/9-377 PARSEL	ORNEK1/10-372 PARSEL	ORNEK1/11-313 PARSEL	ORNEK1/12-279 PARSEL	ORNEK1/13-261 PARSEL
	DEĞERLER													
		SDD/SHS[grns] 3,90 DD[konut] 3,70 SDD/SHS[avlu] 3,00 BD[avlu] 3,20 GBD[avlu] 4,80 DD/SHS[yasam] 4,00 BD[yasam] 1,00 GBD[yasam] 3,00	SDD/SHS[grns] 3,83 DD[konut] 5,17 SDD/SHS[avlu] 4,44 BD[avlu] 3,00 GBD[avlu] 4,00 DD/SHS[yasam] 4,64 BD[yasam] 1,30 GBD[yasam] 3,20	SDD/SHS[grns] 2,50 DD[konut] 3,80 SDD/SHS[avlu] 4,08 BD[avlu] 2,40 GBD[avlu] 3,00 DD/SHS[yasam] 4,00 BD[yasam] 1,50 GBD[yasam] 2,10	SDD/SHS[grns] 4,20 DD[konut] 3,40 SDD/SHS[avlu] 2,95 BD[avlu] 2,33 GBD[avlu] 3,53 DD/SHS[yasam] 4,90 BD[yasam] 2,00 GBD[yasam] 1,70	SDD/SHS[grns] 3,90 DD[konut] 3,30 SDD/SHS[avlu] 3,20 BD[avlu] 2,40 GBD[avlu] 3,08 DD/SHS[yasam] 3,50 BD[yasam] 2,00 GBD[yasam] 2,60	SDD/SHS[grns] 5,85 DD[konut] 5,50 SDD/SHS[avlu] 4,30 BD[avlu] 3,40 GBD[avlu] 3,80 DD/SHS[yasam] 6,50 BD[yasam] 1,00 GBD[yasam] 1,80	SDD/SHS[grns] 3,60 DD[konut] 3,30 SDD/SHS[avlu] 2,80 BD[avlu] 3,00 GBD[avlu] 3,50 DD/SHS[yasam] 3,80 BD[yasam] 2,00 GBD[yasam] 2,20	SDD/SHS[grns] 3,30 DD[konut] 3,10 SDD/SHS[avlu] 2,90 BD[avlu] 2,33 GBD[avlu] 3,17 DD/SHS[yasam] 3,00 BD[yasam] 1,00 GBD[yasam] 2,80	SDD/SHS[grns] 3,10 DD[konut] 3,40 SDD/SHS[avlu] 2,80 BD[avlu] 2,20 GBD[avlu] 2,50 DD/SHS[yasam] 3,40 BD[yasam] 2,00 GBD[yasam] 2,00	SDD/SHS[grns] 3,20 DD[konut] 3,40 SDD/SHS[avlu] 2,80 BD[avlu] 3,00 GBD[avlu] 3,90 DD/SHS[yasam] 4,10 BD[yasam] 1,00 GBD[yasam] 2,20	SDD/SHS[grns] 3,00 DD[konut] 3,20 SDD/SHS[avlu] 3,20 BD[avlu] 2,40 GBD[avlu] 3,22 DD/SHS[yasam] 3,10 BD[yasam] 1,00 GBD[yasam] 3,00	SDD/SHS[grns] 4,40 DD[konut] 4,20 SDD/SHS[avlu] 3,43 BD[avlu] 2,80 GBD[avlu] 4,20 DD/SHS[yasam] 4,70 BD[yasam] 2,00 GBD[yasam] 3,20	SDD/SHS[grns] 4,70 DD[konut] 3,80 SDD/SHS[avlu] 3,63 BD[avlu] 2,67 GBD[avlu] 4,27 DD/SHS[yasam] 4,60 BD[yasam] 1,00 GBD[yasam] 2,90
ÖRNEKLEM 2 YAMAÇ KONUTLAR	YÜZEY BÖLME ANALİZ SEMASI	ORNEK2/1-569 PARSEL	ORNEK2/2-762 PARSEL	ORNEK2/3-644 PARSEL	ORNEK2/4-760 PARSEL	ORNEK2/5-758 PARSEL	ORNEK2/6-753 PARSEL	ORNEK2/7-750 PARSEL	ORNEK2/8-699 PARSEL	ORNEK2/9-698 PARSEL	ORNEK2/10-647 PARSEL	ORNEK2/11-623 PARSEL	ORNEK2/12-322 PARSEL	ORNEK2/13-526 PARSEL
	DEĞERLER													
		SDD/SHS[grns] 1,60 DD[konut] 2,50 SDD/SHS[avlu] 2,20 BD[avlu] 3,00 GBD[avlu] 3,70 DD/SHS[yasam] 1,30 BD[yasam] 2,20 GBD[yasam] 7,50	SDD/SHS[grns] 2,10 DD[konut] 2,60 SDD/SHS[avlu] 2,20 BD[avlu] 2,00 GBD[avlu] 2,00 DD/SHS[yasam] 2,60 BD[yasam] 2,00 GBD[yasam] 1,50	SDD/SHS[grns] 1,60 DD[konut] 2,20 SDD/SHS[avlu] 1,60 BD[avlu] 3,00 GBD[avlu] 5,00 DD/SHS[yasam] 2,40 BD[yasam] 1,67 GBD[yasam] 3,50	SDD/SHS[grns] 1,25 DD[konut] 1,80 SDD/SHS[avlu] 1,25 BD[avlu] 3,00 GBD[avlu] 6,00 DD/SHS[yasam] 1,50 BD[yasam] 2,00 GBD[yasam] 3,00	SDD/SHS[grns] 2,00 DD[konut] 2,04 SDD/SHS[avlu] 1,65 BD[avlu] 3,00 GBD[avlu] 5,00 DD/SHS[yasam] 1,80 BD[yasam] 2,00 GBD[yasam] 3,00	SDD/SHS[grns] 2,60 DD[konut] 2,70 SDD/SHS[avlu] 2,00 BD[avlu] 2,50 GBD[avlu] 3,00 DD/SHS[yasam] 2,80 BD[yasam] 2,00 GBD[yasam] 3,00	SDD/SHS[grns] 1,75 DD[konut] 2,53 SDD/SHS[avlu] 1,93 BD[avlu] 3,50 GBD[avlu] 4,20 DD/SHS[yasam] 1,00 BD[yasam] 4,00 GBD[yasam] X	SDD/SHS[grns] 2,00 DD[konut] 2,15 SDD/SHS[avlu] 1,85 BD[avlu] 2,50 GBD[avlu] 3,50 DD/SHS[yasam] 1,70 BD[yasam] 3,00 GBD[yasam] 4,20	SDD/SHS[grns] 1,66 DD[konut] 1,45 SDD/SHS[avlu] 1,66 BD[avlu] 1,00 GBD[avlu] 1,50 DD/SHS[yasam] 1,00 BD[yasam] 3,00 GBD[yasam] X	SDD/SHS[grns] 2,20 DD[konut] 2,30 SDD/SHS[avlu] 0,00 BD[avlu] 0,00 GBD[avlu] 0,00 DD/SHS[yasam] 2,00 BD[yasam] 2,00 GBD[yasam] 2,10	SDD/SHS[grns] 2,00 DD[konut] 1,65 SDD/SHS[avlu] 2,00 BD[avlu] 1,00 GBD[avlu] 1,00 DD/SHS[yasam] 1,30 BD[yasam] 2,00 GBD[yasam] 3,00	SDD/SHS[grns] 3,10 DD[konut] 2,70 SDD/SHS[avlu] 2,10 BD[avlu] 2,50 GBD[avlu] 3,60 DD/SHS[yasam] 2,20 BD[yasam] 4,00 GBD[yasam] 3,27	SDD/SHS[grns] 2,20 DD[konut] 2,33 SDD/SHS[avlu] 1,80 BD[avlu] 2,00 GBD[avlu] 2,50 DD/SHS[yasam] 1,80 BD[yasam] 2,00 GBD[yasam] 2,50
***Renkler kırmızidan maviye derinlik degerindeki artisi ifade etmektedir. En kırmızı mekan en bütünlesik ve ulasilabilir mekan iken koyu mavi en derin ve bütünlesme degeri en az mekani temsil eder.														

Şekil 4.30: Uçhisar Tepe ve Yamaç Konutları Yüzey Bölme Analizleri

4.5.7. Eşgörüş Alan Analizi

Eşgörüş alan analizinde, giriş, avlu ve yaşam mekanlarının alan ve çevre değerleri karşılaştırılarak, görsel alan büyüklükleri ortaya konmaktadır. Giriş kapısına, avlunun ortasına ve yaşam mekanı kapısına yerleştirilen eş görüş noktaları, bu noktalardan algılanan yüzeylere ait bilgiler vermektedir. Bu noktada, görsel alan büyüklüğü o noktadan bakan bir gözlemci için alan ve çevre değeri olarak değerlendirilir.

Giriş kapısından, avludan ve yaşam mekanı kapısından bakan bir gözlemci için tepe konutlarda görsel alan büyüklüğü çevre değerleri daha geniştir. Düşük görsel alan değerleri, yamaç konutlarının basit morfolojisinin bir göstergesidir. Tablo 4.11'deki verilere dayanarak söylenebilir ki, tepe yerleşmelerinin giriş, avlu ve yaşam mekanlarından algılanan yüzeylerin alan ve çevre değerleri, yamaç yerleşmesi konutlarına göre daha büyüktür. Bu sonuç, karmaşık ve avlu merkezli tepe konutları ile basit yapıdaki yamaç konutlarının morfolojik farklılıklarının bir ispatıdır. Özellikle avlu eşgörüş alan ve çevre değerleri tepe konutlarının avlu merkezli yapısının en önemli göstergesidir.

Tablo 4.7: Eşgörüş Alan Analizi

PARAMETRELER	DİZİMSEL BAĞINTILAR	ÖRNEKLEM 1 TEPE KONUTLARI ORT	ÖRNEKLEM 2 YAMAÇ KONUTLARI ORT
EŞGÖRÜŞ ALAN ANALİZİ	A/P[giriş]	1,25	1,35
	EAD[giriş]	89,48	85,81
	ECD[giriş]	69,24	57,74
	A/P[avlu]	1,51	1,28
	EAD[avlu]	114,40	89,26
	ECD[avlu]	73,53	62,26
	A/P[yaşam]	1,35	1,34
	EAD[yaşam]	117,32	91,86
	ECD[yaşam]	82,28	66,94

KISALTMALAR;

EAD=Eşgörüş Alan Değeri

ECD=Eşgörüş Çevre Değeri

A/P=Çevre Değerinin Alan Değerine Oranı

TIP		UÇHISAR TEPE VE YAMAÇ KONUTLARI ESGÖRÜS ÇEVRE-ALAN ANALİZLERİ												
ÖRNEKLEM 1 TEPE KONUTLAR	GRIS ESGÖRÜS ANALİZ	ORNEK1/1-308 PARSEL	ORNEK1/2-390 PARSEL	ORNEK1/3-262 PARSEL	ORNEK1/4-335 PARSEL	ORNEK1/5-276 PARSEL	ORNEK1/6-719 PARSEL	ORNEK1/7-702 PARSEL	ORNEK1/8-594 PARSEL	ORNEK1/9-377 PARSEL	ORNEK1/10-372 PARSEL	ORNEK1/11-313 PARSEL	ORNEK1/12-279 PARSEL	ORNEK1/13-261 PARSEL
ÖRNEKLEM 2 YAMAÇ KONUTLAR	GRIS ESGÖRÜS ANALİZ	ORNEK2/1-569 PARSEL	ORNEK2/2-762 PARSEL	ORNEK2/3-644 PARSEL	ORNEK2/4-760 PARSEL	ORNEK2/5-758 PARSEL	ORNEK2/6-753 PARSEL	ORNEK2/7-750 PARSEL	ORNEK2/8-699 PARSEL	ORNEK2/9-698 PARSEL	ORNEK2/10-647 PARSEL	ORNEK2/11-623 PARSEL	ORNEK2/12-322 PARSEL	ORNEK2/13-526 PARSEL

Şekil 4.32 Uçhisar Tepe ve Yamaç Konutları Eşgörüş Çevre-Alan Analizleri

TABLO 4.8 Uçhisar Tepe Konutları Alan Çalışması Analiz Sonuçları

BELİRLEYİCİLER				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
				308	390	262	335	276	719-720	702	594	377	372	313	279	261
Konut Sınır Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Komşu Sınır Şekli ve Eylemleri	Komşu Sınır Elemanı	avlu duvarı	sokak	avlu duvarı	avlu duvarı	avlu duvarı	avlu duvarı	avlu duvarı	binaduvanı	avlu duvarı	avlu-bina duvarı	avlu duvarı	avlu duvarı	avlu duvarı
			Komşu Ortak Eylem Mekanı	avlu	avlu	avlu	avlu	avlu	avlu	avlu	avlu	avlu	avlu	avlu	avlu	avlu
		Sokağa Bakış Noktaları ve Eylemleri	Sokağa Bakış Noktası Varlığı	var	var	var	var	var	var	var	var	var	var	var	yok	var
			Sokağa Bakan Mekan Eylemi	konuk	ahır-konuk	yaşam	ahır-konuk	ahır-konuk	ahır-konuk	ahır-konuk	ahır-konuk	konuk	konuk	konuk	yok	konuk
	Dizimsel Analiz	Sınır Eleman Kütle İlişkisi ve Girişin Yeri	Girişin Yeri	bkz.şekil 4.15												
			Avlu Duvarı Varlığı	var	var	var	var	var	var	var	var	var	var	var	var	var
			Avlu Kapısı Varlığı	var	var	var	var	var	var	var	var	var	var	var	var	var
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[giriş]	3,90	3,83	2,50	4,20	3,90	5,85	3,60	3,30	3,10	3,20	3,00	4,40	4,70
			DD[konut]	3,70	5,17	3,80	3,40	3,30	5,50	3,30	3,10	3,40	3,40	3,20	4,20	3,80
Konut Mekansal Eşik Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Konut Girişi Eşik Mekan Varlığı	Konut Girişinin Açıldığı Mekan	eyvan	avlu	avlu	avlu	avlu	avlu	avlu	avlu	avlu	avlu	avlu	avlu	avlu
			Avluda Yaşam Dışında Eve Bağlı Mekanlar	ahır+oda	ahır+oda	ahır+oda	ahır+oda	ahır+oda	ahır+oda	ahır+oda	ahır+oda	ahır+oda	ahır+oda	ahır+oda	ahır+oda	ahır+oda
		Avlu Kullanımı ve Tercihi	Avlu Kullanımı	yaşam	yaşam	yaşam	yaşam	yaşam	yaşam	yaşam	yaşam	yaşam	yaşam	yaşam	yaşam	yaşam
	Dizimsel Analiz	Konut-Sokak İlişkisinin Mahremiyet Özelliği	Kamusal-Yarı Kamusal-Özel Alan Geçişleri	bkz.şekil 4.23												
		Mekanlar Arası Geçiş Tipleri ve Derinlik Grafikleri	Giriş Sayısı	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	2,00
			Avlu Sayısı	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
			Avlu Yeri	orta	orta	orta	orta	orta	orta	orta	orta	ön	ön	ön	orta	orta
			Avluya Açılan Mekan Sayısı	4,00	5,00	6,00	3,00	3,00	4,00	4,00	4,00	3,00	5,00	3,00	5,00	5,00
			Bağımsız Kütle Sayısı	4,00	3,00	3,00	2,00	3,00	2,00	3,00	3,00	2,00	3,00	2,00	3,00	2,00
			Sirkülasyon Çekirdek Sayısı	4,00	3,00	2,00	2,00	1,00	2,00	2,00	1,00	2,00	2,00	2,00	2,00	1,00
			Derinlik Grafikleri/En Düşük-En Yüksek Değerler	bkz.şekil 4.25												
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[avlu]	3,00	4,44	4,08	2,95	3,20	4,30	2,80	2,90	2,00	2,80	3,20	3,43	3,63
			BD[avlu]	3,20	3,00	2,40	2,33	2,40	3,40	3,00	2,33	2,20	3,00	2,40	2,80	2,67
			GBD[avlu]	4,80	4,00	3,00	3,53	3,08	3,80	3,50	3,17	2,50	3,90	3,22	4,20	4,27
Konut Ortak Eylem Düzüm Noktalarının Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Eviçi Ortak Eylem Şekilleri ve Davranışsal İlişki Ağı	konukxGündüz Mekanları	bkz.şekil 4.27												
			YaşamxServis Mekanlar													
			OrtakxBireysel Mekanlar													
	Dizimsel Analiz	Ortak Eylem Düzüm Nokta Yeri	Kat Sayısı	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	1,00	3,00	3,00	2,00	2,00	2,00
			Yaşam Mekan Girişe Uzaklığı(m)	25,00	7,50	15,00	13,00	17,00	23,00	17,00	9,50	15,50	9,00	17,50	19,45	17,70
			Yaşam Mekan Yeri	bkz.şekil 4.28												
			Kaya Oyma Mekan Sayısı	2,00	5,00	5,00	4,00	0,00	8,00	4,00	2,00	3,00	4,00	4,00	6,00	3,00
			Bağımsız Konut YaşamSayısı	8,00	7,00	5,00	4,00	7,00	7,00	3,00	3,00	7,00	7,00	7,00	6,00	3,00
			Giriş Kat Mekan Sayısı	5,00	7,00	5,00	4,00	4,00	8,00	5,00	5,00	6,00	6,00	7,00	6,00	3,00
			Üst Kat Mekan Sayısı	5,00	5,00	5,00	1,00	3,00	7,00	2,00	0,00	3,00	2,00	5,00	0,00	3,00
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[yaşam]	4,00	4,64	4,00	4,90	3,50	6,50	3,80	3,00	3,40	4,10	3,10	4,70	4,60
			BD[yaşam]	1,00	1,30	1,50	2,00	2,00	1,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00
			GBD[yaşam]	3,00	3,20	2,10	1,70	2,60	1,80	2,20	2,80	2,00	2,20	3,00	3,20	2,90
Eşgörüş Alan Analizi	Giriş Eşgörüş Alan Analizi		A/P[giriş]	0,872340426	1,301204819	1,071428571	0,862745098	1,2	0,8	1,47	0,8	1,6	0,92	1,6	1,39	2,36
			EAD[giriş]	41	108	75	44	109	49	104,8	43,22	115,9	78	113	93,71	188,62
			ECD[giriş]	47	83	70	51	90	62	71,3	53,74	70,8	84	70,4	67	79,91
	Avlu Eşgörüş Alan Analizi		A/P[avlu]	1,230769231	1,35443038	1,344444444	1,307692308	2,2	1,8	1,45	0,82	1,75	0,98	1,63	1,66	2,09
			EAD[avlu]	64	107	121	68	185	113	114,46	44,19	98,73	75,5	113,17	174,85	208,36
			ECD[avlu]	52	79	90	52	84,5	59	78,85	53,59	56,22	77	69,05	105,03	99,7
	Yaşam Eşgörüş Alan Analizi		A/P[yaşam]	0,830508475	1,268041237	1,475	0,603174603	2,2	0,7	1,33	0,98	1,63	1,08	1,32	1,97	1,67
			EAD[yaşam]	49	123	118	38	212	51	125,8	57,38	106,5	70,54	114,87	217,77	201,24
			ECD[yaşam]	59	97	80	63	96,6	34	94,1	58,39	65	65,31	87	110,2	120,5

TABO 4.9 Uçhisar Yamaç Konutları Alan Çalışması Analiz Sonuçları

BELİRLEYİCİLER				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
				569	762	644	760	758	753	750	699	698	647	623	322	526
Konut Sınır Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Komşu Sınır Şekli ve Eylemleri	Komşu Sınır Elemanı	bina duvar	bina duvar	bina-avlu duvar	bina duvar	bina duvar	bina-avlu duvar	bina duvar	bina-avlu duvar	bina-avlu duvar	bina duvar	bina duvar	bina-avlu duvar	bina duvar
			Komşu Ortak Eylem Mekanı	sofa	avlu	dam	dam	kapıönü	kapıönü	kapıönü	avlu	avlu	kapıönü	sofa	kapıönü	kapıönü
		Sokağa Bakış Noktaları ve Eylemleri	Sokağa Bakış Noktası Varlığı	var	var	var	var	var	var	var	var	var	var	var	var	var
			Sokağa Bakan Mekan Eylemi	yaşam	konuk	yaşam	yaşam	yaşam konuk	konuk	yaşam	konuk	konuk	konuk	konuk	konuk	konuk
	Dizimsel Analiz	Sınır Eleman Kütle İlişkisi ve Girişin Yeri	Girişin Yeri	bkz. şekil 4.15												
			Avlu Duvarı Varlığı	var	var	yok	yok	yok	yok	yok	var	var	yok	var	yok	yok
			Avlu Kapısı Varlığı	var	var	var	var	var	yok	yok	var	var	yok	var	yok	yok
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[giriş]	1,60	2,10	1,60	1,25	2,00	2,60	1,75	2,00	1,66	2,20	2,00	3,10	2,20
			DD[konut]	2,50	2,60	2,20	1,80	2,04	2,70	2,53	2,15	1,45	2,30	1,65	2,70	2,33
Konut Mekansal Eşik Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Konut Girişi Eşik Mekan Varlığı	Konut Girişinin Açıldığı Mekan	dam-avlu	dam-avlu	dam-avlu	dam-avlu	avlu	eyvan	dam	avlu	avlu	eyvan	avlu	eyvan	eyvan
		Avlu Kullanımı ve Tercihi	Avluda Yaşam Dışında Eve Bağlı Mekanlar	yok	oda	yok	yok	oda	yok	yok	ahır	yok	yok	ahır	yok	yok
			Avlu Kullanımı	sirkülasyon	sirkülasyon	sirkülasyon	sirkülasyon	sirkülasyon	sirkülasyon	sirkülasyon	yaşam	yok	yok	sirkülasyon	sirkülasyon	sirkülasyon
	Dizimsel Analiz	Konut-Sokak İlişkisinin Mahremiyet Özelliği	Kamusal-Yarı Kamusal-Özel Alan Geçişleri	bkz. şekil 4.23												
		Mekanlar Arası Geçiş Tipleri ve Derinlik Grafikleri	Giriş Sayısı	2,00	2,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
			Avlu Sayısı	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	0,00	1,00	1,00	1,00
			Avlu Yeri	ön	ön	orta	orta	ön	orta	ön	ön	ön	—	ön	orta	ön
			Avluya Açılan Mekan Sayısı	2,00	2,00	3,00	3,00	3,00	2,00	4,00	3,00	1,00	0,00	2,00	1,00	1,00
			Bağımsız Kütle Sayısı	1,00	2,00	2,00	2,00	1,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	2,00	2,00
			Sirkülasyon Çekirdek Sayısı	2,00	1,00	2,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
			Derinlik Grafikleri/En Düşük-En Yüksek Değerler													
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[avlu]	2,20	2,20	1,60	1,25	1,65	2,00	1,93	1,85	1,66	0,00	2,00	2,10	1,80
			BD[avlu]	3,00	2,00	3,00	3,00	3,00	2,50	3,50	2,50	1,00	0,00	1,00	2,50	2,00
			GBD[avlu]	3,70	2,00	5,00	6,00	5,00	3,00	4,20	3,50	1,50	0,00	1,00	3,60	2,50
Konut Ortak Eylem Düğüm Noktalarının Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Eviçi Ortak Eylem Şekilleri ve Davranışsal İlişki Ağı	konuxGündüz Mekanları	bkz. şekil 4.27												
			YaşamxServis Mekanlar													
			OrtakxBireysel Mekanlar													
	Dizimsel Analiz	Ortak Eylem Düğüm Nokta Yeri	Kat Sayısı	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00
			Yaşam Mekan Girişe Uzaklığı(m)	3,70	10,20	6,40	4,70	5,30	11,32	5,40	8,60	6,67	7,50	8,03	13,70	12,05
			Yaşam Mekan Yeri	bkz. şekil 4.28												
			Kaya Oyma Mekan Sayısı	2,00	2,00	4,00	3,00	3,00	2,00	5,00	3,00	2,00	1,00	1,00	3,00	2,00
			Bağımsız Konut YaşamSayısı	6,00	3,00	4,00	4,00	7,00	5,00	3,00	5,00	1,00	4,00	3,00	3,00	3,00
			Giriş Kat Mekan Sayısı	2,00	2,00	6,00	4,00	5,00	4,00	4,00	5,00	2,00	4,00	3,00	4,00	3,00
			Üst Kat Mekan Sayısı	6,00	3,00	2,00	2,00	5,00	3,00	4,00	2,00	1,00	1,00	1,00	3,00	2,00
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[yaşam]	1,30	2,60	2,40	1,50	1,80	2,80	1,00	1,70	1,00	2,00	1,30	2,20	1,80
			BD[yaşam]	2,20	2,00	1,67	2,00	2,00	2,00	4,00	3,00	3,00	2,00	2,00	4,00	2,00
			GBD[yaşam]	7,50	1,50	3,50	3,00	3,00	3,00	X	4,20	X	2,10	3,00	3,27	2,50
Eşgörüş Alan Analizi	Giriş Eşgörüş Alan Analizi		A/P[giriş]	2,713286713	2,1	0,93442623	1,04	1,07	1,1	0,76	1,81	1,17	1	1,34	1,37	1,09
			EAD[giriş]	388	134,08	57	45,58	79,01	49,08	26,95	79,42	34,81	30,61	88,07	55,27	73,27
			ECD[giriş]	143	63,2	61	43,71	73,32	44,4	35,44	67,25	29,54	30,51	65,67	40,22	66,85
	Avlu Eşgörüş Alan Analizi		A/P[avlu]	1,923076923	1,85	1,222222222	0,95	1	1,34	1,64	1,2	1,3	0	1,38	1,22	1,61
			EAD[avlu]	250	128,88	66	50,36	71,05	85,498	116,42	79,15	33,59	0	92,97	102,11	110,14
			ECD[avlu]	130	69,6	54	52,67	70,86	63,65	70,83	65,88	25,65	0	67,03	83,176	68,22
	Yaşam Eşgörüş Alan Analizi		A/P[yaşam]	1,25	2,06	2,031914894	1,02	1,28	1,34	0,72	1,11	1,08	1,07	1,46	1,34	1,7
			EAD[yaşam]	115	142,05	191	63,64	86,84	80,92	46,81	78,55	56,85	43,95	98,17	104,64	111,42
			ECD[yaşam]	92	68,86	94	62,38	67,78	60,4	64,3	70,34	53,38	40,98	66,89	77,9	65,38

Tablo 4.10: Analiz Sonuçlarının Konut Tipine Bağlı Dağılımı

BELİRLEYİCİLER	DİZİMSEL BAĞINTILAR	ÖRNEKLEM 1 TEPE KONUTLARI	ÖRNEKLEM 2 YAMAÇ KONUTLARI
SINIRLAR	DD[giriş]	3,81	2,00
	DD[konut]	3,79	2,19
MEKANSAL EŞİK	Avluya Açılan Mekan Sayısı	4,15	2,07
	Bağımsız Kütle Sayısı	2,54	1,50
	Sirkülasyon Çekirdek Sayısı	2,00	1,29
	DD[avlu]	3,29	1,73
	BD[avlu]	2,70	2,21
	GBD[avlu]	3,61	3,09
ORTAK EYLEM DÜĞÜM NOKTALARI	Yaşam Mekan Girişe Uzaklığı(m)	15,86	7,65
	Kaya Oyma Yaşam Sayısı	3,85	2,36
	Yığma Mekan Sayısı	5,69	4,14
	Giriş Kat Mekan Sayısı	5,46	3,71
	DD[yaşam]	4,17	1,76
	BD[yaşam]	1,45	2,99
	GBD[yaşam]	2,52	3,38
EŞGÖRÜŞ ALAN	A/P[giriş]	1,25	1,35
	EAD[giriş]	89,48	85,81
	ECD[giriş]	69,24	57,74
	A/P[avlu]	1,51	1,28
	EAD[avlu]	114,40	89,26
	ECD[avlu]	73,53	62,26
	A/P[yaşam]	1,35	1,34
	EAD[yaşam]	117,32	91,86
	ECD[yaşam]	82,28	66,94

KISALTMALAR;

DD=Derinlik Değeri

HS=Hücre Sayısı

BD=Bağlantısallık Değeri

GBD=Görelî Bütünleşme Değeri

EAD=Eşgörüş Alan Değeri

ECD=Eşgörüş Çevre Değeri

A/P=Çevre Değerinin Alan Değerine Oranı

4.6. Analiz Sonuçları ve Bulgular

Anadolu Tepe Kentlerinde savunma davranışının Konut örüntülerindeki görünüşleri, Kapadokya, Uçhisar örneğinde sorgulamaya çalışılmış, ortaya konan sınır-eşik-ortak eylem davranışsal ve dizimsel belirleyicileri, kale ile kurulan ilişkiye bağlı olarak farklılıklar göstermiştir. Nauman (1975), Çatal Höyük konutlarının, kesintisiz dışarıya dönük sürekli yapısı ile yerleşmenin savunma davranışına ortak olduğunu söylemektedir. Dışa dönük düz setler, arada sırada avlularla kesilse de, bölümlenmemiş dokusu ile konut dokusunu şekillendirmiştir. Benzer bir örnek, Mersin Soğuksutepe’de mevcuttur. Çatı yerine, baştan başa uzanan ve siper yolu denebilen düzset evler mevcuttur. Anadolu yerleşmelerinde kale içi, avlulu tiplerin örneklerine de rastlamak mümkündür. Bir önceki bölümde bu örnekler üzerinde tartışılmıştır.

Alan çalışmasının sonunda ortaya konan tüm betimsel sonuçların yanı sıra hipotez istatistik yöntemlerle sınındığında da benzer sonuçlar ortaya koymaktadır. Konut tipi bağımsız değişken iken, alan çalışmasında ortaya konan bağımlı değişkenlerden bazıları sıralı bazıları isimsel özellik göstermektedir. Ortaya konan davranışsal değerler isimsel özellik taşıırken, dizimsel analizler sonucu ortaya çıkan değişkenler sıralı özellik göstermektedir. Konut tipi ve bu değerler arasında bağıntı olup olmadığını anlayabilmek için, ki-kare bağımsızlık testi uygulanmıştır. Bu durumda, var olan sıralı değişkenler ortalama değerlerine bağlı olarak iki frekansa ayrılıp isimsel değerlere dönüştürülmüştür. Konut tipinin tepe veya yamaç konut olarak farklılaşması ile, sınır-eşik ve ortak eylem noktalarının mekansal ve davranışsal değerleri arasında bağımlılık olup olmadığı ki-kare testi ile sorgulandığında aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

Hipotezi oluşturan soruyu istatistik analizler için şu şekilde sorabiliriz; “ Uçhisar konutlarında sınır, eşik ve düğüm noktalarının mekansal ve davranışsal değerlerinin tepe ve yamaç konutları arasında bağımlılık olup olmadığını $X=0.05$ anlamlılık düzeyine göre kontrol ediniz”. Bağımsız konut tipi ile mekansal ve davranışsal değerleri arasındaki bağıllığı ortaya koyacak olan ki-kare testi için H_0 - H_1 hipotezleri şu şekilde tanımlanabilir;

H_0 =tepe ve yamaç konutlarında sınır, eşik ve düğüm noktalarının davranışsal değerleri arasında bağımsızlık vardır.

H_1 = değerler arasında bağımsızlık yoktur.

4.5.1. Sınır Morfolojisine Bağlı Bulgular

Tezin analiz bölümünde ortaya koyulan davranışsal ve dizimsel değerlerin anlamlılık testi sonuçları aşağıdaki şekilde özetlenebilir. Sınır morfolojisinin önemli bir belirleyicisi olan, avlu duvarı ve avlu kapısı varlığı ile sınır eleman tipi, konut sınırlarını avlu duvarı mı yoksa komşu bina duvarı mı oluşturduğu hakkında bilgi verir. Tepe ve yamaç konutlarında sınır eleman tipi analizinin ki-kare test sonucuna göre anlamlılık değerlerine bakıldığında $p < 0,05$ 'tir ve bağımlılık anlamlıdır. Bu değişken için H_0 hipotezi %95 güven aralığında reddedilmektedir, konut tipi ve sınır eleman şekli arasında bağımlılık olduğu kabul edilebilmektedir (Tablo 4.12). Buna göre, yamaç konutlarının sınırlarını komşu bina duvarları oluştururken, tepe konut sınırlarını avlu duvarlarının oluşturduğu söylenebilir. Bu, yamaç konutlarının dışa dönük yapısı ile, tepe konutlarının içe dönük yapısının ispatıdır.

Tablo 4.11: Sınır Eleman Tipi Karşılaştırma Tablosu

			SİNİRELEMAN TİPİ				Toplam
			avluduvar	sokak	binaduvar	avlu- binaduvar	
TIP	tepekonut	Sayısal	10	1	1	1	13
		%	76,9%	7,7%	7,7%	7,7%	100,0%
	yamackonut	sayısal	0	0	8	5	13
		%	,0%	,0%	61,5%	38,5%	100,0%
Toplam		sayısal	10	1	9	6	26
		%	38,5%	3,8%	34,6%	23,1%	100,0%

Tablo 4.12: Sınır Eleman Tipi-Konut Tipi ki-kare sonucu

	değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Ki-kare	19,111(a)	3	,000
Likelihood Ratio	24,358	3	,000
Linear-by-Linear Association	15,672	1	,000
Örneklem Sayısı	26		

a 6 hücre (75,0%) beklenen değer 5'den küçüktür. Beklenen en küçük değer ,50.

Tepe ve yamaç konutlarında sınır elemanlarının analizinin bir diğer parçası olan avlu duvarı varlığının ki-kare test sonucuna göre anlamlılık değerlerine bakıldığında $p < 0,05$ 'tir ve bağımlılık anlamlıdır. Bu değişken için H_0 hipotezi %95 güven aralığında reddedilmektedir, konut tipi ve avlu duvarı varlığı arasında bağımlılık olduğu kabul edilebilmektedir (Tablo 4.14). Buna göre tepe konutlarında avlu duvarı varlığı yamaç konutlarına oranla daha yüksektir.

Tablo 4.13: Avlu Duvarı Varlığı Karşılaştırma Tablosu

			AVLU DUVARI VARLIĞI		Toplam
			VAR	YOK	
TIP	tepekonut	Sayısal	13	0	13
		%	100,0%	,0%	100,0%
	yamackonut	Sayısal	5	8	13
		%	38,5%	61,5%	100,0%
Toplam		Sayısal	18	8	26
		%	69,2%	30,8%	100,0%

Tablo 4.14: Avlu Duvarı Varlığı-Konut Tipi ki-kare sonucu

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Ki-kare	11,556(b)	1	,001		
Continuity Correction(a)	8,847	1	,003		
Likelihood Ratio	14,773	1	,000		
Fisher's Exact Test				,002	,001
Linear-by-Linear Association	11,111	1	,001		
Örneklem Sayısı	26				

a 2x2tablosu için hesaplanır

b 2 hücre (50,0%) beklenen değer 5'den küçüktür. Beklenen en küçük değer 4,00.

Tepe ve yamaç konutlarında sınır elemanlarının analizinin bir diğer parçası olan avlu kapısı varlığının ki-kare test sonucuna göre anlamlılık değerlerine bakıldığında $p < 0,05$ 'tir ve bağımlılık anlamlıdır. Bu değişken için H_0 hipotezi %95 güven aralığında reddedilmektedir, konut tipi ve avlu kapısı varlığı arasında bağımlılık olduğu kabul edilebilmektedir (Tablo 4.16). Buna göre tepe konutlarında avlu kapısı varlığı yamaç konutlarına oranla daha yüksektir.

Tablo 4.15: Avlu Kapısı Varlığı Karşılaştırma Tablosu

			AVLU KAPISI VARLIĞI		Toplam
			VAR	YOK	
TIP	tepekonut	Sayısal	13	0	13
		%	100,0%	,0%	100,0%
	yamackonut	Sayısal	8	5	13
		%	61,5%	38,5%	100,0%
Toplam		Sayısal	21	5	26
		%	80,8%	19,2%	100,0%

Tablo 4.16: Avlu Kapısı Varlığı-Konut Tipi ki-kare sonucu

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Ki-kare	6,190(b)	1	,013		
Continuity Correction(a)	3,962	1	,047		
Likelihood Ratio	8,133	1	,004		
Fisher's Exact Test				,039	,020
Linear-by-Linear Association	5,952	1	,015		
Örneklem Sayısı	26				

a 2x2tablosu için hesaplanır

b 2 hücre (50,0%) beklenen değer 5'den küçüktür. Beklenen en küçük değer 2,50.

Sınır morfolojisinin bir diğer önemli belirleyicisi olan, sokağa bakan mekan tipi, sınır eleman analizinde ortaya konulan, yamaç konutlarının dışa dönük, tepe konutlarının içe dönük farklılaştıkları savını desteklemektedir. Tepe ve yamaç konutlarında sokağa bakan mekanın anlamlılık değerlerine bakıldığında $p < 0,05$ 'tir ve bağımlılık anlamlıdır. Bu değişken için h_0 hipotezi %95 güven aralığında reddedilmektedir, konut tipi ve sokağa bakan mekan tipi arasında bağımlılık olduğu kabul edilebilmektedir (Tablo 4.18). Buna göre, yamaç konutlarında sokağa bakan mekanın çoğunlukla yaşam mekanı olması, tepe konutlarında ise servis mekanlarının sokağa bakması ile açıklanabilir. Bu, yamaç konutlarının dışa dönük yapısı ile, tepe konutlarının içe dönük yapısını desteklemektedir.

Tablo 4.17: Sokağa Bakan Mekan Tipi Karşılaştırma Tablosu

		SOKAGA BAKAN MEKAN					Toplam
		GECE	AHIR-GECE	YASAM	YASAM-GECE	YOK	
TIP	tepekonut	Sayısal	5	6	1	0	13
		%	38,5%	46,2%	7,7%	,0%	100,0%
	yamackonut	Sayısal	8	0	4	1	13
		%	61,5%	,0%	30,8%	7,7%	100,0%
Toplam		Sayısal	13	6	5	1	26
		%	50,0%	23,1%	19,2%	3,8%	100,0%

Tablo 4.18: Sokağa Bakan Mekan-Konut Tipi ki-kare sonucu

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Ki-kare	10,492(a)	4	,033
Likelihood Ratio	13,716	4	,008
Linear-by-Linear Association	,031	1	,859
Örneklem Sayısı	26		

a 8 hücre (80,0%) beklenen değer 5'den küçüktür. Beklenen en küçük değer ,50.

Sınır morfolojisinin bir diğer önemli belirleyicisi, sınırın bir parçası olan komşu ile ortak eylemlerin nerede şekillendiğidir. Komşu ortak eylem mekanının tepe konutlarda avluda yoğunlaşması tepe konutlarının içe dönük yapısının bir göstergesidir. Yamaç konutlarında ise komşuluk eylemleri sokakta yoğunlaşmaktadır ki bu da yamaç konutlarının dışa dönük yapısının bir işaretidir.

Tepe ve yamaç konutlarında komşu ortak eylem mekanı analizinin ki-kare test sonucuna göre anlamlılık değerlerine bakıldığında $p < 0,05$ 'tir ve bağımlılık anlamlıdır. Bu değişken için H_0 hipotezi %95 güven aralığında reddedilmektedir, konut tipi ve komşu ortak eylem mekanı tipi arasında bağımlılık olduğu kabul edilebilmektedir (Tablo 4.20). Buna göre, yamaç konutlarında komşu ortak eylem mekanı çoğunlukla kapı önü iken, tepe konutlarında ise avludur. Bu, yamaç konutlarının dışa dönük yapısı ile, tepe konutlarının içe dönük yapısını desteklemektedir.

Tablo 4.19: Komşu Ortak Eylem Mekanı Karşılaştırma Tablosu

		KOMSU ORTAK EYLEM MEKANI				Toplam	
		AVLU	SOFA	DAM	KAPIONU		
TIP	tepekonut	Sayısal	13	0	0	0	13
		%	100,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
	yamackonut	Sayısal	3	2	2	6	13
		%	23,1%	15,4%	15,4%	46,2%	100,0%
Toplam		Sayısal	16	2	2	6	26
		%	61,5%	7,7%	7,7%	23,1%	100,0%

Tablo 4.20: Komşu Ortak Eylem Mekanı-Konut Tipi ki-kare sonucu

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Ki-kare	16,250(a)	3	,001
Likelihood Ratio	20,601	3	,000
Linear-by-Linear Association	13,235	1	,000
Örneklem Sayısı	26		

a 6 hücre (75,0%) beklenen değer 5'den küçüktür. Beklenen en küçük değer 1,00.

Sınır morfolojisindeki farklılaşmayı ortaya koyarken, davranışsal bulguları destekleyen dizimsel bulguları da ortaya koymak gerekmektedir.

Ortalama konut derinlik değerinin altında kalan konutlar sığ, ortalama derinlik değerinin üstünde değere sahip konutlar ise derin konut olarak adlandırılmıştır (Tablo 4.21);

$$\text{Sığ konut} \leq \text{ort DDKonut (3.01)} \leq \text{Derin Konut}$$

Konutların sınır morfolojilerini oluşturan önemli verilerden biri olarak önceki bölümlerde ortaya konulan konutların derinlik değerlerinin ki-kare test sonucuna göre anlamlılık değerlerine bakıldığında $p < 0,05$ 'tir ve bağımlılık anlamlıdır. Bu değişken için H_0 hipotezi %95 güven aralığında reddedilmektedir, konut tipi ve konut derinlik değeri arasında bağımlılık olduğu kabul edilebilmektedir (Tablo 4.22). Buna göre, yamaç konutlarını sığ, tepe konutlarını derin konutlar olarak tanımlayabilmekteyiz.

Tablo 4.21: Konut Derinlik Değeri Karşılaştırma Tablosu

		Konut Derinlik Değeri		Toplam
		DERIN KONUT	SIG KONUT	
TIP	tepekonut	13	0	13
	yamackonut	0	13	13
Toplam		13	13	26

Tablo 4.22: Konut Derinlik Değeri-Konut Tipi ki-kare sonucu

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Ki-kare	26,000(b)	1	,000		
Continuity Correction(a)	22,154	1	,000		
Likelihood Ratio	36,044	1	,000		
Fisher's Exact Test				,000	,000
Linear-by-Linear Association	25,000	1	,000		
Örneklem Sayısı	26				

a 2x2tablosu için hesaplanır

b 0 hücre (,0%) beklenen değer 5'den küçüktür. Beklenen en küçük değer 6,50.

Konut sınırlarının nasıl şekillendiğini ortaya koyan bir diğer belirleyici de, konut girişlerinin derinlik değerleridir. Bu analizde, ortalama konut girişi derinlik değerinin altında kalan konutlar sıg giriş, ortalama giriş derinlik değerinin üstünde değere sahip konutlar ise derin giriş olarak adlandırılmıştır (Tablo 4.23);

$$\text{Sığ Giriş} \leq \text{ort DDGiriş (2.91)} \leq \text{Derin Giriş}$$

Konut girişlerinin derinlik değerleri ki-kare test sonucuna göre değerlendirildiğinde, anlamlılık değerleri $p < 0,05$ 'tir ve bağımlılık anlamlıdır. Bu değişken için H_0 hipotezi %95 güven aralığında reddedilmektedir, konut tipi ve konut girişinin derinlik değeri arasında bağımlılık olduğu kabul edilebilmektedir (Tablo 4.24). Buna göre, yamaç konutlarını sıg girişe sahip, tepe konutlarını derin girişe sahip konutlar olarak tanımlayabilmekteyiz.

Tablo 4.23: Konut Girişi Derinlik Değeri Karşılaştırma Tablosu

		Giriş Derinlik Değeri		Toplam
		DERIN GİRİŞ	SIG GİRİŞ	
TIP	tepekonut	11	2	13
	yamackonut	1	12	13
Toplam		12	14	26

Tablo 4.24: Konut Girişi Derinlik Değeri-Konut Tipi ki-kare sonucu

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Ki-kare	15,476(b)	1	,000		
Continuity Correction(a)	12,536	1	,000		
Likelihood Ratio	17,676	1	,000		
Fisher's Exact Test				,000	,000
Linear-by-Linear Association	14,881	1	,000		
Örneklem Sayısı	26				

a 2x2tablosu için hesaplanır

b 0 hücre (,0%) beklenen değer 5'den küçüktür. Beklenen en küçük değer 6,00.

Sınır morfolojisinin önemli bir belirleyicisi olan girişin eşgörüş çevre değeri, konut girişinden algılanan mekan derinliği hakkında bilgi verir. Ortalama konut girişi eşgörüş çevre değerinin altında kalan konutlar sığ giriş, ortalama konut girişi eşgörüş çevre değerinin üstünde değere sahip konutlar ise derin giriş olarak adlandırılmıştır (Tablo 4.25);

$$\text{Sığ Giriş} \leq \text{ort ECDgiriş (64.01)} \leq \text{Derin Giriş}$$

Tepe ve yamaç konutlarında girişten algılanan mekanın çevre değerlerinin ki-kare test sonucuna göre anlamlılık değerlerine bakıldığında $p < 0,05$ 'tir ve bağımlılık anlamlıdır. Bu değişken için H_0 hipotezi %95 güven aralığında reddedilmektedir, konut tipi ve giriş eşgörüş çevre değeri arasında bağımlılık olduğu kabul edilebilmektedir (Tablo 4.26). Buna göre, giriş derinlik değeri analizinin yanı sıra bu eşgörüş çevre değeri de ortaya koymuştur ki, yamaç konutlarını sığ girişe sahip, tepe konutlarını derin girişe sahip konutlar olarak tanımlayabilmekteyiz..

Tablo 4.25: Giriş Eşgörüş Çevre Değeri Karşılaştırma Tablosu

		Giriş Eşgörüş Çevre Değeri		Toplam
		DERİN GİRİŞ	SİĞ GİRİŞ	
TIP	tepekonut	9	4	13
	yamackonut	4	9	13
Toplam		13	13	26

Tablo 4.26: Giriş Eşgörüş Çevre Değeri-Konut Tipi ki-kare sonucu

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Ki-kare	3,846(b)	1	,050		
Continuity Correction(a)	2,462	1	,117		
Likelihood Ratio	3,947	1	,047		
Fisher's Exact Test				,115	,058
Linear-by-Linear Association	3,698	1	,054		
Örneklem Sayısı	26				

a 2x2 tablosu için hesaplanır

b 0 hücre (,0%) beklenen değer 5'den küçüktür. Beklenen en küçük değer 6,50.

Sonuç olarak, tepe ve yamaç konutlarının analiz sonuçları değerlendirildiğinde, tepe konutlarının derin, yamaç konutlarının sığ konutlar olduğunu söylemek mümkündür. Tepe konutlarının çizdiği sınırlar, yerleşmenin savunma davranışına ve sosyal farklılaşmaya bağlı nitel ve nicel büyüklük gösterirken, yamaç konutlarının küçük parsel yapısı konutlarının sınır değerlerinde, sığ derinlik ve dar sınır alanı şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

4.5.2 Mekansal Eşik Morfolojisine Bağlı Bulgular

Eşik Morfolojisini araştırırken kullanılan dizimsel belirleyicilerden, konutun parçalı mı yoksa bütünleşik-sıkı bir yapıya mı sahip olduğu, mekanlar arası geçişleri farklılaştırdığının ispatı için önceki bölümde ortaya konulan davranışsal ve dizimsel değerlerin konut tipi ile bağımlılık gösterip göstermediği ki-kare testi ile sınanacaktır.

Davranışsal olarak ortaya konulabilecek belirleyici konut girişinin açıldığı mekandır. Buna bağlı olarak tepe ve yamaç konutlarının giriş mekanlarının ki-kare test sonucuna göre anlamlılık değerlerine bakıldığında $p < 0,05$ 'tir ve bağımlılık anlamlıdır. Bu değişken için h_0 hipotezi %95 güven aralığında reddedilmektedir, konut tipi ve girişin açıldığı mekan arasında bağımlılık olduğu kabul edilebilmektedir (Tablo 4.28). Buna bağlı olarak, tepe konutlarında girişin avluya, yamaç konutlarında ise konutun bir parçası olan kapalı eyvana(hole) açıldığı sonucuna varılabilir.

Tablo 4.27: Giriş Mekanı Karşılaştırma Tablosu

		GIRIS MEKANI				Toplam
		AVLU	İÇ MEKAN	DAM-AVLU	TERAS	
TIP	tepekonut	12	1	0	0	13
	yamackonut	4	4	4	1	13
Toplam		16	5	4	1	26

Tablo 4.28: Giriş Mekanı-Konut Tipi ki-kare sonucu

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Ki-kare	10,800(a)	3	,013
Likelihood Ratio	13,045	3	,005
Linear-by-Linear Association	9,351	1	,002
Örneklem Sayısı	26		

a 6 hücre (75,0%) beklenen değer 5'den küçüktür. Beklenen en küçük değer ,50.

Davranışsal olarak ortaya konulabilecek bir diğer belirleyici avluya açılan yaşam çekirdeği dışındaki mekanlardır. Dağılım tablosuna bakıldığında, tepe konutlarında avluya açılan servis mekan yoğunluğuna karşılık, yamaç konutlarında avluya açılan mekanların sınırlı sayıda olduğu sonucuna varılabilir (Tablo 4.29).

Buna bağlı olarak tepe ve yamaç konutlarının giriş mekanlarının ki-kare test sonucuna göre anlamlılık değerlerine bakıldığında $p < 0,05$ 'tir ve bağımlılık anlamlıdır. Bu değişken için h_0 hipotezi %95 güven aralığında reddedilmektedir, konut tipi ve avluya açılan yaşam dışındaki mekanlar arasında bağımlılık olduğu kabul edilebilmektedir (Tablo 4.30).

Tablo 4.29: Avluya Açılan Mekan(Yaşam Dışında) Tipi Karşılaştırma Tablosu

		AVLUDA MEKAN(yaşam dışında)		Toplam
		YOK	VAR	
TIP	tepekonut	0	13	13
	yamackonut	9	4	13
Toplam		9	17	26

Tablo 4.30: Avluya Açılan Mekan Tipi-Konut Tipi ki-kare sonucu

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Ki-kare	13,765(b)	1	,000		
Continuity Correction(a)	10,876	1	,001		
Likelihood Ratio	17,493	1	,000		
Fisher's Exact Test				,000	,000
Linear-by-Linear Association	13,235	1	,000		
N of Valid Cases	26				

a 2x2tablosu için hesaplanır

b 2 hücre (50,0%) beklenen değer 5'den küçüktür. Beklenen en küçük değer 4,50.

Dizimsel belirleyicilerden ilki, bağımsız yığma kütle sayısıdır. Bağımsız kütle sayısı konutu oluşturan birimler arası geçişler hakkında bilgi verir. Birbirinden bağımsız birimler parçalı konut özelliği gösterirken, birbiriyle yakın ilişkili konut sıkı özelliği taşır. Bu analizde, ortalama bağımsız kütle sayısının altında kalan konutlar sıkı konut, ortalama bağımsız kütle sayısının üstünde kalan konutlar ise parçalı konut olarak adlandırılmıştır (Tablo 4.31);

$$\text{Sıkı Konut} \leq \text{ortBAĞIMSIZ KÜTLE SAYISI (2.04)} \leq \text{Parçalı Konut}$$

Buna bağlı olarak tepe ve yamaç konutlarının bağımsız yığma kütle sayılarının ki-kare test sonucuna göre anlamlılık değerlerine bakıldığında $p < 0,05$ 'tir ve bağımlılık anlamlıdır. Bu değişken için H_0 hipotezi %95 güven aralığında reddedilmektedir, konut tipi ve konut bağımsız yığma kütle sayısı arasında bağımlılık olduğu kabul edilebilmektedir (Tablo 4.32). Buna bağlı olarak, tepe konutlarının parçalı, yamaç konutlarının bütünleşik ve sıkı bir yapıya sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 4.31: Bağımsız Kütle Sayısı Karşılaştırma Tablosu

		Bağımsız Kütle Sayısı		Toplam
		PARCALI	SIKI	
TIP	tepekonut	6	7	13
	yamackonut	0	13	13
Toplam		6	20	26

Tablo 4.32: Bağımsız Kütle Sayısı-Konut Tipi ki-kare sonucu

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Ki-kare	7,800(b)	1	,005		
Continuity Correction(a)	5,417	1	,020		
Likelihood Ratio	10,146	1	,001		
Fisher's Exact Test				,015	,007
Linear-by-Linear Association	7,500	1	,006		
Örneklem Sayısı	26				

a 2x2tablosu için hesaplanır

b 2 hücre (50,0%) beklenen değer 5'den küçüktür. Beklenen en küçük değer 3,00.

Bağımsız yığma kütle sayısının yanı sıra sirkülasyon sayısındaki farklılıklar da mekanlar arası geçişleri etkilemektedir. Bu analizde, ortalama sirkülasyon çekirdek sayısının altında kalan konutlar sıkı konut, ortalama sirkülasyon çekirdek sayısının üstünde kalan konutlar ise parçalı konut olarak adlandırılmıştır (Tablo 4.33);

$$\text{Sıkı Konut} \leq \text{ort SİRKÜLASYON ÇEKİRDEK SAYISI (1.65)} \leq \text{Parçalı Konut}$$

Buna bağlı olarak tepe ve yamaç konutlarının sirkülasyon sayılarının ki-kare test sonucuna göre anlamlılık değerlerine bakıldığında $p < 0,05$ 'tir ve bağımlılık anlamlıdır. Bu değişken için H_0 hipotezi %95 güven aralığında reddedilmektedir, konut tipi ve sirkülasyon çekirdek sayısı arasında bağımlılık olduğu kabul edilebilmektedir (Tablo 4.34). Buna bağlı olarak, tepe konutlarının parçalı, yamaç konutlarının bütünleşik ve sıkı bir yapıya sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 4.33: Sirkülasyon Çekirdek Sayısı Karşılaştırma Tablosu

		Sirkülasyon Çekirdek Sayısı		Toplam
		PARCALI	SIKI	
TIP	tepekonut	10	3	13
	yamackonut	4	9	13
Toplam		14	12	26

Tablo 4.34: Sirkülasyon Çekirdek Sayısı-Konut Tipi ki-kare sonucu

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Ki-kare	5,571(b)	1	,018		
Continuity Correction(a)	3,869	1	,049		
Likelihood Ratio	5,796	1	,016		
Fisher's Exact Test				,047	,024
Linear-by-Linear Association	5,357	1	,021		
Örneklem Sayısı	26				

a 2x2tablosu için hesaplanır

b 0 hücre (,0%) beklenen değer 5'den küçüktür. Beklenen en küçük değer 6,00.

Avlunun yeri, avlunun bağlantısallığı ve merkezi etkisi hakkında bilgi vermektedir. Buna bağlı olarak tepe ve yamaç konutlarında avlunun yerinin ki-kare test sonucuna göre anlamlılık değerlerine bakıldığında $p < 0,05$ 'tir ve bağımlılık anlamlıdır. Bu değişken için H_0 hipotezi %95 güven aralığında reddedilmektedir, konut tipi ve avlunun yeri arasında bağımlılık olduğu kabul edilebilmektedir (Tablo 4.36). Avlunun yerine bağlı olarak, tepe konutlarının orta avlu merkezli, yamaç konutlarının ise ön avlularla bütünleşik ve sıkı bir yapıya sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 4.35: Avlunun yeri Karşılaştırma Tablosu

		Avlunun yeri		
		ORTA	ÖN	Toplam
TIP	tepekonut	10	3	13
	yamackonut	4	8	12
Toplam		14	11	25

Tablo 4.36: Avlunun yeri-Konut Tipi ki-kare sonucu

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Ki-kare	4,812(b)	1	,028		
Continuity Correction(a)	3,205	1	,073		
Likelihood Ratio	4,975	1	,026		
Fisher's Exact Test				,047	,036
Linear-by-Linear Association	4,619	1	,032		
Örnekleme Sayısı	25				

a 2x2 tablosu için hesaplanır

b 0 hücre (,0%) beklenen değer 5'den küçüktür. Beklenen en küçük değer 5,28.

Avluya açılan mekan sayısı avlu içindeki geçişleri ve mekanlar arası eşikleri ortaya koymaktadır. Bu analizde, ortalama avluya açılan mekan sayısının altında kalan avlular zayıf paylaşımlı, ortalama avluya açılan mekan sayısının üstünde kalan avlular ise güçlü paylaşımlı avlu olarak adlandırılmıştır (Tablo 4.37);

Zayıf Paylaşımlı $\leq$ ort AVLUYA AÇILAN MEKAN SAYISI (3.12) $\leq$ Güçlü Paylaşımlı

Buna bağlı olarak tepe ve yamaç konutlarında avluya açılan mekan sayılarının ki-kare test sonucuna göre anlamlılık değerlerine bakıldığında $p < 0,05$ 'tir ve bağımlılık anlamlıdır. Bu değişken için H_0 hipotezi %95 güven aralığında reddedilmektedir, konut tipi ve avluya açılan mekan sayısı arasında bağımlılık olduğu kabul edilebilmektedir (Tablo 4.38). Avluya açılan mekan sayısına bağlı olarak, tepe konutlarının parçalı ve avlu merkezli, yamaç konutlarının avlu merkezli olmayan bütünleşik ve sıkı bir yapıya sahip olduğu söylenebilir

Tablo 4.37: Avluya Açılan Mekan Sayısı Karşılaştırma Tablosu

		Avluya Açılan Mekan Sayısı		Toplam
		GUCLU PAYLASIMLI AVLU	ZAYIF PAYLASIMLI AVLU	
TIP	tepekonut	9	4	13
	yamackonut	1	12	13
Toplam		10	16	26

Tablo 4.38: Avluya Açılan Mekan Sayısı-Konut Tipi ki-kare sonucu

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Ki-kare	10,400(b)	1	,001		
Continuity Correction(a)	7,963	1	,005		
Likelihood Ratio	11,547	1	,001		
Fisher's Exact Test				,004	,002
Linear-by-Linear Association	10,000	1	,002		
Örneklem Sayısı	26				

a 2x2tablosu için hesaplanır

b 0 hücre (,0%) beklenen değer 5'den küçüktür. Beklenen en küçük değer 5,00.

Avluya açılan mekan sayısının yanısıra avlunun derinlik değeri de eşik morfolojisini ortaya koyan bir belirleyicidir. Bu analizde, ortalama avlu derinlik değerinin altında kalan avlular sıg avlu, ortalama avlu derinlik değerinin üstünde değere sahip avlular ise derin avlu olarak adlandırılmıştır (Tablo 4.39);

$$\text{Sığ Avlu} \leq \text{ort DDAvlu (2.50)} \leq \text{Derin Avlu}$$

Buna bağlı olarak tepe ve yamaç konutlarında avluların derinlik değerlerinin ki-kare test sonucuna göre anlamlılık değerlerine bakıldığında $p < 0,05$ 'tir ve bağımlılık anlamlıdır. Bu değişken için H_0 hipotezi %95 güven aralığında reddedilmektedir, konut tipi ve avlu derinlik değeri arasında bağımlılık olduğu kabul edilebilmektedir (Tablo 4.40). Buna bağlı olarak, tepe konut avlularının derinlik değerlerinin, yamaç konutlarının avlularından fazla olması, tepe konutlarının parçalı yapısı ile yamaç konutlarının bütünleşik-sıkı yapısındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır.

Tablo 4.39: Avlu Derinlik Değeri Karşılaştırma Tablosu

		Avlu Derinlik Değeri		Toplam
		DERIN	SIG	
TIP	tepekonut	12	1	13
	yamackonut	0	13	13
Toplam		12	14	26

Tablo 4.40: Avlu Derinlik Değeri-Konut Tipi ki-kare sonucu

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Ki-kare	22,286(b)	1	,000		
Continuity Correction(a)	18,726	1	,000		
Likelihood Ratio	28,839	1	,000		
Fisher's Exact Test				,000	,000
Linear-by-Linear Association	21,429	1	,000		
Örneklem Sayısı	26				

a 2x2 tablosu için hesaplanır

b 0 hücre (,0%) beklenen değer 5'den küçüktür. Beklenen en küçük değer 6,00.

4.5.2. Ortak Eylem Düğüm Noktalarının Morfolojisine Bağlı Bulgular

Ortak eylem noktalarının mekansal değerleri özellikle yaşam mekanının yeri-derinliği ve bütünleşme değerleri ile farklılaşmaktadır. Görelî bütünleşme değeri yaşam mekanının konut içinde diğer mekanlarla ilişkisini açıklar. Bu analizde, ortalama yaşam mekanı görelî bütünleşme değerinin altında kalan konutlar bütünleşik , ortalama yaşam mekanı görelî bütünleşme değerinin üstünde değere sahip konutlar ise ayrışık olarak adlandırılmıştır (Tablo 4.41);

$$\text{Bütünleşik} \leq \text{ort GBDyaşam (2.89)} \leq \text{Ayrışık}$$

Tepe ve yamaç konutlarında yaşam mekanlarının görelî bütünleşme değerlerinin ki-kare test sonucuna göre anlamlılık değerlerine bakıldığında $p < 0,05$ 'tir ve bağımlılık anlamlıdır. Bu değişken için H_0 hipotezi %95 güven aralığında reddedilmektedir, konut tipi ve yaşam mekanı görelî bütünleşme değeri arasında bağımlılık olduğu kabul edilebilmektedir (Tablo 4.42).

Tablo 4.41: Yaşam Mekanı Görelî Bütünleşme Değeri Karşılaştırma Tablosu

		Yaşam Mekanı Görelî Bütünleşme		Toplam
		BUTUNLESİK	AYRISIK	
TIP	tepekonut	5	8	13
	yamackonut	10	3	13
Toplam		15	11	26

Tablo 4.42: Yaşam Mekanı Görelî Bütünleşme Değeri-Konut Tipi ki-kare sonucu

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Ki-kare	3,939(b)	1	,047		
Continuity Correction(a)	2,521	1	,112		
Likelihood Ratio	4,057	1	,044		
Fisher's Exact Test				,111	,055
Linear-by-Linear Association	3,788	1	,052		
Örneklem Sayısı	26				

a 2x2tablosu için hesaplanır

b 0 hücre (,0%) beklenen değer 5'den küçüktür. Beklenen en küçük değer 5,50.

Bir diğer belirleyici olan yaşam derinlik değeri ise yaşam mekanının konut içindeki derinliğini ve ulaşılabilirliğini ortaya koyar. Alan çalışmasında, derin ve sığ çekirdek olarak ortaya çıkan farklılıkların analizi yapılmıştır. Bu analizde, ortalama yaşam derinlik değerinin altında kalan mekanlar sığ yaşam mekanı, ortalama yaşam derinlik değerinin üstünde değere sahip mekanlar ise derin yaşam mekanı olarak adlandırılmıştır (Tablo 4.43);

$$\text{Sığ Yaşam} \leq \text{ort DDyaşam (2.99)} \leq \text{Derin Yaşam}$$

Buna bağlı olarak, tepe ve yamaç konutlarında yaşam mekanlarının derinlik değerlerinin ki-kare test sonucuna göre anlamlılık değerlerine bakıldığında $p < 0,05$ 'tir ve bağımlılık anlamlıdır. Bu değişken için H_0 hipotezi %95 güven aralığında reddedilmektedir, konut tipi ve yaşam mekanı derinlik değeri arasında bağımlılık olduğu kabul edilebilmektedir (Tablo 4.44).

Tablo 4.43: Yaşam Mekanı Derinlik Değeri Karşılaştırma Tablosu

		Yaşam Mekanı Derinlik Değeri		
		DERİN	SİĞ	Toplam
TIP	tepekonut	13	0	13
	yamackonut	0	13	13
Toplam		13	13	26

Tablo 4.44: Yaşam Mekanı Derinlik Değeri-Konut Tipi ki-kare sonucu

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Ki-kare	26,000(b)	1	,000		
Continuity Correction(a)	22,154	1	,000		
Likelihood Ratio	36,044	1	,000		
Fisher's Exact Test				,000	,000
Linear-by-Linear Association	25,000	1	,000		
Örneklem Sayısı	26				

a 2x2tablosu için hesaplanır

b 0 hücre (,0%) beklenen değer 5'den küçüktür. Beklenen en küçük değer 6,50.

Yaşam mekanının bağlantısallık değeri yaşam mekanının konut içindeki diğer kaç mekana erişilebilirliği olduğunu ortaya koyar. Alan çalışmasında, konut tipine bağlı güçlü ve zayıf bağlantılı yaşam mekanları değerlendirilmiştir. Bu analizde, ortalama yaşam bağlantısallık değerinin altında kalan mekanlar zayıf bağlantılı, ortalama yaşam bağlantısallık değerinin üstünde değere sahip mekanlar ise güçlü bağlantılı yaşam mekanı olarak adlandırılmıştır (Tablo 4.45);

$$\text{Zayıf Bağlantılı} \leq \text{ort BDyaşam (1.95)} \leq \text{Güçlü Bağlantılı}$$

Buna bağlı olarak, tepe ve yamaç konutlarında yaşam mekanlarının bağlantısallık değerlerinin ki-kare test sonucuna göre anlamlılık değerlerine bakıldığında $p < 0,05$ 'tir ve bağımlılık anlamlıdır. Bu değişken için H_0 hipotezi %95 güven aralığında reddedilmektedir, konut tipi ve yaşam bağlantısallık değeri arasında bağımlılık olduğu kabul edilebilmektedir (Tablo 4.46). Buna göre tepe yerleşmelerinde yaşam mekanı zayıf bağlantılı çıkarken, yamaç konutlarında güçlü bağlantılı görünmektedir.

Tablo 4.45: Yaşam Mekanı Bağlantısallık Değeri Karşılaştırma Tablosu

		Yaşam Mekanı Bağlantısallık Değeri		
		GUCLU BAGLANTILI	ZAYIF BAGLANTILI	Toplam
TIP	tepekonut	5	8	13
	yamackonut	12	1	13
Toplam		17	9	26

Tablo 4.46: Yaşam Mekanı Bağlantısallık Değeri-Konut Tipi ki-kare sonucu

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Ki-kare	8,327(b)	1	,004		
Continuity Correction(a)	6,118	1	,013		
Likelihood Ratio	9,168	1	,002		
Fisher's Exact Test				,011	,006
Linear-by-Linear Association	8,007	1	,005		
Örneklem Sayısı	26				

a 2x2 tablosu için hesaplanır

b 2 hücre (50,0%) beklenen değer 5'den küçüktür. Beklenen en küçük değer 4,50.

Derin ve sığ morfolojik farkı ortaya koyan bir başka belirleyici de kaya oyma mekan sayısıdır. Bu analizde, ortalama kaya oyma mekan sayısının altında kalan konutlar sığ, ortalama kaya oyma mekan sayısının üstünde değere sahip konutlar ise derin konutlar olarak adlandırılmıştır (Tablo 4.45);

$$\text{Sığ Konut} \leq \text{ort KAYA OYMA MEKAN SAYISI (3.19)} \leq \text{Derin Konut}$$

Buna bağlı olarak, tepe ve yamaç konutlarında kaya oyma mekan sayı değerlerinin ki-kare test sonucuna göre anlamlılık değerlerine bakıldığında $p < 0,05$ 'tir ve bağımlılık anlamlıdır. Bu değişken için H_0 hipotezi %95 güven aralığında, konut tipi ve kaya oyma mekan sayı değeri arasında bağımlılık olduğu kabul edilebilmektedir (Tablo 4.48). Tepe konutlarında kaya oyma mekan sayılarının yamaç konutlarından fazla oluşu konut derinliklerinin bir görünümüdür.

Tablo 4.47: Kaya Oyma Mekan Sayısı Karşılaştırma Tablosu

		Kaya Oyma Mekan Sayısı		
		DERİN	SİĞ	Toplam
TİP	tepekonut	8	5	13
	yamackonut	2	11	13
Toplam		10	16	26

Tablo 4.48: Kaya Oyma Mekan Sayısı-Konut Tipi ki-kare sonucu

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Ki-kare	5,850(b)	1	,016		
Continuity Correction(a)	4,063	1	,044		
Likelihood Ratio	6,161	1	,013		
Fisher's Exact Test				,041	,021
Linear-by-Linear Association	5,625	1	,018		
Örnekleme Sayısı	26				

a 2x2 tablosu için hesaplanır

b 0 hücre (,0%) beklenen değer 5'den küçüktür. Beklenen en küçük değer 5,00.

Derin ve sığ çekirdek olarak ortaya çıkan farklılıkları ortaya koyan bir başka belirleyici de yaşam mekanının girişe olan uzaklığıdır. Bu analizde, yaşam mekanının girişe uzaklık ortalama değerinden küçük mekanlar sığ, yaşam mekanının girişe uzaklık ortalama değerinden yüksek mekanlar derin olarak adlandırılmıştır (Tablo 4.49);

$$\text{Sığ Mekan} \leq \text{ort YAŞAM MEKANI GİRİŞE UZAKLIĞI (11.91)} \leq \text{Derin Mekan}$$

Buna bağılı olarak, tepe ve yamaç konutlarında yaşam mekanlarının girişe uzaklık değerlerinin ki-kare test sonucuna göre anlamlılık değerlerine bakıldığında $p < 0,05$ 'tir ve bağımlılık anlamlıdır. Bu değişken için h_0 hipotezi %95 güven aralığında, konut tipi ve yaşam mekanının girişe uzaklık değeri arasında bağımlılık olduğu kabul edilebilmektedir (Tablo 4.50).

Tablo 4.49: Yaşam Mekanı Girişe Uzaklığı Karşılaştırma Tablosu

		Yaşam Mekanı Girişe Uzaklığı		Toplam
		DERİN	SIG	
TIP	tepekonut	10	3	13
	yamackonut	2	11	13
Toplam		12	14	26

Tablo 4.50: Yaşam Mekanı Girişe Uzaklığı-Konut Tipi ki-kare sonucu

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Ki-kare	9,905(b)	1	,002		
Continuity Correction(a)	7,583	1	,006		
Likelihood Ratio	10,682	1	,001		
Fisher's Exact Test				,005	,002
Linear-by-Linear Association	9,524	1	,002		
Örneklem Sayısı	26				

a 2x2 tablosu için hesaplanır

b 0 hücre (,0%) beklenen değer 5'den küçüktür. Beklenen en küçük değer 6,00.

Karmaşık veya basit konut morfolojisinde ortaya çıkan farklılıkları ortaya koyan bir başka belirleyici de bağımsız konut yaşam mekan sayısıdır. Bu analizde, ortalama yaşam mekan sayısından küçük konutlar basit, ortalama yaşam mekan sayısından büyük konutlar karmaşık olarak adlandırılmıştır (Tablo 4.51);

$$\text{Basit} \leq \text{ort YAŞAM SAYISI (4.81)} \leq \text{Karmaşık}$$

Buna bağılı olarak, tepe ve yamaç konutlarında yaşam mekanlarının girişe uzaklıklar değerlerinin ki-kare test sonucuna göre anlamlılık değerlerine bakıldığında $p < 0,05$ 'tir ve bağımlılık anlamlıdır. Bu değişken için h_0 hipotezi %95 güven aralığında, konut tipi ve yaşam mekanının girişe uzaklık değeri arasında bağımlılık olduğu kabul edilebilmektedir (Tablo 4.52).

Tablo 4.51: Bağımsız Konut Yaşam Sayısı Karşılaştırma Tablosu

		Bağımsız Konut Yaşam Sayısı		Toplam
		KARMASIK	BASIT	
TIP	tepekonut	9	4	13
	yamackonut	4	9	13
Toplam		13	13	26

Tablo 4.52: Bağımsız Konut Yaşam Sayısı-Konut Tipi ki-kare sonucu

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Ki-kare	3,846(b)	1	,050		
Continuity Correction(a)	2,462	1	,117		
Likelihood Ratio	3,947	1	,047		
Fisher's Exact Test				,115	,058
Linear-by-Linear Association	3,698	1	,054		
Örnekleme Sayısı	26				

a 2x2tablosu için hesaplanır

b 0 hücre (,0%) beklenen değer 5'den küçüktür. Beklenen en küçük değer 6,50.

Giriş kattaki mekan sayısı da ortak eylem noktalarının yapısını farklılaştırmaktadır. Bu analizde, ortalama giriş kat mekan sayısından küçük konutlar basit, ortalama giriş kat mekan sayısından büyük konutlar karmaşık olarak adlandırılmıştır (Tablo 4.51);

$$\text{Basit} \leq \text{ort GİRİŞ KAT MEKAN SAYISI (4.58)} \leq \text{Karmaşık}$$

Tepe ve yamaç konutlarında giriş kat mekan sayılarının ki-kare test sonucuna göre anlamlılık değerlerine bakıldığında $p < 0,05$ 'tir ve fark anlamlıdır. Bu değişken için ho hipotezi %95 güven aralığında reddedilmektedir, konut tipi ve giriş kat mekan sayısı arasında bağımlılık olduğu kabul edilebilmektedir (Tablo 4.54).

Tablo 4.53: Giriş Kat Mekan Sayısı Karşılaştırma Tablosu

		Giriş Kat Mekan Sayısı		Toplam
		KARMASIK	BASIT	
TIP	tepekonut	10	3	13
	yamackonut	3	10	13
Toplam		13	13	26

Tablo 4.54: Giriş Kat Mekan Sayısı-Konut Tipi ki-kare sonucu

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Ki-kare	7,538(b)	1	,006		
Continuity Correction(a)	5,538	1	,019		
Likelihood Ratio	7,953	1	,005		
Fisher's Exact Test				,017	,008
Linear-by-Linear Association	7,249	1	,007		
Örnekleme Sayısı	26				

a 2x2 tablosu için hesaplanır

b 0 hücre (,0%) beklenen değer 5'den küçüktür. Beklenen en küçük değer 6,50.

Konut tipi ve analizi oluşturan morfolojik belirleyiciler arasındaki ilişkilerin istatistik sonuçları, konut tipi ile konutun sınır-eşik ve ortak eylem düğüm noktalarına ait özellikler arasında ilişki olduğu hipotezini desteklemektedir. Sınır-eşik ve ortak eylem noktalarının morfolojik özelliklerinin tepe ve yamaç konutlarda farklılaştığı bu analizlerle ispatlanmıştır. Konut tipi ve belirleyiciler arasında ispatlanan bağıntıları gösteren tablodan da görülebileceği gibi, sınır-eşik ve ortak eylem morfolojilerini kuran faktörler, konut tipi dolayısı ile konutun yerleşme içindeki yerleşme şekline yani tepe ya da yamaç yerleşme oluşuna bağlı olarak şekillenmektedir (Tablo 4.55). Buna göre, yerleşmenin tepe yerleşme olmasına bağlı savunma davranışının, konutların psiko-sosyal sınır, eşik ve çekirdek yapılarını şekillendirdiğini söylemek mümkündür. Yerleşmenin kurucu etkileri, konut örüntüsünü bu çerçevede farklılaştırmakta ve yönlendirmektedir.

Tablo 4.55: Konut Tipi ile Morfolojik Belirleyiciler Arasındaki Anlamlı İlişkiler Tablosu

Konut Sınır Morfolojisi	Komşu Sınır Elemanı	$p=0.00<0.05$	K O N U T T i P i (T E P E v e Y A M A Ç K O N U T)
	Komşu Ortak Eylem Mekanı	$p=0.01<0.05$	
	Sokağa Bakış Noktası Varlığı		
	Sokağa Bakan Mekan Eylemi	$p=0.033<0.05$	
	Girişin Yeri		
	Avlu Duvarı Varlığı	$p=0.01<0.05$	
	Avlu Kapısı Varlığı	$p=0.013<0.05$	
	DD[giriş]	$p=0.00<0.05$	
	DD[konut]	$p=0.00<0.05$	
Konut Mekansal Eşik Morfolojisi	Konut Girişinin Açıldığı Mekan	$p=0.013<0.05$	
	Avluda Açılan Mekan	$p=0.001<0.05$	
	Avlu Kullanımı		
	Giriş Sayısı		
	Avlu Sayısı		
	Avlu Yeri	$p=0.028<0.05$	
	Avluya Açılan Mekan Sayısı	$p=0.00<0.05$	
	Bağımsız Kütle Sayısı	$p=0.005<0.05$	
	Sirkülasyon Çekirdek Sayısı	$p=0.018<0.05$	
	DD[avlu]	$p=0.00<0.05$	
	BD[avlu]		
	GBD[avlu]		
Konut Ortak Eylem Düşüm Noktalarının Morfolojisi	Kat Sayısı		
	Yaşam Mekan Girişe Uzaklığı(m)	$p=0.002<0.05$	
	Kaya Oyma Mekan Sayısı	$p=0.016<0.05$	
	Bağımsız Konut Yaşam Sayısı	$p=0.05\leq 0.05$	
	Giriş Kat Mekan Sayısı	$p=0.006<0.05$	
	Üst Kat Mekan Sayısı		
	DD[yaşam]	$p=0.00<0.05$	
	BD[yaşam]	$p=0.004<0.05$	
	GBD[yaşam]	$p=0.047<0.05$	
Eşgörüş Alan Analizi	A/P[giriş]		
	EAD[giriş]		
	ECD[giriş]	$p=0.05\leq 0.05$	
	A/P[avlu]		
	EAD[avlu]		
	ECD[avlu]		
	A/P[yaşam]		
	EAD[yaşam]		
	ECD[yaşam]		

KISALTMALAR;

DD=Derinlik Değeri

HS=Hücre Sayısı

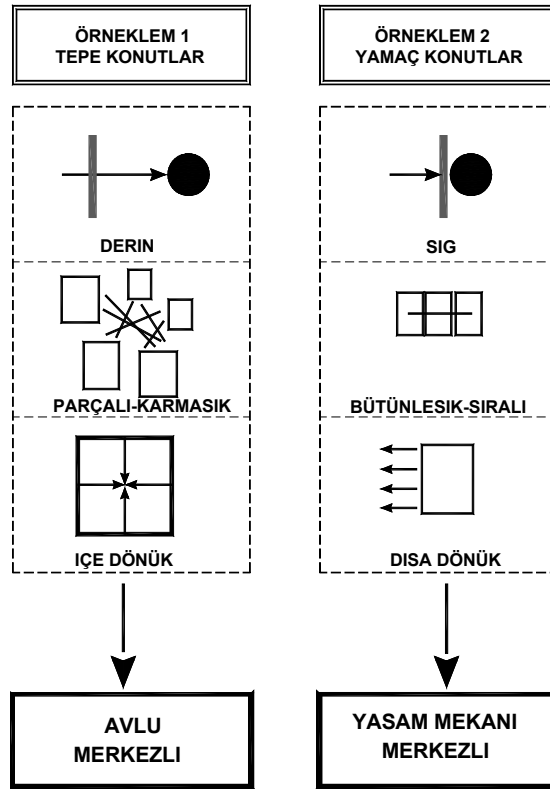
BD=Bağlantısallık Değeri

GBD=Görelî Bütünleşme Değeri

EAD=Eşgörüş Alan Değeri

ECD=Eşgörüş Çevre Değeri

Bu çerçevede Uçhisar analiz sonuçları, yerleşmenin tepe konutları ve yamaç konutları arasında farklılıklar göstermektedir. Sokak üzerinde sürekli doku oluşturan yamaca yaslı dam konutları, kütsel davranış sergileyerek kentin savunma davranışına ait ipuçları sergilemektedir. Avlu etrafında parçalı düzenleri ile tepe konutları, çıkmaz sokaklar üzerinde yerleşmiş ve avlu duvarları ile çevrelenmişlerdir. Tepe konutlarında **avlu merkezli** bir yapı mevcutken, yamaç konutlarında **yaşam mekanı merkezli** bir yapı görölmektedir. Tepe konutlarının derinlik değeri, yamaç konutlarından yüksektir ve tepe konutları yaşam mekanı **derin çekirdek** özelliği gösterirken, derinlik değeri düşük yamaç konutları **sığ çekirdek** özelliği sergiler. Tepe konutlarının avlu içinde gerçekleşen komşuluk eylemleri ve sokakla kurulan sınırlı ilişkiye dayanarak **içedönük** konutlar, yamaç konutlarının ise sokağa taşan komşuluk eylemlerine ve sokakla kurulan yapısal yakınlığa bağlı olarak **dışadönük** konutlar olduğunu söylemek mümkündür. Tepe konutlarının mekansal bütünleşme değerlerine ve mekansal parçalar arası geçişlere bakarak **parçalı-karmaşık**, yamaç konutlarının **bütünleşik-sıralı** yapıda konutlar olduğunu söylemek mümkündür. Buna bağlı olarak, yamaç konutlarının **sürekli kütsel** yapısına karşılık, tepe konutlarının **süreksiz parçalı** yapısı, yerleşmenin savunma davranışının bir görünümü kabul edilebilir(Şekil 4.33).

Şekil 4.33: Analiz Sonuçlarının Mekansal Bulgularının Sonuç Şeması

5. TEZİN SONUCU

Bu çalışma kapsamında Anadolu tepe kentlerinin coğrafyadan aldığı etkilerin konut morfolojilerindeki yansımaları ve kurucu etkilerinin izleri ortaya konulmuştur. Tarih boyunca Anadolu'daki tepe kent yerleşmelerine baktığımızda, katmanlı ve dinamik bir yapının çözümlemesini yapmak kaçınılmazdır. Bu çerçevede, bu çalışma ortaya koymuştur ki, tepe kentlerin kurucu etkileri kentin morfolojisini şekillendirdiği gibi, en etkin dinamiklerini konut dokusu üzerinde göstermiştir. Konut, yerleşmeyi kuran etkilerin yönlendirdiği bir oluşumdur ve bu etkilerden bağımsız düşünülemez. Yerleşmeyi kurucu dinamikler, coğrafi ve topografik, politik, sosyo-ekonomik, askeri, kültürel etkiler, üretim biçimlerine ve ticarete dayalı etkiler, olarak tartışılmıştır. Tüm bu etkilerin sonuçları göstermiştir ki; tepe yerleşmelerin konut dokusundaki hiyerarşisi konut konfigürasyonlarını farklılaştırmıştır. Dağlık sistem(dağlık peyzaj dizileri ve kentleri höyük ve tepelerin üstüne inşa etme eğilimi) ve nicel etkenler (kentleştirilmiş tepeciklerin sınırlı boyutları ve kenti inşa etmek için daha az araç olanağı) Anadolu'da başlangıç koşullarını belirlemiş olabilir. Ayrıca, toplumlar, politik etkiler altında, Anadolu tepe kent yerleşmelerinde, sosyal organizasyonlarını düzenlemişlerdir. Kentlerin fiziksel dokularının, sosyo-politik etkilerle farklılaştığını söylemek mümkündür. Buna bağlı olarak, Kamusal ve özel alan arasındaki sınırlar farklı şekillendiği gibi, sosyal tabakalaşma izlerine rastlanmıştır. Özellikle tepe coğrafyalarda gerek toprakla kurulan ilişkiye, gerek savunma davranışına gerekse coğrafyanın lokasyon-statü ilişkisine bağlı bir farklılaşmanın varlığını ortaya koymak gerekmektedir. Tezin üçüncü bölümünde örnekleri ele alınan bu kentlerde sosyal tabakalaşma kentleşme olgularından biridir. Yerleşmeler çoğunlukla bölgelere ayrılmış ve yerleşmenin hakim noktasında özel bir düzenleme yapılarak bir tören meydanı oluşturulmuştur. Bu meydanın etrafında ise ebat, duvar kalınlığı, yapı malzemesi, duvar işçiliği ve çok miktarda statü nesnesi gibi iç buluntu malzemeleri açısından diğer konut yapılarından farklı evler bulunur. Yönetici zümreyi oluşturan bu elit tabaka aynı zamanda yönetici zümreyi de oluşturur. Yerleşmenin diğer yönünde ise konutlar daha küçük olup yapım tekniği olarak da daha zayıftır. Son olarak Anadolu Tepe Kent morfolojisini kuran en önemli etkenlerden biri de kentin savunma sistemleridir. Kentin sınırlarını oluşturmakla kalmaz aynı zamanda da sosyal ilişkileri düzenleyen savunma davranışı kent içindeki hiyerarşinin en önemli

belirleyicisidir. Savunma davranışı sadece sur dizgeleriyle oluşturulmamıştır. Konut dizgeleri de kentin savunma davranışı hakkında ipuçları verebilmektedir. Bu anlamda, gerek sur dizgelerinin gerekse konut dizgelerinin kenti çevreleyen bir çerçeve değil kenti saran bir örüntü olarak değerlendirilmelidir. Konutların büyüklükleri ve konumları kadar, bir araya gelişleri de farklı oluşumlar ortaya koymuştur. Anadolu tepe kentleri, tanımlı bir coğrafyanın gücünden etkilendiği gibi, sosyal organizasyonları şekillendiren sosyo-politik, ekonomik ve kültürel etkilerin altında da yapılanmışlardır.

Tepe yerleşmelerindeki hiyerarşik yapılanmayı ortaya koyabilmek için öncelikle çalışma kapsamında mekansal yapının kavramsal olgularının neler olduğu ortaya konmuştur. Coğrafya yer-mekan ilişkisi bağlamında özellikle iç-dış arasındaki bağıntının nasıl şekillendiğini açıklayabilir. İç-dış ilişkisi yerleşmenin karakterini belirleyen en önemli olgulardan biridir. Yerleşmenin açıklık ya da kapalılık hali sınırlarının dolu veya geçirgen yapısıyla ortaya çıkar. Mekan, açık veya kapalı olarak tanımlandığında, izole veya bir bütünün parçası gibi davrandığından söz etmek mümkündür. İç ve dış arasındaki sınır ve geçiş bölgelerinin şekli, gerek konut gerekse yerleşmedeki açıklık derecesine ait bilgi verebilir. Buna bağlı olarak, konutun morfolojisinin farklılaşması davranışsal ve dizimsel olgular ortaya koyar. Bu çalışma göstermiştir ki, Anadolu tepe kentlerinde konutların mekansal konfigürasyonları, insan davranışı, özellikle savunma davranışı etkisi altında organize olmuştur ve konut örüntülerini farklılaştırmıştır. Savunma davranışının özellikle sınırları şekillendirdiği düşünüldüğünde konut dokularındaki yansımalarını psiko-sosyal alan kavramı üzerinden okunabileceği çalışmanın çıkış noktasıdır.

Anadolu tepe kentlerinin kurucu etkilerini ve konut konfigürasyonlarındakini izlerini ortaya koyan kavramlar doğrultusunda, tepe kent konutlarının savunma davranışının bir parçası olduğunu ortaya koyacak olan psiko-sosyal alan analizini kuran belirleyiciler oluşturulmuştur. Savunma davranışını kuran en önemli etken olan sınır kavramı, kamusal ve özel alan eşikleri ve ortak eylem düğüm noktaları, analizi kuran temel kavramlar olarak ortaya çıkmıştır. Konutlarının sınır morfolojisi sadece ayırıcı değil aynı zaman da birleştirici bir kavram olarak değerlendirilebilir. Bu anlamda sadece, konutların birbirinden nasıl ayrıldığını değil, nasıl bir araya geldiklerini ve komşuluk ilişkilerini de tanımlar. Eşik kavramı ise, mekanlar arası geçişleri ve mekansal hiyerarşiyi açıklamaya yardımcı olmuştur. Ortak eylem düğüm noktası ise konut yaşam çekirdeğinin yapısını ortaya koymaktadır.

Bu üç ana kavramsal olgu alt etkenlerine ayrıştırılıp, davranışsal ve dizimsel analizler yardımıyla alan çalışmasında sınırlarında, tepe yerleşmelerin konut dokusunda psiko-sosyal alan etkisi ve buna bağlı olarak yerleşmenin savunma yapısının konut morfolojisinde yarattığı farklılaşmalar ortaya çıkmıştır. Alan çalışması için seçilen Kapadokya Bölgesi Uçhisar Yerleşmesinde yapılan çalışması sonuçları bağlamsal bir çalışma olarak, Anadolu tepe kentleri konut dokusu hakkında ipuçları vermektedir.

Kapadokya bölgesi tepe yerleşmeleri incelediğimizde, coğrafyanın etkilerinin konut örüntülerini yönlendirdiğini söyleyebiliriz. Jeolojik yapısının çok etken olduğu gerçeğinin yanı sıra, savunma davranışının zaman içinde yerleşmeleri etkilediği açıktır. Coğrafyanın Kapadokya Bölgesi için yerleşmeleri farklılaştırdığı bir gerçektir. Ancak vadi ve yer altı yerleşmelerinin yanı sıra tepe yerleşmelerin önemli savunma noktaları olmaları önemli bir belirleyicidir. Bu yerleşmelerdeki konut örüntülerinin yerleşmenin savunma davranışının bir parçası olduğu kaçınılmazdır. Uçhisar'da ortaya konan bulgular bu çerçevede değerlendirilebilir.

Anadolu tepe kentlerinde, kesintisiz dışarıya dönük sürekli yapı ile konut dokusunun savunma davranışına ortak olduğu durumları örneklemek mümkündür. Buna ek olarak politik etkenler, yönetim sistemlerine ve sosyal tabakalaşmaya bağlı olarak yerleşmede kale veya akropol çevresindeki konutlar ile yamaçlardaki konutlar arasında morfolojik farklılaşmadan söz edilebilir. Bunun örnekleri çalışma içinde değerlendirilmiştir. Uçhisar analiz sonuçları da göstermiştir ki; yerleşmede Anadolu tepe kentlerindeki savunma davranışının izleri konut dokusu üzerinden okunmaktadır. Yerleşmenin bütününde, tepe konutları ve yamaç konutları arasında farklılıklar ortaya konulmuştur. Sokak üzerinde sürekli doku oluşturan yamaca yaslı dam konutları, sıralı ve dışadönük yapı sergileyerek kentin savunma davranışına ait ipuçları sergilemektedir. Avlu etrafında parçalı düzenleri ile tepe konutları, içe dönük yapıları itibarıyla çıkmaz sokaklar üzerinde yerleşmiş ve avlu duvarları ile çevrelenmişlerdir. Bu iki durum, sınır-eşik ve ortak eylem düğüm noktalarının davranışsal ve dizimsel analizleri sonucunda farklı psiko-sosyal alan görünüşleri ortaya koyarak hipotezi desteklemişlerdir. Avlu duvarlarıyla birbirine ve sokağa bağlanan tepe konutlarına karşılık, bina duvarlarıyla komşuluk ve sokak sınırını oluşturan yamaç konutları, yerleşmenin savunma davranışının çizdiği farklı psiko-sosyal alan sınırlarının göstergesidir. Tepe konutlarının içe dönük yapısı avlu merkezli bir morfoloji sergilerken, yamaç konutlarında dışa dönük yaşam çekirdeği merkezli bir yapı görülmektedir. Mekansal parçalar arası geçişlere bakarak tepe konutlarının parçalı-karmaşık, yamaç konutlarının bütünleşik-sıralı yapıda konutlar

olduğunu söylemek mümkündür. Bu iki farklı yapı konutların derinliklerini de farklılaştırmıştır. Tepe konutlarının derinlik değeri, yamaç konutlarından yüksektir ve tepe konutları yaşam mekanı derin çekirdek özelliği gösterirken, derinlik değeri düşük yamaç konutları sık çekirdek özelliği sergilemektedir. Özetle, yamaç konutlarının sürekli sıralı yapısına karşılık, tepe konutlarının süreksiz parçalı yapısı, yerleşmenin savunma davranışının bir görünümü kabul edilebilir ve konutların yerleşmenin savunma davranışı doğrultusunda yönlendiğini söylemek mümkündür.

Sonuç olarak, Anadolu tepe kentlerinin kurucu etkilerin zaman içinde, farklı toplumsal dinamiklerle farklılaştığı görülmüştür. Tepe Kentlerdeki değişim süreci ile ilgili tek bir modelden söz etmek güçtür. Toplumsal yapıdaki farklılıklar, sosyal organizasyonlara yansımakta, kentin iç güçlerini ve dengelerini değiştirmektedir. Buna karşılık, tepe yerleşmelerin farklı değişim süreçleri göstermelerinin yanı sıra, kurucu etkilerinin izlerinin sürekliliğinin de tartışılmasını gerekmektedir. Bu anlamda, yerleşmenin konut örüntüsü üzerinden yerleşmenin dinamiklerini okumak mümkündür ve tepe yerleşmelerinin savunma davranışını oluşturan ve destekleyen etkenler konut örüntülerini yönlendirmiştir. Bu izlerin varlığının ve sürekliliğinin analizi, konut örüntüsü üzerinde yapılacak her türlü değişim ve gelişim sürecinin bir parçası olmalıdır. Tepe coğrafyasına ait bir yerleşme coğrafyanın ve kendi kurucu etkilerinin gücüyle şekillenmiş ve konut dokusuna yansımalarıyla sosyal yapının önemli bir parçası olmuştur. Bir yerleşmeyi okumanın en önemli gereği konut dokusundaki bu izleri doğru tespit etmek ve sürdürülebilirliğini bu analizlerle ortaya koymaktır.

KAYNAKLAR

- Abbasoğlu, H.** 1996. 'Anadolu'da Antik Konut', Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme Sempozyumu, ed.Sey,Y. Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Akın, G.,** 1985. Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki Tarihsel Ev Tiplerinde Anlam, İ.T.Ü Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul
- Akın, N., Batur, A., Selçuk, B.,** 1999. Osmanlı Mirasının 7 Yüzyılı "Uluslarüstü Bir Miras", Yem, İstanbul.
- Aksoy, Özgönül,** 1974. Uyum Sürecinin Mimarlık Sistemi İçinde Örneklenmesi, K.T.Ü , Trabzon.
- Akurgal, Ekrem,** 1996. Batı Anadolu'da Konut, Yerleşme ve Kent Planlaması (MÖ 3000-30), *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Aktüre, S.,** 1978. 19.Yüzyıl Sonunda Anadolu Kenti Mekansal Yapı Çözümlemesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi *Doktora Tezi*, O.D.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, Ankara.
- Aktüre, S.,** 1994. Anadolu'da Bronz Çağı Kentleri, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Alioğlu, F.,** 2003. Mardin "Şehir Dokusu ve Evler", Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Altman, I., Chemers, M.,** 1980. "Cultural Aspects of Environment-Behavior Relationships", *Handbook of Cross-Cultural Psychology, Social Psychology*, Volume 5, Allyn and Bacon Inc., Boston.
- Altman, I., Stokols, D.,** 1984. Culture and Environment, *Environment and Behavior Series*, Cambridge University Press
- Ayaşlıgil, T., Turgut, S., Yakar, H., Özügül, M., Üzbek, H.,** 2003. Kapadokya Üzerine, Yıldız Teknik Üniversitesi Basım Yayın Merkezi, İstanbul.
- Barker, G. Roger,** 1968. Ecological Psychology. Stanford University Press. California.
- Bennett, W. John,** 1980. Human Behaviour and Environment, Volume 4 *Environment and Culture*, Plenum Press, New York & London, pp. 248-254.

- Bechtel, R.**, 2003. Environmental Cognition, Space, and Action, *Environment and Behavior*, Volume **35**, Thousand Oaks, California.
- Binan, D.**, 1994. Güzelyurt Örneğinde, Kapadokya Bölgesi Yığma Taş Konut Mimarisinin Korunması İçin Bir Yöntem Araştırması, Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı, Rölöve-Restorasyon Programı, İstanbul.
- Bölen, F.**, 1978. Anadolu'da Yerleşme Sisteminin Evrim Analizi ve Çağdaş Mekan Düzenleme Politikalarına Etkilerinin İncelenmesinde Bir Yöntem Denemesi, İ.T.Ü Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul
- Brower, S. N.**, 1980. Territory in Urban Settings, In Altman, I., Rapoport, A., Wohlwill, J. F., (Eds), *Human Behavior and Environment*, Volume **4**, (pp.179-207). New York and London: Plenum Press.
- Cerasi, Maurice, M.**, 2001. Osmanlı Kenti, Osmanlı İmparatorluğu'nda 18. ve 19. Yüzyıllarda Kent Uygarlığı ve Mimarisi, Y.K.Y , İstanbul
- Cieraad, I.**, 1999. At home : an anthropology of domestic space, Syracuse University Pres, Syracuse.
- Chisholm M., Smith, D.**, 1990. Shared space, divided space : essays on conflict and territorial organization, Unwin Hyman, London, Boston.
- Dalton, R., C., Bafna, S.**, 2003. The Syntactical Image of the City, A reciprocal definition of spatial elements and spatial syntaxes, Fourth Space Syntax Symposium, London, 2003
- Dobriner, W. M.**, 1969. *Social Structures and Systems a Sociological Overview*, Pacific Palisades, Ca: Goodyear Publishing Company, Inc.
- Dumont, P., Georgeon F.**, 1996. Modernleşme Sürecinde Osmanlı Kentleri, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Erarslan, A.**, 2004. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nin Başlangıç Evresi Kentleşme Süreci(M.Ö.5000-1900), *Doktora Tezi* İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Erençin A.**, 1979. Kapadokya Yerel Konutlarında Turizme Yönelik Yenileme Çalışmalarına bir Yaklaşım, İ.T.Ü Mimarlık Fakültesi Doktora Tezi.
- Faroqhi S.**, 2000. Osmanlı'da Kentler ve Kentliler, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Gill, V.**, 2001. Social Geographies : Space and Society, Prentice Hall Harlow, England.
- Giovannini, L.** 1971. Arts de Cappadoce, Les Editions Nagel, Geneve
- Heidegger, M.**, 1962. Being and Time, Harper and Row, New York.

- Hillier, B.**, 1989. The Architecture of the Urban Object, *Ekistics*, **56**: 5-21.
- Hillier, B.**, 1996. *Space Is the Machine*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hillier, B.**, 2001. A theory of The City as an Object, Third Space Syntax Symposium, Georgia Institute of Technology, Atlanta, 2001
- Hillier, B., Hanson, J.**, 1984, The Social Logic of Space, Cambridge University Press, Cambridge
- Hirsch, Eric**, 1995. The Anthropology of Landscape: Perspectives on Place and Space, Clarendon Press, Oxford
- Holzmeister, C., Fahrner, R.**, 1955. The Face of Anatolia, Caves and Khans in Cappadocia, Austrian National Printing Press, Vienna.
- Immerfall, S.**, 1998. Territoriality in the globalizing society : one place or none?, Springer, Berlin, New York.
- Izhak, S.**, 1993. "Israeli Palestinian Territorial Perceptions" *Environment and Behavior*, Vol.**35**, Thousans Oaks.
- Jensen, Ole B.**, 2004. Making European space : mobility, power and territorial identity / Routledge, London.
- Jones, A., H., M.**, 1998. The Cities of The Eastern Roman Provinces, Oxford University Press, New York.
- Lavin, M.**, 1981. Boundaries in the Built Environment: Concepts and examples. *Man-Environment Systems* 11, 195-206.
- Kaya, N., Weber, M.**, 2003. "Territorial Behavior in Residence Halls: A Cross-Cultural Study" *Environment and Behavior*, Vol.**35**, Thousans Oaks.
- Koop, E.**, 2002. Uçhisar Unfolding : Many Faces of a Cappadocian Village, Çitlembik Yayınları, İstanbul.
- Korat, G.**, 2003. Kapadokya:Taş Kapıdan Taçkapıya, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Kostof, S.**, 1985. A History of Architecture, Settings and Rules, Oxford University Press, New York.
- Kubat, Ayşe Sema**, 1994. Anadolu Kale Kentlerinin Morfolojik Analizleri: Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Erzurum, İzmit, Niğde, Trabzon, Urfa Kale Şehirlerinden Örneklemeler, İ.T.Ü., İstanbul.
- Lang, John**, 1987, " Privacy, Territoriality, and Personal Space-Proxemic Theory" *Creating Architectural Theory, The Role of The Behavioral Sciences in Environmental Design*, New York, pp. 135-165.
- Lawrence, Roderick J.**, 1981. "Connotation of Transition Spaces Outside the Dwelling" *Design Studies*, 2:203-207.

- Lawrence, Roderick J.**, 1989. "Translating Anthropological Concepts into Architectural Practice." S.Low&E.Chambers(ed), Housing, Culture, and Design, A Comparative Perspective, University of Pennsylvania Press, Philadelphia. pp.89-114.
- Lawrence, Roderick J.**, 1997. Better understanding our cities : the role of urban indicators, Organisation for Economic Co-operation and Development, Paris.
- Lovell, N.**, 1998. Locality and belonging, Routledge , London, New York.
- Low, Setha M.; Chambers, Erwe**, 1989. Housing, Culture, and Design, A Comparative Perspective, University of Pennsylvania Press, Philadelphia.
- Low, Setha M.; Zúñiga, D., L.**, 2003. The anthropology of space and place : locating culture, Blackwell Pub., Madlen
- Lynch, K.**, 1960. The Image of The City, The MIT Press, Cambridge, MA.
- Lynch, K.**, 1972. Site Planning, The MIT Press, Cambridge, MA.
- Mellaart, J.**, 1998, 'Beycesultan', Ancient Anatolia, Oxbow Boks, Oxford.
- Mitchell, S.** 1996. 'The Development of Classical Cities and Settlements in Late Roman Anatolia', Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme Sempozyumu Bildiri Kitabı, ed.Sey,Y. Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Naumann, Rudolf**, 1975. Eski Anadolu Mimarlığı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara
- Neve, P.** 1996. 'Housing in Hattuşa, The Capital of The Hittite Kingdom', Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme Sempozyumu Bildiri Kitabı, ed.Sey,Y. Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul
- Newman, O.**, 1972. Defensible Space, Architectural Press, London.
- Nowicki, K.**, 2000. Defensible Sites in Crete, Kliemo, Belgium.
- Owens, E., J.**, 2000. Yunan ve Roma Dünyasında Kent, Homer Kitabevi, İstanbul.
- Özgüven, Burcu**, 2001. Osmanlı Macaristan'ında Kentler ve Kaleler, Ege Yayınları, İstanbul.
- Paley,S.M., Snyder, A.B.**, 1996. 'Qualities of Form: A Contemporary Analysis of the Space and Psychology of The Part-wall House', Çağlar Boyunca Anadolu'da Yerleşim ve Konut Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı, Ege Yayınları.

- Pastalan, L.,A.**, 1970. 'Privacy as an expression of human territoriality', syf.88-101, Pastalan, L.A., Parson, D.H. (ed), Spatial Behavior of older people, University of Michigan, Ann Arbor
- Pellow, D.**, 1996. Setting Boundaries, The Anthropology of Spatial and Social Organization, Bergin&Garvey, Westport, U.S..A
- Rapoport, Amos**, 1959. House Form and Culture, Englewood Cliffs, N.J., Prentice – Hall.
- Rapoport, Amos**, 1977, Human Aspects of Urban Form, Oxford, Pergamon.
- Rapoport, Amos**, 1980, Human Behaviour and Environment, Volume 4, Environment and Culture, Plenum Press, New York, pp. 9-39.
- Rapoport, Amos**, 1983. Environment Quality, Metropolitan Areas and Traditional Settlements, *Habitat*, Vol 7,34, pp. 37-63.
- Rapoport, Amos**, 1990. The Meaning of The Built Environment, A Non-verbal Communication Approach, The University of Arizona Press, Arizona, pp. 101-122.
- Rapoport Amos**, 1990. History and Precedent in Environmental Design, Plenum Pres, New York and London
- Rapoport Amos**, 2004. Kültür Mimarlık Tasarım, Yapı Yayın, YEM, İstanbul
- Relph, E.**, 1985. "Geographical experiences and being-in-the-world: The phenomenological origins of geography", Dwelling, Place nad Environment, Colombia University Press.
- Relph, E.**, 1976. Place and Placelessness, Pion, London
- Rich, J.**, 2000. Antik Dünyada Kırsal ve Kent, Homer Yayınevi, İstanbul.
- Rigsby, K.**, 1996. Asyilia:Territorial Inviolability in the Hellenistic World (Hellenistic Culture and Society, No:22), University of California Pres.
- Rossi, A.**, 1982. The Architecture of the City, Opposition Books, The MIT Press, Cambridge, MA.
- Rossi, A.**, 1984. The Citta, Three Cities, Perugia, Milano, Mantova, Electa/Rizzoli, New York, ny.
- Rumscheid, F.**, 2000. Priene, Ege Yayınları, İstanbul.
- Rykwert, J.**, 1995. The Idea of A Town, Teh Antropology of Urban Form in Rome, Italy and the Ancient World, MIT Press, London, England.
- Sack, D., Baker, A., Dennis, R., Holdworth, D.**, 1986. Human Territoriality: Its Theory and History (Cambridge Studies in Historical Geography), Cambridge University Press

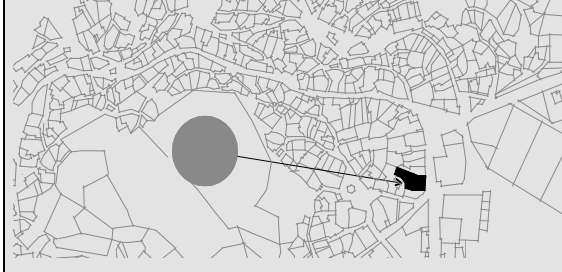
- Saltman, M.**, 2002. Land and Territoriality(Ethnicity and Identity), Berg Pub.
- Schulz, N.**, 1971. Existence, Space and Architecture, Studio Vista, London.
- Schulz, N.**, 1980 Genuis Loci/Towards a Phenomenology of Architecture, Rizzoli, New York.
- Serfaty, P.**, 1985. "Experince and Use of The Dwelling", Home Environments, (eds) Altman, I., Werner, C., Plenum Press, New York.
- Sjoberg, G.**, 1960. The Pre-industrial City; Past and Present, The Free Pres, New York
- Sözen, M.**, 1998. Kapadokya, Ayhan Şahenk Vakfı, İstanbul.
- Stea, D.**, 1970. ' *Space, Territory and Human Movements*', Environmental Psychology: Man and His Physical Setting, (ed.) Proshansky, H., Ittelson, W., Rivlin, L., Holt, Rinehart and Winston, Inc, New York.
- Stea D.&Turan M.**, 1993. Placemaking, Ipswich Book Co. Ltd., Ipswich, Suffolk.
- Steadman., J.,P.**, 1983. Architectural morphology : an introduction to the geometry of building plans, London.
- Stokols, D., Altman, I.**, 1984. " Territorial Behavior" , Culture and Environment, Environment and Behavior Series, Cambridge University Press.
- Summers, G.**, 1997. The Identificiation of the Iron Age City on Kerkenes Dag in Central Anatolia, *Journal Of Near Eastern Studies*, Chicago, Vol.**56**.
- Tanyeli, U.**, 1987. Anadolu-Türk Kentinde Fiziksel Yapının Evrim Süreci (11.-15.yy), İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi *Doktora Tezi*, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul.
- Taylor, R., Stokols, D., Altman, I.**, 1988. Human Territorial Functioning : An Emprical, Evolutionary Perspective on Individual and Small Group Territorial Cognitions, Behaviors, and Consequences (Environment and Behavior Series), Cambridge University Press.
- Tonnies, F.**, 1957. Community and Society (Gemeinschaft und Gesellschaft), Michigan University Pres, East Lansing.
- Tuan, Yi-Fu.**, 1977. Space and Place The Perspective of Experience, University of Minnesota Press, Minneapolis.
- Tuan, Yi-Fu.**, 1990. Topophilia A Study of Environmental Perception, Attitudes, and Values , Colombia University Press, Minneapolis.
- Tuncel, M.**, 1998. 'Oluşum Çağları', Kapadokya,ed.Sözen M. Ayhan Şahenk Vakfı, İstanbul.
- Ünlü, A.**, 2005. Tarih İçinde Harput, Deprem ve Rehabilitasyon Sempozyumu, Elazığ, Grand Cevahir Kongre Merkezi

- Ünlü, A.**, 1998. Çevresel Tasarımda İlk Kavramlar, İ.T.U Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul, pp. 28-30, 70.
- Ünlü, A.**, 1996. 'Discussion on Existence of 'Privacy Wall' in Anatolian Vernacular House', Çağlar Boyunca Anadolu'da Yerleşim ve Konut Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı, Ege Yayınları.
- Ünlü, A.**, 1996. Kentsel Alanları Biçimlendiren Bilişsel Sınırlar, İdeoloji, Erk ve Mimarlık Sempozyumu Bildiri Kitabı, Egemen Print, İzmir
- Ünlü, A.**, 1992. 'Origins of Anatolian Sofa Houses, 12 Socio-environmental Metamorphoses' (Proceedings 12th International Conference of the IAPS), Chalkidiki, Greece, 11-14 July 1992
- Ünlü, A.**, 1986. Geleneksel çevrelerde tasarım verilerinin saptanması için bir model, Doktora Tezi, İ.T.Ü., İstanbul,
- Yürekli, H.**, 1980. İnsan Davranışları ve Çevre İlişkilerine Bağlı Olarak Çevrenin Korunması ve Geliştirilmesi için Bir Method Önerisi, İ.T.Ü.Mimarlık Fakültesi Doktora Tezi.
- Westin, A.**, 1970. Privacy and freedom, New York: Atheneum Press.
- Wycherley, R., E.**, 1993. Antik Çağda Kentler Nasıl Kuruldu?, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

EKLER

- Tablo A.** Uçhisar Tepe Konutları Konut İnceleme Föyleri
Tablo B. Uçhisar Yamaç Konutları Konut İnceleme Föyleri

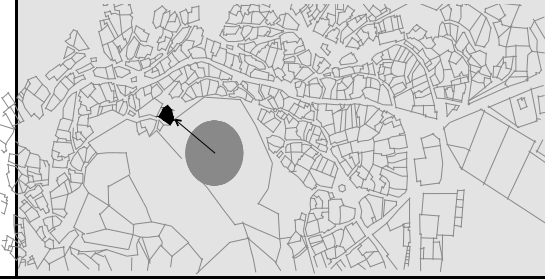
EK A.1
""TEPE KENT YERLEŞMELERİNDE
PSİKO-SOSYAL ALAN OLGUSUNUN KONUT ÖRÜNTÜLERİ İLE İLİŞKİSİ;
UÇHISAR ÖRNEĞİ" ALAN ÇALIŞMASI KONUT İNCELEME FOYU
KONUT TİPİ:TEPE YERLEŞME ÖRNEĞİ
PARSEL NO:308

BELİRLEYİCİLER				DEĞER	VAR-YOK	SAYISAL LİSTE	GÖZLEM GÖRÜŞME	DIYAGRAMLAR-ŞEMALAR	DERİNLİK GRAFİKLERİ-DİZİSEL ANALİZ ŞEMALARI	MEKANSAL ORGANİZASYON
Konut Sınır Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Komşu Sınır Şekli ve Eylemleri	Komşu Sınır Elemanı	Nominal+Şema			avlu duvarı	SINIR-KÜTLE-GİRİŞ		
			Komşu Ortak Eylem Mekanı	Nominal			avlu			
	Sokağa Bakış Noktaları ve Eylemleri	Sokağa Bakış Noktası Varlığı	Nominal	var						
		Sokağa Bakan Mekan Eylemi	Nominal			gece				
Konut Mekansal Eşik Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Konut Girişi Eşik Mekan Varlığı	Konut Girişinin Açıldığı Mekan	Nominal			eyvan			
		Avluda Yaşam Dışında Eve Bağlı Mekanlar	Eve Bağlı Mekanlar	Nominal			ahır+konuk			
	Dizimsel Analiz	Avlu Kullanımı ve Tercihi	Avlu Kullanımı	Nominal			yaşam			
			Konut-Sokak ilişkisinin Mahremiyet Özelliği	Kamusal-Yarı Kamusal-Özel Alan Geçişleri	Şema					
		Mekanlar Arası Geçiş Tipleri ve Derinlik Grafikleri	Giriş Sayısı	sayısal		1,00				
			Avlu Sayısı	sayısal		1,00				
			Avlu Yeri	Nominal+Şema		orta				
			Avluya Açılan Mekan Sayısı	sayısal		4,00				
			Bağımsız Kütle Sayısı	sayısal+Şema		4,00				
			Sirkülasyon Çekirdek Sayısı	sayısal+Şema		4,00				
		Mekansal Dizim Bağlantıları	Derinlik Grafikleri/En Düşük-En Yüksek Değerler	sayısal+Şema						
			DD[avlu]	S-Partition - Sayısal		3,00				
			BD[avlu]	S-Partition - Sayısal		3,20				
			GBD[avlu]	S-Partition - Sayısal		4,80				
Konut Ortak Eylem Düğüm Noktalarının Morfolojisi	Davranışsal Analiz		Eviçi Ortak Eylem Şekilleri ve Davranışsal İlişki Ağı	konukxGündüz Mekanları	Şema					
				YaşamxServis Mekanlar	Şema					
		OrtakxBireysel Mekanlar		Şema						
	Dizimsel Analiz	Ortak Eylem Düğüm Nokta Yeri	Kat Sayısı	sayısal		2,00				
			Yaşam Mekan Girişe Uzaklığı(m)	sayısal		25,00				
Yaşam Mekan Yeri			Şema							
Kaya Oyma Mekan Sayısı			sayısal		2,00					
Bağımsız Konut YaşamSayısı			sayısal		8,00					
Giriş Kat Mekan Sayısı			sayısal		5,00					
Mekansal Dizim Bağlantıları		Üst Kat Mekan Sayısı	sayısal		5,00					
		DD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		4,00					
		BD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		1,00					
		GBD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		3,00					
		Eşgörü Alan Analizi	Giriş Eşgörü Alan Analizi	A/P[giriş]	Eşgörü- Sayısal		0,87234043			
				EAD[giriş]	Eşgörü- Sayısal		41			
ECD[giriş]	Eşgörü- Sayısal				47					
Avlu Eşgörü Alan Analizi	A/P[avlu]		Eşgörü- Sayısal		1,23076923					
	EAD[avlu]		Eşgörü- Sayısal		64					
	ECD[avlu]		Eşgörü- Sayısal		52					
Yaşam Eşgörü Alan Analizi	A/P[yaşam]		Eşgörü- Sayısal		0,83050847					
	EAD[yaşam]		Eşgörü- Sayısal		49					
	ECD[yaşam]		Eşgörü- Sayısal		59					

AH =AHİR
 AHO =AHİR ODA
 TE =TANDİREM
 GAH =GÜNLÜK AHIR
 AV =AVLU
 GR =GİRİŞ
 AGR =ALT GİRİŞ
 ÜGR =ÜST GİRİŞ
 O =ODA
 KO =KONUK ODA
 DM =DAM
 AR =ARALIK
 KD =KAYA DAM
 KDA =KAYADAMLARA İNEN AVLU
 YE =YAZ EVİ

EK A.2
 ""TEPE KENT YERLEŞMELERİNDE
 PSİKO-SOSYAL ALAN OLGUSUNUN KONUT ÖRÜNTÜLERİ İLE İLİŞKİSİ;
 UÇHISAR ÖRNEĞİ" ALAN ÇALIŞMASI KONUT İNCELEME FOYU
 KONUT TİPİ:TEPE YERLEŞME ÖRNEĞİ
 PARSEL NO:390

BELİRLEYİCİLER				DEĞER	VAR-YOK	SAYISAL LİSTE	GÖZLEM GÖRÜŞME	DİYAGRAMLAR-ŞEMALAR	DERİNLİK GRAFİKLERİ-DİZİMSEL ANALİZ ŞEMALARI	MEKANSAL ORGANİZASYON	
Konut Sınır Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Komşu Sınır Şekli ve Eylemleri	Komşu Sınır Elemanı	Nominal+Şema			sokak	SINIR-KÜTLE-GİRİŞ			
			Komşu Ortak Eylem Mekanı	Nominal			avlu				
		Sokağa Bakış Noktaları ve Eylemleri	Sokağa Bakış Noktası Varlığı	Nominal	var						
	Sokağa Bakan Mekan Eylemi		Nominal			ahır-konuk					
	Dizimsel Analiz		Sınır Eleman Kütle İlişkisi ve Girişin Yeri	Girişin Yeri	Şema						
		Avlu Duvarı Varlığı		Nominal	var						
Mekansal Dizim Bağlantıları		DD[giriş]	S-Partition - Sayısal		3,83						
	DD[konut]	S-Partition - Sayısal		5,17							
Konut Mekansal Eşik Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Konut Giriş Eşik Mekan Varlığı	Konut Girişinin Açıldığı Mekan	Nominal			avlu	AVLU YERİ	YUZEY BOLME ANALİZİ (S-PARTITION)		
		Avlu Kullanımı ve Tercihi	Avluda Yaşam Dışında Eve Bağlı Mekanlar	Nominal			ahır+oda				
	Dizimsel Analiz	Konut-Sokak İlişkisinin Mahremiyet Özelliği	Kamusal-Yarı Kamusal-Özel Alan Geçişleri	Şema							
			Giriş Sayısı	sayısal		1,00					
			Avlu Sayısı	sayısal		1,00					
			Avlu Yeri	Nominal+Şema			orta				
			Avluya Açılan Mekan Sayısı	sayısal		5,00					
			Bağımsız Kütle Sayısı	sayısal+Şema		3,00					
		Mekanlar Arası Geçiş Tipleri ve Derinlik Grafikleri	Sirkülasyon Çekirdek Sayısı	sayısal+Şema		3,00					
			Derinlik Grafikleri/En Düşük-En Yüksek Değerler	sayısal+Şema							
			Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[avlu]	S-Partition - Sayısal		4,44				
				BD[avlu]	S-Partition - Sayısal		3,00				
GBD[avlu]	S-Partition - Sayısal		4,00								
Konut Ortak Eylem Düğüm Noktalarının Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Eviçi Ortak Eylem Şekilleri ve Davranışsal İlişki Ağı	konukxGündüz Mekanları	Şema				SİRKÜLASYON ÇEKİRDEKLERİ	DERİNLİK GRAFİĞİ		
			YaşamxServis Mekanlar	Şema							
			OrtakxBireysel Mekanlar	Şema							
	Dizimsel Analiz	Ortak Eylem Düğüm Nokta Yeri	Kat Sayısı	sayısal		2,00					
			Yaşam Mekan Girişe Uzaklığı(m)	sayısal		7,50					
			Yaşam Mekan Yeri	Şema							
			Kaya Oyma Mekan Sayısı	sayısal		5,00					
			Bağımsız Konut YaşamSayısı	sayısal		7,00					
			Giriş Kat Mekan Sayısı	sayısal		7,00					
			Üst Kat Mekan Sayısı	sayısal		5,00					
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		4,64					
	BD[yaşam]		S-Partition - Sayısal		1,30						
	GBD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		3,20							
	Eşgörüş Alan Analizi	Giriş Eşgörüş Alan Analizi	A/P[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		1,30120482					
			EAD[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		108					
ECD[giriş]			Eşgörüş-Sayısal		83						
Avlu Eşgörüş Alan Analizi		A/P[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		1,35443038						
		EAD[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		107						
		ECD[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		79						
Yaşam Eşgörüş Alan Analizi		A/P[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		1,26804124						
		EAD[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		123						
		ECD[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		97						

SINIR-KÜTLE-GİRİŞ

AVLU YERİ

SİRKÜLASYON ÇEKİRDEKLERİ

BAGIMSIZ KÜTLE SAYISI

YASAM YERİ

18

14

16

25

22

24

23

13

14

12

11

7

8

9

10

1

5

4

3

2

1

3

2

1

ÜST KOT

2

1

3

AH =AHİR

AHD =AHİRODA

TE =TANDİREM

GAH =GÜNLÜKAHİR

AV =AVLU

GR =GRİS

AGR =ALT GRİS

ÜGR =ÜST GRİS

O =ODA

KO =KONUKODA

DM =DAM

AR =ARALIK

KD =KAYADAM

KDA =KAYADAMLARAINAVLU

YE =YAZEM

EŞ GÖRÜŞ ANALİZİ (IZOVİST)

*ARGOS A.Ş.den alınan rölevelerden elde edilmiştir.

AH =AHİR
 AHO =AHİRODA
 TE =TANİREM
 GAH =GÜNLÜKAHİR
 AV =AMLU
 GR =GİRS
 AGR =ALT GİRS
 ÜGR =ÜST GİRS
 O =ODA
 KO =KONUKODA
 DM =DAM
 AR =ARALIK
 KDA =KAYADAM
 YE =YAZEM

*ARGOS A.Ş.den alınan röliövelerden elde edilmiştir.

EK A.3
"TEPE KENT YERLEŞMELERİNDE
PSİKO-SOSYAL ALAN OLGUSUNUN KONUT ÖRÜNTÜLERİ İLE İLİŞKİSİ;
UÇHISAR ÖRNEĞİ" ALAN ÇALIŞMASI KONUT İNCELEME FOYU
KONUT TİPİ:TEPE YERLEŞME ÖRNEĞİ
PARSEL NO:262

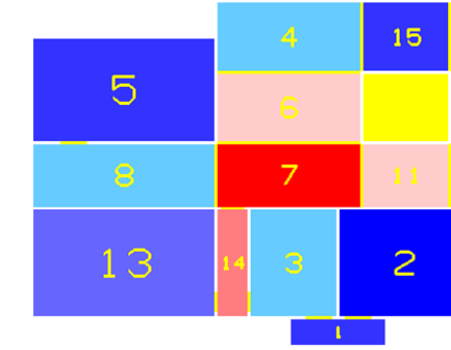
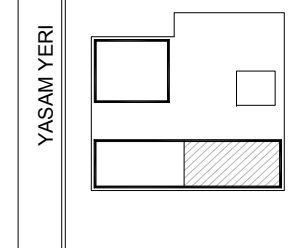
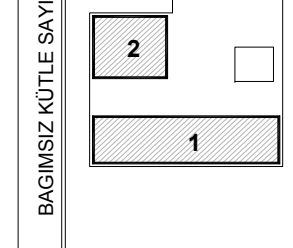
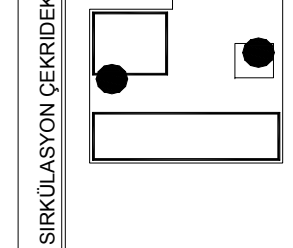
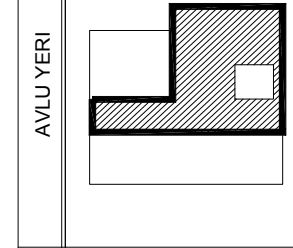
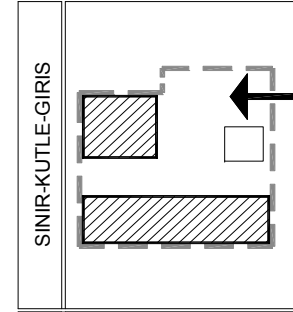

BELİRLEYİCİLER				DEĞER	VAR-YOK	SAYISAL LİSTE	GÖZLEM GÖRÜŞME	DİYAGRAMLAR-ŞEMALAR	DERİNLİK GRAFİKLERİ-DİZİMSEL ANALİZ ŞEMALARI	MEKANSAL ORGANİZASYON
Konut Sınır Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Komşu Sınır Şekli ve Eylemleri	Komşu Sınır Elemanı	Nominal+Şema			avlu duvarı	SINIR-KÜTLE-GİRİŞ		
			Komşu Ortak Eylem Mekanı	Nominal			avlu			
		Sokağa Bakış Noktaları ve Eylemleri	Sokağa Bakış Noktası Varlığı	Nominal	var					
			Sokağa Bakan Mekan Eylemi	Nominal			yaşam			
	Dizimsel Analiz	Sınır Eleman Kütle İlişkisi ve Girişin Yeri	Girişin Yeri	Şema						
			Avlu Duvarı Varlığı	Nominal	var					
Konut Mekansal Eşik Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Konut Girişi Eşik Mekan Varlığı	Konut Girişinin Açıldığı Mekan	Nominal			avlu			
		Avlu Kullanımı ve Tercihi	Avluda Yaşam Dışında Eve Bağlı Mekanlar	Nominal			ahır+oda			
			Avlu Kullanımı	Nominal			yaşam			
	Dizimsel Analiz	Konut-Sokak İlişkisinin Mahremiyet Özelliği	Kamusal-Yarı Kamusal-Özel Alan Geçişleri	Şema						
			Mekanlar Arası Geçiş Tipleri ve Derinlik Grafikleri	Giriş Sayısı	sayısal		2,00			
				Avlu Sayısı	sayısal		1,00			
Avlu Yeri				Nominal+Şema			orta			
Avluya Açılan Mekan Sayısı				sayısal		6,00				
Bağımsız Kütle Sayısı				sayısal+Şema		3,00				
Sirkülasyon Çekirdek Sayısı	sayısal+Şema			2,00						
Derinlik Grafikleri/En Düşük-En Yüksek Değerler	sayısal+Şema									
Mekansal Dizin Bağlantıları	DD[avlu]	S-Partition - Sayısal		4,08						
	BD[avlu]	S-Partition - Sayısal		2,40						
	GBD[avlu]	S-Partition - Sayısal		3,00						
Konut Ortak Eylem Düğüm Noktalarının Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Eviçi Ortak Eylem Şekilleri ve Davranışsal İlişki Ağı	konukxGündüz Mekanları	Şema						
			YaşamxServis Mekanlar	Şema						
			OrtakxBireysel Mekanlar	Şema						
	Dizimsel Analiz	Ortak Eylem Düğüm Nokta Yeri	Kat Sayısı	sayısal		2,00				
			Yaşam Mekan Girişe Uzaklığı(m)	sayısal		15,00				
			Yaşam Mekan Yeri	Şema						
			Kaya Oyma Mekan Sayısı	sayısal		5,00				
			Bağımsız Konut YaşamSayısı	sayısal		5,00				
			Giriş Kat Mekan Sayısı	sayısal		5,00				
			Üst Kat Mekan Sayısı	sayısal		5,00				
		Mekansal Dizin Bağlantıları	DD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		4,00				
			BD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		1,50				
			GBD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		2,10				
Eşgörüş Alan Analizi	Giriş Eşgörüş Alan Analizi		A/P[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		1,07142857				
			EAD[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		75				
			ECD[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		70				
	Avlu Eşgörüş Alan Analizi		A/P[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		1,34444444				
			EAD[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		121				
			ECD[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		90				
	Yaşam Eşgörüş Alan Analizi		A/P[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		1,475				
			EAD[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		118				
			ECD[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		80				

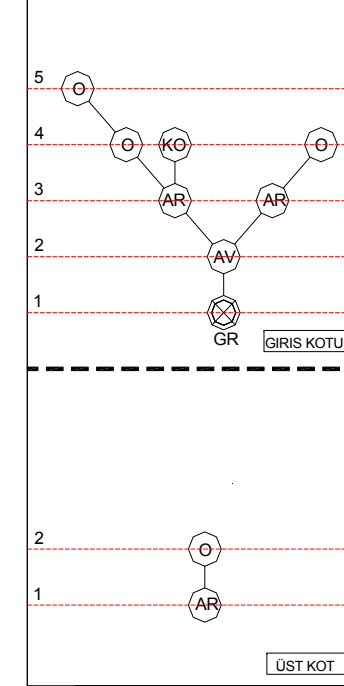
EK A.4
"TEPE KENT YERLEŞMELERİNDE
PSİKO-SOSYAL ALAN OLGUSUNUN KONUT ÖRÜNTÜLERİ İLE İLİŞKİSİ;
UÇHISAR ÖRNEĞİ" ALAN ÇALIŞMASI KONUT İNCELEME FOYU
KONUT TİPİ:TEPE YERLEŞME ÖRNEĞİ
PARSEL NO:335

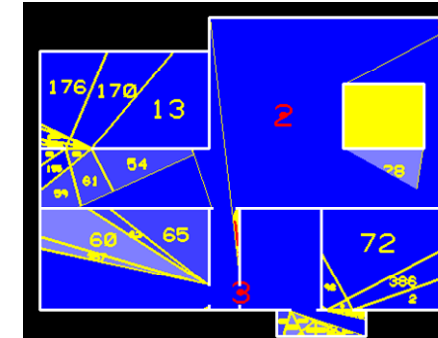
BELİRLEYİCİLER				DEĞER	VAR-YOK	SAYISAL LİSTE	GÖZLEM GÖRÜŞME
Konut Sınır Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Komşu Sınır Şekli ve Eylemleri	Komşu Sınır Elemanı	Nominal+Şema			avlu duvarı
			Komşu Ortak Eylem Mekanı	Nominal			avlu
		Sokağa Bakış Noktaları ve Eylemleri	Sokağa Bakış Noktası Varlığı	Nominal	var		
			Sokağa Bakan Mekan Eylemi	Nominal			ahır-konuk
	Dizimsel Analiz	Sınır Eleman Kütle İlişkisi ve Girişin Yeri	Girişin Yeri	Şema			
			Avlu Duvarı Varlığı	Nominal	var		
			Avlu Kapısı Varlığı	Nominal	var		
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[giriş]	S-Partition - Sayısal		4,20	
			DD[konut]	S-Partition - Sayısal		3,40	
Konut Mekansal Eşik Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Konut Giriş Eşik Mekan Varlığı	Konut Girişinin Açıldığı Mekan	Nominal	avlu		
			Avluda Yaşam Dışında Eve Bağlı Mekanlar	Nominal			ahır+oda
		Avlu Kullanımı ve Tercihi	Avlu Kullanımı	Nominal			yaşam
	Dizimsel Analiz	Konut-Sokak İlişkisinin Mahremiyet Özelliği	Kamusal-Yarı Kamusal-Özel Alan Geçişleri	Şema			
			Giriş Sayısı	sayısal		1,00	
		Mekanlar Arası Geçiş Tipleri ve Derinlik Grafikleri	Avlu Sayısı	sayısal		1,00	
			Avlu Yeri	Nominal+Şema			orta
			Avluya Açılan Mekan Sayısı	sayısal		3,00	
			Bağımsız Kütle Sayısı	sayısal+Şema		2,00	
			Sirkülasyon Çekirdek Sayısı	sayısal+Şema		2,00	
			Derinlik Grafikleri/En Düşük-En Yüksek Değerler	sayısal+Şema			
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[avlu]	S-Partition - Sayısal		2,95	
			BD[avlu]	S-Partition - Sayısal		2,33	
			GBD[avlu]	S-Partition - Sayısal		3,53	
Konut Ortak Eylem Düğüm Noktalarının Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Eviçi Ortak Eylem Şekilleri ve Davranışsal İlişki Ağı	konukxGündüz Mekanları	Şema			
			YaşamxServis Mekanlar	Şema			
			OrtakxBireysel Mekanlar	Şema			
	Dizimsel Analiz	Ortak Eylem Düğüm Nokta Yeri	Kat Sayısı	sayısal		2,00	
			Yaşam Mekan Girişe Uzaklığı(m)	sayısal		13,00	
			Yaşam Mekan Yeri	Şema			
			Kaya Oyma Mekan Sayısı	sayısal		4,00	
			Bağımsız Konut Yaşam Sayısı	sayısal		4,00	
			Giriş Kat Mekan Sayısı	sayısal		4,00	
			Üst Kat Mekan Sayısı	sayısal		1,00	
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		4,90	
			BD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		2,00	
			GBD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		1,70	
Eşgörü Alan Analizi	Giriş Eşgörü Alan Analizi		A/P[giriş]	Eşgörü-Sayısal		0,8627451	
			EAD[giriş]	Eşgörü-Sayısal		44	
			ECD[giriş]	Eşgörü-Sayısal		51	
	Avlu Eşgörü Alan Analizi		A/P[avlu]	Eşgörü-Sayısal		1,30769231	
			EAD[avlu]	Eşgörü-Sayısal		68	
			ECD[avlu]	Eşgörü-Sayısal		52	
	Yaşam Eşgörü Alan Analizi		A/P[yaşam]	Eşgörü-Sayısal		0,6031746	
			EAD[yaşam]	Eşgörü-Sayısal		38	
			ECD[yaşam]	Eşgörü-Sayısal		63	

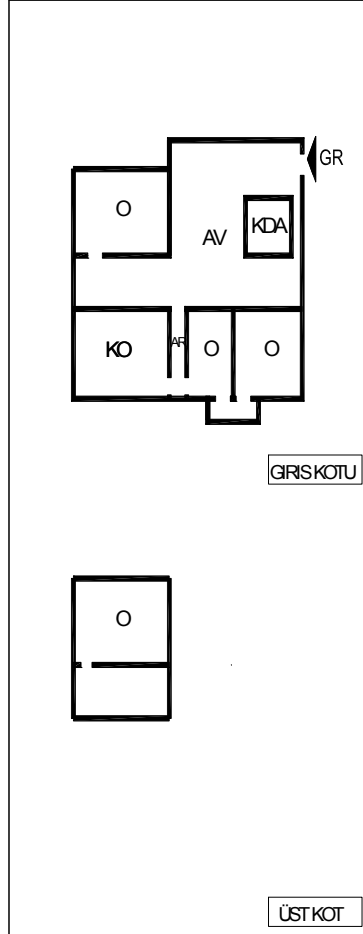
YUZEY BOLME ANALİZİ (S-PARTITION)

DERİNLİK GRAFİĞİ

EŞ GÖRÜŞ ANALİZİ (IZOVİST)

AH =AHİR
AHO =AHİR ODA
TE =TANDİREM
GAH =GÜNLÜKAHİR
AV =AVLU
GR =GİRİŞ
AGR =ALT GİRİŞ
ÜGR =ÜST GİRİŞ
O =ODA
KO =KONUK ODA
DM =DAM
AR =ARALIK
KD =KAYADAM
KDA =KAYADAMLARAINEN AVLU
YE =YAZ EVİ

EK A.5
 ""TEPE KENT YERLEŞMELERİNDE
 PSİKO-SOSYAL ALAN OLGUSUNUN KONUT ÖRÜNTÜLERİ İLE İLİŞKİSİ;
 UÇHISAR ÖRNEĞİ" ALAN ÇALIŞMASI KONUT İNCELEME FOYU
 KONUT TİPİ:TEPE YERLEŞME ÖRNEĞİ
 PARSEL NO:276

BELİRLEYİCİLER				DEĞER	VAR-YOK	SAYISAL LİSTE	GÖZLEM GÖRÜŞME	DIYAGRAMLAR-ŞEMALAR	DERİNLİK GRAFİKLERİ-DİZİSEL ANALİZ ŞEMALARI	MEKANSAL ORGANİZASYON
Konut Sınır Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Komşu Sınır Şekli ve Eylemleri	Komşu Sınır Elemanı	Nominal+Şema			avlu duvarı	SINIR-KÜTLE-GİRİŞ		
			Komşu Ortak Eylem Mekanı	Nominal			avlu			
		Sokağa Bakış Noktaları ve Eylemleri	Sokağa Bakış Noktası Varlığı	Nominal	var					
			Sokağa Bakan Mekan Eylemi	Nominal			ahır-konuk			
	Dizimsel Analiz	Sınır Eleman Kütle İlişkisi ve Girişin Yeri	Girişin Yeri	Şema						
			Avlu Duvarı Varlığı	Nominal	var					
			Avlu Kapısı Varlığı	Nominal	var					
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[giriş]	S-Partition -Sayısal		3,90				
			DD[konut]	S-Partition -Sayısal		3,30				
Konut Mekansal Eşik Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Konut Girişi Eşik Mekan Varlığı	Konut Girişinin Açıldığı Mekan	Nominal			avlu	AVLU YERİ	YÜZEY BOLME ANALİZİ (S-PARTITION)	
			Avluda Yaşam Dışında Eve Bağlı Mekanlar	Nominal			ahır+oda			
		Avlu Kullanımı ve Tercihi	Avlu Kullanımı	Nominal			yaşam			
	Dizimsel Analiz	Konut-Sokak İlişkisinin Mahremiyet Özelliği	Kamusal-Yarı Kamusal-Özel Alan Geçişleri	Şema						
			Giriş Sayısı	sayısal		1,00				
			Avlu Sayısı	sayısal		1,00				
			Avlu Yeri	Nominal+Şema			orta			
			Avluya Açılan Mekan Sayısı	sayısal		3,00				
			Bağımsız Kütle Sayısı	sayısal+Şema		3,00				
			Sirkülasyon Çekirdek Sayısı	sayısal+Şema		1,00				
			Derinlik Grafikleri/En Düşük-En Yüksek Değerler	sayısal+Şema						
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[avlu]	S-Partition -Sayısal		3,20				
			BD[avlu]	S-Partition -Sayısal		2,40				
			GBD[avlu]	S-Partition -Sayısal		3,08				
Konut Ortak Eylem Düğüm Noktalarının Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Eviçi Ortak Eylem Şekilleri ve Davranışsal İlişki Ağı	konukxGündüz Mekanları	Şema				SİRKÜLASYON ÇEKİRDEKLERİ		
			YaşamxServis Mekanlar	Şema						
			OrtakxBireysel Mekanlar	Şema						
	Dizimsel Analiz	Ortak Eylem Düğüm Nokta Yeri	Kat Sayısı	sayısal		2,00		BAGIMSIZ KÜTLE SAYISI		
			Yaşam Mekan Girişe Uzaklığı(m)	sayısal		17,00				
			Yaşam Mekan Yeri	Şema						
			Kaya Oyma Mekan Sayısı	sayısal		0,00				
			Bağımsız Konut Yaşam Sayısı	sayısal		7,00				
			Giriş Kat Mekan Sayısı	sayısal		4,00				
			Üst Kat Mekan Sayısı	sayısal		3,00				
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[yaşam]	S-Partition -Sayısal		3,50				
			BD[yaşam]	S-Partition -Sayısal		2,00				
			GBD[yaşam]	S-Partition -Sayısal		2,60				
Eşgörüş Alan Analizi	Giriş Eşgörüş Alan Analizi		A/P[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		1,2		YASAM YERİ		
			EAD[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		109				
			ECD[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		90				
	Avlu Eşgörüş Alan Analizi		A/P[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		2,2				
			EAD[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		185				
			ECD[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		84,5				
	Yaşam Eşgörüş Alan Analizi		A/P[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		2,2				
			EAD[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		212				
			ECD[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		96,6				

EK A.6
 ""TEPE KENT YERLEŞMELERİNDE
 PSİKO-SOSYAL ALAN OLGUSUNUN KONUT ÖRÜNTÜLERİ İLE İLİŞKİSİ;
 UÇHİSAR ÖRNEĞİ" ALAN ÇALIŞMASI KONUT İNCELEME FOYU
 KONUT TİPİ:TEPE YERLEŞME ÖRNEĞİ
 PARSEL NO:719-720

BELİRLEYİCİLER				DEĞER	VAR-YOK	SAYISAL LİSTE	GÖZLEM GÖRÜŞME	DİYAGRAMLAR-ŞEMALAR		DERİNLİK GRAFİKLERİ-DİZİMSEL ANALİZ ŞEMALARI		MEKANSAL ORGANİZASYON		
Konut Sınır Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Komşu Sınır Şekli ve Eylemleri	Komşu Sınır Elemanı	Nominal+Şema			avlu duvarı	SINIR-KÜTLE-GİRİŞ			YÜZEY BOLME ANALİZİ (S-PARTITION)			
			Komşu Ortak Eylem Mekanı	Nominal			avlu							
		Sokağa Bakış Noktaları ve Eylemleri	Sokağa Bakış Noktası Varlığı	Nominal	var									
			Sokağa Bakan Mekan Eylemi	Nominal			ahır-konuk							
	Dizimsel Analiz	Sınır Eleman Kütle İlişkisi ve Girişin Yeri	Girişin Yeri	Şema										
			Avlu Duvarı Varlığı	Nominal	var									
Avlu Kapısı Varlığı	Nominal		var											
Konut Mekansal Eşik Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Konut Girişi Eşik Mekan Varlığı	Konut Girişinin Açıldığı Mekan	Nominal			avlu	AVLU YERİ		SİRKÜLASYON ÇEKİRDEKLERİ		DERİNLİK GRAFİĞİ		
		Avlu Kullanımı ve Tercihi	Avluda Yaşam Dışında Eve Bağlı Mekanlar	Nominal			ahır+oda							
			Avlu Kullanımı	Nominal			yaşam							
			Konut-Sokak İlişkisinin Mahremiyet Özelliği	Kamusal-Yarı Kamusal-Özel Alan Geçişleri	Şema									
	Mekanlar Arası Geçiş Tipleri ve Derinlik Grafikleri	Giriş Sayısı		sayısal		2,00								
		Avlu Sayısı		sayısal		1,00								
		Avlu Yeri		Nominal+Şema			orta							
		Avluya Açılan Mekan Sayısı		sayısal		4,00								
		Bağımsız Kütle Sayısı		sayısal+Şema		2,00								
		Sirkülasyon Çekirdek Sayısı		sayısal+Şema		2,00								
	Mekansal Dizim Bağlantıları	Derinlik Grafikleri/En Düşük-En Yüksek Değerler	sayısal+Şema											
		DD[avlu]	S-Partition -Sayısal		4,30									
		BD[avlu]	S-Partition -Sayısal		3,40									
		GBD[avlu]	S-Partition -Sayısal		3,80									
Konut Ortak Eylem Düğüm Noktalarının Morfolojisi		Davranışsal Analiz	Eviçi Ortak Eylem Şekilleri ve Davranışsal İlişki Ağı	konukxGündüz Mekanları	Şema				BAGIMSIZ KÜTLE SAYISI		YASAM YERİ		EŞ GÖRÜŞ ANALİZİ (IZOVİST)	
				YaşamxServis Mekanlar	Şema									
				OrtakxBireysel Mekanlar	Şema									
	Dizimsel Analiz	Ortak Eylem Düğüm Nokta Yeri	Kat Sayısı	sayısal		2,00								
			Yaşam Mekan Girişe Uzaklığı(m)	sayısal		23,00								
			Yaşam Mekan Yeri	Şema										
			Kaya Oyma Mekan Sayısı	sayısal		8,00								
			Bağımsız Konut Yaşam Sayısı	sayısal		7,00								
			Giriş Kat Mekan Sayısı	sayısal		8,00								
			Üst Kat Mekan Sayısı	sayısal		7,00								
Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[yaşam]	S-Partition -Sayısal		6,50										
	BD[yaşam]	S-Partition -Sayısal		1,00										
	GBD[yaşam]	S-Partition -Sayısal		1,80										
Eşgörüş Alan Analizi	Giriş Eşgörüş Alan Analizi		A/P[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		0,8		YASAM YERİ		EŞ GÖRÜŞ ANALİZİ (IZOVİST)				
			EAD[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		49								
			ECD[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		62								
	Avlu Eşgörüş Alan Analizi		A/P[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		1,8								
			EAD[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		113								
			ECD[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		59								
	Yaşam Eşgörüş Alan Analizi		A/P[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		0,7								
			EAD[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		51								
			ECD[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		34								

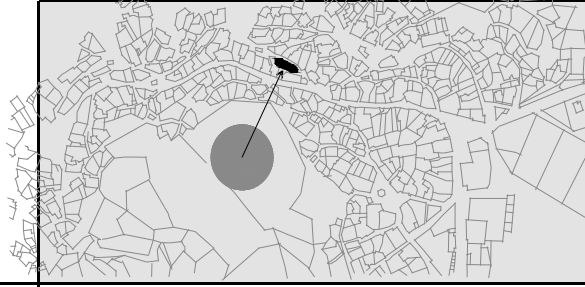
EK A.7
 ""TEPE KENT YERLEŞMELERİNDE
 PSİKO-SOSYAL ALAN OLGUSUNUN KONUT ÖRÜNTÜLERİ İLE İLİŞKİSİ;
 UÇHİSAR ÖRNEĞİ" ALAN ÇALIŞMASI KONUT İNCELEME FOYU
 KONUT TİPİ:TEPE YERLEŞME ÖRNEĞİ
 PARSEL NO:702

BELİRLEYİCİLER				DEĞER	VAR-YOK	SAYISAL LİSTE	GÖZLEM GÖRÜŞME	DIYAGRAMLAR-ŞEMALAR	DERİNLİK GRAFİKLERİ-DİZİSEL ANALİZ ŞEMALARI	MEKANSAL ORGANİZASYON	
Konut Sınır Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Komşu Sınır Şekli ve Eylemleri	Komşu Sınır Elemanı	Nominal+Şema			avlu duvarı	SINIR-KÜTLE-GİRİŞ			
			Komşu Ortak Eylem Mekanı	Nominal			avlu				
		Sokağa Bakış Noktaları ve Eylemleri	Sokağa Bakış Noktası Varlığı	Nominal	var						
			Sokağa Bakan Mekan Eylemi	Nominal			ahır-konuk				
	Dizimsel Analiz	Sınır Eleman Kütle İlişkisi ve Girişin Yeri	Girişin Yeri	Şema							
			Avlu Duvarı Varlığı	Nominal	var						
Konut Mekansal Eşik Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Konut Girişi Eşik Mekan Varlığı	Konut Girişinin Açıldığı Mekan	Nominal			avlu	AVLU YERİ	YÜZEY BOLME ANALİZİ (S-PARTITION)		
		Avlu Kullanımı ve Tercihi	Avluda Yaşam Dışında Eve Bağlı Mekanlar	Nominal			ahır+oda				
			Avlu Kullanımı	Nominal			yaşam				
	Dizimsel Analiz	Konut-Sokak ilişkisinin Mahremiyet Özelliği	Kamusal-Yarı Kamusal-Özel Alan Geçişleri	Şema							
			Mekanlar Arası Geçiş Tipleri ve Derinlik Grafikleri	Giriş Sayısı	sayısal		1,00				
				Avlu Sayısı	sayısal		1,00				
				Avlu Yeri	Nominal+Şema						orta
				Avluya Açılan Mekan Sayısı	sayısal		4,00				
				Bağımsız Kütle Sayısı	sayısal+Şema		3,00				
			Sirkülasyon Çekirdek Sayısı	sayısal+Şema		2,00					
		Derinlik Grafikleri/En Düşük-En Yüksek Değerler	sayısal+Şema								
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[avlu]	S-Partition -Sayısal		2,80					
			BD[avlu]	S-Partition -Sayısal		3,00					
			GBD[avlu]	S-Partition -Sayısal		3,50					
Konut Ortak Eylem Düzüm Noktalarının Morfolojisi	Davranışsal Analiz		Eviçi Ortak Eylem Şekilleri ve Davranışsal İlişki Ağı	konukxGündüz Mekanları	Şema				SİRKÜLASYON ÇEKİRDEKLERİ	BAĞIMSIZ KÜTLE SAYISI	
		YaşamxServis Mekanlar		Şema							
		OrtakxBireysel Mekanlar		Şema							
	Dizimsel Analiz	Ortak Eylem Düzüm Nokta Yeri	Kat Sayısı	sayısal		2,00					
			Yaşam Mekan Girişe Uzaklığı(m)	sayısal		17,00					
			Yaşam Mekan Yeri	Şema							
			Kaya Oyma Mekan Sayısı	sayısal		4,00					
			Bağımsız Konut YaşamSayısı	sayısal		3,00					
			Giriş Kat Mekan Sayısı	sayısal		5,00					
			Üst Kat Mekan Sayısı	sayısal		2,00					
Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[yaşam]	S-Partition -Sayısal		3,80							
	BD[yaşam]	S-Partition -Sayısal		2,00							
	GBD[yaşam]	S-Partition -Sayısal		2,20							
Eşgörüş Alan Analizi	Giriş Eşgörüş Alan Analizi		A/P[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		1,47		YASAM YERİ	DERİNLİK GRAFİĞİ		
			EAD[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		104,8					
			ECD[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		71,3					
	Avlu Eşgörüş Alan Analizi		A/P[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		1,45					
			EAD[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		114,46					
			ECD[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		78,85					
	Yaşam Eşgörüş Alan Analizi		A/P[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		1,33					
			EAD[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		125,8					
			ECD[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		94,1					

AH =AHR
 AH=AHRODA
 TE =TANDREM
 GAH =GÜNLÜKAHR
 AV =AVLU
 GR =GRİS
 AGR =ALTGRİS
 ÜGR =ÜSTGRİS
 O =ODA
 KO =KONUKODA
 DM =DAM
 AR =ARLIK
 KD =KAYADAM
 KDA =KAYADAMLARINAVLU
 YE =YAZEM

EK A.8
"TEPE KENT YERLEŞMELERİNDE
PSİKO-SOSYAL ALAN OLGUSUNUN KONUT ÖRÜNTÜLERİ İLE İLİŞKİSİ;
UÇHISAR ÖRNEĞİ" ALAN ÇALIŞMASI KONUT İNCELEME FOYU
KONUT TİPİ:TEPE YERLEŞME ÖRNEĞİ
PARSEL NO:594

BELİRLEYİCİLER				DEĞER	VAR-YOK	SAYISAL LİSTE	GÖZLEM GÖRÜŞME	DİYAGRAMLAR-ŞEMALAR	DERİNLİK GRAFİKLERİ-DİZİMSSEL ANALİZ ŞEMALARI	MEKANSAL ORGANİZASYON
Konut Sınır Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Komşu Sınır Şekli ve Eylemleri	Komşu Sınır Elemanı	Nominal+Şema			binaduvanı	SINIR-KÜTLE-GİRİŞ		
			Komşu Ortak Eylem Mekanı	Nominal			avlu			
		Sokağa Bakış Noktaları ve Eylemleri	Sokağa Bakış Noktası Varlığı	Nominal	var					
			Sokağa Bakan Mekan Eylemi	Nominal			ahır-konuk			
	Dizimsel Analiz	Sınır Eleman Kütle İlişkisi ve Girişin Yeri	Girişin Yeri	Şema						
			Avlu Duvarı Varlığı	Nominal	var					
			Avlu Kapısı Varlığı	Nominal	var					
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[giriş]	S-Partition -Sayısal		3,30				
DD[konut]	S-Partition -Sayısal			3,10						
Konut Mekansal Eşik Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Konut Girişi Eşik Mekan Varlığı	Konut Girişinin Açıldığı Mekan	Nominal			avlu	AVLU YERİ		
		Avlu Kullanımı ve Tercihi	Avluda Yaşam Dışında Eve Bağlı Mekanlar	Nominal			ahır+oda			
			Avlu Kullanımı	Nominal			yaşam			
	Dizimsel Analiz	Konut-Sokak İlişkisinin Mahremiyet Özelliği	Kamusal-Yarı Kamusal-Özel Alan Geçişleri	Şema						
			Mekanlar Arası Geçiş Tipleri ve Derinlik Grafikleri	Giriş Sayısı	sayısal		1,00			
		Avlu Sayısı		sayısal		1,00				
		Avlu Yeri		Nominal+Şema		orta	orta			
		Avluya Açılan Mekan Sayısı		sayısal		4,00				
		Bağımsız Kütle Sayısı		sayısal+Şema		3,00				
		Sirkülasyon Çekirdek Sayısı		sayısal+Şema		1,00				
		Derinlik Grafikleri/En Düşük-En Yüksek Değerler		sayısal+Şema						
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[avlu]	S-Partition -Sayısal		2,90				
			BD[avlu]	S-Partition -Sayısal		2,33				
			GBD[avlu]	S-Partition -Sayısal		3,17				
		Konut Ortak Eylem Düğüm Noktalarının Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Eviçi Ortak Eylem Şekilleri ve Davranışsal İlişki Ağı	konukxGündüz Mekanları	Şema				SİRKÜLASYON ÇEKİRDEKLERİ
YaşamxServis Mekanlar	Şema									
OrtakxBireysel Mekanlar	Şema									
Dizimsel Analiz	Ortak Eylem Düğüm Nokta Yeri		Kat Sayısı	sayısal		1,00				
			Yaşam Mekan Girişe Uzaklığı(m)	sayısal		9,50				
			Yaşam Mekan Yeri	Şema						
			Kaya Oyma Mekan Sayısı	sayısal		2,00				
			Bağımsız Konut YaşamSayısı	sayısal		3,00				
			Giriş Kat Mekan Sayısı	sayısal		5,00				
			Üst Kat Mekan Sayısı	sayısal		0,00				
	Mekansal Dizim Bağlantıları		DD[yaşam]	S-Partition -Sayısal		3,00				
			BD[yaşam]	S-Partition -Sayısal		1,00				
			GBD[yaşam]	S-Partition -Sayısal		2,80				
	Eşgörüş Alan Analizi		Giriş Eşgörüş Alan Analizi	A/P[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		0,8			
				EAD[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		43,22			
ECD[giriş]		Eşgörüş-Sayısal			53,74					
Avlu Eşgörüş Alan Analizi		A/P[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		0,82					
		EAD[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		44,19					
		ECD[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		53,59					
Yaşam Eşgörüş Alan Analizi		A/P[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		0,98					
		EAD[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		57,38					
		ECD[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		58,39					

SINIR-KÜTLE-GİRİŞ

AVLU YERİ

SİRKÜLASYON ÇEKİRDEKLERİ

BAĞIMSIZ KÜTLE SAYISI

YASAM YERİ

YUZEY BOLME ANALİZİ (S-PARTITION)

DERİNLİK GRAFİĞİ

EŞ GÖRÜŞ ANALİZİ (IZOVIST)

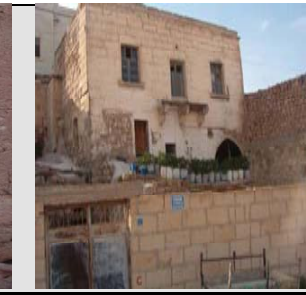
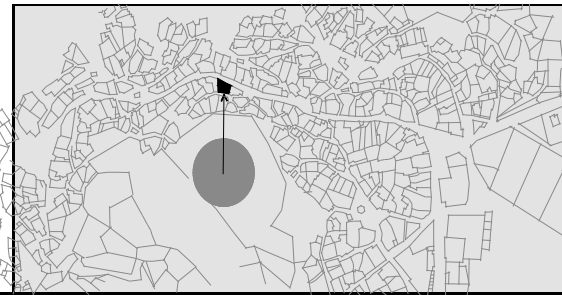
AH =AHİR
AH=AHİRODA
TE =TANDREM
GH =GÜNLÜKAHR
AV =ALLU
GR =GRİS
AGR =ALTGRİS
ÜGR =ÜSTGRİS
O =ODA
KO =KONUKODA
DM =DAM
AR =ARALIK
KO =KAYADAM
KOA =KAYADAMLARINENALLU
YE =YAZEM

*ARGOS A.Ş.den alınan rölevölerden elde edilmiştir.

AH =AHİR
AHO =AHİRODA
TE =TANDEM
GAH =GÜNLÜKAHİR
AV =AVLU
GR =GİRİŞ
AGR =ALT GİRİŞ
ÜGR =ÜST GİRİŞ
O =ODA
KO =KONUKODA
DM =DAM
AR =ARALIK
KD =KAYADAM
KOA =KAYADAMLARAINAVLU
YE =YAZEM

*ARGOS A.Ş.den alınan rölevelerden elde edilmiştir.

EK A.9
"'TEPE KENT YERLEŞMELERİNDE
PSİKO-SOSYAL ALAN OLGUSUNUN KONUT ÖRÜNTÜLERİ İLE İLİŞKİSİ;
UÇHİSAR ÖRNEĞİ" ALAN ÇALIŞMASI KONUT İNCELEME FOYU
KONUT TİPİ:TEPE YERLEŞME ÖRNEĞİ
PARSEL NO:377

BELİRLEYİCİLER				DEĞER	VAR-YOK	SAYISAL LİSTE	GÖZLEM GÖRÜŞME	DİYAGRAMLAR-ŞEMALAR	DERİNLİK GRAFİKLERİ-DİZİMSEL ANALİZ ŞEMALARI	MEKANSAL ORGANİZASYON
Konut Sınır Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Komşu Sınır Şekli ve Eylemleri	Komşu Sınır Elemanı	Nominal+Şema			avlu duvarı	SINIR-KÜTLE-GİRİŞ		
			Komşu Ortak Eylem Mekanı	Nominal			avlu			
		Sokağa Bakış Noktaları ve Eylemleri	Sokağa Bakış Noktası Varlığı	Nominal	var					
	Sokağa Bakan Mekan Eylemi		Nominal			konuk				
	Dizimsel Analiz	Sınır Eleman Kütle İlişkisi ve Girişin Yeri	Girişin Yeri	Şema						
			Avlu Duvarı Varlığı	Nominal	var					
			Avlu Kapısı Varlığı	Nominal	var					
Mekansal Dizim Bağlantıları		DD[giriş]	S-Partition -Sayısal		3,10					
	DD[konut]	S-Partition -Sayısal		3,40						
Konut Mekansal Eşik Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Konut Girişi Eşik Mekan Varlığı	Konut Girişinin Açıldığı Mekan	Nominal			avlu	AVLU YERİ	YÜZEY BOLME ANALİZİ (S-PARTITION)	
			Avluda Yaşam Dışında Eve Bağlı Mekanlar	Nominal			ahır+oda			
		Avlu Kullanımı ve Tercihi	Avlu Kullanımı	Nominal			yaşam			
	Kamusal-Yarı Kamusal-Özel Alan Geçişleri		Şema							
	Dizimsel Analiz	Konut-Sokak İlişkisinin Mahremiyet Özelliği	Giriş Sayısı	sayısal		2,00				
			Avlu Sayısı	sayısal		1,00				
			Avlu Yeri	Nominal+Şema			ön			
			Avluya Açılan Mekan Sayısı	sayısal		3,00				
			Bağımsız Kütle Sayısı	sayısal+Şema		2,00				
			Sirkülasyon Çekirdek Sayısı	sayısal+Şema		2,00				
			Derinlik Grafikleri/En Düşük-En Yüksek Değerler	sayısal+Şema						
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[avlu]	S-Partition -Sayısal		2,00				
			BD[avlu]	S-Partition -Sayısal		2,20				
			GBD[avlu]	S-Partition -Sayısal		2,50				
Konut Ortak Eylem Düğüm Noktalarının Morfolojisi			Davranışsal Analiz	Eviçi Ortak Eylem Şekilleri ve Davranışsal İlişki Ağı	konukxGündüz Mekanları	Şema				SİRKÜLASYON ÇEKİRDEKLERİ
	YaşamxServis Mekanlar	Şema								
	OrtakxBireysel Mekanlar	Şema								
	Dizimsel Analiz	Ortak Eylem Düğüm Nokta Yeri	Kat Sayısı	sayısal		3,00				
			Yaşam Mekan Girişe Uzaklığı(m)	sayısal		15,50				
			Yaşam Mekan Yeri	Şema						
			Kaya Oyma Mekan Sayısı	sayısal		3,00				
			Bağımsız Konut YaşamSayısı	sayısal		7,00				
			Giriş Kat Mekan Sayısı	sayısal		6,00				
			Üst Kat Mekan Sayısı	sayısal		3,00				
Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[yaşam]	S-Partition -Sayısal		3,40						
	BD[yaşam]	S-Partition -Sayısal		2,00						
	GBD[yaşam]	S-Partition -Sayısal		2,00						
Eşgörüş Alan Analizi	Giriş Eşgörüş Alan Analizi		A/P[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		1,6		YASAM YERİ	DERİNLİK GRAFİĞİ	EŞ GÖRÜŞ ANALİZİ (IZOVİST)
			EAD[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		115,9				
			ECD[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		70,8				
	Avlu Eşgörüş Alan Analizi		A/P[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		1,75				
			EAD[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		98,73				
			ECD[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		56,22				
	Yaşam Eşgörüş Alan Analizi		A/P[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		1,63				
			EAD[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		106,5				
			ECD[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		65				

AH =AHİR
 AHO =AHİR ODA
 TE =TANDREM
 GAH =GÜNLÜKAHR
 AV =AVLU
 GR =GRİS
 AGR =ALT GRİS
 ÜGR =ÜST GRİS
 O =ODA
 KO =KONUK ODA
 DM =DAM
 AR =ARALIK
 KD =KAYADAM
 KDA =KAYADAMLARININ AVLU
 YE =YAZEM

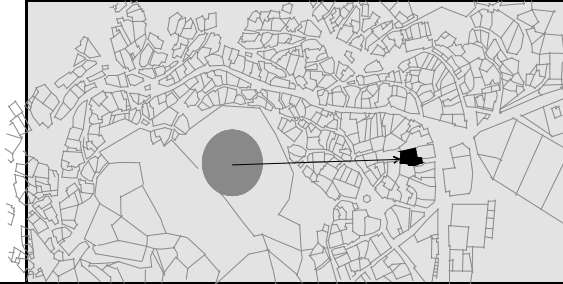
EK A.10
"TEPE KENT YERLEŞMELERİNDE
PSİKO-SOSYAL ALAN OLGUSUNUN KONUT ÖRÜNTÜLERİ İLE İLİŞKİSİ;
UÇHISAR ÖRNEĞİ" ALAN ÇALIŞMASI KONUT İNCELEME FOYU
KONUT TİPİ:TEPE YERLEŞME ÖRNEĞİ
PARSEL NO:372

BELİRLEYİCİLER				DEĞER	VAR-YOK	SAYISAL LİSTE	GÖZLEM GÖRÜŞME	DİYAGRAMLAR-ŞEMALAR	DERİNLİK GRAFİKLERİ-DİZİSEL ANALİZ ŞEMALARI	MEKANSAL ORGANİZASYON
Konut Sınır Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Komşu Sınır Şekli ve Eylemleri	Komşu Sınır Elemanı	Nominal+Şema			avlu-bina duvarı	SINIR-KÜTLE-GİRİŞ		
			Komşu Ortak Eylem Mekanı	Nominal			avlu			
		Sokağa Bakış Noktaları ve Eylemleri	Sokağa Bakış Noktası Varlığı	Nominal	var					
			Sokağa Bakan Mekan Eylemi	Nominal			konuk			
	Dizimsel Analiz	Sınır Eleman Kütle İlişkisi ve Girişin Yeri	Girişin Yeri	Şema						
			Avlu Duvarı Varlığı	Nominal	var					
			Avlu Kapısı Varlığı	Nominal	var					
		Mekansal Dizim Bağlılıkları	DD[giriş]	S-Partition -Sayısal		3,20				
DD[konut]	S-Partition -Sayısal			3,40						
Konut Mekansal Eşik Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Konut Girişi Eşik Mekan Varlığı	Konut Girişinin Açıldığı Mekan	Nominal			avlu	AVLU YERİ	YÜZEY BOLME ANALİZİ(S-PARTITION)	
		Avlu Kullanımı ve Tercihi	Avluda Yaşam Dışında Eve Bağlı Mekanlar	Nominal			ahır+oda			
			Avlu Kullanımı	Nominal			yaşam			
		Dizimsel Analiz	Konut-Sokak İlişkisinin Mahremiyet Özelliği	Kamusal-Yarı Kamusal-Özel Alan Geçişleri	Şema					
	Giriş Sayısı			sayısal		1,00				
	Avlu Sayısı			sayısal		1,00				
	Avlu Yeri			Nominal+Şema			ön			
	Avluya Açılan Mekan Sayısı			sayısal		5,00				
	Bağımsız Kütle Sayısı			sayısal+Şema		3,00				
	Sirkülasyon Çekirdek Sayısı			sayısal+Şema		2,00				
	Derinlik Grafikleri/En Düşük-En Yüksek Değerler			sayısal+Şema						
	Mekansal Dizim Bağlılıkları		DD[avlu]	S-Partition -Sayısal		2,80				
			BD[avlu]	S-Partition -Sayısal		3,00				
	GBD[avlu]	S-Partition -Sayısal		3,90						
Konut Ortak Eylem Düğüm Noktalarının Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Eviçi Ortak Eylem Şekilleri ve Davranışsal İlişki Ağı	konukxGündüz Mekanları	Şema				SİRKÜLASYON ÇEKİRDEKLERİ		
			YaşamxServis Mekanlar	Şema						
			OrtakxBireysel Mekanlar	Şema						
		Dizimsel Analiz	Ortak Eylem Düğüm Nokta Yeri	Kat Sayısı	sayısal		3,00			
	Yaşam Mekan Girişe Uzaklığı(m)			sayısal		9,00				
	Yaşam Mekan Yeri			Şema						
	Kaya Oyma Mekan Sayısı			sayısal		4,00				
	Bağımsız Konut Yaşam Sayısı			sayısal		7,00				
	Giriş Kat Mekan Sayısı			sayısal		6,00				
	Üst Kat Mekan Sayısı			sayısal		2,00				
	Mekansal Dizim Bağlılıkları		DD[yaşam]	S-Partition -Sayısal		4,10				
			BD[yaşam]	S-Partition -Sayısal		1,00				
			GBD[yaşam]	S-Partition -Sayısal		2,20				
	Eşgörüş Alan Analizi	Giriş Eşgörüş Alan Analizi		A/P[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		0,92			
EAD[giriş]				Eşgörüş-Sayısal		78				
ECD[giriş]				Eşgörüş-Sayısal		84				
Avlu Eşgörüş Alan Analizi			A/P[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		0,98				
			EAD[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		75,5				
			ECD[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		77				
Yaşam Eşgörüş Alan Analizi			A/P[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		1,08				
			EAD[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		70,54				
			ECD[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		65,31				

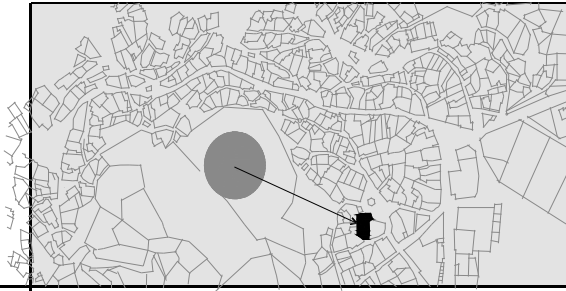
AH =AHR
 AHO =AHOODA
 TE =TANDREM
 GAH =GÜNLÜKAHR
 AV =AVLU
 GR =GRİS
 AGR =ALT GRİS
 ÜGR =ÜST GRİS
 O =ODA
 KO =KONUKODA
 DM =DAM
 AR =ARALIK
 KDA =KAYADAM
 KDA =KAYADAMARAINENAVLU
 YE =YAZEM

EK A.11
 ""TEPE KENT YERLEŞMELERİNDE
 PSİKO-SOSYAL ALAN OLGUSUNUN KONUT ÖRÜNTÜLERİ İLE İLİŞKİSİ;
 UÇHISAR ÖRNEĞİ" ALAN ÇALIŞMASI KONUT İNCELEME FOYU
 KONUT TİPİ:TEPE YERLEŞME ÖRNEĞİ
 PARSEL NO:313

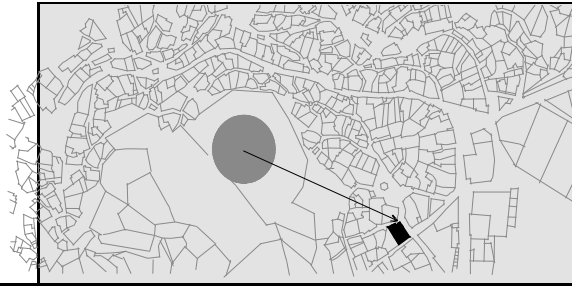
BELİRLEYİCİLER				DEĞER	VAR-YOK	SAYISAL LİSTE	GÖZLEM GÖRÜŞME	DİYAGRAMLAR-ŞEMALAR	DERİNLİK GRAFİKLERİ-DİZİMSSEL ANALİZ ŞEMALARI	MEKANSAL ORGANİZASYON
Konut Sınır Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Komşu Sınır Şekli ve Eylemleri	Komşu Sınır Elemanı	Nominal+Şema			avlu duvarı	SINIR-KÜTLE-GİRİŞ		
			Komşu Ortak Eylem Mekanı	Nominal			avlu			
		Sokağa Bakış Noktaları ve Eylemleri	Sokağa Bakış Noktası Varlığı	Nominal	var					
			Sokağa Bakan Mekan Eylemi	Nominal			konuk			
	Dizimsel Analiz	Sınır Eleman Kütle İlişkisi ve Girişin Yeri	Girişin Yeri	Şema				AVLU YERİ	YÜZEY BOLME ANALİZİ (S-PARTITION)	
			Avlu Duvarı Varlığı	Nominal	var					
			Avlu Kapısı Varlığı	Nominal	var					
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[giriş]	S-Partition -Sayısal		3,00				
Konut Mekansal Eşik Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Konut Girişi Eşik Mekan Varlığı	Konut Girişinin Açıldığı Mekan	Nominal			avlu	SİRKÜLASYON ÇEKİRDEKLERİ		
			Avluda Yaşam Dışında Eve Bağlı Mekanlar	Nominal			ahır+oda			
		Avlu Kullanımı ve Tercihi	Avlu Kullanımı	Nominal			yaşam			
	Dizimsel Analiz	Konut-Sokak İlişkisinin Mahremiyet Özelliği	Kamusal-Yarı Kamusal-Özel Alan Geçişleri	Şema				BAĞIMSIZ KÜTLE SAYISI		
			Giriş Sayısı	sayısal		1,00				
			Avlu Sayısı	sayısal		1,00				
			Avlu Yeri	Nominal+Şema			ön			
			Avluya Açılan Mekan Sayısı	sayısal		3,00				
			Bağımsız Kütle Sayısı	sayısal+Şema		2,00				
		Mekansal Dizim Bağlantıları	Sirkülasyon Çekirdek Sayısı	sayısal+Şema		2,00				
			Derinlik Grafikleri/En Düşük-En Yüksek Değerler	sayısal+Şema						
			DD[avlu]	S-Partition -Sayısal		3,20				
Konut Ortak Eylem Düğüm Noktalarının Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Eviçi Ortak Eylem Şekilleri ve Davranışsal İlişki Ağı	konukxGündüz Mekanları	Şema				YASAM YERİ		
			YaşamxServis Mekanlar	Şema						
			OrtakBireysel Mekanlar	Şema						
	Dizimsel Analiz	Ortak Eylem Düğüm Nokta Yeri	Kat Sayısı	sayısal		2,00				
			Yaşam Mekan Girişe Uzaklığı(m)	sayısal		17,50				
			Yaşam Mekan Yeri	Şema						
			Kaya Oyma Mekan Sayısı	sayısal		4,00				
			Bağımsız Konut YaşamSayısı	sayısal		7,00				
			Giriş Kat Mekan Sayısı	sayısal		7,00				
			Üst Kat Mekan Sayısı	sayısal		5,00				
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[yaşam]	S-Partition -Sayısal		3,10				
			BD[yaşam]	S-Partition -Sayısal		1,00				
			GBD[yaşam]	S-Partition -Sayısal		3,00				
Eşgörüş Alan Analizi	Giriş Eşgörüş Alan Analizi		A/P[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		1,6				
			EAD[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		113				
			ECD[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		70,4				
	Avlu Eşgörüş Alan Analizi		A/P[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		1,63				
			EAD[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		113,17				
			ECD[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		69,05				
	Yaşam Eşgörüş Alan Analizi		A/P[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		1,32				
			EAD[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		114,87				
			ECD[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		87				

EK A.12
 ""TEPE KENT YERLEŞMELERİNDE
 PSİKO-SOSYAL ALAN OLGUSUNUN KONUT ÖRÜNTÜLERİ İLE İLİŞKİSİ;
 UÇHISAR ÖRNEĞİ" ALAN ÇALIŞMASI KONUT İNCELEME FOYU
 KONUT TİPİ:TEPE YERLEŞME ÖRNEĞİ
 PARSEL NO:279

BELİRLEYİCİLER				DEĞER	VAR-YOK	SAYISAL LİSTE	GÖZLEM GÖRÜŞME	DIYAGRAMLAR-ŞEMALAR	DERİNLİK GRAFİKLERİ-DİZİMSSEL ANALİZ ŞEMALARI	MEKANSAL ORGANİZASYON			
Konut Sınır Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Komşu Sınır Şekli ve Eylemleri	Komşu Sınır Elemanı	Nominal+Şema			avlu duvarı	SINIR-KÜTLE-GİRİŞ					
			Komşu Ortak Eylem Mekanı	Nominal			avlu						
		Sokağa Bakış Noktaları ve Eylemleri	Sokağa Bakış Noktası Varlığı	Nominal	yok								
			Sokağa Bakan Mekan Eylemi	Nominal	yok								
	Dizimsel Analiz	Sınır Eleman Kütle İlişkisi ve Girişin Yeri	Girişin Yeri	Şema									
			Avlu Duvarı Varlığı	Nominal	var								
			Avlu Kapısı Varlığı	Nominal	var								
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[giriş]	S-Partition -Sayısal		4,40							
DD[konut]	S-Partition -Sayısal			4,20									
Konut Mekansal Eşik Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Konut Girişi Eşik Mekan Varlığı	Konut Girişinin Açıldığı Mekan	Nominal			avlu	AVLU YERİ	YÜZEY BOLME ANALİZİ (S-PARTITION)	GRİSKOTU			
		Avlu Kullanımı ve Tercihi	Avluda Yaşam Dışında Eve Bağlı Mekanlar	Nominal			ahır+oda						
			Avlu Kullanımı	Nominal			yaşam						
		Dizimsel Analiz	Konut-Sokak İlişkisinin Mahremiyet Özelliği	Kamusal-Yarı Kamusal-Özel Alan Geçişleri	Şema								
	Mekanlar Arası Geçiş Tipleri ve Derinlik Grafikleri			Giriş Sayısı	sayısal		1,00						
				Avlu Sayısı	sayısal		1,00						
				Avlu Yeri	Nominal+Şema						orta		
				Avluya Açılan Mekan Sayısı	sayısal		5,00						
				Bağımsız Kütle Sayısı	sayısal+Şema		3,00						
				Sirkülasyon Çekirdek Sayısı	sayısal+Şema		2,00						
	Mekansal Dizim Bağlantıları		Derinlik Grafikleri/En Düşük-En Yüksek Değerler	sayısal+Şema									
			DD[avlu]	S-Partition -Sayısal		3,43							
			BD[avlu]	S-Partition -Sayısal		2,80							
	GBD[avlu]	S-Partition -Sayısal		4,20									
Konut Ortak Eylem Düğüm Noktalarının Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Eviçi Ortak Eylem Şekilleri ve Davranışsal İlişki Ağı	konukxGündüz Mekanları	Şema				SİRKÜLASYON ÇEKİRDEKLERİ	DERİNLİK GRAFİĞİ				
			YaşamxServis Mekanlar	Şema									
			OrtakxBireysel Mekanlar	Şema									
		Dizimsel Analiz	Ortak Eylem Düğüm Nokta Yeri	Kat Sayısı	sayısal		2,00					BAGIMSIZ KÜTLE SAYISI	
	Yaşam Mekan Girişe Uzaklığı(m)			sayısal		19,45							
	Yaşam Mekan Yeri			Şema									
	Kaya Oyma Mekan Sayısı			sayısal		6,00							
	Bağımsız Konut YaşamSayısı			sayısal		6,00							
	Giriş Kat Mekan Sayısı			sayısal		6,00							
	Üst Kat Mekan Sayısı			sayısal		0,00							
	Mekansal Dizim Bağlantıları		DD[yaşam]	S-Partition -Sayısal		4,70					YASAM YERİ		
			BD[yaşam]	S-Partition -Sayısal		2,00							
			GBD[yaşam]	S-Partition -Sayısal		3,20							
	Eşgörü Alan Analizi	Giriş Eşgörü Alan Analizi		A/P[giriş]	Eşgörü-Sayısal		1,39					EŞ GÖRÜŞ ANALİZİ (IZOVIST)	
EAD[giriş]				Eşgörü-Sayısal		93,71							
ECD[giriş]				Eşgörü-Sayısal		67							
Avlu Eşgörü Alan Analizi			A/P[avlu]	Eşgörü-Sayısal		1,66							
			EAD[avlu]	Eşgörü-Sayısal		174,85							
			ECD[avlu]	Eşgörü-Sayısal		105,03							
Yaşam Eşgörü Alan Analizi			A/P[yaşam]	Eşgörü-Sayısal		1,97							
			EAD[yaşam]	Eşgörü-Sayısal		217,77							
			ECD[yaşam]	Eşgörü-Sayısal		110,2							

EK A.13
 "TEPE KENT YERLEŞMELERİNDE
 PSİKO-SOSYAL ALAN OLGUSUNUN KONUT ÖRÜNTÜLERİ İLE İLİŞKİSİ;
 UÇHISAR ÖRNEĞİ" ALAN ÇALIŞMASI KONUT İNCELEME FOYU
 KONUT TİPİ:TEPE YERLEŞME ÖRNEĞİ
 PARSEL NO:261

BELİRLEYİCİLER				DEĞER	VAR-YOK	SAYISAL LİSTE	GÖZLEM GÖRÜŞME	DİYAGRAMLAR-ŞEMALAR	DERİNLİK GRAFİKLERİ-DİZİSEL ANALİZ ŞEMALARI	MEKANSAL ORGANİZASYON			
Konut Sınır Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Komşu Sınır Şekli ve Eylemleri	Komşu Sınır Elemanı	Nominal+Şema			avlu duvarı	SINIR-KÜTLE-GİRİŞ					
			Komşu Ortak Eylem Mekanı	Nominal			avlu						
		Sokağa Bakış Noktaları ve Eylemleri	Sokağa Bakış Noktası Varlığı	Nominal	var								
	Sokağa Bakan Mekan Eylemi		Nominal			konuk							
	Dizimsel Analiz	Sınır Eleman Kütle İlişkisi ve Girişin Yeri	Girişin Yeri	Şema									
			Avlu Duvarı Varlığı	Nominal	var								
			Avlu Kapısı Varlığı	Nominal	var								
Mekansal Dizim Bağlantıları		DD[giriş]	S-Partition -Sayısal		4,70								
	DD[konut]	S-Partition -Sayısal		3,80									
Konut Mekansal Eşik Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Konut Girişi Eşik Mekan Varlığı	Konut Girişinin Açıldığı Mekan	Nominal			avlu	AVLU YERİ	YUZEY BOLME ANALİZİ (S-PARTITION)	GR			
		Avlu Kullanımı ve Tercihi	Avluda Yaşam Dışında Eve Bağlı Mekanlar	Nominal			ahır+oda						
			Avlu Kullanımı	Nominal			yaşam						
	Dizimsel Analiz	Konut-Sokak İlişkisinin Mahremiyet Özelliği	Kamusal-Yarı Kamusal-Özel Alan Geçişleri	Şema									
			Mekanlar Arası Geçiş Tipleri ve Derinlik Grafikleri	Giriş Sayısı	sayısal		2,00						
				Avlu Sayısı	sayısal		1,00						
				Avlu Yeri	Nominal+Şema						orta		
				Avluya Açılan Mekan Sayısı	sayısal		5,00						
				Bağımsız Kütle Sayısı	sayısal+Şema		2,00						
		Mekanlar Arası Geçiş Tipleri ve Derinlik Grafikleri	Sirkülasyon Çekirdek Sayısı	sayısal+Şema		1,00							
			Derinlik Grafikleri/En Düşük-En Yüksek Değerler	sayısal+Şema									
			Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[avlu]	S-Partition -Sayısal		3,63						
				BD[avlu]	S-Partition -Sayısal		2,67						
				GBD[avlu]	S-Partition -Sayısal		4,27						
Konut Ortak Eylem Düğüm Noktalarının Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Eviçi Ortak Eylem Şekilleri ve Davranışsal İlişki Ağı	konukGündüz Mekanları	Şema				SİRKÜLASYON ÇEKİRDEKLERİ	YÜZEY BOLME ANALİZİ (S-PARTITION)	GR			
			YaşamxServis Mekanlar	Şema									
			OrtakxBireysel Mekanlar	Şema									
	Dizimsel Analiz	Ortak Eylem Düğüm Nokta Yeri	Kat Sayısı	sayısal		2,00							
			Yaşam Mekan Girişe Uzaklığı(m)	sayısal		17,70							
			Yaşam Mekan Yeri	Şema									
			Kaya Oyma Mekan Sayısı	sayısal		3,00							
			Bağımsız Konut YaşamSayısı	sayısal		3,00							
			Giriş Kat Mekan Sayısı	sayısal		3,00							
			Üst Kat Mekan Sayısı	sayısal		3,00							
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[yaşam]	S-Partition -Sayısal		4,60							
			BD[yaşam]	S-Partition -Sayısal		1,00							
			GBD[yaşam]	S-Partition -Sayısal		2,90							
Eşgörüş Alan Analizi	Giriş Eşgörüş Alan Analizi		A/P[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		2,36		YASAM YERİ	DERİNLİK GRAFİĞİ	ÜST KOT			
			EAD[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		188,62							
			ECD[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		79,91							
	Avlu Eşgörüş Alan Analizi		A/P[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		2,09							
			EAD[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		208,36							
			ECD[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		99,7							
	Yaşam Eşgörüş Alan Analizi		A/P[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		1,67					EŞ GÖRÜŞ ANALİZİ (IZOVİST)		
			EAD[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		201,24							
			ECD[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		120,5							

EK B.1
"TEPE KENT YERLEŞMELERİNDE
PSİKO-SOSYAL ALAN OLGUSUNUN KONUT ÖRÜNTÜLERİ İLE İLİŞKİSİ;
UÇHİSAR ÖRNEĞİ" ALAN ÇALIŞMASI KONUT İNCELEME FOYU
KONUT TİPİ:YAMAÇ YERLEŞME ÖRNEĞİ
PARSEL NO:569

BELİRLEYİCİLER				DEĞER	VAR-YOK	SAYISAL LİSTE	GÖZLEM GÖRÜŞME	DIYAGRAMLAR-ŞEMALAR	DERİNLİK GRAFİKLERİ-DİZİMSEL ANALİZ ŞEMALARI	MEKANSAL ORGANİZASYON
Konut Sınır Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Komşu Sınır Şekli ve Eylemleri	Komşu Sınır Elemanı	Nominal+Şema			bina duvar	SINIR-KÜTLE-GİRİŞ AVLU YERİ SİRKÜLASYON ÇEKİRDEKLERİ BAGIMSIZ KÜTLE SAYISI YASAM YERİ	DERİNLİK GRAFİKLERİ-DİZİMSEL ANALİZ ŞEMALARI YUZEY BOLME ANALİZİ (S-PARTITION) DERİNLİK GRAFİĞİ EŞ GÖRÜŞ ANALİZİ (İZOVİST)	MEKANSAL ORGANİZASYON
			Komşu Ortak Eylem Mekanı	Nominal			sofa			
		Sokağa Bakış Noktaları ve Eylemleri	Sokağa Bakış Noktası Varlığı	Nominal	var					
			Sokağa Bakan Mekan Eylemi	Nominal			yaşam			
	Dizimsel Analiz	Sınır Eleman Kütle İlişkisi ve Girişin Yeri	Girişin Yeri	Şema						
			Avlu Duvarı Varlığı	Nominal	var					
			Avlu Kapısı Varlığı	Nominal	var					
		Mekansal Dizim Bağlılıkları	DD[giriş]	S-Partition - Sayısal		1,60				
			DD[konut]	S-Partition - Sayısal		2,50				
Konut Mekansal Eşik Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Konut Girişi Eşik Mekan Varlığı	Konut Girişinin Açıldığı Mekan	Nominal			dam-avlu			
			Avluda Yaşam Dışında Eve Bağlı Mekanlar	Nominal	yok					
		Avlu Kullanımı ve Tercihi	Avlu Kullanımı	Nominal			sirkülasyon			
	Dizimsel Analiz	Konut-Sokak İlişkisinin Mahremiyet Özelliği	Kamusal-Yarı Kamusal-Özel Alan Geçişleri	Şema						
			Giriş Sayısı	sayısal		2,00				
			Avlu Sayısı	sayısal		1,00				
			Avlu Yeri	Nominal+Şema			ön			
			Avluya Açılan Mekan Sayısı	sayısal		2,00				
			Bağımsız Kütle Sayısı	sayısal+Şema		1,00				
		Mekansal Dizim Bağlılıkları	Sirkülasyon Çekirdek Sayısı	sayısal+Şema		2,00				
			Derinlik Grafikleri/En Düşük-En Yüksek Değerler	sayısal+Şema						
			DD[avlu]	S-Partition - Sayısal		2,20				
Konut Ortak Eylem Düzüm Noktalarının Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Eviçi Ortak Eylem Şekilleri ve Davranışsal İlişki Ağı	konukxGündüz Mekanları	Şema						
			YaşamxServis Mekanlar	Şema						
			OrtakxBireysel Mekanlar	Şema						
	Dizimsel Analiz	Ortak Eylem Düzüm Nokta Yeri	Kat Sayısı	sayısal		2,00				
			Yaşam Mekan Girişi Uzaklığı(m)	sayısal		3,70				
			Yaşam Mekan Yeri	Şema						
			Kaya Oyma Mekan Sayısı	sayısal		2,00				
			Bağımsız Konut Yaşam Sayısı	sayısal		6,00				
			Giriş Kat Mekan Sayısı	sayısal		2,00				
			Üst Kat Mekan Sayısı	sayısal		6,00				
		Mekansal Dizim Bağlılıkları	DD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		1,30				
			BD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		2,20				
			GBD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		7,50				
Eşgörü Alan Analizi	Giriş Eşgörü Alan Analizi		A/P[giriş]	Eşgörü- Sayısal		2,71328671				
			EAD[giriş]	Eşgörü- Sayısal		388				
			ECD[giriş]	Eşgörü- Sayısal		143				
	Avlu Eşgörü Alan Analizi		A/P[avlu]	Eşgörü- Sayısal		1,92307692				
			EAD[avlu]	Eşgörü- Sayısal		250				
			ECD[avlu]	Eşgörü- Sayısal		130				
	Yaşam Eşgörü Alan Analizi		A/P[yaşam]	Eşgörü- Sayısal		1,25				
			EAD[yaşam]	Eşgörü- Sayısal		115				
			ECD[yaşam]	Eşgörü- Sayısal		92				

EK B.2
"TEPE KENT YERLEŞMELERİNDE
PSİKO-SOSYAL ALAN OLGUSUNUN KONUT ÖRÜNTÜLERİ İLE İLİŞKİSİ;
UÇHİSAR ÖRNEĞİ" ALAN ÇALIŞMASI KONUT İNCELEME FOYU
KONUT TİPİ:YAMAÇ YERLEŞME ÖRNEĞİ
PARSEL NO:762

BELİRLEYİCİLER				DEĞER	VAR-YOK	SAYISAL LİSTE	GÖZLEM GÖRÜŞME	DİYAGRAMLAR-ŞEMALAR	DERİNLİK GRAFİKLERİ-DİZİMSEL ANALİZ ŞEMALARI	MEKANSAL ORGANİZASYON
Konut Sınır Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Komşu Sınır Şekli ve Eylemleri	Komşu Sınır Elemanı	Nominal+Şema			bina duvar	SINIR-KÜTLE-GİRİŞ AVLU YERİ SİRKÜLASYON ÇEKİRDEKLERİ BAGIMSIZ KÜTLE SAYISI YASAM YERİ	2 1 3 4 5 7 6	GR GRSKOTU DM DMK ÜST KOT
			Komşu Ortak Eylem Mekanı	Nominal			avlu			
		Sokağa Bakış Noktaları ve Eylemleri	Sokağa Bakış Noktası Varlığı	Nominal	var					
			Sokağa Bakan Mekan Eylemi	Nominal			konuk			
	Dizimsel Analiz	Sınır Eleman Kütle İlişkisi ve Girişin Yeri	Girişin Yeri	Şema						
			Avlu Duvarı Varlığı	Nominal	var					
			Avlu Kapısı Varlığı	Nominal	var					
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[giriş]	S-Partition - Sayısal		2,10				
			DD[konut]	S-Partition - Sayısal		2,60				
Konut Mekansal Eşik Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Konut Girişi Eşik Mekan Varlığı	Konut Girişinin Açıldığı Mekan	Nominal			dam-avlu	YUZEY BOLME ANALİZİ (S-PARTITION)	YUZEY BOLME ANALİZİ (S-PARTITION)	YUZEY BOLME ANALİZİ (S-PARTITION)
			Avluda Yaşam Dışında Eve Bağlı Mekanlar	Nominal			oda			
		Avlu Kullanımı ve Tercihi	Avlu Kullanımı	Nominal			sirkülasyon			
	Dizimsel Analiz	Konut-Sokak İlişkisinin Mahremiyet Özelliği	Kamusal-Yarı Kamusal-Özel Alan Geçişleri	Şema						
			Giriş Sayısı	sayısal		2,00				
			Avlu Sayısı	sayısal		1,00				
			Avlu Yeri	Nominal+Şema			ön			
			Avluya Açılan Mekan Sayısı	sayısal		2,00				
		Mekanlar Arası Geçiş Tipleri ve Derinlik Grafikleri	Bağımsız Kütle Sayısı	sayısal+Şema		2,00				
			Sirkülasyon Çekirdek Sayısı	sayısal+Şema		1,00				
			Derinlik Grafikleri/En Düşük-En Yüksek Değerler	sayısal+Şema						
			DD[avlu]	S-Partition - Sayısal		2,20				
Konut Ortak Eylem Düğüm Noktalarının Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Eviçi Ortak Eylem Şekilleri ve Davranışsal İlişki Ağı	konukxGündüz Mekanları	Şema						
			YaşamxServis Mekanlar	Şema						
			OrtakxBireysel Mekanlar	Şema						
	Dizimsel Analiz	Ortak Eylem Düğüm Nokta Yeri	Kat Sayısı	sayısal		2,00				
			Yaşam Mekan Girişe Uzaklığı(m)	sayısal		10,20				
			Yaşam Mekan Yeri	Şema						
			Kaya Oyma Mekan Sayısı	sayısal		2,00				
			Bağımsız Konut Yaşam Sayısı	sayısal		3,00				
			Giriş Kat Mekan Sayısı	sayısal		2,00				
			Üst Kat Mekan Sayısı	sayısal		3,00				
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		2,60				
			BD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		2,00				
			GBD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		1,50				
Eşgörü Alan Analizi	Giriş Eşgörü Alan Analizi		A/P[giriş]	Eşgörü- Sayısal		2,1		DERİNLİK GRAFİĞİ	DERİNLİK GRAFİĞİ	DERİNLİK GRAFİĞİ
			EAD[giriş]	Eşgörü- Sayısal		134,08				
			ECD[giriş]	Eşgörü- Sayısal		63,2				
	Avlu Eşgörü Alan Analizi		A/P[avlu]	Eşgörü- Sayısal		1,85				
			EAD[avlu]	Eşgörü- Sayısal		128,88				
			ECD[avlu]	Eşgörü- Sayısal		69,6				
	Yaşam Eşgörü Alan Analizi		A/P[yaşam]	Eşgörü- Sayısal		2,06				
			EAD[yaşam]	Eşgörü- Sayısal		142,05				
			ECD[yaşam]	Eşgörü- Sayısal		68,86				

EK B.3
"TEPE KENT YERLEŞMELERİNDE
PSİKO-SOSYAL ALAN OLGUSUNUN KONUT ÖRÜNTÜLERİ İLE İLİŞKİSİ;
UÇHİSAR ÖRNEĞİ" ALAN ÇALIŞMASI KONUT İNCELEME FOYU
KONUT TİPİ:YAMAÇ YERLEŞME ÖRNEĞİ
PARSEL NO:644

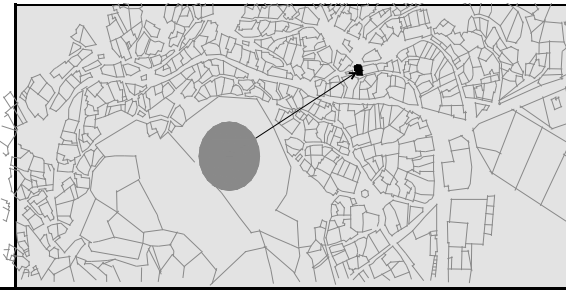
BELİRLEYİCİLER				DEĞER	VAR-YOK	SAYISAL LİSTE	GÖZLEM GÖRÜŞME	DİYAGRAMLAR-ŞEMALAR		DERİNLİK GRAFİKLERİ-DİZİMSEL ANALİZ ŞEMALARI		MEKANSAL ORGANİZASYON	
Konut Sınır Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Komşu Sınır Şekli ve Eylemleri	Komşu Sınır Elemanı	Nominal+Şema			bina-avlu duvar	SINIR-KÜTLE-GİRİŞ	YÜZEY BOLME ANALİZİ (S-PARTITION)	GRSKOTU			
			Komşu Ortak Eylem Mekanı	Nominal			dam						
		Sokağa Bakış Noktaları ve Eylemleri	Sokağa Bakış Noktası Varlığı	Nominal	var								
			Sokağa Bakan Mekan Eylemi	Nominal			yaşam						
	Dizimsel Analiz	Sınır Eleman Kütle İlişkisi ve Girişin Yeri	Girişin Yeri	Şema									
			Avlu Duvarı Varlığı	Nominal	yok								
Avlu Kapısı Varlığı	Nominal		var										
Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[giriş]	S-Partition - Sayısal		1.60									
	DD[konut]	S-Partition - Sayısal		2.20									
Konut Mekansal Eşik Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Konut Girişi Eşik Mekan Varlığı	Konut Girişinin Açıldığı Mekan	Nominal			dam-avlu	AVLU YERİ	SİRKÜLASYON ÇEKİRDEKLERİ	BAGIMSIZ KÜTLE SAYISI			
		Avlu Kullanımı ve Tercihi	Avluda Yaşam Dışında Eve Bağlı Mekanlar	Nominal	yok								
			Avlu Kullanımı	Nominal			sirkülasyon						
			Konut-Sokak İlişkisinin Mahremiyet Özelliği	Kamusal-Yarı Kamusal-Özel Alan Geçişleri	Şema								
	Mekanlar Arası Geçiş Tipleri ve Derinlik Grafikleri	Giriş Sayısı		sayısal		2.00							
		Avlu Sayısı		sayısal		1.00							
		Avlu Yeri		Nominal+Şema			orta						
		Avluya Açılan Mekan Sayısı		sayısal		3.00							
		Bağımsız Kütle Sayısı		sayısal+Şema		2.00							
		Sirkülasyon Çekirdek Sayısı		sayısal+Şema		2.00							
	Mekansal Dizim Bağlantıları	Derinlik Grafikleri/En Düşük-En Yüksek Değerler	sayısal+Şema										
		DD[avlu]	S-Partition - Sayısal		1.60								
		BD[avlu]	S-Partition - Sayısal		3.00								
GBD[avlu]		S-Partition - Sayısal		5.00									
Konut Ortak Eylem Düğüm Noktalarının Morfolojisi		Davranışsal Analiz	Eviçi Ortak Eylem Şekilleri ve Davranışsal İlişki Ağı	konukxGündüz Mekanları	Şema								
				YaşamxServis Mekanlar	Şema								
	OrtakxBireysel Mekanlar			Şema									
	Dizimsel Analiz	Ortak Eylem Düğüm Nokta Yeri	Kat Sayısı	sayısal		2.00							
			Yaşam Mekan Girişe Uzaklığı(m)	sayısal		6.40							
			Yaşam Mekan Yeri	Şema									
			Kaya Oyma Mekan Sayısı	sayısal		4.00							
			Bağımsız Konut Yaşam Sayısı	sayısal		4.00							
			Giriş Kat Mekan Sayısı	sayısal		6.00							
Üst Kat Mekan Sayısı			sayısal		2.00								
Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		2.40									
	BD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		1.67									
	GBD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		3.50									
	Eşgörü Alan Analizi	Giriş Eşgörü Alan Analizi	A/P[giriş]	Eşgörü - Sayısal		0.93442623							
EAD[giriş]			Eşgörü - Sayısal		57								
ECD[giriş]			Eşgörü - Sayısal		61								
Avlu Eşgörü Alan Analizi		A/P[avlu]	Eşgörü - Sayısal		1.22222222								
		EAD[avlu]	Eşgörü - Sayısal		66								
		ECD[avlu]	Eşgörü - Sayısal		54								
Yaşam Eşgörü Alan Analizi		A/P[yaşam]	Eşgörü - Sayısal		2.03191489								
		EAD[yaşam]	Eşgörü - Sayısal		191								
		ECD[yaşam]	Eşgörü - Sayısal		94								

EK B.4
"TEPE KENT YERLEŞMELERİNDE
PSİKO-SOSYAL ALAN OLGUSUNUN KONUT ÖRÜNTÜLERİ İLE İLİŞKİSİ;
UÇHİSAR ÖRNEĞİ" ALAN ÇALIŞMASI KONUT İNCELEME FOYU
KONUT TİPİ:YAMAÇ YERLEŞME ÖRNEĞİ
PARSEL NO:760

BELİRLEYİCİLER				DEĞER	VAR-YOK	SAYISAL LİSTE	GÖZLEM GÖRÜŞME	DİYAGRAMLAR-ŞEMALAR	DERİNLİK GRAFİKLERİ-DİZİMSEL ANALİZ ŞEMALARI	MEKANSAL ORGANİZASYON
Konut Sınır Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Komşu Sınır Şekli ve Eylemleri	Komşu Sınır Elemanı	Nominal+Şema			bina duvar	SINIR-KÜTLE-GİRİŞ AVLU YERİ SİRKÜLASYON ÇEKİRDEKLERİ BAGIMSIZ KÜTLE SAYISI YASAM YERİ	5 3 2 4 1 YUZEY BOLME ANALİZİ (S-PARTITION) DERİNLİK GRAFİĞİ EŞ GÖRÜŞ ANALİZİ (IZOVİST)	GR ÜST KOT DAM KOTU
			Komşu Ortak Eylem Mekanı	Nominal			dam			
		Sokağa Bakış Noktaları ve Eylemleri	Sokağa Bakış Noktası Varlığı	Nominal	var					
			Sokağa Bakan Mekan Eylemi	Nominal			yaşam			
	Dizimsel Analiz	Sınır Eleman Kütle İlişkisi ve Girişin Yeri	Girişin Yeri	Şema						
			Avlu Duvarı Varlığı	Nominal	yok					
			Avlu Kapısı Varlığı	Nominal	var					
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[giriş]	S-Partition - Sayısal		1,25				
			DD[konut]	S-Partition - Sayısal		1,80				
Konut Mekansal Eşik Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Konut Girişi Eşik Mekan Varlığı	Konut Girişinin Açıldığı Mekan	Nominal			dam-avlu			
			Avluda Yaşam Dışında Eve Bağlı Mekanlar	Nominal	yok					
		Avlu Kullanımı ve Tercihi	Avlu Kullanımı	Nominal			sirkülasyon			
	Dizimsel Analiz	Konut-Sokak İlişkisinin Mahremiyet Özelliği	Kamusal-Yarı Kamusal-Özel Alan Geçişleri	Şema						
			Giriş Sayısı	sayısal		2,00				
			Avlu Sayısı	sayısal		1,00				
			Avlu Yeri	Nominal+Şema			orta			
			Avluya Açılan Mekan Sayısı	sayısal		3,00				
			Bağımsız Kütle Sayısı	sayısal+Şema		2,00				
			Sirkülasyon Çekirdek Sayısı	sayısal+Şema		2,00				
			Derinlik Grafikleri/En Düşük-En Yüksek Değerler	sayısal+Şema						
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[avlu]	S-Partition - Sayısal		1,25				
			BD[avlu]	S-Partition - Sayısal		3,00				
			GBD[avlu]	S-Partition - Sayısal		6,00				
Konut Ortak Eylem Düğüm Noktalarının Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Eviçi Ortak Eylem Şekilleri ve Davranışsal İlişki Ağı	konukxGündüz Mekanları	Şema						
			YaşamxServis Mekanlar	Şema						
			OrtakxBireysel Mekanlar	Şema						
	Dizimsel Analiz	Ortak Eylem Düğüm Nokta Yeri	Kat Sayısı	sayısal		2,00				
			Yaşam Mekan Girişe Uzaklığı(m)	sayısal		4,70				
			Yaşam Mekan Yeri	Şema						
			Kaya Oyma Mekan Sayısı	sayısal		3,00				
			Bağımsız Konut Yaşam Sayısı	sayısal		4,00				
			Giriş Kat Mekan Sayısı	sayısal		4,00				
			Üst Kat Mekan Sayısı	sayısal		2,00				
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		1,50				
			BD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		2,00				
			GBD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		3,00				
Eşgörüş Alan Analizi	Giriş Eşgörüş Alan Analizi		A/P[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		1,04				
			EAD[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		45,58				
			ECD[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		43,71				
	Avlu Eşgörüş Alan Analizi		A/P[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		0,95				
			EAD[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		50,36				
			ECD[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		52,67				
	Yaşam Eşgörüş Alan Analizi		A/P[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		1,02				
			EAD[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		63,64				
			ECD[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		62,38				

EK B.5
"TEPE KENT YERLEŞMELERİNDE
PSİKO-SOSYAL ALAN OLGUSUNUN KONUT ÖRÜNTÜLERİ İLE İLİŞKİSİ;
UÇHİSAR ÖRNEĞİ" ALAN ÇALIŞMASI KONUT İNCELEME FOYU
KONUT TİPİ:YAMAÇ YERLEŞME ÖRNEĞİ
PARSEL NO:758

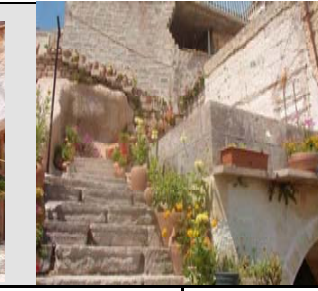
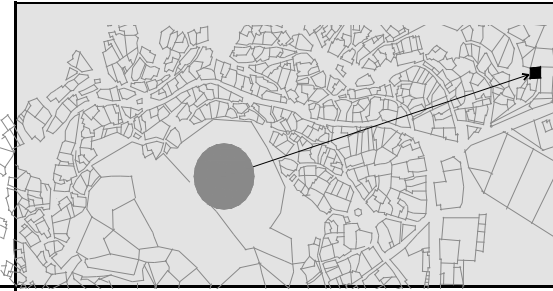
BELİRLEYİCİLER				DEĞER	VAR-YOK	SAYISAL LİSTE	GÖZLEM GÖRÜŞME	DİYAGRAMLAR-ŞEMALAR	DERİNLİK GRAFİKLERİ-DİZİMSEL ANALİZ ŞEMALARI	MEKANSAL ORGANİZASYON
Konut Sınır Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Komşu Sınır Şekli ve Eylemleri	Komşu Sınır Elemanı	Nominal+Şema			bina duvar			
			Komşu Ortak Eylem Mekanı	Nominal			kapı önü			
		Sokağa Bakış Noktaları ve Eylemleri	Sokağa Bakış Noktası Varlığı	Nominal	var		yaşam konuk			
			Sokağa Bakan Mekan Eylemi	Nominal						
	Dizimsel Analiz	Sınır Eleman Kütle İlişkisi ve Girişin Yeri	Girişin Yeri	Şema						
			Avlu Duvarı Varlığı	Nominal	yok					
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[giriş]	S-Partition - Sayısal		2,00				
			DD[konut]	S-Partition - Sayısal		2,04				
Konut Mekansal Eşik Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Konut Girişi Eşik Mekan Varlığı	Konut Girişinin Açıldığı Mekan	Nominal			avlu			
		Avlu Kullanımı ve Tercihi	Avluda Yaşam Dışında Eve Bağlı Mekanlar	Nominal			oda			
			Avlu Kullanımı	Nominal			sirkülasyon			
	Dizimsel Analiz	Konut-Sokak ilişkisinin Mahremiyet Özelliği	Kamusal-Yarı Kamusal-Özel Alan Geçişleri	Şema						
		Mekanlar Arası Geçiş Tipleri ve Derinlik Grafikleri	Giriş Sayısı	sayısal		1,00				
			Avlu Sayısı	sayısal		1,00				
			Avlu Yeri	Nominal+Şema			ön			
			Avluya Açılan Mekan Sayısı	sayısal		3,00				
			Bağımsız Kütle Sayısı	sayısal+Şema		1,00				
		Mekansal Dizim Bağlantıları	Sirkülasyon Çekirdek Sayısı	sayısal+Şema		1,00				
			Derinlik Grafikleri/En Düşük-En Yüksek Değerler	sayısal+Şema						
			DD[avlu]	S-Partition - Sayısal		1,65				
			BD[avlu]	S-Partition - Sayısal		3,00				
GBD[avlu]	S-Partition - Sayısal			5,00						
Konut Ortak Eylem Düzüm Noktalarının Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Eviçi Ortak Eylem Şekilleri ve Davranışsal İlişki Ağı	konukxGündüz Mekanları	Şema						
			YaşamxServis Mekanlar	Şema						
			OrtakxBireysel Mekanlar	Şema						
	Dizimsel Analiz	Ortak Eylem Düzüm Nokta Yeri	Kat Sayısı	sayısal		2,00				
			Yaşam Mekan Girişe Uzaklığı(m)	sayısal		5,30				
			Yaşam Mekan Yeri	Şema						
			Kaya Oyma Mekan Sayısı	sayısal		3,00				
			Bağımsız Konut Yaşam Sayısı	sayısal		7,00				
			Giriş Kat Mekan Sayısı	sayısal		5,00				
			Üst Kat Mekan Sayısı	sayısal		5,00				
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		1,80				
			BD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		2,00				
			GBD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		3,00				
Eşgörüş Alan Analizi	Giriş Eşgörüş Alan Analizi		A/P[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		1,07				
			EAD[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		79,01				
			ECD[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		73,32				
	Avlu Eşgörüş Alan Analizi		A/P[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		1				
			EAD[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		71,05				
			ECD[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		70,86				
	Yaşam Eşgörüş Alan Analizi		A/P[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		1,28				
			EAD[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		86,84				
			ECD[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		67,78				
								EŞ GÖRÜŞ ANALİZİ (IZOVIST)	*ARGOS A.Ş.den alınan rölevoellerden elde edilmiştir.	

EK B.6
"TEPE KENT YERLEŞMELERİNDE
PSİKO-SOSYAL ALAN OLGUSUNUN KONUT ÖRÜNTÜLERİ İLE İLİŞKİSİ;
UÇHİSAR ÖRNEĞİ" ALAN ÇALIŞMASI KONUT İNCELEME FOYU
KONUT TİPİ:YAMAÇ YERLEŞME ÖRNEĞİ
PARSEL NO:753

BELİRLEYİCİLER				DEĞER	VAR-YOK	SAYISAL LİSTE	GÖZLEM GÖRÜŞME	DIYAGRAMLAR-ŞEMALAR	DERİNLİK GRAFİKLERİ-DİZİMSSEL ANALİZ ŞEMALARI	MEKANSAL ORGANİZASYON	
Konut Sınır Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Komşu Sınır Şekli ve Eylemleri	Komşu Sınır Elemanı	Nominal+Şema			bina-avlu duvar				
			Komşu Ortak Eylem Mekanı	Nominal			kapıönü				
		Sokağa Bakış Noktaları ve Eylemleri	Sokağa Bakış Noktası Varlığı	Nominal	var						
			Sokağa Bakan Mekan Eylemi	Nominal			konuk				
	Dizimsel Analiz	Sınır Eleman Kütle İlişkisi ve Girişin Yeri	Girişin Yeri	Şema							
			Avlu Duvarı Varlığı	Nominal	yok						
			Avlu Kapısı Varlığı	Nominal	yok						
		Mekansal Dizim Bağlıntıları	DD[giriş]	S-Partition - Sayısal		2,60					
DD[konut]	S-Partition - Sayısal			2,70							
Konut Mekansal Eşik Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Konut Girişi Eşik Mekan Varlığı	Konut Girişinin Açıldığı Mekan	Nominal			eyvan				
		Avlu Kullanımı ve Tercihi	Avluda Yaşam Dışında Eve Bağlı Mekanlar	Nominal	yok						
			Avlu Kullanımı	Nominal			sirkülasyon				
			Dizimsel Analiz	Konut-Sokak ilişkisinin Mahremiyet Özelliği	Kamusal-Yarı Kamusal-Özel Alan Geçişleri	Şema					
	Mekanlar Arası Geçiş Tipleri ve Derinlik Grafikleri	Giriş Sayısı		sayısal		1,00					
		Avlu Sayısı		sayısal		1,00					
		Avlu Yeri		Nominal+Şema			orta				
		Avluya Açılan Mekan Sayısı		sayısal		2,00					
		Bağımsız Kütle Sayısı		sayısal+Şema		2,00					
	Sirkülasyon Çekirdek Sayısı	sayısal+Şema			1,00						
	Derinlik Grafikleri/En Düşük-En Yüksek Değerler	sayısal+Şema									
	Mekansal Dizim Bağlıntıları	DD[avlu]		S-Partition - Sayısal		2,00					
		BD[avlu]	S-Partition - Sayısal		2,50						
		GBD[avlu]	S-Partition - Sayısal		3,00						
		Konut Ortak Eylem Düğüm Noktalarının Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Eviçi Ortak Eylem Şekilleri ve Davranışsal İlişki Ağı	konukxGündüz Mekanları	Şema					
	YaşamxServis Mekanlar				Şema						
	OrtakxBireysel Mekanlar				Şema						
	Dizimsel Analiz		Ortak Eylem Düğüm Nokta Yeri	Kat Sayısı	sayısal		2,00				
Yaşam Mekan Girişe Uzaklığı(m)				sayısal		11,32					
Yaşam Mekan Yeri				Şema							
Kaya Oyma Mekan Sayısı				sayısal		2,00					
Bağımsız Konut YaşamSayısı				sayısal		5,00					
Giriş Kat Mekan Sayısı				sayısal		4,00					
Üst Kat Mekan Sayısı				sayısal		3,00					
Mekansal Dizim Bağlıntıları			DD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		2,80					
			BD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		2,00					
	GBD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		3,00							
Eşgörüş Alan Analizi	Giriş Eşgörüş Alan Analizi		A/P[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		1,1					
			EAD[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		49,08					
			ECD[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		44,4					
	Avlu Eşgörüş Alan Analizi		A/P[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		1,34					
			EAD[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		85,498					
			ECD[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		63,65					
	Yaşam Eşgörüş Alan Analizi		A/P[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		1,34					
			EAD[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		80,92					
			ECD[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		60,4					

EK B.7
"TEPE KENT YERLEŞMELERİNDE
PSİKO-SOSYAL ALAN OLGUSUNUN KONUT ÖRÜNTÜLERİ İLE İLİŞKİSİ;
UÇHİSAR ÖRNEĞİ" ALAN ÇALIŞMASI KONUT İNCELEME FOYU
KONUT TİPİ:YAMAÇ YERLEŞME ÖRNEĞİ
PARSEL NO:750

BELİRLEYİCİLER				DEĞER	VAR-YOK	SAYISAL LİSTE	GÖZLEM GÖRÜŞME	DİYAGRAMLAR-ŞEMALAR		DERİNLİK GRAFİKLERİ-DİZİMSEL ANALİZ ŞEMALARI		MEKANSAL ORGANİZASYON	
Konut Sınır Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Komşu Sınır Şekli ve Eylemleri	Komşu Sınır Elemanı	Nominal+Şema			bina duvar	SINIR-KÜTLE-GİRİŞ AVLU YERİ SİRKÜLASYON ÇEKİRDEKLERİ BAGIMSIZ KÜTLE SAYISI YASAM YERİ	YUZEY BOLME ANALİZİ (S-PARTITION) DERİNLİK GRAFİĞİ EŞ GÖRÜŞ ANALİZİ (IZOVİST)	ALT KOT GRİS ÜST KOT AH =AHR AHO =AHR ODA TE =TANDREM GAH =GÜNLÜKAHR AV =AMLU GR =GRİS AGR =ALT GRİS ÜGR =ÜST GRİS O =ODA KO =KONUK ODA DMK =DANKAPI AR =ARALIK KD =KAYADAM KOA =KAYADAMLARAINEN/AMLU YE =YAZEM			
			Komşu Ortak Eylem Mekanı	Nominal			kapı önü						
		Sokağa Bakış Noktaları ve Eylemleri	Sokağa Bakış Noktası Varlığı	Nominal	var								
			Sokağa Bakan Mekan Eylemi	Nominal			yaşam						
	Dizimsel Analiz	Sınır Eleman Kütle İlişkisi ve Girişin Yeri	Girişin Yeri	Şema									
			Avlu Duvarı Varlığı	Nominal	yok								
			Avlu Kapısı Varlığı	Nominal	yok								
		Mekansal Dizim Bağlıntıları	DD[giriş]	S-Partition - Sayısal		1,75							
DD[konut]	S-Partition - Sayısal			2,53									
Konut Mekansal Eşik Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Konut Girişi Eşik Mekan Varlığı	Konut Girişinin Açıldığı Mekan	Nominal			dam						
		Avlu Kullanımı ve Tercihi	Avluda Yaşam Dışında Eve Bağlı Mekanlar	Nominal	yok								
			Avlu Kullanımı	Nominal			sirkülasyon						
	Dizimsel Analiz	Konut-Sokak ilişkisinin Mahremiyet Özelliği	Kamusal-Yarı Kamusal-Özel Alan Geçişleri	Şema									
		Mekanlar Arası Geçiş Tipleri ve Derinlik Grafikleri	Giriş Sayısı	sayısal		1,00							
			Avlu Sayısı	sayısal		1,00							
			Avlu Yeri	Nominal+Şema			ön						
			Avluya Açılan Mekan Sayısı	sayısal		4,00							
			Bağımsız Kütle Sayısı	sayısal+Şema		1,00							
			Sirkülasyon Çekirdek Sayısı	sayısal+Şema		2,00							
		Mekansal Dizim Bağlıntıları	Derinlik Grafikleri/En Düşük-En Yüksek Değerler	sayısal+Şema									
			DD[avlu]	S-Partition - Sayısal		1,93							
			BD[avlu]	S-Partition - Sayısal		3,50							
GBD[avlu]	S-Partition - Sayısal			4,20									
Konut Ortak Eylem Düzüm Noktalarının Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Eviçi Ortak Eylem Şekilleri ve Davranışsal İlişki Ağı	konukxGündüz Mekanları	Şema									
			YaşamxServis Mekanlar	Şema									
			OrtakxBireysel Mekanlar	Şema									
	Dizimsel Analiz	Ortak Eylem Düzüm Nokta Yeri	Kat Sayısı	sayısal		2,00							
			Yaşam Mekan Girişe Uzaklığı(m)	sayısal		5,40							
			Yaşam Mekan Yeri	Şema									
			Kaya Oyma Mekan Sayısı	sayısal		5,00							
			Bağımsız Konut Yaşam Sayısı	sayısal		3,00							
			Giriş Kat Mekan Sayısı	sayısal		4,00							
			Üst Kat Mekan Sayısı	sayısal		4,00							
	Mekansal Dizim Bağlıntıları	DD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		1,00								
		BD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		4,00								
		GBD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		X								
Eşgörüş Alan Analizi		Giriş Eşgörüş Alan Analizi	A/P[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		0,76							
	EAD[giriş]		Eşgörüş-Sayısal		26,95								
	ECD[giriş]		Eşgörüş-Sayısal		35,44								
	Avlu Eşgörüş Alan Analizi	A/P[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		1,64								
		EAD[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		116,42								
		ECD[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		70,83								
	Yaşam Eşgörüş Alan Analizi	A/P[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		0,72								
		EAD[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		46,81								
		ECD[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		64,3								

</

AH =AHR
 AHO =AHRODA
 TE =TANDREM
 GAH =GÜNLÜKAHR
 AV =AVLU
 GR =GRIS
 AGR =ALTGRIS
 ÜGR =ÜSTGRIS
 O =ODA
 KO =KONUKODA
 DM =DAM
 DMK =DAMKAP
 AR =ARALIK
 KD =KAYADAM
 KDA =KAYADAMLARAINAVLU
 YE =YAZEM

*ARGOS A.Ş.den alınan rölövelerden elde edilmiştir.

EK B.8
"TEPE KENT YERLEŞMELERİNDE
PSİKO-SOSYAL ALAN OLGUSUNUN KONUT ÖRÜNTÜLERİ İLE İLİŞKİSİ;
UÇHİSAR ÖRNEĞİ" ALAN ÇALIŞMASI KONUT İNCELEME FOYU
KONUT TİPİ:YAMAÇ YERLEŞME ÖRNEĞİ
PARSEL NO:699

BELİRLEYİCİLER				DEĞER	VAR-YOK	SAYISAL LİSTE	GÖZLEM GÖRÜŞME	DIYAGRAMLAR-ŞEMALAR	DERİNLİK GRAFİKLERİ-DİZİMSSEL ANALİZ ŞEMALARI	MEKANSAL ORGANİZASYON
Konut Sınır Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Komşu Sınır Şekli ve Eylemleri	Komşu Sınır Elemanı	Nominal+Şema			bina-avlu duvar	SINIR-KÜTLE-GİRİŞ AVLU YERİ SİRKÜLASYON ÇEKİRDEKLERİ BAGIMSIZ KÜTLE SAYISI YASAM YERİ		
			Komşu Ortak Eylem Mekanı	Nominal			avlu			
		Sokağa Bakış Noktaları ve Eylemleri	Sokağa Bakış Noktası Varlığı	Nominal	var					
			Sokağa Bakan Mekan Eylemi	Nominal			konuk			
	Dizimsel Analiz	Sınır Eleman Kütle İlişkisi ve Girişin Yeri	Girişin Yeri	Şema						
			Avlu Duvarı Varlığı	Nominal	var					
			Avlu Kapısı Varlığı	Nominal	var					
		Mekansal Dizim Bağlılıkları	DD[giriş]	S-Partition - Sayısal		2,00				
			DD[konut]	S-Partition - Sayısal		2,15				
Konut Mekansal Eşik Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Konut Girişi Eşik Mekan Varlığı	Konut Girişinin Açıldığı Mekan	Nominal			avlu	YUZEY BOLME ANALİZİ (S-PARTITION)	YUZEY BOLME ANALİZİ (S-PARTITION)	YUZEY BOLME ANALİZİ (S-PARTITION)
			Avluda Yaşam Dışında Eve Bağlı Mekanlar	Nominal			ahır			
		Avlu Kullanımı ve Tercihi	Avlu Kullanımı	Nominal			yaşam			
	Dizimsel Analiz	Konut-Sokak ilişkisinin Mahremiyet Özelliği	Kamusal-Yarı Kamusal-Özel Alan Geçişleri	Şema						
			Giriş Sayısı	sayısal		1,00				
			Avlu Sayısı	sayısal		1,00				
			Avlu Yeri	Nominal+Şema			ön			
			Avluya Açılan Mekan Sayısı	sayısal		3,00				
			Bağımsız Kütle Sayısı	sayısal+Şema		2,00				
		Mekansal Dizim Bağlılıkları	Sirkülasyon Çekirdek Sayısı	sayısal+Şema		1,00				
			Derinlik Grafikleri/En Düşük-En Yüksek Değerler	sayısal+Şema						
			DD[avlu]	S-Partition - Sayısal		1,85				
Konut Ortak Eylem Düzüm Noktalarının Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Eviçi Ortak Eylem Şekilleri ve Davranışsal İlişki Ağı	konukxGündüz Mekanları	Şema						
			YaşamxServis Mekanlar	Şema						
			OrtakxBireysel Mekanlar	Şema						
	Dizimsel Analiz	Ortak Eylem Düzüm Nokta Yeri	Kat Sayısı	sayısal		2,00				
			Yaşam Mekan Girişe Uzaklığı(m)	sayısal		8,60				
			Yaşam Mekan Yeri	Şema						
			Kaya Oyma Mekan Sayısı	sayısal		3,00				
			Bağımsız Konut Yaşam Sayısı	sayısal		5,00				
			Giriş Kat Mekan Sayısı	sayısal		5,00				
			Üst Kat Mekan Sayısı	sayısal		2,00				
		Mekansal Dizim Bağlılıkları	DD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		1,70				
			BD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		3,00				
			GBD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		4,20				
Eşgörü Alan Analizi	Giriş Eşgörü Alan Analizi		A/P[giriş]	Eşgörü- Sayısal		1,81				
			EAD[giriş]	Eşgörü- Sayısal		79,42				
			ECD[giriş]	Eşgörü- Sayısal		67,25				
	Avlu Eşgörü Alan Analizi		A/P[avlu]	Eşgörü- Sayısal		1,2				
			EAD[avlu]	Eşgörü- Sayısal		79,15				
			ECD[avlu]	Eşgörü- Sayısal		65,88				
	Yaşam Eşgörü Alan Analizi		A/P[yaşam]	Eşgörü- Sayısal		1,11				
			EAD[yaşam]	Eşgörü- Sayısal		78,55				
			ECD[yaşam]	Eşgörü- Sayısal		70,34				

EK B.9
"TEPE KENT YERLEŞMELERİNDE
PSİKO-SOSYAL ALAN OLGUSUNUN KONUT ÖRÜNTÜLERİ İLE İLİŞKİSİ;
UÇHİSAR ÖRNEĞİ" ALAN ÇALIŞMASI KONUT İNCELEME FOYU
KONUT TİPİ:YAMAÇ YERLEŞME ÖRNEĞİ
PARSEL NO:698

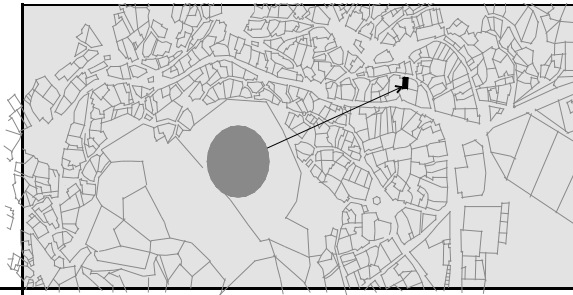
BELİRLEYİCİLER				DEĞER	VAR-YOK	SAYISAL LİSTE	GÖZLEM GÖRÜŞME	DİYAGRAMLAR-ŞEMALAR		DERİNLİK GRAFİKLERİ-DİZİMSSEL ANALİZ ŞEMALARI		MEKANSAL ORGANİZASYON		
Konut Sınır Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Komşu Sınır Şekli ve Eylemleri	Komşu Sınır Elemanı	Nominal+Şema			bina-avlu duvar	SINIR-KÜTLE-GİRİŞ	AVLU YERİ	SİRKÜLASYON ÇEKİRDEKLERİ	BAGIMSIZ KÜTLE SAYISI	YASAM YERİ	1 2 4	GR AV TE KD
			Komşu Ortak Eylem Mekanı	Nominal			avlu							
		Sokağa Bakış Noktaları ve Eylemleri	Sokağa Bakış Noktası Varlığı	Nominal	var									
			Sokağa Bakan Mekan Eylemi	Nominal			konuk							
	Dizimsel Analiz	Sınır Eleman Kütle İlişkisi ve Girişin Yeri	Girişin Yeri	Şema										
			Avlu Duvarı Varlığı	Nominal	var									
			Avlu Kapısı Varlığı	Nominal	var									
		Mekansal Dizim Bağlıntıları	DD[giriş]	S-Partition - Sayısal		1,66								
DD[konut]	S-Partition - Sayısal			1,45										
Konut Mekansal Eşik Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Konut Girişi Eşik Mekan Varlığı	Konut Girişinin Açıldığı Mekan	Nominal			avlu	YÜZEY BOLME ANALİZİ (S-PARTITION) 4 3 2 1 GR GRSKOTU 3 2 1 AR KD ÜSTKOT						
		Avlu Kullanımı ve Tercihi	Avluda Yaşam Dışında Eve Bağlı Mekanlar	Nominal	yok									
			Avlu Kullanımı	Nominal	yok									
	Dizimsel Analiz	Konut-Sokak İlişkisinin Mahremiyet Özelliği	Kamusal-Yarı Kamusal-Özel Alan Geçişleri	Şema										
			Giriş Sayısı	sayısal		1,00								
			Avlu Sayısı	sayısal		1,00								
			Avlu Yeri	Nominal+Şema			ön							
			Avluya Açılan Mekan Sayısı	sayısal		1,00								
			Bağımsız Kütle Sayısı	sayısal+Şema		1,00								
			Sirkülasyon Çekirdek Sayısı	sayısal+Şema		1,00								
		Mekansal Dizim Bağlıntıları	Derinlik Grafikleri/En Düşük-En Yüksek Değerler	sayısal+Şema										
			DD[avlu]	S-Partition - Sayısal		1,66								
			BD[avlu]	S-Partition - Sayısal		1,00								
Konut Ortak Eylem Düzüm Noktalarının Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Eviçi Ortak Eylem Şekilleri ve Davranışsal İlişki Ağı	konukxGündüz Mekanları	Şema										
			YaşamxServis Mekanlar	Şema										
			OrtakxBireysel Mekanlar	Şema										
	Dizimsel Analiz	Ortak Eylem Düzüm Nokta Yeri	Kat Sayısı	sayısal		2,00								
			Yaşam Mekan Girişe Uzaklığı(m)	sayısal		6,67								
			Yaşam Mekan Yeri	Şema										
			Kaya Oyma Mekan Sayısı	sayısal		2,00								
			Bağımsız Konut YaşamSayısı	sayısal		1,00								
			Giriş Kat Mekan Sayısı	sayısal		2,00								
			Üst Kat Mekan Sayısı	sayısal		1,00								
		Mekansal Dizim Bağlıntıları	DD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		1,00								
			BD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		3,00								
			GBD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		X								
Eşgörüş Alan Analizi	Giriş Eşgörüş Alan Analizi		A/P[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		1,17								
			EAD[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		34,81								
			ECD[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		29,54								
	Avlu Eşgörüş Alan Analizi		A/P[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		1,3								
			EAD[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		33,59								
			ECD[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		25,65								
	Yaşam Eşgörüş Alan Analizi		A/P[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		1,08								
			EAD[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		56,85								
			ECD[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		53,38								

ARGOS A.Ş.den alınan rölevellerden elde edilmiştir.

AH =AHR
 AHO =AHR ODA
 TE =TANDREM
 GAH =GÜNLÜKAHR
 AV =AVLU
 GR =GRİS
 AGR =ALTGRİS
 ÜGR =ÜSTGRİS
 O =ODA
 KO =KONUKODA
 DM =DAM
 DMK =DAMKAP
 AR =ARALIK
 KD =KAYADAM
 KDA =KAYADAMLARAINENAVLU
 YE =YAZEM

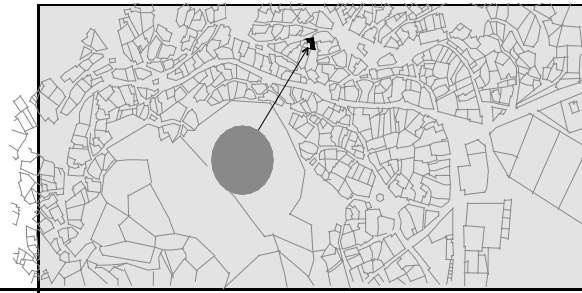
*ARGOS A.Ş.den alınan rölevellerden elde edilmiştir.

EK B.10
"'TEPE KENT YERLEŞMELERİNDE
PSİKO-SOSYAL ALAN OLGUSUNUN KONUT ÖRÜNTÜLERİ İLE İLİŞKİSİ;
UÇHİSAR ÖRNEĞİ" ALAN ÇALIŞMASI KONUT İNCELEME FOYU
KONUT TİPİ:YAMAÇ YERLEŞME ÖRNEĞİ
PARSEL NO:647

BELİRLEYİCİLER				DEĞER	VAR-YOK	SAYISAL LİSTE	GÖZLEM GÖRÜŞME	DIYAGRAMLAR-ŞEMALAR	DERİNLİK GRAFİKLERİ-DİZİMSEL ANALİZ ŞEMALARI	MEKANSAL ORGANİZASYON
Konut Sınır Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Komşu Sınır Şekli ve Eylemleri	Komşu Sınır Elemanı	Nominal+Şema			bina duvar	SINIR-KÜTLE-GİRİŞ AVLU YERİ SİRKÜLASYON ÇEKİRDEKLERİ BAGIMSIZ KÜTLE SAYISI YASAM YERİ	1 2 3 6 5 4	GR GM GAH S KD GRSKOTU O O ÜSTKOT
			Komşu Ortak Eylem Mekanı	Nominal			kapıönü			
		Sokağa Bakış Noktaları ve Eylemleri	Sokağa Bakış Noktası Varlığı	Nominal	var					
			Sokağa Bakan Mekan Eylemi	Nominal			konuk			
	Dizimsel Analiz	Sınır Eleman Kütle İlişkisi ve Girişin Yeri	Girişin Yeri	Şema						
			Avlu Duvarı Varlığı	Nominal	yok					
			Avlu Kapısı Varlığı	Nominal	yok					
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[giriş]	S-Partition - Sayısal		2,20				
DD[konut]	S-Partition - Sayısal			2,30						
Konut Mekansal Eşik Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Konut Girişi Eşik Mekan Varlığı	Konut Girişinin Açıldığı Mekan	Nominal			eyvan			
		Avlu Kullanımı ve Tercihi	Avluda Yaşam Dışında Eve Bağlı Mekanlar	Nominal	yok					
			Avlu Kullanımı	Nominal	yok					
		Dizimsel Analiz	Konut-Sokak İlişkisinin Mahremiyet Özelliği	Kamusal-Yarı Kamusal-Özel Alan Geçişleri	Şema					
	Mekanlar Arası Geçiş Tipleri ve Derinlik Grafikleri		Giriş Sayısı	sayısal		1,00				
			Avlu Sayısı	sayısal		0,00				
			Avlu Yeri	Nominal+Şema						
			Avluya Açılan Mekan Sayısı	sayısal		0,00				
			Bağımsız Kütle Sayısı	sayısal+Şema		1,00				
			Sirkülasyon Çekirdek Sayısı	sayısal+Şema		1,00				
	Mekansal Dizim Bağlantıları		Derinlik Grafikleri/En Düşük-En Yüksek Değerler	sayısal+Şema						
			DD[avlu]	S-Partition - Sayısal		0,00				
			BD[avlu]	S-Partition - Sayısal		0,00				
				S-Partition - Sayısal						
		GBD[avlu]	S-Partition - Sayısal		0,00					
Konut Ortak Eylem Düzüm Noktalarının Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Eviçi Ortak Eylem Şekilleri ve Davranışsal İlişki Ağı	konukxGündüz Mekanları	Şema						
			YaşamxServis Mekanlar	Şema						
			OrtakxBireysel Mekanlar	Şema						
		Ortak Eylem Düzüm Nokta Yeri	Kat Sayısı	sayısal		2,00				
	Yaşam Mekan Girişe Uzaklığı(m)		sayısal		7,50					
	Yaşam Mekan Yeri		Şema							
	Kaya Oyma Mekan Sayısı		sayısal		1,00					
	Bağımsız Konut YaşamSayısı		sayısal		4,00					
	Giriş Kat Mekan Sayısı		sayısal		4,00					
	Mekansal Dizim Bağlantıları	Üst Kat Mekan Sayısı	sayısal		1,00					
DD[yaşam]		S-Partition - Sayısal		2,00						
BD[yaşam]		S-Partition - Sayısal		2,00						
GBD[yaşam]		S-Partition - Sayısal		2,10						
Eşgörüş Alan Analizi	Giriş Eşgörüş Alan Analizi	A/P[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		1					
		EAD[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		30,61					
		ECD[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		30,51					
	Avlu Eşgörüş Alan Analizi	A/P[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		0					
		EAD[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		0					
		ECD[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		0					
	Yaşam Eşgörüş Alan Analizi	A/P[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		1,07					
		EAD[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		43,95					
		ECD[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		40,98					

EK B.11
"TEPE KENT YERLEŞMELERİNDE
PSİKO-SOSYAL ALAN OLGUSUNUN KONUT ÖRÜNTÜLERİ İLE İLİŞKİSİ;
UÇHİSAR ÖRNEĞİ" ALAN ÇALIŞMASI KONUT İNCELEME FOYU
KONUT TİPİ:YAMAÇ YERLEŞME ÖRNEĞİ
PARSEL NO:623

BELİRLEYİCİLER				DEĞER	VAR-YOK	SAYISAL LİSTE	GÖZLEM GÖRÜŞME	DİYAGRAMLAR-ŞEMALAR	DERİNLİK GRAFİKLERİ-DİZİMSEL ANALİZ ŞEMALARI	MEKANSAL ORGANİZASYON
Konut Sınır Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Komşu Sınır Şekli ve Eylemleri	Komşu Sınır Elemanı	Nominal+Şema			bina duvar			
			Komşu Ortak Eylem Mekanı	Nominal			sofa			
		Sokağa Bakış Noktaları ve Eylemleri	Sokağa Bakış Noktası Varlığı	Nominal	var					
			Sokağa Bakan Mekan Eylemi	Nominal			konuk			
	Dizimsel Analiz	Sınır Eleman Kütle İlişkisi ve Girişin Yeri	Girişin Yeri	Şema						
			Avlu Duvarı Varlığı	Nominal	var					
Avlu Kapısı Varlığı	Nominal		var							
Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[giriş]	S-Partition - Sayısal		2,00						
	DD[konut]	S-Partition - Sayısal		1,65						
Konut Mekansal Eşik Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Konut Girişi Eşik Mekan Varlığı	Konut Girişinin Açıldığı Mekan	Nominal			avlu	YUZEY BOLME ANALİZİ (S-PARTITION)		
		Avlu Kullanımı ve Tercihi	Avluda Yaşam Dışında Eve Bağlı Mekanlar	Nominal			ahır			
			Avlu Kullanımı	Nominal			sirkülasyon			
	Dizimsel Analiz	Konut-Sokak İlişkisinin Mahremiyet Özelliği	Kamusal-Yarı Kamusal-Özel Alan Geçişleri	Şema						
			Giriş Sayısı	sayısal		1,00				
			Avlu Sayısı	sayısal		1,00				
			Avlu Yeri	Nominal+Şema			ön			
			Avluya Açılan Mekan Sayısı	sayısal		2,00				
			Bağımsız Kütle Sayısı	sayısal+Şema		1,00				
			Sirkülasyon Çekirdek Sayısı	sayısal+Şema		1,00				
			Derinlik Grafikleri/En Düşük-En Yüksek Değerler	sayısal+Şema						
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[avlu]	S-Partition - Sayısal		2,00				
			BD[avlu]	S-Partition - Sayısal		1,00				
			GBD[avlu]	S-Partition - Sayısal		1,00				
Konut Ortak Eylem Düğüm Noktalarının Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Eviçi Ortak Eylem Şekilleri ve Davranışsal İlişki Ağı	konukxGündüz Mekanları	Şema						
			YaşamxServis Mekanlar	Şema						
			OrtakxBireysel Mekanlar	Şema						
	Dizimsel Analiz	Ortak Eylem Düğüm Nokta Yeri	Kat Sayısı	sayısal		2,00				
			Yaşam Mekan Girişe Uzaklığı(m)	sayısal		8,03				
			Yaşam Mekan Yeri	Şema						
			Kaya Oyma Mekan Sayısı	sayısal		1,00				
			Bağımsız Konut Yaşam Sayısı	sayısal		3,00				
			Giriş Kat Mekan Sayısı	sayısal		3,00				
			Üst Kat Mekan Sayısı	sayısal		1,00				
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		1,30				
			BD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		2,00				
			GBD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		3,00				
Eşgörü Alan Analizi	Giriş Eşgörü Alan Analizi		A/P[giriş]	Eşgörü- Sayısal		1,34				
			EAD[giriş]	Eşgörü- Sayısal		88,07				
			ECD[giriş]	Eşgörü- Sayısal		65,67				
	Avlu Eşgörü Alan Analizi		A/P[avlu]	Eşgörü- Sayısal		1,38				
			EAD[avlu]	Eşgörü- Sayısal		92,97				
			ECD[avlu]	Eşgörü- Sayısal		67,03				
	Yaşam Eşgörü Alan Analizi		A/P[yaşam]	Eşgörü- Sayısal		1,46				
			EAD[yaşam]	Eşgörü- Sayısal		98,17				
			ECD[yaşam]	Eşgörü- Sayısal		66,89				

EK B.12
"TEPE KENT YERLEŞMELERİNDE
PSİKO-SOSYAL ALAN OLGUSUNUN KONUT ÖRÜNTÜLERİ İLE İLİŞKİSİ;
UÇHİSAR ÖRNEĞİ" ALAN ÇALIŞMASI KONUT İNCELEME FOYU
KONUT TİPİ:YAMAÇ YERLEŞME ÖRNEĞİ
PARSEL NO:322

BELİRLEYİCİLER				DEĞER	VAR-YOK	SAYISAL LİSTE	GÖZLEM GÖRÜŞME	DİYAGRAMLAR-ŞEMALAR	DERİNLİK GRAFİKLERİ-DİZİMSEL ANALİZ ŞEMALARI	MEKANSAL ORGANİZASYON
Konut Sınır Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Komşu Sınır Şekli ve Eylemleri	Komşu Sınır Elemanı	Nominal+Şema			bina-avlu duvar	SINIR-KÜTLE-GİRİŞ AVLU YERİ SİRKÜLASYON ÇEKİRDEKLERİ BAGIMSIZ KÜTLE SAYISI YAŞAM YERİ 	1 3 5 2 4 7 6 8 9 10 YUZEY BOLME ANALİZİ (S-PARTITION) DERİNLİK GRAFİĞİ EŞ GÖRÜŞ ANALİZİ (İZOVİST)	ÜSTKOT ÜSTKOT AH =AHR AHO =AHOODA TE =TANDIREM GAH =GÜNLÜKAHR AV =AVLU GR =GRİS AGR =ALT GRİS ÜGR =ÜST GRİS O =ODA KO =KONUK ODA DM =DAM DMK =DAMKAP AR =ARALIK KD =KAYADAM KOA =KAYADAMLARININ AVLU YE =YAZEM
			Komşu Ortak Eylem Mekanı	Nominal			kapıönü			
		Sokağa Bakış Noktaları ve Eylemleri	Sokağa Bakış Noktası Varlığı	Nominal	var					
			Sokağa Bakan Mekan Eylemi	Nominal			konuk			
	Dizimsel Analiz	Sınır Eleman Kütle İlişkisi ve Girişin Yeri	Girişin Yeri	Şema						
			Avlu Duvarı Varlığı	Nominal	yok					
			Avlu Kapısı Varlığı	Nominal	yok					
		Mekansal Dizim Bağlıntıları	DD[giriş]	S-Partition - Sayısal		3,10				
			DD[konut]	S-Partition - Sayısal		2,70				
Konut Mekansal Eşik Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Konut Girişi Eşik Mekan Varlığı	Konut Girişinin Açıldığı Mekan	Nominal			eyvan			
			Avluda Yaşam Dışında Eve Bağlı Mekanlar	Nominal	yok					
		Avlu Kullanımı ve Tercihi	Avlu Kullanımı	Nominal			sirkülasyon			
	Dizimsel Analiz	Konut-Sokak İlişkisinin Mahremiyet Özelliği	Kamusal-Yarı Kamusal-Özel Alan Geçişleri	Şema						
			Giriş Sayısı	sayısal		1,00				
			Avlu Sayısı	sayısal		1,00				
			Avlu Yeri	Nominal+Şema			orta			
			Avluya Açılan Mekan Sayısı	sayısal		1,00				
			Bağımsız Kütle Sayısı	sayısal+Şema		2,00				
			Sirkülasyon Çekirdek Sayısı	sayısal+Şema		1,00				
		Mekansal Dizim Bağlıntıları	Derinlik Grafikleri/En Düşük-En Yüksek Değerler	S-Partition - Sayısal						
			DD[avlu]	S-Partition - Sayısal		2,10				
			BD[avlu]	S-Partition - Sayısal		2,50				
				S-Partition - Sayısal						
			GBD[avlu]	S-Partition - Sayısal		3,60				
Konut Ortak Eylem Düğüm Noktalarının Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Eviçi Ortak Eylem Şekilleri ve Davranışsal İlişki Ağı	konukxGündüz Mekanları	Şema						
			YaşamxServis Mekanlar	Şema						
			OrtakxBireysel Mekanlar	Şema						
	Dizimsel Analiz	Ortak Eylem Düğüm Nokta Yeri	Kat Sayısı	sayısal		2,00				
			Yaşam Mekan Girişe Uzaklığı(m)	sayısal		13,70				
			Yaşam Mekan Yeri	Şema						
			Kaya Oyma Mekan Sayısı	sayısal		3,00				
			Bağımsız Konut YaşamSayısı	sayısal		3,00				
			Giriş Kat Mekan Sayısı	sayısal		4,00				
			Üst Kat Mekan Sayısı	sayısal		3,00				
		Mekansal Dizim Bağlıntıları	DD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		2,20				
			BD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		4,00				
			GBD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		3,27				
Eşgörüş Alan Analizi	Giriş Eşgörüş Alan Analizi		A/P[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		1,37				
			EAD[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		55,27				
			ECD[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		40,22				
	Avlu Eşgörüş Alan Analizi		A/P[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		1,22				
			EAD[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		102,11				
			ECD[avlu]	Eşgörüş-Sayısal		83,176				
	Yaşam Eşgörüş Alan Analizi		A/P[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		1,34				
			EAD[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		104,64				
			ECD[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal		77,9				

EK B.13
"TEPE KENT YERLEŞMELERİNDE
PSİKO-SOSYAL ALAN OLGUSUNUN KONUT ÖRÜNTÜLERİ İLE İLİŞKİSİ;
UÇHİSAR ÖRNEĞİ" ALAN ÇALIŞMASI KONUT İNCELEME FOYU
KONUT TİPİ:YAMAÇ YERLEŞME ÖRNEĞİ
PARSEL NO:526

BELİRLEYİCİLER				DEĞER	VAR-YOK	SAYISAL LİSTE	GÖZLEM GÖRÜŞME	DIYAGRAMLAR-ŞEMALAR	DERİNLİK GRAFİKLERİ-DİZİMSEL ANALİZ ŞEMALARI	MEKANSAL ORGANİZASYON
Konut Sınır Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Komşu Sınır Şekli ve Eylemleri	Komşu Sınır Elemanı	Nominal+Şema			bina duvar	SINIR-KÜTLE-GİRİŞ AVLU YERİ SİRKÜLASYON ÇEKİRDEKLERİ BAGIMSIZ KÜTLE SAYISI YASAM YERİ		
			Komşu Ortak Eylem Mekanı	Nominal			kapıönü			
		Sokağa Bakış Noktaları ve Eylemleri	Sokağa Bakış Noktası Varlığı	Nominal	var					
			Sokağa Bakan Mekan Eylemi	Nominal			konuk			
	Dizimsel Analiz	Sınır Eleman Kütle İlişkisi ve Girişin Yeri	Girişin Yeri	Şema						
			Avlu Duvarı Varlığı	Nominal	yok					
			Avlu Kapısı Varlığı	Nominal	yok					
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[giriş]	S-Partition - Sayısal		2,20				
DD[konut]	S-Partition - Sayısal			2,33						
Konut Mekansal Eşik Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Konut Girişi Eşik Mekan Varlığı	Konut Girişinin Açıldığı Mekan	Nominal			eyvan	YUZEY BOLME ANALİZİ (S-PARTITION)		
		Avlu Kullanımı ve Tercihi	Avluda Yaşam Dışında Eve Bağlı Mekanlar	Nominal	yok					
			Avlu Kullanımı	Nominal			sirkülasyon			
	Dizimsel Analiz	Konut-Sokak ilişkisinin Mahremiyet Özelliği	Kamusal-Yarı Kamusal-Özel Alan Geçişleri	Şema						
		Mekanlar Arası Geçiş Tipleri ve Derinlik Grafikleri	Giriş Sayısı	sayısal		1,00				
			Avlu Sayısı	sayısal		1,00				
			Avlu Yeri	Nominal+Şema			ön			
			Avluya Açılan Mekan Sayısı	sayısal		1,00				
			Bağımsız Kütle Sayısı	sayısal+Şema		2,00				
		Sirkülasyon Çekirdek Sayısı	sayısal+Şema		1,00					
		Derinlik Grafikleri/En Düşük-En Yüksek Değerler	sayısal+Şema							
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[avlu]	S-Partition - Sayısal		1,80				
			BD[avlu]	S-Partition - Sayısal		2,00				
			GBD[avlu]	S-Partition - Sayısal		2,50				
Konut Ortak Eylem Düğüm Noktalarının Morfolojisi	Davranışsal Analiz	Eviçi Ortak Eylem Şekilleri ve Davranışsal İlişki Ağı	konukxGündüz Mekanları	Şema						
			YaşamxServis Mekanlar	Şema						
			OrtakxBireysel Mekanlar	Şema						
	Dizimsel Analiz	Ortak Eylem Düğüm Nokta Yeri	Kat Sayısı	sayısal		2,00				
			Yaşam Mekan Girişe Uzaklığı(m)	sayısal		12,05				
			Yaşam Mekan Yeri	Şema						
			Kaya Oyma Mekan Sayısı	sayısal		2,00				
			Bağımsız Konut YaşamSayısı	sayısal		3,00				
			Giriş Kat Mekan Sayısı	sayısal		3,00				
			Üst Kat Mekan Sayısı	sayısal		2,00				
		Mekansal Dizim Bağlantıları	DD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		1,80				
			BD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		2,00				
			GBD[yaşam]	S-Partition - Sayısal		2,50				
			Eşgörüş Alan Analizi	Giriş Eşgörüş Alan Analizi	A/P[giriş]	Eşgörüş-Sayısal		1,09		
EAD[giriş]	Eşgörüş-Sayısal				73,27					
ECD[giriş]	Eşgörüş-Sayısal				66,85					
Avlu Eşgörüş Alan Analizi	A/P[avlu]	Eşgörüş-Sayısal			1,61					
	EAD[avlu]	Eşgörüş-Sayısal			110,14					
	ECD[avlu]	Eşgörüş-Sayısal			68,22					
Yaşam Eşgörüş Alan Analizi	A/P[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal			1,7					
	EAD[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal			111,42					
	ECD[yaşam]	Eşgörüş-Sayısal			65,38					

ÖZGEÇMİŞ

1975 yılında Samsun’da doğdu. Orta ve lise öğrenimini Samsun Anadolu Lisesi’nde tamamladı. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü’nden 1997 yılında mimar unvanı ile mezun oldu. Yüksek lisans eğitimini İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Ana Bilim Dalı Mimari Tasarım programında “Yöresel Mimaride Ekolojik Ve Kültürel Uyum: Rize – Fırtına Vadisi Örneği” başlıklı tezi ile 2001 yılında tamamlayarak yüksek mimar unvanını aldı. Yöresel mimaride ekolojik ve kültürel adaptasyon, yerleşme aidiyeti, mimarlık eğitimi konularında ulusal ve uluslar arası yayınları bulunmaktadır. Halen Beykent Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü’nde öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır.